

**R. P. Ildephonsi Peñafiel E' Societate Jesu, Quondam In
Cusquensi Collegio Sacrae Theologiae Primarij
Antecessoris ... Theologia Scholastica Naturalis**

Peñafiel, Alonso

Lugduni, M.DC.LXXIIX.

Qvæstio II. Vtrum detur in Deo libertas, & in quo consistat actus liber Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95871](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95871)

intellectum considerata non movet, nec aliquid causat nisi mediante voluntate, cuius obiectum est finis, & bonum, à quo movetur aliquis ad agendum; unde intellectus speculativus non movet, neque imaginatio pura absque æstimatione boni, vel mali: sed forma intellectus divini est causa motus, & esse in aliis, agit enim res per intellectum, oportet igitur quod ipse sit volens.]

SUBSECTIO VLTIMA.

Aliquæ obiectiones contra dictas rationes ponuntur, & dissolvuntur.

26 **P**rimo, quia gradus intellectivus ut sic præcindit à gradu volitivo ut sic, atque ideo gradus intellectivus est superior gradu volitivo: ergo licet in creaturis intellectualibus, quæ de facto dantur, detur simul intellectus & voluntas, nihilominus bene poterit dari, & produci aliqua creatura intellectualis, quæ non sit volitiva, licet sit intellectiva.

27 **V**igetur ac declaratur amplius; quia id quod prius est non dependet à posteriori: sed gradus intellectivus est prior volitivo: ergo gradus intellectivus non dependet à volitivo; sed id quod non dependet ab alio, potest dari sine illo, à quo non dependet: ergo gradus intellectivus potest dari sine volitivo.

28 **S**ecundo confirmatur, quamquam principium intelligendi in creatura rationali coniungatur cum intellectu per discursum; item cum cognoscit per sensum materiale, quia tamen principium illud ex se præcindit à cognitione discursiva, & materiali in Angelo est principium intelligendi seium à discursu, ut plures opinantur, & materiali cognitione certum est: ergo pari ratione, quoniam gradus intelligendi præcindit à gradu volitivo, poterit ab eo seungi per potentiam absolutam, nec consequentia formata ex illo ad hoc evidens erit.

29 **A**d primam nego gradum intellectivum præcindere à connexionem cum volitivo: nam licet non includat intrinsece gradus intellectivus, seu intellectus volitionem, aut voluntatem, nihilominus tamen annotat illam tanquam terminum suæ connexionis necessariæ; quam necessariam connexionem supra efficaciter demonstravimus. Exemplum huius habemus in relatione tam prædicamentali, quam transcendentali; nam licet potentia visiva non includat obiectum in se intrinsece, nihilominus connotat illud tanquam terminum suæ tendentiæ, & relationis: ergo licet intellectus non includat voluntatem, nihilominus tamen poterit connecti cum voluntate, & connotare necessario ipsam, sicut paternitas non includit filium, licet connotet illum, ut terminum essentialem suæ specificationis.

30 **A**d secundam obiectionem concedo intellectum non dependere à voluntate, si præcise loquamur de intellectu, & voluntate ut sic, etsi loquamur de dependentia à priori, nihilominus tamen intellectus connectitur necessario cum voluntate, ut v. g. omnipotentia divina non dependet à creaturis possibilibus, & nihilominus connectitur cum illis, & connotat necessario illas; sicut possibilitas, creaturarum non dependet ab omnipotentia, & nihilominus connectitur cum illa, ita ut non possit dari creatura possibilis sine omnipotentia, essentia non dependet à priori.

I. P. Tom. II.

ri à proprietate, neque materia prima à quantitate, neque natura à subsistentia, & nihilominus illæ non possunt existere sine his propter connexionem necessariam, & naturalem inter ipsas: ergo licet intellectus non dependeat à voluntate propter connexionem necessariam, quam habet cum illa, non poterit esse sine voluntate, & minimum sine connexionem cum illa.

Ad secundam confirmationem dicimus principium intelligendi præcindere à principio ratiocinandi, quod à posteriori colligimus, quia videmus prædicatum intelligendi, (quia communis est, utpote conveniens pluribus, quam convenit prædicatum ratiocinandi, siquidem convenit Deo, Angelis, & hominibus, & prædicatum ratiocinandi solum hominibus, & maximum Angelis in aliquibus casibus, minime autem Deo) esse univiersalius: sed quod univiersalius est potest cognosci sine minus univiersali, hoc est sine particula, & ideo ens cognoscitur sine substantia, & substantia sine corpore &c. quod cognoscitur sine alio, præcindit ab illo: ergo ex hoc evidenter colligitur intellectum præcindere à discursivo, seu ratiocinativo: sed intellectum ut sic non est univiersalius, neque communius volitivo; sicut verum non est univiersalius bono, sed potius æque patet unum, ac alterum, & vtrumque est adequata passio entis: unde in quocunque reperitur intellectum, reperitur volitivum: ergo non præcindit intellectum à volitivo.

QVÆSTIO II.

Vtrum detur in Deo libertas. & in quo consistat actus liber Dei?

SECTIO I.

Sententia adversariorum proponuntur.

PRIMA Sententia docet, nullomodo dari in Deo liberum actum voluntatis: pro qua sententia citatur Averroes, Avicena, Porphyrius, & Theophrastus, cuius verba refert Cartusianus *lib. 1. Sententiarum, distinct. 45. q. 1. colum. 3.* quibus adiungunt multi Aristotelem Peripateticorum principem, de quo hæc verba profert P. Ruiz. *tom. de volunt. Dei, disp. 7. sect. 1.* nec dubitari potest, quin Aristoteles multis in locis, libertatem Deo negare videatur, quam tamen alibi concedit, quod indicium est ambigui, & nutantis animi, qui parvo momento huc, atque illuc impellitur contrariis argumentorum ponderibus.] S. Thomas 2. *contra Gent. cap. 23.* sentit Aristotelem penitus libertatem divinam à medio subtrahisse, quando suppresto nomine dixit, Philosophum posuisse Deum producere res ex necessitate naturæ, quia quidquid vult, vult de necessitate absoluta; hæc sententia manifesta est; quoniam 8 *lib. Physic. tex. 9. & 13. & 10. 52. & 53.* docet Aristoteles, quod primum movens sit incapax mutationis, ac proinde semper in seipso perseverare in eadem dispositione, & ex hoc colligit semper ab æterno & in æternum movere, semperque res omnes ab illo prorsus eodem modo procedere, ac proinde tam mundum, quam cæli motum æternum esse, vivacitatem vero quam in his rebus inferioribus cernimus, provenire ex dissimilitudine.

O o dina,

dine, ac diuersitate partium orbium celestium quæ diuersimode per motum applicatæ diuersos effectus causant. Et lib. 9. metaphys. tex. 17. dicit in æternis nihil esse in potentia, sed omnia in actu; unde infert non esse timendum, quod cælum quiescat, quia neque ipsum neque motor eius est in potentia ad non movendum, & inde lib. 12. Metaphys. cap. 6. concludit, non satis esse ponere substantiam æternam potentem mouere, sed oportere ut sit actu mouens ex necessitate, ita ut motio eius sit substantia eius. Alia multa reperiuntur in operibus Aristotelis, ex quibus manifeste colligitur, Deum agere necessitate naturæ determinatum, in eandem sententiam descendisse videtur Plato in Thimeo, Socrates, & alij. Ex Christianis in hoc errore fuit Petrus Abailardus dicens, Deum non posse facere nisi ea, quæ facit; quod idem postea docuit Vvichleph in *Trialogo*, cap. 10. & undecimo, in eundemque miserrime incidit Lutherus art. 36. dicens, veram esse Vvichlephi sententiam; & ut refert Bellarminus tom. 3. lib. 3. de gratia, & libero arbitrio. cap. 15. Bucerus lib. de concordia doctrina, cap. de libero arbitrio. Calvinus lib. 1. institutionum, cap. 16. §. 3. docent Deum agere necessario quicquid potest agere, nec aliud facere posse.

Secunda sententia quam recentiores quidam defendunt, docet in Deo non reperiri aliam rationem libertatis respectu eorum, quæ extra se vult, nisi quia iudicat illa non habere necessariam connexionem cum fine; sed esse secundum se indifferentia, iudicat tamen ordinabilia esse ad finem & iudicat esse ordinanda; ita hanc sententiam defendunt expresse Vanez 1. p. q. 19. art. 10. dub. 2. post solutionem argumentorum in 3. documento, & sequenti parapho. Primum est, & parapho iam vero. Idem docet Cabezudo in fine totius questionis 1. de auxiliis, quam inseruit 3. parvi, quest. 62. Didacus Albaraz lib. 3. de auxiliis, disp. 22. num. 36. Ledesma, questione unica de auxiliis art. 10. diff. 1. quam sententiam defendunt ut inferant, non auferri libertatem humanam quacunque Physica prædeterminatione, licet nostram volitionem inferat per antecedentem necessitatē, dummodo retineatur in intellectu iudicium de indifferentia mediorum ad finem.

Probant suam sententiam, quia Deus ita est infinite perfectus, & ita purissimus actus ut nullam potentialitatem admittat; sed si haberet indifferentiam formalem ad volendum facere mundum, & ad volendum non facere illum, esset capax potentialitatis: ergo Deus non habet indifferentiam formalem ad volendum creare mundum, & ad volendum non creare illum. Maior est certa secundum fidem. Minor sic probatur: Quia illud est obnoxium potentialitati, quod est capax habendi aliam perfectionem, quam de facto habet; sed si Deus haberet indifferentiam supradictā esset capax perfectionis volendi non creare mundum, quam non habet nunc, cum habeat oppositam: ergo esset obnoxius potentialitati.

SECTIO II.

Aliorum opiniones concedentium veram indifferentiam in Deo, & constituentem eam in denominatione extrinsecā, ponuntur.

Tertia sententia docet actum liberum Dei formalissime constitui per entitatem diuinam

& per entitatem creatam eo modo, quo Durandus, Hurtado, Arriaga, & alij asserunt relationem creatam prædicamentalem esse vtrumque extremum, entitatem nimirum Patris, & Filij formaliter sine alio superaddito adhuc per rationem; unde P. Alarcon 1. p. disp. 4. cap. 8. tract. 3. de volunt. Dei, num. 3. qui hanc sequitur sententiam ita ait; [meum igitur in hac controversia scholastica iudicium esto, volitionem liberam Dei formaliter esse actum intrinsecum diuinæ volitionis, quo necessario se amat Deus, connotato tamen, & requisito extrinsecō obiecto, & termino creato defectibili physice realiter formaliter, ratione cuius volitio formalis Dei dicitur libera volitio, vel nolito creaturæ, ita ut deficiente termino illo creato, volitio intrinseca Dei, neque dicatur, neque reipsa sit volitio vitalis actualis talis creaturæ.

Eandem sententiam docet P. Herize disput. 16. capite 10. Arrubal, & P. Didacus Ruiz, qui prius hanc sententiam oppugnauerat, in eandem incidit, ut notat P. Alarcon ubi supra numero 5. §. hanc eandem; P. enim Ruiz tom. de voluntate disput. ... sect. 3. num. ... asseruerat actum liberum constitui terminatione ad obiectum, quibus verbis vestigijs Patris Suarez videbatur insistere; explicans autem numero 23. quid sit hæc terminatio, hæc verba profert, [Inquiris, quid sit hæc terminatio, quæ adesse, & abesse potuit volitioni diuinæ? respondeo esse denominationem extrinsecam;] sic ille. Ratione autem horum verborum manifeste colligitur iam in sententiam, & opinionem denominantium extrinsecæ inclinari, quam ipse docuerat, fauere opinioni concedenti solum metaphorice libertatem in Deo.

Hæc sententia sic explicata probatur primo argumento, quod evidens vocant aduersarij; quia omnis nova & realis denominatio supponit novam aliquam realem additionem, vel mutationem; unde sumatur de nouo talis denominatio; quia intelligi non potest, quod eisdem rebus eodem modo se habentibus, & immutatis, aliqua denominatio realis de nouo resulset; sed quod Deus amet de nouo hanc creaturam est denominatio nova, & realis; ergo formaliter resultat per aliquam mutationem, & additionem factam in aliquo extremo; sed non est facta in Deo secundum illud: ego sum Deus, & non mutor, & secundum illud, in quo non est mutatio, nec vicissitudinis obumbratio: ergo resultat per additionem, & mutationem factam in creatura; ergo actus liber Dei formalissime constituitur per entitatem diuinam, & extrinsecam mutationem creaturæ.

Confirmatur: quia hac ratione non intelligitur Deus velle aliquid libere, nisi dando aliquid esse ipsi creaturæ; sed esse in creatura est extrinsecum respectu ipsius Dei: ergo Deus non vult formaliter libere per solum esse intrinsecum diuinum; sed etiam per aliquid extrinsecum ex parte creaturæ.

Secundo probatur à Patre Alarcon sic; quia Verbum diuinum, seu substantia eius quia personalitas infinita est absque ulla sui mutatione intrinseca dicitur modo terminare personaliter, & constituere suppositum personale, & constituere personam, quod ante non constituebat ratione vnionis hypostaticæ extrinsece intrinsece in sola ipsa humanitate, quæ unio profus est extra essentiam

& personalitatem Verbi, & tamen illa definiente, non terminat, & astante terminat, quæ terminatio ex parte Verbi concipitur à nobis vt relatio rationis, quia non est aliquid intrinsecum in Verbo, sed solum suæ personalitatis formalitas connotata extrinseca vnione humanitatis ad ipsum Verbum; alias si in Verbo esset aliquid intrinsecum, vel ipsi Verbo mutaretur; quia aliter se haberet nunc, ac antea Verbum: ergo sicut terminatio actualis Verbi respectu humanitatis constituitur formalissime, non solum per entitatem Verbi, sed etiam per vnionem extrinsecam ipsi, & intrinsecam in humanitate, similiter actus infinitus diuinæ voluntatis constitueretur in esse actus liberi per entitatem diuinam & extrinsecam entitatem creaturæ contingentis, & de novo factæ.

Tertiò, sic probatur; quia eadem scientia diuina indiuisibiliter, formaliter, intrinsece inuariata dicitur scientia simplicis intelligentiæ, & visionis; & eadem dicitur præscientia & cognitio existentium, & prætorum, non per aliquam sui variationem, sed solum per extrinsecam mutationem obiecti, quod in statu possibili terminans scientiam Dei, facit illam simplicem, & idem obiectum translatum ad statum existentie, in aliqua differentia temporis facit eandem scientiam visionis, qui status existentie vt futuræ, & modo non existentis, facit eandem scientiam esse præscientiam, quæ definit esse præscientia respectu eiusdem obiecti actu in præfenti existentis, quo transacto dicitur scientia prætorum. In quibus omnibus casibus simplex cognitio scientiæ visionis præscientiæ, &c. Sunt denominationes defectibiles, quæ sumuntur formaliter ex eadem cognitione intrinseca Dei, & ex connotatis diuersis extrinsecis; ergo similiter eadem indiuisibilis volitio intrinseca Dei, qua Deus infinite se amat, quia est volitio infinita non minus ac scientia indiuisibiliter eadem est volitio totius volibilis, & nolitio totius nolibilis; ita tamen, vt dicatur, & sit volitio huius volibilis; requiritur necessario hoc obiectum amabile, sine quo non esset illius volitio unde creatura contingens requiritur, vt connotatum extrinsece ad complendam, & constituendam formaliter diuinam volitionem in esse liberæ formaliter.

Quartò exempla creata adhiberi possunt, quæ licet creata sint, tamen Philosophicam viam parant ad intelligenda diuina; neque operæ præmium putabo minimum si decretum diuinum difficilius non explicuero, quam à Philosophis explicatur res naturales; eadem indiuisibilis realisentitas, quæ ante positionem termini extrinseci non erat relata, per positionem illius de novo fit relata. Item in probabili opinione sancti Thomæ Pater creatus per primam productionem vnus filij habet in se relationem paternitatis, quæ productio secundo filio, inuariata existens, facit patrem illius secundi, sicut primi; quia vt dicatur Pater secundi, nihil requiritur intrinsece, sed tantum extrinseca positio secundi, & multi alij docent relationes indentificari cum fundamentis intrinsecis, quæ non denominantur ab illis, nisi existente termino extrinseco, cuius positione sola dicitur, & est aliud extremum relatum ad illud.

Præterea multi docent species Angelorum esse vniuersales, v. g. vnā eandem repræsentare omnes homines existentes, & futuros; secus possibiles; quod si denuo aliquis futurus esset, eadem species inuariata intrinsece exiens illum repræsentaret sola positione ipsius futuri- tionis: efficacius vrgo; eadem actio indiuisibiliter manens dicitur in primo instanti productio, & in sequenti tempore perseverans, dicitur conservatio, quæ denominationes nihil addunt intrinsece entitati actionum, nisi extrinsecam assistentiam alicuius extremi, ratione cuius realiter eadem actio, quæ non erat conservatio sic esse dicitur, cum tamen illi realiter nihil intrinsece accrescat, nisi relatio rationis per intellectum à nobis concepta.

Hæc exempla, & his similia sexcenta manifeste ostendunt, esse aliquas formas, quæ præbent aliquem effectum formalem subiecto, cui sunt, dependentes tamen ab aliquo extrinseco, à quo etiam talis effectus formalis sumitur extrinsece, non quod talis forma realiter referatur ad tale obiectum extrinsecum, sed quia forma illa talis virtutis est, vt non denominet sic, vel aliter, nisi sic, vel aliter existente obiecto extrinseco, in ordine ad quod denominat, quod propterea dicitur connotari; sicut substantia diuina est forma faciens formaliter personam, non quamlibet naturam, sed rationalem tantum; Ita diuina volitio intrinseca Dei, qua Deus infinite se vult, quia est volitio infinita indiuisibiliter eadem volitio posita extrinseco termino contingentis, dicitur actus liber Dei, quo ablato, iam non manet actus liber, ac proinde talis volitio non aliter erit in Deo, quam fuerit extra Deum ipsa creatura volibilis, si hæc fuerit volibilis contingens, & volitio illius erit contingens; si illa necessaria fuerit, etiam eius volitio erit necessaria & non libera.

Nec propterea timendum est, ne aliquis asserat, actiones, vniones, & alios modos non esse aliquid realiter distinctum ab agentibus, vel extremis; sed agere nihil aliud esse, quam agens, & connotatus terminus, hoc enim non est timendum, quia dicitur absque fundamento, nos enim ponimus formam intrinsecam, scilicet volitionem Dei qua Deus se vult, & est formalis volitio; sed quia infinita debet esse totius volibilis; quare hoc posito, dicitur huius, & sic de reliquis exemplis; at vero ignis secundum se formaliter non est actio respectu sui, nec respectu alterius; unde quando dicitur formaliter agere, debet dari forma actionis; hæc non est ipse ignis produciens, nec productus; ergo debet esse media inter vtrumque denuo adueniens, non solum quoad esse, sed quoad denominare. Similiter anima rationalis secundum se non est vnio formalis; sicut nec materia; ergo quando vtræque dicitur vnita realiter per informationem, vnio formalis debet esse aliquid distinctum ab ipsa anima, connotante materiam, & e contra; ergo modus vnionis formalis realiter ab vtræque distinctus, est adueniens, & sic de reliquis.

Tandem sic probatur, quia libertas diuina constituitur in actu secundo per id, quod formaliter contingens est, ac per consequens per id, quod potest esse, & non esse; sed solum mutatio creaturæ extrinseca Deo potest esse, & non esse, quia quidquid in Deo intrinsece est, quia omnino à se est, omnino necessarium est, & ideo nullo modo potest esse & non esse: ergo volitio libera

libera in quantum libera formalissime constituitur per extrinsecam mutationem Dei, & nullo modo per aliquid intrinsecum illius.

- 15 Maior sic probatur, quia denominatio volendi libere potest esse, & potest non esse in Deo; sed posse esse, & posse non esse est contingens formaliter: ergo denominatio, seu ratio liberi constituitur per aliquid contingens. Maior sic demonstratur; quia qui nunc est in gratia amatur à Deo, iustus enim, & gratus Deo dilectus est, & postea quando peccat, non diligitur à Deo, quatenus peccator est & habet peccatum; alias Deus diligeret peccatum: ergo denominatio, & ratio volendi potest abesse, & adesse à Deo ac proinde contingens est.

SECTIO III.

Quarta sententia ponitur, & precipue mens Patris Vasquez elucidatur.

- 16 Thomistæ unanimi consensu asserunt, actum liberum Dei constitui formaliter per relationem, & habitudinem rationis, nec quidquam aliud addere ad volitionem necessariam per quam se Deus diligit; hoc excogitarunt, ut facile occurrerent toti difficultati; quoniam additio entis rationis non indicat realem potentiam passivam nec mutabilitatem, nec compositionem, nec carentiam realis perfectionis; ita Capreolus in primo disp. 45. q. 1. art. 2. Ferrara lib. contra Zent. cap. 75. & 76. Hispanensis in ea diffinit. & art. notabili 2. Zamel art. 2. in 3. P. Molina. 1. p. q. 19. art. 3. disp. 2. post refutationem Caietani, & passim. q. 14. & ab ipso appellatur communis in nostra Hispania; [quod mirabile est ut inquit P. Herize; ea sunt horum Thomistarum auctoritas dum in ea plus opere dabatur armis, quam literis, cum tamen tam sit aliena ab omni veritate, ac solido fundamento; in quam sententiam sine dubio vellet, nolit Alarcon inclinatur P. Vasq. 1. p. disp. 80. cap. 2. qui his verbis propriæ opinioni lucem offendere nititur. [Est igitur voluntas libera Dei, essentia diuina significata per modum actus vitalis, & effectus eliciti, cum re vera sit ipsamet substantia Dei; includit tamen habitudinem etiam quandam rationis ad res futuras, quæ libere Deo convenit; sicut etiam reslibere future sunt. Cum enim hæc relatio confurgat ex fundamentis non necessariis, nempe ex rebus ipsis, & obiectis futuris; ipsa etiam habitudo libere Deo convenit, non intrinsece, sed extrinsece solâ denominatione, quæ Deo convenire, & non covenire non est absurdum: ergo cum velle liberum Dei non solam includat essentiam, sed cum tali respectu, etiam si libera voluntas Deo possit adesse, & abesse; nihil sequitur absurdi, quod divinæ simplicitati, & immutabilitati repugnet.

- 17 Eodem modo de præscientia philosophati sumus disp. 68. cap. 3. & 6. videlicet eam esse ipsam substantiam Dei, quæ alias cognitio est creaturarum possibilem, addito respectu solum rationis ad res futuras, quarum dicitur præscientia, ita ut si res future non essent, Deo quidem deesset præscientia, sed non scientia; sic igitur si res future non essent, non esset in Deo libera voluntas, quæ significatur cum illo respectu libero; esset tamen voluntas complacentiæ, ipsa nimi-

rum essentia diuina cum respectu rationis necessario ad res possibilem: sicut ibidem de scientia rerum possibilem diximus.]

Et in fine illius capituli sic ait: quo autem pacto Deus seipsum determinet ad hoc potius, quàm ad illud ineffabile sane est: nisi quod nostro modo intelligendi intelligamus essentiam Dei, quæ est eius voluntas habere circa futura peculiarem rationem voluntatis cum respectu illo rationis; habemus ergo ex omnibus, quæ dicta sunt, voluntatem liberam Dei, quæ se vult communicare extra, prout libera est, non esse aliquam in Deo perfectionem; nam ut talis includit respectum rationis ad creaturas futuras, neque vero S. Thomas usquam docuit, esse aliquam Dei perfectionem velle se aliis communicare, ut recte admonet Ferrara cap. illo 75. solum enim dixit, bono quatenus perfectum est, id convenire, hoc est actum proprium boni, & perfecti esse aliis suam bonitatem impertire, & ita quamlibet rem non tantum sibi desiderare suam perfectionem, sed aliis etiam se communicare; quo circa Caietanus non probat ex doctrina S. Thomæ id quod contendebat.

Ex quibus verbis Patris Gabrielis Vazq. manifeste colligitur, secutum fuisse hunc Auctorem opinionem Thomistarum, primo quia pro sua sententia citat Ferrarensem eodem capite 2. n. 7. ibi, hanc sententiam tradit Ferrarientis cap. illo 75. nec vero contrarium docuit Gregorius in primo disp. 47. quæst. unica, post septimum conclusionem, ubi P. Gabriel Vazq. totum suam opinionem late explicatam tribuit Ferraræ, & Gregorio; sed indubitatum est apud omnes Doctores Ferraræ, cum cæteris Thomistis asseruisse, actum liberum Dei constitui per habitudinem, seu relationem rationis, & ideo P. Franciscum Suarez in metaph. disp. 30. Sect. 9. n. 30. §. omnia primum tanquam choriphæum citat Ferraræ, his verbis: [tractanda est altera sententia de respectu rationis, quam fere alii sequuntur ut Ferrara primo contra gent. Sylvester, &c. eodem modo asserit pro hac sententia P. Herize. tract. 2. disp. 16. cap. 3. ibi: non dubitauerint affirmare libertatem Dei, ut comparatur ad creaturas solum asserere respectum rationis, eam docuerunt Ferrara lib. 1. contra. Gent. Capreolus in 1. &c. quem etiam refert pro hac sententia P. Didacus Ruiz. tom. de volunt. disp. 11. sect. 1. n. 1. ibi; frequentior Thomistarum sententia fuit hæc; [volitio libera Dei supra volitionem necessariam addit tantummodo relationem rationis ad aliquod obiectum creaturæ, & quantum ad hanc relationem potuit non esse volitio libera, quamvis tota realis entitas rationis liberæ sit necessaria, ita ut non potuerit non esse hanc sententiam expresse docuit Capreolus in 1. disp. 45. quem sequitur ibidem Dela. q. 1. Sylvester in consil. 1. p. Ferrar. lib. 1. contragent. Idem facit Granados 1. p. disp. 5. sect. 3. n. 15. etiam Arrubal 1. p. disp. 54. cap. 3. P. Valencia eadem. 1. p. disp. 1. q. 19. puncto. 4. Bellatrin tom. 3. lib. 3. de Gratia, Salas. 1. 2. tract. 3. disp. 1. sect. 8. §. 7. 5: quotquot de hac materia scripserunt. Idem etiam docent hi auctores de Gregorio: ergo sine dubio P. Vasquez hanc opinionem Thomistarum sequutus est.

Deinde; quia nullus ex Thomistis, nequeam clarius verbis, neque tanta repetitione, neque in tot locis ut P. Vasquez docet, actum liberum addere relationem rationis: ergo si P. Vasq. licet tam clare loquatur, & asserat decretum Dei liberum constitui formaliter explicatur, & asseritur

tur ab aduersariis pro relatione rationis intellectus denominationem extrinsecam realem à creaturis, etiam omnes Thomistæ, qui obscurius in hac materia ipso P. Vasquez loquuntur, poterunt explicari, & poterit affirmari de eis à fortiori loquutos esse de denominatione extrinseca reali; quod quam sit ridiculum dicere, nullus est qui non videat; siquidem hæc opinio de ente rationis pluribus ab hinc annis maxime valuit & floruit, & inter puros Thomistas in suo virore perseuerat; quare qui hanc opinionem negauerit fuisse Thomistarum, etiam poterit lucem meridianam inficias ire: quare si de sententia Thomistarum non est dubitandum, à fortiori non poterit in dubium reuocari sententia Patris Vasq. de ente rationis.

Nec mirum, quod hic Author in hanc sententiam inclinauerit, siquidem tot Auctorum ac Doctorum auctoritate fulsita est, & ab innumeris Theologis sequuta, præcipue cum P. Vasq. quam plures pure Thomisticas sententias tueatur, ac defendat; v.g. quod idem corpus circumscriptione non possit esse in duplici loco adhuc diuinitus; quod eadem materia non possit informari duplici forma; quod idem effectus non possit à duplici causa totali produci; etiam per potentiam Dei absolutam quod peccatum, & gratia adhuc supernaturaliter non possint esse in eodem subiecto simul, &c. ergo qui has sententias tam mordicus sequutus fuit, non mirum, quod istam de habitudine rationis amplexus fuerit.

21 Præcipua vero ratio, quæ maxime mouet ad asserendum P. Vasquez fuisse huius sententiæ est; tum quia claritas, & perspicuitas ingenij tanti Doctoris adeo elucet in omnibus eius operibus; vt obscuris aliorum Doctorum sibi aduersantium opinionibus, vt ipsas oppugnet lucem clarissimam offendat, & clariue eas doceat, quam proprii auctores, ac proinde pene omnes facilitate docendi superet, quo posito quis poterit sibi persuadere in re tam graui, qualis est hæc de actibus liberis adeo obscure & confuse (præter proprium morem) loquutum fuisse tam dilucidum Doctorem, vt denominationem extrinsecam realem appellat tot vicibus, tot propositionibus ens rationis, seu habitudinem, & ordinem rationis; præcipue cum sine villo labore, aut difficultate, sicut tu asseris, decretum liberum Dei constitui per connotata extrinseca, aut denominationem extrinsecam realem potuerit ipse eodem modo loqui, vt solitum morem clare explicandi in negotio, vbi necessaria magis est claritas in loquendo, quam in cæteris disputationibus, ne confusio ingeratur legentibus; quid ni oblitusne est P. Vasquez denominationis extrinsecæ realis, aut in mentem eius non viderunt connotata extrinseca realia; quæ torques, & explicuit doctæ, & acute refellit & erudite docuit, vt nec verbum quidem dum suam sententiam explicare conatur de eis agat, certe non est hoc credibile, neque contra ius, falsæ sententiam Thomistarum tanto Doctore est priuanda, aut expolianda quando in tantam formam hæc opinio, quæ iam iam inter neotericos semimortua, ac pene sepulta manet, merita sit, tantum Doctorem, mæcenatem & fautorem nancisci, & comparare.

22 Tum etiam, quia ipse P. Vasquez pro constanti principio habet 1. p. *disp.* 101. & 1. 2. & 3. p. & passim vbi hoc negotium occurrit, nullam causam posse compleri ad producendum in genere causæ efficientis aliquem effectum per ipsum effectum

productum; quod demonstrat exemplo visionis; visio enim non potest complere potentiam visiuam eodem modo, quo completur per speciem impressam in esse causæ efficientis, & producentis ipsam visionem: sed creatura omnis quæ potest connotari ab actu libero, est effectus in genere causæ efficientis eiusdem decreti liberi: ergo in sententia Patris Vasq. non potest ipsa creatura constituere, & complere actum liberum Dei, quæ causat efficienter ipsam, &c. ergo falso asserit Alarcon P. Vasquez pro relatione rationis, quæ docet constitui actum liberum, intellexisse creaturam connotatam.

23 Vt autem hæc omnia clarius pateant, aduerte, non solum Thomistas, sed etiam Scotum in 1. *disp.* 39. huic sententiæ fauisse, & ideo omnes Scotistas, vt docet P. Suarez supra citata *disp.* in hanc sententiam inclinant, inter quos expresse Lychetus eam tenet *disp.* 45. vbi Gabriel, Ocham, & alij Nominales idem docent: ergo non mirum quod in hanc sententiam tot, ac tam grauium Doctorum sese induerit P. Gabriel Vasquez.

24 Fundamentum huius opinionis nullam aliud est, nisi oppugnatio earum, quæ asserunt, addere aliquid liberum decretum distinctum à parte rei supra voluntatem; ex qua oppugnatione necessario sequi videtur hæc sententia; quia cum vere, ac proprie Deus velit libere creaturas, & absolute loquendo potuerit non velle, necesse est, vt actu velle creaturam aliquid addat, præter posse velle, seu præter actum volendi necessarium, quo Deus amat se ipsum; sed non addit aliquid reale: ergo necesse est, vt addat aliquid rationis.

25 Secundo sic probatur; quia intellectus noster nunc intelligit duas res sine relatione rationis, & sine fundamento illius, & deinde inter duas illas aliquem respectum rationis inuenit, non onere gratis confectum, sed habens fundamentum necessarium est vt talis respectus ultimo, & formaliter constituat id, quod habet fundamentum ad illum: sed intellectus noster concipit Deum secundum omnia, quæ necessario illi conueniunt in sua æternitate, & vt sic non concipit in eo relationem vllam rationis contingentem, & defectibilem, nisi forte necessariam ad creaturas possibiles; deinde vero concipit Deum vt amantem v.g. Petrum, quem ad æternam gloriam eligit, & tunc concipit relationem rationis ad illud, & præterea concipit fundamentum illius relationis de nouo consurgentis, perquam ita terminatur ad creaturas; vt potuerit non terminari ad illas quæ est ratio formalis libertatis, quæ in indifferentia formali ad vtrumque consistit: ergo actus liber Dei formalissime constituitur per relationem rationis.

26 Vltimo: quia actus liber Dei, quo prædestinat v.g. non est ad se, & absolutus, sed potius relatus ad prædestinatum, nimirum D. Petrum; ergo actus ille liber per relationem constituitur; quia omne, quod est ad aliud relatum est, ac proinde relatione constitui necesse est, sed non constituitur per relationem realem, quia Deus absolutus est; (vt mordicus tenet, & defendit P. Vasquez) ab omni reali respectu, & ab omni connexionione, tam tam ad creaturas possibiles, quam ad creaturas actuales, & futuras; vnde etiam si creaturæ possibiles non essent possibiles, & per impossibile redderentur impossibiles; nihil reale, aut absolutum, aut respectuum tolleretur à Deo, & de facto licet tollatur existentia creaturæ, aut futuritio illius, & de futura, & existenti in non futuram, & non existentem reddatur: er-

SECTIO IV.

Sententia Patris Suárez ponitur.

27 **T**omo secundo, mei. disput. 30. sect. 9. à num. 33. usque ad 44. inclusive, eximius Doctor explicans suam sententiam circa decretum Dei liberum asserit, libertatem actus totaliter, & adæquate esse intrinsecum Deo; ita ut nihil sit in actu quatenus constituitur inesse liberi, quod sit extrinseca denominatione in Deo proveniens, ac resultans à creatura, sed potius esse essentiam diuinam, quatenus intrinsece terminatur ad creaturas existente. extra Deum, & ratione huius terminationis intrinsece asserit, compleri, & constitui actum voluntatis diuinæ inesse volitionis, aut nolitionis liberæ formaliter; primum, & secundum docet his verbis, num. 36. §. 2. dicendum. in medio | multo magis, cum constituatur Deus volens creaturas simplicissimo modo tanquam purus actus solum constituitur solo reali, & intrinseco velle (id est adæquate). Tandem hoc est evidentissimum in scientia; nam Deus non iniequitur creaturas, vt existentes in aliqua differentia temporis, nisi per scientiam suam, tanquam per formam realem, & intrinsecum sibi, & non per aliquid extrinsecum, vel per aliqua entia rationis; nam Deus vere, & realiter iudicat de rebus creatis, vt existentibus, & apprehendit, ac intellectualiter representat illas; totum autem hoc est reale absolutum & intrinsecum Deo: est ergo in ipso per aliquid reale, & intrinsecum ipsi: ergo per intrinsecam scientiam ipsius. Sic similiter amat Deus

Vltimum docet hic Auctor, *num. 41.* his verbis: [ex quo intelligitur aliter dici, liberum amorem Dei, quam dicatur amor creaturæ, hic enim dicitur liber, quantum ad esse, non vero quantum ad terminari tali modo ad tale obiectum (loquor de amore non vt cogitatione abstrahitur in communi; hic enim indifferens est; vt ad hoc, vel illud obiectum terminetur, quæ magis est indifferencia generis, quam libertatis, fed loquor de actu amoris, vt realiter existente in particulari) hic ergo dicitur liber quoad esse, quia ita est à sua causa vt ex vi eius posset non esse; non est autem liber quoad terminari, quia si est, necessario terminatur ad tale obiectum tali entitati actus adequatum. At vero diuinus amor est liber, non quoad esse, sed quod terminari respectu creaturarum; nam libe amor secundum suam totam entitatem & perfectionem necessario est, neque in hoc potest habere indifferentiam, quia esset magna imperfectio; tamen in terminari habet indifferentiam, non quidem respectu primarij obiecti, quod est ipsemet, seu diuina essentia; quia necesse est, vt ad aliquod obiectum necessario terminetur ad illud scilicet, cum quo habet intimam, & necessariam connexionem, vel potius vnitatem; sed indifferentiam habet respectu secundariorum obiectorum, cum quibus non habet necessariam connexionem, nec ab illis vllò modo pender, & in fine *numeri 42.* sic ait: [vnde cum dicitur Deus posse velle, & non velle, illud posse non dicit potentiam actuum, vel passiuam, fed solum dici indifferentiam eiusdem actus, vt ad hoc obiectum terminetur, vel non terminetur,] & *num. 43.* concludit his verbis: [sic denique intelligitur optime in libertate diuina distinctio, & oppositio actuum secundum rationem sine vlla reali contrarietate, vel distinctione, quia nimirum idem est omnino actus secundum rem, qui sine vlla additione, ac varietate terminatur, & sic ratione distinguuntur vnus actus ab alio, & vt terminatur ad hoc, vt aliqua res sit & existat, dicitur amor, aut volitio, prout vero terminatur ad non esse talis rei, dicitur nolitio eiusdem rei, & metaphorice odium, non inimicitia, sed abominatio:] Sic magnus Suarez.

Aliqui neoterici, vt huic sententiae lucem tribuant, dicunt esse posse contingentia in praedicatione intrinseco alicuius rei, sine vlla contingentia in entitate rei aut physica mutatione eius, hoc autem posito facile explicant vt aduertit P. Heriz, quia ratione praedicationis intrinsecae continens creare mundum Deo possit competere continenter, & nihilominus, si condere mundum non lussit, nihil de diuina entitate desideretur, nullaque in ipso eueniret physica mutatio, illud autem ponendum esse ostendunt variis exemplis probabiliter admissis ab Authoribus, nec parum videri debet improbabilis sententia, licet difficile mysterium aeternum liberorum cum probabilitate

Quaest. I. Vtrum detur in Deo voluntas. 295

turi; exempla sunt quae supra adduximus pro sententia extrinsecè denominantium de relatione, conseruatione, & cæteris, præter quæ aliud adducitur. Quod euidenter vocatur ab aduersariis sumptum ex veritate formali propositionis, quæ licet intrinseca sit, variatur tamen per solam mutationem extrinsecam obiecti, & præterea alterum exemplum in medium proferunt, ex omnipotentia Dei petitur; de qua duplex est sententia, prima affirmat ipsam cum habere ordinem transcendentalem ad creaturas, qui sufficiat ad probandum defectum alicuius perfectionis in omnipotentia, si per impossibile aliquæ, vel aliqua ex creaturis possibiles non essent. Secunda absoluit omnipotentiam, ab omni ordine transcendentali, atque asseuerat eandem perseverantiam entitatem, atque perfectionem in omnipotentia, licet omnes creaturæ possibiles non essent, nihilominus hoc prædicatum intrinsecum potentis producere creaturas Deo non competet: ecce ergo adest, & abest prædicatum intrinsecum ratione connotati extrinseci absque mutatione entitatis omnipotentia: in hac sententia quam hodie plures recipiunt & defendunt.

Denique in potentia obedienciali tam actiua, quam passiva similis formatur instantia; quoniam utraque potentia est intrinseca, & indistincta, nec habet ordinem transcendentalem ad actum supernaturalem; connotat vero ex parte Dei, seu formæ potentiam coagendi, seu informandi superiorem, & eleuantem; ita ut subla ta connotatione, nequeat dici creatura potens obediencialiter, posita autem dicatur; quod si hæc opinio probabilis est, ea sola defenduntur actus liberi diuini, nimirum manente eadem entitate in Deo denominari volentem; cum connotat creaturam cum aliquo speciali ordine ad existentiam, & non denominari, cum non connotat. Itaque ait hæc sententia, ipsum simplicissimum actum esse necessarium, ut comparatur ad Deum esse liberum, ut ad creaturas, eodemque se diligere propter se ut finem, creaturas propter Deum ut media, sine aliqua additione, nec per rationem; quia autem libertas Dei non est potentia, sed actus, hinc est, quod cum nulla additio fiat, cum creaturas libere amat, potuerit etiam sine diminutione entitatis non eas amare ex eo quod posset non terminari ad illas; ac proinde nec Deum constituere volentem illas creaturas, quoniam actus ille diuinus non tribuit necessario adequatum quasi effectum formalem Deo, sed cum dependentia ab aliqua connotatione creaturæ extrinsecè, hoc vero licet à nobis non intelligatur tribuere debemus actui libero diuino ratione infinitatis, atque eminentiæ in modo libertatis, tamen si vero omnis forma creata necessario tribuat adequatum effectum formalem subiecto proportionato, ut cernere est in actu libero nostro in voluntate existente, hoc vero propter eminentiam diuinæ libertatis, quæ non est in ordine ad actum, neque speciem sumit ab obiectis, nec ad ea ordinatur, sed absolutissime ea respicit; Itaque hæc sententia à Patris Herize sententia, Alarcon, & Arrubal differt in hoc, quod actus liber, licet petat connotatum extrinsecum in ordine ad quod constituitur, tanquam causa in ordine ad effectum, nihilominus tamen non constituitur per illud, tanquam per formale constitutum, sed per terminationem intrinsecam ad connotatum illud, seu effectum, ita ut tota constitutio formalis actus liberi consistat in illa terminatione intrinseca, quæ potest esse in Deo; ratio-

ne cuius potest actus Dei terminari, & non terminari; eo quod totam indifferentiam, quam requirit necessario libertas habeat Deus non in entitate actus, sed in terminatione illius.

SECTIO V.

Ultima sententia ponitur.

Caietanus prima parte, quaestione 19. articulo secundo & tercio, & tercia parte, quaest. 1. articulo primo, asserit, actum liberum addere à parte rei aliquid intrinsecum supra entitatem actus necessarii, & hoc intrinsecum esse perfecti onem contingentem, ac proinde posse adesse, & abesse à Deo, cum vero dicit, deesse à Deo posse intelligendus est Caietanus absolute, ac simpliciter, quatenus ex æternitate potuit non esse in Deo volitio ad creandum mundum, non tamen ex suppositione, quod ipsum semel condere voluerit; nam hoc pugnat cum perfecta immutabilitate diuina; quod autem possit adesse à Deo, non iudicat incommodum, quoniam est perfectio libera, quæ est conditio diminuens, in articulo autem tercio, §. ad hoc est dicendum, hanc perfectionem actus liberi dicit tantum esse extensiuam; quoniam perfectio intensiua amoris diuini ab ipso Deo desumitur hæc sententia Caietani sic probatur; quia effectus hic formalis, verbi gratia, volendi creare hunc mundum, non conuenit Deo necessario: ergo non potest formaliter provenire à perfectione simpliciter necessaria; quia effectus oppositus non potest provenire à causa illi opposita, verbi gratia, album non potest provenire à nigredine: sed effectus contingens, seu libere est oppositus causæ formali necessariæ simpliciter: ergo non potest à parte rei provenire ab entitate simpliciter necessaria. Ergo provenit à causæ formali formaliter contingenti superaddita realiter supra actum necessariū diuinum; sed non potest esse huiusmodi nisi possit adesse & abesse à Deo: ergo.

Confirmatur, quia impossibile videtur ut eadem forma secundum eandem omnino rationem realem det aliquam intrinsecam denominationem, & quod eadem omnino manens, & eodem modo informans, seu quasi informans, aut coniuncta supposito possit non dare illam denominationem: sed Deus denominatur volens creaturam ab aliqua forma, seu quasi forma reali, & intrinsecè existente in ipso: ergo impossibile est quod illa denominatio proveniat ex vi solius perfectionis formalis & essentialis necessario conuenientis Deo. Probat consequentia: quia hæc denominatio seu quasi effectus formalis non conuenit necessario Deo: ergo non potest formaliter provenire à perfectione simpliciter necessaria; nam hæc cum sit eadem & eodem modo coniuncta Deo, non potest nisi eandem necessariam denominationem semper tribuere. Alias eadem forma eodē modo unita posset nouum, vel diuersum quasi formalem effectum tribuere, quod intelligi non potest. Ut si voluntas mea habeat unū & indivisibilem actum immutatum, & sine vlla additione, & eodem modo illam afficientem, intelligi non potest quod nunc constituat illam formaliter volentem tale obiectum, & tamen quod eodem modo manens possit non constituere volentem illud obiectum.

Secundo sic argumentor, quia in æternitate voluntas diuina prius ratione, quam velit hoc, vel illud obiectum extra se intelligitur potens ad volendum, vel nolendum illud, alioquin non esset

set libera, & in illo signo intelligitur cum tota perfectione, quæ necessario est in ipsa, & deinde intelligitur actu volens tale obiectum: ergo necessario est ut aliquid reale Deo addi intelligatur, à quo talis denominatio, & quasi informatio orta sit; patet consequentia, quia illa denominatio non est rationis, sed realis, quia vere, & in re ipsa Deus vult & amat, & est noua; si non duratione, saltem naturæ ordine & separabilitate, quia absolute loquendo posset non esse in Deo: ergo necesse est ut veniat à forma reali intrinseca, & ex se ipsa separabili ab omni re, & perfectione, quæ necessario conuenit Deo.

33. Vergetur, quia hæc additio quæ in æternitate intelligitur fieri Deo per actum liberum secundum diuersa signa rationis talis est, quæ si in tempore fieret realiter, mutaret Deum: ergo non est tantum additio rationis, sed vera, & realis, patet consequentia, quia per solam additionem rationis non mutaretur Deus realiter, unde multi respectus huiusmodi illi ex tempore conueniunt. Antecedens vero probatur, quia alias non esset inconueniens, Deum velle libere aliquid in tempore de nouo, nec esset inconueniens illam additionem fieri Deo extra æternitatem; nam sola mutatio realis est, quæ tollit quominus detur actus liber Dei in tempore.

34. Vltimo sic probatur, quia si relatio paternitatis in Deo non esset actus, & statim in alia duratione esset, vel posset esse, sine dubio quando actus esset, adderetur à parte rei supra entitatem intrinsecam Dei; neque sola diuinitas sine additione à parte rei relationis supra ipsam diuinitatem sufficeret, ut intrinsece daretur relatio, quæ antea non erat, quia relatio est formalitas intrinseca in ipso Deo, & non denominatio extrinseca: atqui actus liber Dei, quatenus vitalis est, est perfectio intrinseca in Deo, quæ potest esse & non esse in ipso: ergo quando est in ipso actu debet esse per additionem à parte rei supra entitatem necessariam Dei.

35. Neque sufficit sola diuinitas sine tali additione ad constituendum Deum in esse libere volentis; quia forma, quæ non est similis effectui formali, non potest constituere talem effectum formalem: sed effectus formalis, aut liber actus, quatenus liber est, est contingens, & ideo ita est in Deo, ut posset non esse, & diuinitas, quia est omnino necessaria ita conuenit Deo, ut non possit villo modo non conuenire, quia implicat contradictionem non conuenire: ergo talis effectus formalis, qui est actus liber Dei non potest provenire in Deo à diuinitate.

36. Vergetur, quia quando non datur effectus formalis in aliquo subiecto, siue sit diuinum siue creatum, est quia non datur in illo forma vel quasi forma talis effectus formalis; quia existente forma in subiecto capaci illius, non potest non dari effectus formalis illius, v. g. Verbum diuinum ab æterno non fuit vnitum humanitati, hoc est defuit ille effectus formalis, vnitum videlicet, & hoc quia deficiebat ab æterno vnio: quare si ab æterno existeret vnio Verbi diuini ad humanitatem, eo modo quo in tempore existit, necessario daretur tale concretum, seu effectus formalis: atqui in Deo nunc deficit hoc concretum, seu hic effectus formalis, Deus volens creaturas esse quæ non existunt, id est pure possibilibus & quæ non habent existentiam actu, & poterat esse talis effectus, scilicet Deus volens: ergo deficit, quia deficit forma, seu ratio formalis constitutiva il-

lius; atqui nullo modo deficit diuinitas, alias deficeret Deus nunc: ergo deficit alia formalitas, quæ posset esse in Deo, & nunc non est, ac proinde ut adesset illa, deberet fieri additio à parte rei talis formalitatis contingentis supra diuinitatem à parte rei.

SVBSECTIO VI.

Prima conclusio ponitur & probatur.

IN Deo datur proprius actus liber: hæc conclusio est de fide, & lumine naturali euidens. Prima pars sic probatur ex illo *1. Samueli* 93. Deus vltionum libere egit: vbi licet primario significetur libertas à timore, coactione, & acceptione personarum, supponitur tamen virtualiter, & includitur ibi libertas ab impossibilitate, & necessitate determinante ad vnā partem contradictionis; talis enim necessitas, aut impossibilitas, si Dei voluntatem & operationem aligaret ad vnā partem, non esset possibile timore concuti, vel coactione, vel acceptione personarum ab vltionibus cohiberi, propterea quod laudaretur inaniter libertas à coactione, timore, & acceptione personarum.

Quibus consonant manifestissime illud *Supremæ* 12. [non quia impotens erat in bello subijcere impios iustos, aut bestiis sæuis, aut verbo duro simul exterminare, sed partibus iudicans dabas locum poenitentiae non ignorans; tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentia disponis nos, subest enim tibi, cum volueris posse;] vbi apertissime declaratur dominium voluntatis diuinæ cum indifferentia ad operandum vel non operandum prout voluerit, ut patet ex illis verbis: [non quia impotens erat in bello subijcere impios iustos, aut bestiis sæuis &c. sed partibus iudicans dabas locum poenitentiae;] ac si diceret, ita se habere Deum circa impios, ut licet eos posset bello bestiis, & aliis huiusmodi exterminare, & destruere propter nefanda scelera eorum, nihilominus tamen ad ostendendam suæ misericordiae, & libertatis excellentiam infinitam, & summe perfectam eminentiam illis tribuisse tempus, ut resipiscerent, & poenitentiae, ac lacrymarum efficacia, ac virtute antea actæ vitæ peccata decerent ad melioremque frugem sese converterent, quæ potentia cum indifferencia orta ex plenissima cognitione liquido manifestatur illis verbis: [non ignorans; tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, subest enim tibi cum volueris posse.]

Sed libertas formaliter consistit in dominio voluntatis circa proprios actus puniendi, vel non puniendi, miserendi, vel non miserendi, cum indifferentia plena ad operandum, vel non operandum quod voluerit, & eo modo quo voluerit: ergo euidenter & manifestè declaratur his verbis libertas, quæ gaudet Deus circa creaturas.

Quibus verbis alludere videtur Paulus ad *Rom.* 9. ibi: [cuius vult miseretur & quem vult induit;] & iterum, [an non habet potestatem signare luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam;] Nec discordat ipse Apostolus 1. *Corinthiorum* 12. ibi: [diuidens singulis prout vult;] hoc est ut exponit Ambrosius *secundo de fide, cap. 3.* pro libero voluntatis arbitrio non [pro necessitatis obsequio.]

Quaest. I. Vtrum detur in Deo voluntas. 297

Dices his locis solum probari Deum habere indifferentiam, & actum liberum, non tamen proprium.

41 Sed contra, quia absolutus, ac simpliciter modus loquendi, quo Deo attribuitur tale Dominium, & indifferentia ad operandum, & non operandum prout voluerit & quando voluerit manifeste demonstrat in supradictis verbis Deum habere propriam, & perfectam libertatem cum propria, & rigorosa indifferentia ad vtrumlibet: nam libertas actus voluntatis sequitur in perfectione, & proprietate ipsum actum voluntatis, amoris diuini; sed Deus habet actum voluntatis; & amoris perfectissimum, & propriissimum: ergo etiam habet propriissimam, & perfectissimam libertatem illius. Maior patet manifeste ex *Ieremia* 31. ibi. [& in charitate perpetua dilexi te; ideo attraxi te miserans;] alia versio, in charitate perfecta amplexatus sum te; sed charitas perfecta est proprius & perfectus amor: ergo in Deo datur proprius actus amoris, & non proprius & metaphoricus; per illam autem particulam, attraxi te miserans, optime denotatur libertas, & indifferentia circa creaturas, quia actus misericordiae, & liberalitatis radicem libertatis indicat in miserante; Minor illa sic probatur, quia id quod metaphoricum, & improprium est in aliqua ratione perfectum in ea ratione esse non potest; unde licet amenitas praei perfecta sit in esse amenitatis, & floriditatis, nihilominus tamen in esse risus per perfectionem habere non potest, quia perfectio supponit veritatem, & proprietatem; quapropter vt inquit Hieronymus ad Paulinum adeo necessitudinis, & connectionis vinculo perfectio cum veritate copulatur, vt ista ruere non possit quin illa eodem labefacta motu concidat; unde sine dubio irrideretur à sapientibus ludibriumque deberet hominibus ratione vtentibus, vt inquit Seneca, qui assereret hominem esse perfectam arborem inversam, cuius nulla alia ratio est nisi metaphora quae in hac denominatione intercedit. Ergo id, quod imperfectum est, in aliquo genere proprium, & rigorosum debet esse in illo genere, sed ex verbis *Ieremiae* constat actum charitatis, & actum libere misericordiae, quo creaturae diliguntur à Deo, esse perfectum actum charitatis, & misericordiae: ergo manifeste sequitur, talem actum esse proprium & non metaphoricum.

42 Clarius autem haec omnia patent ex illo *Danieli* 3. [potens est Deus nos de manibus tuis o Rex liberare; quod si noluerit statuam tamen, quam fecisti non adoramus;] in quibus verbis aperte docet Scriptura Deum habere omnipotentiam indifferentem ad liberandum, & non liberandum; quia potuit non liberare; cum expresse doceat Scriptura potuisse fieri vt Deus nollet liberare tres pueros de fornace, quos tamen liberare voluit, & re ipsa liberauit, cui consonat illud *Escher* 13. [non est qui possit tuae resistere voluntati, si decreueris saluare nos, continuo liberabimur,] hic praeter quam quod significatur potuisse Deum non facere quod fecit, habetur etiam vocabulum decernendi, quod proprie ad liberum arbitrium pertinet: ecce manifeste in his omnibus contra Thomistas ostenditur expressa, ac formalis indifferentia voluntatis diuinae, quia nihil aliud est indifferentia formalis, quam ita facere aliquod

I. P. Tom. II.

vt possit facere oppositum, & ita velle aliquid vt posset nolle id ipsum; sed Deus ita se habet, vt quando liberat pueros, & vult liberare illos, potuerit nolle liberare eosdem: ergo Deus habet formalissimam, & rigorosissimam indifferentiam in voluntate; quod etiam clare traditur *Sapientia* 11. [non erat impossibilis manus tua immittere illis multitudinem visorum, aut audaces leones] non tamen immisit; quare poterat facere; quod non fecit; *ibidem* [miseris omnium, qui omnia potes dissimulans peccata hominum propter poenitentiam;] at certe non vere dicitur dissimulare peccata is, qui non punit, quia non potest, sed is, qui cum possit non vult: in quibus verbis multis modis declaratur indifferentia formalis dei, & libertas diuinae voluntatis, quia dicitur deum moueri poenitentia ad dissimulandum peccata: ergo supponitur libertatis indifferentia in tali voluntate; quia id, quod libertatem non habet, nullo modo veri potest ad agendum, aut non agendum dissimulando peccata cum potuisset poenas sceleribus debitas infligere; praecipue cum haec motio ad dissimulandum sit ratione misericordiae; quae quia virtus moralis est essentialiter perit in miserante libertatem, cum moralitas libertatem essentialiter requirit.

43 Accedunt ad haec verba illa, quae habentur *Matth.* 23. [potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ;] in quem locum Hieronymus Chrysostomus Theophilus, necnon Ambrosius in caput 3. *Luce* scribunt, ex veris, proprieque dictis lapidibus posse deum excitare filios Abrahæ, quamvis nunquam id fecerit. *Mat.* 19. [facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum celorum;] & paulo post [apud homines hoc impossibile est; apud Deum omnia possibilia sunt.]

44 Nec valet; si quis dicat posse fieri, vt camelus transeat per foramen acus si redigatur ad subtilitatem tenuissimam fili, quemadmodum olim Pelagiani dicebant posse diuitem saluum fieri, si venditis omnibus, pauper fieret, alioqui non posse hoc (inquam) non valet quoniam Dominus ait, hoc impossibile esse hominibus, Deo autem esse omnia possibilia. Non est autem impossibile hominibus, ficere vt camelus transeat per foramen acus, si ad fili tenuitatem antea redigatur. Itaque Sanctus Gregorius Nazianzenus ex hoc Evangelij testimonio affirmat *lib. 4. de Theologia*, posse Deum facere vt camelus manens camelus transeat per foramen acus; quod tamen nec fecit nec vnquam fortasse faciet.

45 Vrget etiam illud *Mat.* 16. [an putas, quia non possum rogare Patrem meum & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum;] ergo habebat Christus potestatem orandi Patrem, vt mitteret ad se plusquam duodecim legiones Angelorum. Item Pater etiam poterat mittere, & tamen neuter fecit quod poterat facere: ergo habebat Christus, & habet Deus indifferentiam formalem ad vtrumque.

46 Respondet Vnichleph, potuisse Christum à Patre legiones petere, non à quibus defenderetur, sed quae sibi eo tempore adessent, potuisse quoque Patrem mittere eas legiones, si voluisset, sed non potuisse velle.

47 Sed haec responsio digna suo autore, ineptissima est, primum enim certum est hoc loco non

p p agi

aliud autem in contumeliam] quod explicans Athanasius *orat. 2. contra Arianos, prope medium, & orat. 4. fule*, & frequenter docet Deum non necessitate operari, sed quando voluit, creavisse mundum, cum potuisset antea creare, aut nunquam creare & ideo ait, [deliberare, & diligere in utramque partem momenta sua habet, & ea affectio in naturam rationalem cadit.] Ita declarat indifferentiam diuini arbitrij, quam etiam suo & Apostoli more nomine beneplaciti, & voluntatis intelligit *orat. 4. contra Arianos*; quod etiam facit Iustinus *g. 114. ad Orthodoxos*, his verbis: [actionis diuinæ potentiam non naturali necessitate, sed proprio consilio libertatis constare.] Gregorius Nyssenus *lib. 6. Philosophia, qui est de fano. cap. 40.* ait: [non enim necessitati Deus pareat, neque fas est dicere eius voluntatem necessitati seruire, etenim necessitatis ipse author est, ipse Deus non solum extra omnem necessitatem locatus est, sed etiam eius dominus, & author est: cum enim sit potestas, & natura libera potestatis nihil, neque naturæ necessitate, neque legis sanctione facit, sed omnia sunt illi contingentia, etiam quæ sunt necessaria,] id est etiam illa, quæ necessario sequuntur ex causis naturalibus, & quæ necessario perueherant, quoniam sunt naturaliter incorruptibilia, comparatione tamen diuinæ voluntatis contingentia sunt; quoniam potest illam non producere, & potest iam producta annihilare. Deinde monet propter huiusmodi libertatem ostendendam mutasse Deum in aliquibus rebus naturæ cursum, ut iuvando cursum solis, aut lunæ consistere.

57 Quod eisdem pene verbis docet Augustinus *lib. 6. de Genes. ad litt. cap. 14. ibi*; restat igitur, ut ad utrumque modum habiles creaturæ sint, sive ad istum, quo vltatissime temporalia transcurrunt, sive ad illum, quo rara, & mirabilia sunt, sicut Deo facere placuerit, quod tempori congruat; Porro creaturæ non essent ad utrumque modum habiles, si Dei voluntas, & potentia non esset ad utrumque modum indifferens; siue ad seruandum ordinem communis providentiæ, siue ad faciendam pro libito miracula; vnde concludit *cap. 15.* [Manifestum est etiam sic non factum esse hominem, contra quod erat in illa prima conditione causarum: quia ibi erat etiam sic fieri posse, quamvis non ibi erat, ita fieri necesse esse, hoc enim non erat in conditione creaturæ, sed in placito libero Creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est;] quod si diuina voluntas fuisset necessario determinata, ut veller hominem sic & non aliter condere in ea conditione causarum fuisset, ita fieri necesse esse, nec hoc esset positum in placito creatoris.

SVBSECTIO VNICA

Rationibus demonstratur veritas.

58 ET primo pro hoc negotio militat omnes demonstrationes, quibus supra probauimus dari in Deo voluntatem; ex eo quod voluntas reperiatur in effectibus Dei, quæ nihil habent, nisi participatum à Deo, à quo necessario debent participare perfectiones suas; sicut est voluntas, quæ secundum se, & in statu præci-

I. P. Tom. II.

so ab imperfectionibus est perfectio simpliciter simplex, ac proinde debet reperiri in Deo, sed libertas, & indifferentia formalis dominij reperitur in effectibus creatis à Deo participata ab ipso; quia nihil est in effectu, quod non contineatur in causa; & ex alio capite libertatis indifferentia cum pleno dominio ad utrumlibet, est perfectio simpliciter simplex, si concipiatur præcisa ab imperfectionibus: ergo formaliter reperitur in Deo.

59 Vergetur, quia Deus ita debet esse perfectissimus ens, ut aliud eo perfectius excogitari non possit, sed si Deus non haberet libertatem formalem, aliud ens posset excogitari perfectius deo scilicet illud, quod haberet omnem perfectionem, quam habet Deus, & præter illam etiam libertatem, quæ ubicunque reperitur, magna perfectio est, quam qui neget expoliari deberet ipsa in penam tanti delicti suffragandi laudem, & excellentiam ab arbitrio; cuius euidentis signum est, nullum hominem rationis compotem velle pro quocunque bono commutare libertatem, ut concinit Poëta.

Non bene pro toto libertas venditur auro.

60 Ergo hæc maxima perfectio non debet negari Deo, sed potius perfectissima est ipsi concedenda, etiam si illam non intelligamus; nam difficilius intelligimus mysterium Trinitatis, & nihilominus illud negare non audemus, sed potius fatemur illud, & nostram simul ignorantiam consistere; quapropter quod Theologus cordatus debet facere, est excogitare modum quemdam Deo dignum conformemque maiestati, & infinitæ perfectioni diuinæ, & nullo modo lumini naturæ bonæ philosophiæ, rectæque metaphysicæ repugnantem, quem si inuenire non potuerit Cherubinorum Israël ante conspectum Dei facies suas velantium vestigiis insistentem suamque ignorantiam patefaciens in illud trisagium prorumpat, Sanctus, Sanctus, Sanctus; additis illis verbis, quam incomprehensibilia sunt iudicia tua, & inuestigabiles viæ tuæ.

61 Secundo sic demonstratur principaliter ex effectibus omnipotentis proprietate indifferentiæ, & libertatis diuinæ; quia omnipotentia Dei tam extensive, quam intensive infinite perfecta est in sua virtute productiua, ac proinde efficacissima; & omnium excellentissima; sicut scientia & voluntas, & quicquid in Deo est; nam sicut Deus est infinitus per essentiam, ita etiam omnipotentia, & reliqua attributa summam infinitatem habent, quatenus proportionantur cum essentia: ergo ultra hæc, quæ produxit Deus per suam omnipotentiam potest producere perfectiora, & meliora; quoniam in his productis non ostendit aut exercet totam, & adequatam infinitam virtutem, tam intensivam, quam extensivam: ergo libere hæc produxit, & indifferenter, ac proinde habebit indifferentiam, & libertatem in producendo; probo consequentiam, quia si produxisset ex necessitate naturæ, operaretur secundum vltimum potentie suæ, tum in velocitate producendi, tum in numero, & quantitate creaturarum, tum in qualitatibus, & perfectionibus secundum earum capacitatem; quia neque ab intrinseco limitari posset, quoniam fortis agens necessarium, neque ab extrinseco, quoniam infinita potentia est, cui nulla finita potentia resistere potest, & nulli extrinseco agenti subiectam potentiam habet, ac proinde produxisset ab æterno simul, aut simul in principio

Pp 2 tempo

temporis orbes cœlestes, & terrestres, homines, &c. in multitudine infinita, & species rerum, quibus constarent perfectiores, atque perfectiores sine termino, & indiuidua harum specierum non tantum qualitate perfectiora, & numero infinita: ergo ex successiuo modo producendi vnam rem post aliam, quando ex parte ipsarum nulla datur repugnantia, vt simul producantur, & ideo sapissime simul producantur, verbi gratia duo homines, duo leones, duæ pluuiæ, aut guttæ aquæ; item ex vno duntaxat orbe producto, ex speciebus in eo, & ex indiuiduis specierum in ipso, & ex qualitate singularium in hoc pondere, numero, & mensura, quibus hæc omnia condita sunt manifesta demonstratione ostenditur diuina libertas, & indifferentia, seu dominium, quo determinatur Deus ad successiue producendum vnum indiuiduum post aliud, quando simul poterat producere infinita.

62 Vergetur, quia cognitio diuina ipsam voluntatem, & omnipotentiam actionem præcedens indifferenter ipsi proponebat omnium rerum producibilitatem, tam earum, quæ fuerunt, sunt, & erunt, quam earum, quæ nunquam producentur: ergo si has potius, quam illas elegit ad producendum, & alias multo perfectiores reliquit in pura possibilitate, signum euidentius est, summam libertatem habere ad producendum, & summam indifferentiam, & dominium in eligendo hoc potius, quam illud; nam si ageret Deus necessario determinatus, nulla ratio reddi posset, quare determinatus fuerit ad has, & non ad illas, quare elegerit has, & non illas, & ex alio capite has easdem, quas produxit, varie gubernare, ac conseruare, vel destruere possit, nulla reddi potest ratio, cur hac ratione & non alia eis prouideat: eas gubernet? & moderetur? ergo ex creatione, & modo creandi, ex electione prouidentia, atque gubernatione creaturarum, quas habemus euidenter ostenditur diuinæ libertatis indifferentia formalis.

63 Vergetur, quia si Deus sine libertate ageret ex necessitate naturæ, nulli essent in vniuerso effectus contingentes, quod est contra veram Philosophiam, & experientiam; sequela patet, quia si prima causa ex necessitate ageret quantum posset ageret, ac proinde nulla causa secunda ei posset resistere: ergo tanta necessitate moueretur, quanta prima causa moueret, atque ita absoluta necessitate vnum ex alio sequeretur.

64 Dices, Deum agere ex necessitate naturæ, non absolute, & simpliciter respectu potentia suæ, sed duntaxat agere ex necessitate iuxta finem apprehensum, vt v. g. si dicamus, Deum ex necessitate mouere cœlum tanta velocitate, & non maiori; non quia absolute non possit velocius mouere, aut maiorem imprimere impulsu, sed quia apprehendit hanc velocitatem esse convenientem cœlo, & mundo, & necessitate naturæ id operatur, quod necessitas finis exigit; atque in hunc modum interpretatur Aristotelis sententiam Zonzinas 12. metaphys. q. 39. & 4.

65 Sed contra, quia hæc sententia vt optime aduertit P. Suarez, est erronea in fide & lumini naturæ contraria, quod euidenter demonstrat sic. Primo, quia si diuina potentia non est limitata ad definitum effectum; v. g. ad hanc motus velocitatem, neque voluntas diuina natura sua potest esse determinata ad volendam illam ex necessitate, & non maiorem, neque minorem. Cur enim, aut vnde talem determinationem ha-

bet? Dices habere illam ex fine, verbi gratia, quia talis motus expedit ad bonum vniuersi quod Deus intendit.

Sed contra, nam de hoc ipso fine inquiram, 66 cur voluntas diuina sit determinata ad volendum ex necessitate hoc vniuersum, & bonum eius, cum potentia Dei non sit ad hoc limitata, sed possit aliud vniuersum, vel simile, vel perfectius efficere. Deinde in hoc eodem vniuerso posset diuina sapientia alios modos inuenire componendi motus cœlorum cum maiori vel minori velocitate, ex qua consurgeret proportio aequæ utilis ad conseruationem vniuersi ac est illa, quæ nunc in cœlis reperitur: est igitur ille modus determinationis diuinæ prorsus irrationalis. An vero sit sufficiens ad intentionem Aristotelis, infra ostendam.

Secundo repugnat etiam diuinæ perfectioni, 67 nam ex illa positione sequitur, Deum non tam velle, & operari ex rationali voluntate, quam veluti naturali instinctu: quæ est magna imperfectio multum accedens ad imperfectionem brutorum, & ad perfectionem intellectualis nature declinans. Declaratur sequela: nam Deus est potens ad producendos hos Angelos, & innumeros alios, & licet non necessario determinetur, vt velit creare omnes quos potest, nihilominus ex naturali necessitate determinatur, tum vt iudicet hos sibi esse creandos, & non alios, & vt velit hos, & non alios creare; hæc autem determinatio non oritur ex ratione aliqua à Deo cognita, quæ illum ex necessitate mouere possit; nam sicut cognoscit creationem horum esse sibi possibilem, ita & aliorum: & sicut in his manifestat bonitatem suam, ita faceret in aliis, & fortasse perfectius, si illi essent perfectiores: ergo illa determinatio non potest reduci, nisi in aliquem veluti naturalem instinctum diuinæ naturæ. Nec in hoc est simile de determinatione ad se amandum; quia illa reuera fundatur in obiecti dignitate, & necessitate ab ipso Deo cognita, & ideo ita est naturalis, vt sit etiam rationalis, & perfectissima. Quod in obiecto creato recte non potest; quia nulla maior necessitas reperitur in his Angelis, quam in aliis possibilibus.

Atque hinc sumitur ratio à priori, quia nullum bonum extra Deum cognoscitur ab ipso, vt necessarium vel ad suum esse, vel ad suam felicitatem, vel ad suam consummatam perfectionem: ergo voluntas eius nullo modo determinatur necessario ad volendum aliquod ex his bonis. Antecedens constat ex dictis in superioribus; ideo enim probauimus, Deum esse bonum sibi sufficiens, nullamque veram perfectionem illi accrescere ex hoc, quod velit creaturas. Consequentia autem probatur, quia motus voluntatis sequitur rationem, & ideo necessario non amat, nisi necessarium bonum, quæmobrem dici solet, ex indifferentia iudicii oriri libertatem voluntatis: ex indifferentia (inquam) obiectiua, ita enim vno verbo recte exponitur, id est ex eo quod obiectum volendum indifferens, seu non necessarium indicatur; vnde etiam intelligitur, (quod maxime hanc veritatem confirmat) libertatem circa talia obiecta ad magnam perfectionem pertinere, quia posse vnumquodque amare iuxta mensuram, vel proportionem suæ bonitatis, magna est perfectio: sicut ergo necessario amare necessarium bonum magna perfectio est, ita bonum non necessarium non necessario amare, sed pro iudicio rationis & dominio libertatis, maxima perfectio est: non potest ergo Deo denegari.

Quaest. II. in quo consistat actus liber Dei. 301

eo vel maxime quod creaturae intellectuales habentur libertate, & perfectione, quae licet in eis habeat aliquas imperfectiones adiunctas, non sunt tamen de ratione libertatis ut sic: non potest ergo talis perfectio Deo denegari; à quo enim illam participarent creaturae, si Deus illa careret, ut supra diximus, & è conuerso nulla creatura rationalis habet illam naturalem determinationem ad volendum aliquod obiectum, ex iis, quae ex se necessariae non sunt, sed vel à quae amabilia, si considerentur ut fines, vel à quae eligibilia, si considerentur ut media: cur ergo tribuetur Deo talis determinatio, cum ad perfectionem non spectet?

69 Tercio contra Thomistas inclinantes in sententiam aduersariorum, quos iam impugnauimus, sic argumentor, quia opposita sententia sibi in terminis contradicit; nam impossibile omnino esset Deum iudicare, cognitionemque diuinam proponere ipsi, creaturas non habere necessariam connexionem cum fine, sed potius ex se habere indifferentiam si non esset in Deo ratio libertatis in voluntate, praeter indifferentiam obiectiuam cognitionis.

70 Verbi gratia exemplo hoc declaratur; nam si in Deo nulla ratio libertatis reperitur in voluntate, & solum datur illa cognitio cum indifferentia proponens, necesse est omnino ex suppositione talis cognitionis, ut non sit in volitione, nec fuerit possibilitas, ut non vellet producere Petrum, quare necessarium fuit hic, & nunc producere Petrum, & impossibile non producere ipsum, quia ex suppositione efficacis volitionis Dei, necessario sequitur productio, ac per consequens sequitur manifeste, hanc veritatem praecessisse cognitionem à diuino intellectu, vnde necessarium esset, ut Deus vellet creare, & de facto crearet Petrum, cuius contradictorio iudicio deciperetur Deus, nimirum si iudicaret Michaëlem non habere necessariam connexionem cum Deo, sed esse secundum se indifferentem, ut Deus illum creare vellet, aut nollet creare sed potius vellet non creare illum.

71 Declaratur amplius labefactando fundamentum aduersariorum, quia si eminentissima, & excellentissima perfectio eo quod nullam admittat potentialitatem, ideo non fuit indifferens, ut eadem intellectione manente vellet aut nollet producere Petrum, propter eandem omnino rationem intellectus diuinus nullam habuit indifferentiam ut iudicaret Michaëlem, verbi gratia, aut Petrum non esse creandum, & ut imperium productionis omitteret; quod si intellectui Dei, licet actui purissimo possibile fuit non imperare productionem Petri, nec iudicare illum esse creandum, potiori iure conueniet voluntati possibilitas nolendi producere Michaëlem, aut Petrum, sed volendi non curare illum.

72 Vnde ipsi aduersarii propriis verbis omnem prorsus indifferentiam auferunt à Deo, tam quantum ad actus volitionis, & intellectionis, quam quantum ad operationes ad extra, & effectus creatos; quia nihil est vnde pullulet indifferentia in Deo; nam imprimis diuinus intellectus necessario determinatur ad iudicandum creare Petrum esse possibile, & dignum opus infinito artifice. Deinde Petrum esse de facto producendum iudicare aut imperare non potest diuinus intellectus, nisi dependenter à diuina voluntate determinante se ad volendum creare Petrum: ergo si à diuina voluntate auferitis omnem indifferentiam formaliter ad volendum, vel non volendum creare Petrum supposita cognitione, quae praecedit in intellectu, iam voluntas necessario determinata est,

ut velit creare, & consequenter intellectus diuinus necessario determinatus est ad creationem imperandam, & asserendam, & creatio necessario erit, ac proinde omnis tollitur indifferentia à Deo, quod non est tutum in fide, praecipue quia sequitur manifeste ex ipsorum modo loquendi, voluntatem diuinam non posse continere intellectum diuinum, ne imperet creationem Petri; nam si posset eo ipso haberet aliam rationem indifferentiae, praeter cognitionem illam obiectorum, non habentium necessariam connexionem cum fine.

Tandem, quia humanae libertati non sufficit cognitio intellectus proponens rationes boni pro vtraque parte contradictionis, & iudicans vtramque posse eligi, sed praeterea requiritur in voluntate indifferentia ut posita illa conditione, & ceteris omnibus requisitis ad volendum tale obiectum possit velle, & non velle illud obiectum, ut late demonstrabitur à nobis *disput. de omnipot.* infra ponenda contra praedeterminantes physice: ergo similiter in Deo non sufficit, ut ex dicendis postea amplius patebit.

Declaratur; quia vel quando dicitis, totam indifferentiam Dei reperiri in intellectione & non in voluntate, asseritis nullum habere dominium Deum circa suas operationes ad producendas has; vel illas, & ita producere has, ut posset non producere illas, & sic omnino tollitis maximam perfectionem diuinam, nimirum libertatem omnem à Deo, quod est haereticum, vel solum dicitis, indifferentiam, & dominium, quod nos ponimus in voluntate; vos ponere in intellectu, & ratione illius posse Deum cum summa indifferentia, & dominio operari ad placitum suum, & hoc erit solum quaestio de nomine, & solum erit disputare, an libertas plena, & perfecta consistat in intellectu, & non in voluntate, quod non est ad rem, neque ad propositum huius quaestionis.

SECTIO VII.

Nostra secunda conclusio ponitur.

Actus liber Dei non constituitur formaliter, & ultimo per creaturam, itavt ex entitate diuina, & ex creatura adequate coalescat decretum liberum Dei; hæc est plausibilior sententia quam defendit inter multos Pater Franciscus Suarez, in *Met. disp. 30. sect. 10. per totam*, & probatur hac demonstratione.

73 Nulla causa efficiens adhuc per potentiam Dei absolutam potest seipsam primo cauare, itavt eadem formalitas sit causa & effectus sui ipsius; sed si actus liber Dei constitueretur ultimo & formaliter per creaturam, ipse actus liber Dei esset causa efficiens sui ipsius in prima causatione: ergo actus liber Dei non potest constitui formalis sine ultimo per creaturam.

74 Maior est evidens in metaphysica secundum lumen naturae, & in fide catholica certissima secundum lumen supernaturale reuelationis diuinae. Fundamentum, cui innititur hæc veritas, est evidentissimum illud principium, quidquid producit ab alio producit; quod tum in creatis, tum in diuinis verificatur; quapropter persona diuina producta distinguitur realiter à producente; vnde Filius non potest à seipso produci, ut producit à Patre; in creatis vero quidquid primo causatur, sine ulla dubitatione, aut tergiversatione omnino distinguitur realiter à causante; quia

P p 3 causa

causa & effectus sunt prior, & posterior natura; ac proinde dicunt relatione prioritatis & posterioritatis inter se, ratione cuius dicunt oppositione relationis adinueniunt, quæ est oppositio realis: sed omnis oppositio realis relationis dicit distinctionem realem inter opposita, siue sint creata, siue diuina, ut patet ex illo euidentissimo principio, in diuinis omnia sunt vnium vbi non obuiat relationis oppositio; ratio autem à priori omnium est, quia idem non potest habere esse ante seipsum, alias idem secundum esse separaretur à seipso, quia daretur, quando idem non datur; unde esset & non esset idem, sed omnis causa habet esse ante effectum primo causatum: ergo idem non est causa sui ipsius.

76 Minor prima, & præcipua, in qua est tota difficultas sic demonstratur, quia illa causa, quæ primo causat vltimum constitutum alicuius, est causa constituti per tale constitutum; sed si actus liber Dei constitueretur vltimo, & formaliter per creaturam, causeret primo suum ipsum vltimum constitutum: ergo causeret seipsum primo. Minor sic probatur; quia actus liber Dei seu Deus quatenus libere volens, primo causat omnem creaturam, tam actuaalem, quam futuram; sed creatura per vos est vltimum constitutum Dei libere volentis, quatenus talis est, seu actus liberi formaliter: ergo si Deus libere volens constitueretur vltimo per creaturam Deus libere volens, vel actus liber Dei causeret primo vltimum, ac proprium constitutum sui ipsius.

77 Maior illa est euident, ideo Petrus Pater est causa hominis geniti, non quia causet materiam, aut animam rationalem, sed quia causat vltimum constitutum hominis geniti, scilicet vnionem, & compositionem, per quam vltimo constituitur homo genitus in esse compositi, & ideo Deus est causa Christi, quatenus persona composita est, non quia causauit Verbum diuinum, sed quia causauit vnionem hypostaticam, per quam vltimo constituitur persona composita Christi; quare si per impossibile Deus non causeret humanitatem, quam de facto causauit, dum tamen solum causeret vnionem hypostaticam propter rationem dictam, causeret sine dubio Christum Dominum, &c. & Pater æternus, licet non sit causa Filij, ut fides catholica docet, & licet realiter non producat naturam diuinam, quæ est in Filio, quia illam communicat duntaxat ipsi, nihilominus producit Filium, seu Verbum diuinum, quia producit vltimum constitutum illius, filiationem nimirum; & contra, ideo Petrus nullo modo potest in prima productione, seu causatione sui producere vnionem essentiali inter propriam animam rationalem, & corpus, per quam essentialiter, & vltimo constituitur in esse talis compositi; quia Petrus non potest esse causa sui ipsius, nam si vnionem per quam constituitur essentialiter, primo posset producere, seipsum posset primo causare; sicut Pater eius primo ipsum causat, licet non causet materiam, & animam rationalem illius; quia primo producit talem vnionem inter illas partes: ergo id, quod primo causat, constitutum vltimum alicuius, causet etiam ipsum constitutum per illud.

78 Maior illa est de fide ut patet ex *Psal.* 17. ibi: [saluum me fecit, quoniam voluit me; & *Sapientie* 11. quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses;] expressius, & clarius patet ex illo Pauli, [qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ;] quem locum eleganter expendit Chrysostomus *hom. 2. in epist. 1. ad Ephes.* & inter

alia ait, [omnino iuxta liberum dei propositum fuisse homines prædestinatos, & omnia creata producta;] & idem docet Ambrosius *lib. 1. de fide*, Hieronymus, & Gregorius, & P. Suarez doctissime versat in opusculis, hæc verba relectione de libertate diuina, disputat. 1. sect. 1. in qua tres excogitauit eius expositiones, & post duas priores merito reprobata, tertiam iam adstruit, in qua, ut Paulus explicet quod dixerat, nimirum forte nos esse vocatos, ne quis putaret vocationem, & prædestinationem contingenter, & à casu à Deo habitam adiecit: [omnia Deum operari secundum consilium voluntatis suæ;] hoc est secundum consilium intellectus acceptatum à voluntate sua; quod consilium beneplacitum dei est; nam pharisis hæbreæ solet loco adiectiui ponere aliud substantiuum in casu gignendi; exemplum est in eodem Paulo *ad Colossens.* 1. ibi: [Et transtulit in regnum filij dilectionis suæ;] hoc est sibi dilectissimi: ergo suscepto prudenti consilio per mentem, & approbato per voluntatem omnia producit in tempore; unde productiones omnium rerum in tempore causantur, & dependent à libero decreto Dei, quod fuit ab æterno & permanet in tempore.

Deinde patet hæc veritas clarissime ex illo Ioannis, [sine ipso factum est nihil,] quem locum declarans Athanasius *orat. 4. contra Arianos*, sic ait; [opera omnia creata operatione;] omnium causarum voluntate libera, placitoque emerferunt; vniuersaque rerum natura cupidine, qua cupit Deus bene condita est,] ratione cuius Damascenus *lib. 1. de fide, cap. 8.* ait: [creatio vero à Deo, cum voluntatis opus sit, non causatur, nisi Deo volente libere secundum consilium voluntatis suæ; Deus enim volens solum de nihilo adesse cuncta produxit,] quibus consonat Gregorius Nizenus in Ieremiam, dicens: [illud nobis possum constitutumque sit in natura diuina cum voluntate ita concurrere potestatem, ut dei potestatis mensura sit ipsa voluntas libera;] non quia non possit plura, quam vult, sed quia voluntas limitat, ac determinat potestatem, ne faciat quidquid potest, sed tantum quod vult, & paulo inferius ait: [potentia voluntas est, eodemque momento prospicit, quomodo res fiant & occasiones probet, ut cogitata sint facta,] & infra [sapientia ipsius voluntas potestate factorem est declarata, & effectrix ipsius potestas in ipsius sapiente voluntate perfecta est.]

Clarissime etiam docet hanc veritatem, prima *Epist. ad Corinth.* cap. 12. vers. 11. ibi: [hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.] Quæ verba expendens Prosper ex mente Augustini *lib. sententiarum, sententia 57. & 58.* ibi: [ordo temporum in æterna Dei sapientia sine tempore est, neque aliqua sunt apud illum noua quæ fecit, quæ futura sunt;] & summa causa omnium luntas Dei est prima, & summa causa omnium corporalium, spiritualiumque motionum; nihil enim sit visibiliter, & sensibilibiter quod non de inenim sit visibiliter, & sensibilibiter summæ Imperatoris aula, visibili, & intelligibili summæ Imperatoris aula, aut inueatur, aut permittatur secundum ineffabilem iustitiam præmiorum, atque penarum, gratiam iustitiam præmiorum, in ista totius creaturæ rituum, & retributionum in ista totius creaturæ amplissima quadam, immensaque republica. Unde Augustinus inquit, [hoc non erat in conditione creaturæ, sed in placito creatoris, cuius voluntas rerum necessitas est,] & capite 18. eiusdem *lib. sexti de Genesi ad litt. in fine*, sic ait: [illas nimirum causas sic abscondit, ut ex eis esse necesse sit hoc, quod ex istis fecit, ut esse possit;] distinguit enim

Quaest. II. In quo consistat actus lib. Dei. 303

enim ibi duplex genus causarum, aliud continet causales rationes, quas mundo Deus indidit, & inseruit atque praefixit; alias vero causas Deus in sua voluntate seruauit, & abscondit, quae sunt decreta libera ipsius.

Concordat etiam illud *Demeronomij* 7. *Ecce elegit Dominus, ut sis ei populus peculiaris, non quia, &c. sed quia dilexit vos Dominus*] & *ad Ephes.* 2.] Propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis conuincit in Christo.] & *Ioan.* 3. sic Deus dilexit mundum ut filium suum Unigenitum daret] causalitas etiam significatur illis verbis *ad Hebra.* 12.] quem diligit Dominus, castigat.] Quae loca respiciens Irenaeus *lib.* 2. *aduersus haereses, cap.* 2. sic ait: [si autem non praeter voluntatem eius, sed volente, & sciente, iam non Angeli, vel mundi fabricator causa erunt fabricationis istius, sed voluntas Dei ipse in semetipso omnia praedestinans fecit, quemadmodum voluit omnibus consonantiam, & ordinem suum, & initium creationis donans.] Aduerte, voluntatem Dei non esse causam ita indifferentem, ut non a se, sed ab alio determinetur ad actionem, & productionem rerum; sed per seipsam determinari ad modum, ordinem, & initium creationis, quantitatem, qualitatem, ac tempus, ceterasque circumstantias; non ergo determinatur Dei voluntas ab effectu, sed potius ex intrinseca determinatione voluntatis a seipsa profuit determinata actio; & productio ut optime docuit D. Clemens Romanus *lib.* 3. *recognitioem, propius ad medium quam ad principium*, ibi: [propterea voluerit Creator Deus, ita & erunt illa, quae creat, neque enim sub lege est virtus Dei, sed lux creaturis suis, voluntas eius est]; creaturis autem irrationabilibus non est lex obligando sub culpa, & poena, sed est lex efficaciter determinando, & imperando, ut fiant sicut ipse vult fieri: ergo Dei voluntas est causa determinans, ut res fiant, sicut vult eas fieri; ut docet D. Iustinus *in quaest.* 3. *Christiana ad Gentiles*, ibi: [si Deus facit quia est, coacte facit, quae facit; si autem facit sponte, quia vult, sponte facit quantum vult, & quale vult, & quando vult.]

80 Sed clarius, omnibus & evidentius docuit D. Thomas *1. p. q. 19. art. 4.* cuius titulus est: *Utrum voluntas Dei sit causarum*, cui titulo respondens *in corpore articuli*, sic ait: [dicendum quod necesse est dicere, voluntatem dei esse causam rerum, & deum agere per voluntatem non per necessitatem naturae ut quidam existimauerunt quod quidem appetere potest tripliciter; primo quidem ex ipso ordine causarum agentium, cum enim propter finem agat intellectus, & natura, ut probatur *in secundo Phys.* necesse est ut agenti per naturam praedeterminetur finis, & media necessaria ad finem ab aliquo superiori intellectu; sicut sagitta praedeterminatur finis & certus modus a sagitante; unde necesse est, quod agens per intellectum, & voluntatem sit prius agente per naturam. Unde cum primum in ordine agentium sit deus, necesse est quod per intellectum, & voluntatem agat primo ex ratione naturalis agentis, ad quod pertinet ut unum effectum producat, quia natura uno, & eodem modo operatur, nisi impediatur & hoc ideo, quia secundum quod est tale agit; unde quando est tale, non facit nisi tale; omne enim agens per naturam habet esse determinatum, cum igitur esse diuinum non sit determinatum, sed contineat in se totam perfectionem essendi, non potest esse

quod agat per necessitatem naturae, nisi forte causaret aliquid indeterminatum, & infinitum in essendo, quod est impossibile; non igitur agit per necessitatem naturae, sed effectiones determinatae ab infinita ipsius perfectione procedunt secundum determinationem voluntatis, & intellectus ipsius. Tercio ex habitudine effectuum ad causam, secundum hoc enim effectus procedunt a causa agente, secundum quod praexistunt in ea; quia omne agens agit sibi simile. Praexistunt autem effectus in causa secundum modum causae; unde cum esse diuinum sit ipsum eius intelligere, praexistunt in eo effectus eius secundum modum intelligibilem; & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & sic per consequens per modum voluntatis. Nam inclinatio eius ad agendum, quod intellectu conceptum est, pertinet ad voluntatem; voluntas igitur Dei est causa rerum & *in parapho*; sed, contraponit auctoritatem Sapientiae 11. qua mouetur D. Thomas ad docendam suam conclusionem. Verba Scripturae sunt; quae iam supra posuimus, videlicet [quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses.]

Ratione autem naturali sic demonstratur; quia 81 nulla creatura est a se, sed a Deo; alias non esset creatura, sed Deus, quia quod a se est, non est ens creatum, sed increatum: ergo omnis creatura quae talis est, a Deo debet esse; atqui non est a Deo nolente, ut ex terminis patet, neque a Deo volente necessario, ut patet ex supradictis, quia Deus productiones creaturarum non vult necessario, quod in hunc modum demonstrat D. Thomas, quia Deus non habet necessariam connexionem cum creaturis futuris, & existentibus: ergo non vult illas necessario; sed libere, antecedens est certum, cum nihil boni intrinsece accrescat Deo ex creaturis, neque aliquid ei deesse possit, licet creaturae non existerent aut non essent futurae; alioqui Deus non esset sibi omnino sufficiens, quod est contra naturam Deitatis, & contra celebrem illam significationem nominis Dei *Sadis*, quod significat sibi esse sufficientissimum, nulliusque creaturae indignum, ut canebat Rex Propheta; *Ego dixi Deus meus es tu, quoniam honorum meorum non indiges*; consequentia vero probatur; quia quando aliquis vult finem, non est necessarius ad eligenda media, sine quibus ille finis obtineri potest; v. g. licet quis deambulare velit, non propterea necessario equum ascendet, quia equus non est medium necessarium ad deambulationem: ergo licet Deus amet, & quidem necessario bonitatem suam, ut ultimum finem, non ideo necessario vult existentiam creaturarum, aut futuritionem earumdem, quia sine illis haec bonitas diuina, & omnis Dei aeterna felicitas consistere potest: ergo creatura est a Deo volente libere: ergo Deus libere volens formaliter est causa creaturae, quod patet manifestissime; nam haec est vera causalitas, ideo haec creatura potius quam illa est natura, & actualis, quia Deus vult illam fore futuram, & actuale, & non e contra, ideo Deus vult fieri talem creaturam futuram, quia illa iam futura, & actualis est, alias ipsa esset futura a se, & non a Deo, ac proinde necessario, & non contingenter esset futura, & actualis, & sic nullo modo potuisset esse non futura, & actualis; imo destitueretur ipsa futuritio, quia in simpliciter necessariis a se datur pura actualitas sine vera futuritione, ut videre est in tribus diuinis personis; unde creatura esset Deus, quia esset a se omnino necessario pure actualiter

actualiter sine dependentia à deo; sed hoc est aperte hæreticum: ergo nulla creatura futura vel actualis est à se, sed à Deo libere volente: ergo deus libere volens, quatenus talis, seu liberum decretum dei est causam in esse potentis creaturæ futuræ, vel actualis.

Dices, terminum actionis esse tanquam à causa à Deo libere volente, non autem ipsam creationem creaturæ, seu productionem, quia hæc complet ipsum actum liberum.

82 Sed contra manifeste; & redit idem argumentum supra actionem seu creationem, quod convincebat in termino talis creationis; nam propterea non solum existit creatura, sed etiam creatio, quia producit illa, ac proinde deus creauit mundum, quia deus voluit libere eum creare; sicut voluit libere mundum existere, & sic creatio datur à parte rei in tempore, quia ab æterno voluit deus pro tali tempore, vt creatio oriretur à sua omnipotentia, & e contrario non propterea voluit creationem mundi seu creare mundum, sicut nec propterea voluit existere mundum, quia creauit mundum, aut quia mundus existit, aut quia creatio erat mundi; itaque transiens actio creationis, aut existentia creatæ mundi non fuerunt causa propterquam voluerit creare mundum: ergo ex parte Dei existit volitio efficax libera creandi mundum, à qua volitione prouenit creatio & existentia mundi, & inde resultat in Deum denominatio extrinseca, vel relatio rationis, quæ iam inuenit plene, & complete constitutam Dei volitionem efficacem; per quam fuit causa creationis, & ideo nihil attinet ad illius volitionis constitutionem.

83 Vergetur; quoniam efficax volitio creandi mundum est ratio formalis ex parte causæ primæ determinans causam vt producat mundum, quem posset non producere: ergo prædicta volitio tota integra complens Deum in ratione causæ liberæ, erit etiam causa talis creationis, & productionis. Antecedens patet; quia quod effectibus affert necessitatem vt producantur, & existant, id determinat causam, vt producat, & vt actio oriatur à potentia causæ (quia nulla maior determinatio potest repetiri quam illa, quæ necessitatem affert); sed volitio efficax libera creandi mundum affert mundo necessitatem vt producat, & existat quæadmodum D. August. docet, libro 6. de Genes. ad litt. cap. 15. 17. & 18. & lib. 2. de Trinit. cap. 6. vbi distinguit duplex genus causarum, aliud continet inquit causales rationes, quas mundo deus indidit, & inseruit, atque præfixit; alias vero causas deus in sua voluntate seruauit, & abscondit; de istis ergo causis, cap. 15. in fine, dicit: [hoc non erat in conditione creaturæ, sed in placito creatoris; cuius voluntas rerum necessitas est,] & cap. 18. in fine, illas nimirum causas sic abscondit, vt ex eis esse necesse sit hoc, quod ex istis fecit vt esse possit.

SVBSECTIO II.

Secundum argumentum principale ponitur.

84 **Q**uia effectus alicuius causæ non potest complere ipsam causam, & constituere illam in esse necessario ad productionem talis effectus, alias ille effectus ante se esset completus, & non esset ante se prioritate reali naturæ: non esset ante se realiter; vt ex se patet, esset ante se realiter,

quia omne, quod se habet ex parte causæ in actu primo, necessario debet antecedere effectum quatenus procedit à tali causâ, vt sic completa; sed ille effectus quatenus est complementum suæ causæ requiritur ex parte causæ in actu primo, eo quod compleat talem causam in esse potentis producere ipsum effectum: ergo talis effectus debet antecedere seipsum prioritate reali naturæ, quatenus complet suam causam; quia causa non incompleta, sed completa præcedit prioritate naturæ effectum: ergo ipsum complementum præcedit suum effectum, sed creatura est complementum suæ causæ, id est actus liberi: ergo creatura præcedit naturæ seipsam quod est omnino absurdum, vt patet ex axioma supra posito, quia quidquid producit ab alio, complete constituto in esse potentis producere producit; vnde causa completa est opposita relative suo effectui, ac proinde distinguitur realiter ab illo, adhuc quatenus completa, &c.

Atqui omnis creatura futura, vel actualis est effectus Dei libere volentis: ergo non potest constituere Deum complete libere volentem. Minor illa patet ex supradictis. Maior autem exemplo visionis, & speciei impressæ est clarissima; visio enim, & intellectio non possunt complere potentiam visum & intellectum, vt species impressa ad producendam seipsam visionem, & intellectio, vnde in omnium sententia species impressa distinguitur realiter à visione, & intellectio, quia species impressa complet potentiam visum ad producendam visionem, & vtraque constituunt vnum principium visionis productiuum, ac proinde vtrumque debet distingui à visione realiter.

85 Exemplo certissimo in fide nostra ostenditur hæc veritas, quia non solum Pater æternus distinguitur realiter ab Spiritu sancto, sed etiam Verbum diuinum seu filius æternus, & ratio est, quia non solum Pater, sed etiam Filius est principium productiuum Spiritus sancti, ita vt Pater, & Filius sint vnum principium terciæ persone: atqui non solum entitas causæ, sed etiam complementum causæ sunt vnum principium adæquatum effectui: ergo non solum entitas causæ, sed etiam complementum illius in esse causæ debet esse distinctum ab effectu realiter, sed id quod distinguitur realiter ab aliquo, non est illud ipsum, à quo distinguitur: ergo effectus non est complementum suæ causæ, neque complementum est effectus illius, sed actus liber Dei, & complementum talis actus liberi, hoc est actus liber completus est causa omnis creaturæ: ergo nulla creatura est complementum actus liberi Dei.

Respondet Pater Herize talem causam dependere ab actu dei, quatenus actus est sufficiens constituere actum illum in esse efficacis actus.

87 Sed contra manifeste primo. Quia illa creatura futura, vel actualis non solum est effectus actus sufficientis, sed etiam actus liberi efficacis, quatenus talis in suo ordine, sed vt patet ex dictis effectus nullo modo constituit suam causam: ergo creatura futura, vel actualis non constituit actum liberum efficacem. Maior sic probatur, quia causa illius creaturæ non est actus inefficax: ergo est actus efficacissimus, est actus inefficax; quia inter actus diuine voluntatis efficaces, & inefficaces, seu sufficientes luntatis efficaces, sed creatura futura, vel nullum datur medium; sed creatura futura, vel actualis non est effectus actus inefficacis: ergo est effectus actus efficacis. Minor illa sic probatur,

tur, quia actus inefficax non habet infallibilem effectum, imo nullum habet effectum, licet quantum est ex vi illius actus possit habere effectum; sed illa creatura futura est effectus infallibilis, & infallibiliter ponendus: ergo non est effectus actus inefficacis, seu sufficientis. Maior sic patet; actus ille, quo vult Deus omnes homines saluos fieri est inefficax; circa non salvandos, & quia talis est non habet effectum executioni mandandum, & ideo beatitudo Iudae, aut Diaboli neque est futura, neque actualis, & ratio evidens est; quia si ex vi alicuius decreti Dei sequitur effectus infallibiliter talis, actus infallibiliter decrevit fieri, & quia sic decretum est, sic factus est effectus: ergo manifeste sequitur tale decretum fuisse efficax, & non fuisse inefficax, seu sufficientem; si enim non fuisset efficax, quomodo infallibiliter haberet effectum; quia conditio manifesta est ut detur efficientia effectus, & non detur efficacia in causa.

88 Exemplo manifestissimo hoc demonstratur; quia sicut se habet efficacia auxilij in esse auxilij, ita se habet efficacia actus voluntatis Dei in esse talis actus; sed in confesso est apud omnes auxilium illud esse efficax, & non inefficax, ad quod sequitur infallibiliter effectus: ergo similiter illud decretum erit efficax, ad quod infallibiliter tanquam ad causam sequitur effectus, & sicut evidens est, quod sicut efficacia auxilij habetur in ordine ad effectum ut ad terminum, non tamen constituitur in esse efficaciae ab ipsa entitate effectus, quia nulla causa constituitur à suo effectui; sic similiter licet efficacia decreti sumatur in ordine ad futuritionem; ut ad terminum, hoc est, quod talis efficacia sit causa infallibilis talis effectus, nihilominus non constituitur ab ipsa mutatione futura, sicut etiam potentia intellectus sumitur in ordine ad intellectiōnem, non tamen constituitur ab ipsa intellectuione in esse intellectus.

89 Contra secundo, quia actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum, antecedit ipsum effectum ut futurum, & ut actuale, quia est causa transitus effectus à possibilitate ad futuritionem; sed actus absolute decernens sine aliqua conditione futurum effectum absolute, ac simpliciter est efficax, ut fateretur ipse P. Herize: ergo actus absolute efficax antecedit effectum futurum, & actuale: ergo non constituitur ab effectu in esse efficacis. Maior certissima est, quia actus, quo decrevit Deus dare primum auxilium efficax ad contritionem, v. g. in D. Paulo dum persequutus Christianos se in Damascum conferebat, est actus absolute decernens sine conditione antecedens futuritionem talis auxilij; quia executio illius non dependet à libertate hominis, quae poterat esse sola conditio, licet contritio sequuta tale auxilium libere fiat ab homine praenitente: ergo actus absolute decernens sine aliqua conditione, &c.

90 Tertio contra, quia efficacia decreti est efficacia actus voluntatis, quatenus distinguitur ab efficacia omnipotentiae, ac proinde est idem cum ipso actu voluntatis; sed mutatio creaturae non constituit per vos decretum Dei in esse actus voluntatis: ergo non constituit ipsum actum in eo, quod est idem cum ipso scilicet in esse efficacis. Maior sic probatur, quia nihil aliud est efficacia actus, nisi quod ita absolute, & infallibiliter decernat rem, ut non possit aliter evenire in potentia consequenter: sed absolute decernere in actu est idem, quod talis

I. P. Tom. II.

actus voluntatis; sicut ardentem amare nihil aliud est in actu, quam talis perfectio entitativa actus: ergo efficacia actus divini est idem cum entitate actus voluntatis. Minor illa sic probatur; id quod constituit actum intrinsece est entitas ipsa actus, & est idem cum ipso actu; sed efficacia actus constituit decretum illud in esse intrinseco: ergo est idem cum ipso. Minor sic probatur; quia omnis perfectio quae datur in actu in ordine, vel quasi ordine ad obiectum constituit actum intrinsece in esse actus, quia ordo, seu connexio actus cum obiecto, aut perfectio illa explicata per ordinem ad obiectum est intrinseca ipsi actui; ut videre est in relatione amoris, ut sic, quia quia est in ordine ad obiectum, est intrinseca actui voluntatis; sed efficacia actus, quia est absolute decernere obiectum, ut sine ordine aliquo infallibiliter fiat, est in ordine, aut quasi ordine ad obiectum: ergo est intrinseca perfectio illius.

Dices, efficaciam actus non esse intrinsecam rationem actus, quia actus ille constituitur in esse efficacis per efficientiam omnipotentiae.

Sed contra, quia hoc est impossibile: nam etiam ipsa efficientia omnipotentiae est effectus efficacis liberi; nam si non praecessisset actus efficax decernens, non daretur talis efficientia omnipotentiae, nam ex actu inefficaci non sequitur efficientia actualis omnipotentiae; unde evidenter colligimus à posteriori ex efficacia, seu efficientia omnipotentiae, quae sequitur ad actum voluntatis consequi ad illum, quatenus efficacem & maxime talem; atqui effectus, ut iam probauimus, non potest constituere causam sui ipsius: ergo non potest efficientia omnipotentiae constituere actum efficacem liberum.

Vergetur, & explicatur amplius; nam decretum liberum Dei respicit ut obiectum & ut effectum, non solum existentiam rei creatae, sed etiam creationem, & productionem eiusdem, ut Sanctus Thomas docet 1. p. q. 23. art. 2. ad 3. nam quando vult Deus existere creaturam in tali tempore efficaciter, vult etiam efficaciter & libere productionem, seu actionem, per quam existere debet talis res; quia sicut non potest esse existentia rei sine existentia, & productione: ita etiam non potest velle efficaciter solam existentiam rei; sed etiam existentiam ipsius, & actionem, per quam debet produci talis res; & ideo quando D. Thomas explicat decretum liberum Dei pro directo obiecto illius, ponit creationem, seu productionem & in obliquo id, quod per talem productionem producendum est, v. g. Deus vult ab aeterno creare hunc mundum; ubi mundus creatus ponitur accusandi casu, ac proinde in obliquo; & post ipsam creationem, creationem autem ponit primario directe significando illam per infinitivum creare: ergo sicut existentia rei, quia dependet à decreto libero, ut effectus à causa, non potest constituere ipsum decretum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; ita similiter productio, aut creatio ipsius existentiae non poterit constituere actum liberum, neque in esse efficacis, neque in esse liberi; quia etiam creatio, seu productio dependet ut effectus à causa ab actu libero efficaciter; ex eo quod ut talis creatio in tempore oriatur & fluat ab omnipotentia, necesse est, ut praecesserit ab aeterno decretum efficax liberum Dei, determinans talem actionem in tempore fluere ab omnipotentia.

Uterius efficaciter confirmatur; quia Deum efficaciter velle facere non est idem, quod Deum facere, sed si productio, seu creatio constitueret

Q 9

strueret

stitueret diuinam volitionem liberam efficacem, idem esset velle facere, & facere: ergo creatio, seu productio non constituit ipsam volitionem liberam efficacem in esse efficacis liberæ. Maior est certa ex Scriptura, quia in ea semper Dei velle constituitur diuersum ab actuali operatione, seu actuali facere, vt *Psal.* 113. & 134. [omnia quæcunque voluit fecit in cælo, & in terra] *Indith.* 9. hoc factum est, quod ipse voluisti *Ioann.* 5. [Filius quos vult, viuificat.] & *ad Rom.* 9. [Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat.] & *Psal.* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit.] Et ratio quare scriptura faciat diuersum facere à velle efficaciter facere est, quia vt supra vidimus, & late demonstrauimus ipsa Scriptura facit ipsum velle efficax, & asserit esse causam ipsius facere, quod patet manifeste per particulas quibus vritur, dum loquitur de facere, & de velle efficaciter facere, quæ particulae causales sunt, vt patet ex modo proposito loco *Psal.* 17. [Saluum me fecit, quoniam voluit] particula enim illa quoniam causalis est, & est synonyma particulae, quia, ac si dicat fecit Deus salutem meam, quia efficaciter voluit illam: atqui particula, quia, est causalis ac proinde debet intercedere inter causam, & effectum; vnde hæc est falsa propositio, homo est prædestinatus, quia Ioannes currit, aut quia Turca viuit, aut ideo Deus est immensus, & infinitus quia Petrus legit librum; & tota ratio est, quia legere librum, currere Petrum, Turcam viuere non sunt causæ prædestinationis diuinæ, & diuinæ essentie: ergo si est vera hæc propositio, Deus saluum facit, quia voluit saluum facere, velle saluum facere erit causa facere, vel faciendi saluum; sed causa efficiens vti est hæc distinguitur tanquam excludens ab excluso ab effectu: ergo velle saluum facere, & saluum facere actu ex scriptura distinguuntur tanquam excludens ab excluso, & non erunt idem.

94 Dices hanc loquutionem intelligendi non de velle efficaci, ac proinde dicere scripturam esse causam efficientem ipsius facere saluum.

Sed contra manifeste & euidenter; nam illud est velle efficax, & non inefficax, ad quod velle infallibiliter sequitur effectus, vt postea latius demonstrabimus: sed Scriptura ait iam de facto Deum saluum fecisse David, & tribuens causam saluum faciendi, ait esse volitionem diuinam, quæ præcessit, & ideo ait [saluum me fecit, quoniam voluit:] ergo illud velle, quod est causa saluum faciendi non est inefficax, sed proprie efficacissimum: ergo velle efficax Dei distinguitur tanquam excludens ab excluso ab ipso saluum facere: ergo non sunt idem velle efficaciter saluum facere, & ipsum saluum facere.

95 Minor prima, & præcipua sic demonstratur; quia ideo concurrere omnipotentiam, & facere illam effectum sunt idem, quia supra omnipotentiam nihil addit aliud præter facere; quando dicitur concurrere; sed per te quando dicitur Deum actu velle facere, nihil addit, neque intrinsecum neque extrinsecum, nisi ipsam facere: ergo si velle facere constituitur per ipsum creare, & facere formaliter, idem erit velle facere, & facere.

96 **Q**uia hic est articulus de fide actuale prædestinationem & absolutam electionem ad gloriam esse decretum liberum Dei ab æterno; ac proinde actum æternum liberum ipsius, & non temporalem, seu in tempore de nouo existentem in Deo: sed si decretum liberum prædestinationis constitueretur formaliter; & vltimo in esse liberi per creationem, & productionem actuale, siue gloriæ siue cuiuscunque termini creati, electio, seu prædestinatio absoluta, & libera Dei non esset ab æterno, neque æterna, sed in tempore de nouo esset: ergo prædestinatio libera Dei, seu actus liber absolute prædestinandi non constituitur formaliter per creationem, seu actionem Dei actualem producentem, seu efficientem aliquem terminum creatum, Maior quoad primam partem est certa, & probatur primo ex illo Pauli *ad Ephes.* 1. [Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem] & subdit inferius. [Qui prædestinavit nos.] Vtique tunc, quando nos elegit, vnde subdit inferius: [prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ:] ergo electio & prædestinatio est ab æterno, & hoc sonat ille modus loquendi ante mundi constitutionem; vnde *ad Corinth.* 2. sapientia incarnata dicitur [prædestinata antequam in gloriam nostram,] quibus locis omnes Patres agnoscunt prædestinationem esse æternam, & Augustinus de prædestinat. *Sanctior.* cap. 10. & de bono perseverant. cap. 14. Fulgentius lib. 1. ad Manimum cap. 12. & 13. & hanc rationem tribuunt: quia illa particula *præ*, significat antecessione diuinæ prædestinationis ad effectum eius, qui est transmissio in gloriam, quæ median- te gratia in tempore fit, illa autem antecessione non potest esse per durationem finitam, quia non est maior ratio de hac duratione finita quam de alia, ac proinde debet esse antecessio per æternitatem; quia nihil potest conuenire Deo ex tempore præter denominationes extrinsecas provenientes ex actuali effectione, seu creatione quæ constitunt Deum efficientem seu creatantem actu; prædestinatio autem non dicit huiusmodi denominationem, cum antecedit existentiam effectus creati, ad quem dicitur habitudinem tanquam propria, & completa causa efficiens illius: ergo necesse est vt conueniat Deo ante temporis initium; vnde acute Hentius quodlibet 9. q. 1. distinguit in Deo duplices relationes rationis, quædam sunt, quæ secundum rem præsupponuntur aliquomodo in creatura, & per quandam correspondentiam, vt ipse ait, formantur in alio extremo, scilicet Deo, & huiusmodi sunt relatio Creatoris, Domini, & similes, quæ actionem transeuntem consequuntur; alia vero sunt, quæ per se primo formantur in ipso Deo, vt relatio prædestinantis, eligentis, &c. in hoc ergo genere collocandus est hic respectus, quem intelligimus consequens qui ad determinationem liberam: fundamentum ergo eius non in aliqua re extrinseca, sed in ipso Deo quaerendum est, & sine dubio ita esse videtur, nam Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud; & ideo non videtur ille respectus, seu denominatio posse prius in alio fundari, quam in ipsomet Deo, in quo est magna differentia inter volitionem liberam, & scientiam, etiam quatenus dicitur scientia visionis, & dicitur aliquo modo

modo contingens, aut libera, quatenus posset sub tali ratione non esse, si res non essent futurae. Intercedit ergo differentia inter hanc scientiam, & voluntatem quod scientia ut ex simplici intelligentia fiat visio, & præter res possibiles se extendat ad representandas res existentes, supponit in obiecto aliquam varietatem pro aliquo tempore, cui æternitas coexistit, vel saltem supponit aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod principium formale illius denominationis; at vero in voluntate nihil supponi potest, sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest ab ipsa voluntate trahit originem; quia ipsa voluntas efficax est causa completa, & adæquata illius varietatis, & mutationis, & ratio à priori est, quia scientia etiam ut terminata ad talia obiecta contingentia non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti existentis, vel futuri; at vero voluntas ut terminata ad talia obiecta est formaliter libera, & ideo illa relatio, seu denominatio in scientia posset intelligi per modum respectus reluctantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibili: In voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate, omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis; unde ad talem denominationem libere volentis, & prædestinantis non indiget aliqua creatura, nec potest villo modo indigere illa; quia est ante omnem creaturam futuram, & existentem, ratione cuius ab æterno est & æterna dicitur; ut optime docuit Augustinus *lib. de prædest. & gratia, cap. 5.* explicans illa verba [elegit nos ante mundi constitutionem], ibi: [quæcunque omnino sunt, quæ temporum moribus agitantur ab eo principio, in quo erat verbum & verbum erat apud Deum usque in finem omnium sæculorum; adhuc nec sperantur futura nec præterita transferunt; sed in præsentia divinitatis præsentis semper luce certantur, antequam faceret nos præscivit nos, & in ipsa nos præscientia cum nondum nos fecisset, elegit. Sed à quo hoc fieri potuit nisi ab eo, qui vocat omnia; quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt; Apostolus enim dicit, qui elegit nos ante mundi constitutionem intra mundum facti sumus; atque ita vno, eodemque nec transeunte, nec futuro, sed continuo tempore vel si quo alio modo dici potest, si tamen apud Deum est & præscire, & facere, & eligere & præscientia sua immutabiliter permanente eligere faciendo, quos facturus fuerat eligendo.]

Vnde ipse Augustinus ponderans verba illa *Ioan. 17.* [clarifica me tu Pater, apud te metipsum claritate, quam habui prius quam mundus esset apud te,] & in particulari enucleans verba illa prius, quam mundus esset apud te; sic ait, *tract. 105. in Ioan.* [intelligamus prædestinationem claritatis humanæ, quæ in illo est naturæ ex mortali immortalis apud Patrem futuræ, & hoc iam prædestinando factum fuisse antequam mundus esset, quod in mundo etiam suo tempore fieret. Si enim de nobis dixit Apostolus, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem; ab ipso æterno cur abhorre putatur à vero, si tunc Pater caput nostrum glorificavit, quando nos in ipso, ut membra eius essemus, elegit;] in quibus duobus locis aperte D. Augustinus docet, prædestinationem & electionem tum Christi Domini, tum om-

nium electorum ita fuisse ante sæcula, & ante mundum factum ut fuerit ab æterno; nam D. Augustinus ait, prædestinationem eo principio fuisse, in quo Verbum divinum productum est, ut patet ex loco de prædest. & gratia, cap. 5. *super adducto*, ibi: [ab eo principio, in quo erat Verbum, & Verbum erat apud Deum usque in finem omnium sæculorum; atque Verbum divinum est generatum ab æterno: ergo decretum divinum eligendi, & prædestinandi est ab æterno.]

Quæ omnia clarissime docuit D. Chrysostomus *hom. 17.* super illa verba Pauli *ad Corinth. 1.* quam prædestinavit Deus ante sæcula, his verbis: hoc Paulus in præsentia ostendere annuntiat, quod scilicet sæper nos dilexit à principio Deus, etiam nondum editos; nullo namque pacto, nisi nos dilexisset divitias suas nobis prædestinasset. Noli igitur reputare, quæ interea suborta sunt inimicitia, cum longe antiquior amicitia fuerit. Quod autem ante sæcula inquit, æternum significat, etenim alio in loco his verbis utitur, qui est ante sæcula. Invenietur igitur & Filius hic æternus. Ponderanda sunt illa verba, quod autem ante sæcula, usque ad illa [filius hic æternus;] quæ evidenter probant, prædestinationem & electionem ab æterno fuisse, sicut Verbum; sed clarissime nostram sententiam docet Leo Papa IV. seu ut melius loquar, Concilium Valentinianum sub ipso Leone *cap. 3. post medium* ibi: [de hac immobilitate præscientiæ, & prædestinationis Dei, per quam apud eum futura iam facta sunt apud Ecclesiastem bene intelligitur dictum, cognovi quod omnia opera, quæ fecit Deus perseverarent in perpetuum] & Bernardus *sermon. 7. in Psalm. qui habitat*, sic ait; in his duobus fidelis quadam constituta est connexio vel ut cuiusdam æternitatis ad æternitatem, id est magnificationis ad prædestinationem. Quarum equidem sicut prædestinatio nullo est præcisa principio, sic & magnificatio nihilominus nullo vnaquam fine claudenda. [Quid clarius, & evidenti? ubi mellissimus Doctor Bernar. comparat prædestinationem cum glorificatione in æternitate, quæ utraque suo genere gaudet, & dicit sicut glorificatio, seu magnificatio, ita est æterna à parte post, ut in perpetuum, & sine fine duret pari ratione prædestinationem ita esse æternam à parte ante ut sine principio durationis existat ab æterno, ut patet ex illis verbis: [sicut prædestinatio nulla est præcisa principio, sic, & magnificatio nihilominus nullo vnaquam fine claudenda.] Quod confirmat *sermon. 23. in Cantica*, ibi: [generatio cœlestis æterna prædestinatio est, quæ electos suos Deus dilexit, & gratificavit] id est omnium maximam gratiam electionem nimirum ad gloriâ illis impertitusest in dilecto filio suo ante multam constitutionem. Magis abunde, & copiose prædestinationis æternitatem tractat *sermon. 78. in Cant.* notentur sola hæc verba ex toto illo sermone; [prædestinatio, non dico ab ex ortu Ecclesiæ, sed ne à mundi principio quidem, principium habuit, non denique à tempore illo, vel illo ante tempora est sane secundum prædestinationem, nunquam Ecclesiæ electorum penes eum non fuit.]

Nec minus clare Fulgentius *lib. 1. ad Monimum cap. 7. sub initium*, ibi: [prædestinationis nomine non alqua voluntatis humanæ coactitia necessitas exprimitur, sed misericors, & iusta futuri operis divini sempiterna dispositio

prædicatur, verumque autem prædestinando Deus præparauit in illa incommutabili voluntate, in qua sic futurum effectum hominis renouandi disposuit, ut eius voluntas in opere nouo noua esse non possit,] & cap. 12. inquit: [in illa quippe immobilitate Concilij sui secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo indispensable plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quæ in cæcis, & quæ in terra sunt. In ipso ex æternitate dispositionis suæ in prædestinatione iam fecit, quæcunque effectus operis sui tempore congruo faciendum disposuit, in qua æternitate incommutabilis voluntatis suæ creator ille iam fecisse dicitur, quod in creatura mutabili prout oportune faciendum disposuit, sic rite dispositum facit;] nec minus aperte lib. 2. ad eundem autoritate Scripturæ, Augustini, & Prosperi confirmat & inter alia hæc profert: [prædestinationem Dei nihil aliud esse nisi præparationem operum eius, quæ in æterna sua dispositione, aut misericorditer se facturum præsciuit, aut iuste.] & Idorus lib. 1. sentent. cap. 18. in medio, ibi: [cur futura quasi præterita scribuntur, nisi quia ea, quæ adhuc facienda sunt in opere, iam facta sunt in diuina prædestinatione: nobis igitur temporaliter accidunt quæ conditori omnium sine tempore prouidentur.] Aduertantur illa verba, sine tempore prouidentur, & illa Fulgentij diuini sempiterna dispositio prædicatur; quæ si aduertantur solum in eis nostra veritas aperte perspicitur, quibus congruunt verba Augustini Epist. 57. ad Dardanum: [quomodo ergo Dei filios, nisi secundum prædestinationem, secundum quam & Apostolus dicit, quod nos elegerit Deus sempiternè in Christo ante constitutionem mundi sine tempore.] & Epist. 59. ad Paulinum, imo ipse Paulinus epist. ad Alip. qua inter epistolæ Augustini est 35. sic ait: [qui nos ab origine mundi prædestinauit sibi, in quo facti sumus antequam nati; quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, qui fecit quæ ventura sunt;] unde Anselmus super illud ad Rom. 8. [quos præsciuit, & prædestinauit.] notat ab æterno præsciuisse, & præparasse gratiam alludendo ad verba illa Chrysostomi, [quid est elegit in ipso; per fidem in ipsum Christus hoc præclare gessit prius quam facti essemus, imo vero prius quam constitutus esset mundus;] illud prius quam constitutus esset mundus ex Augustini sententia explicat D. Prosper lib. sentent. sent. 57. & 58. [ordo temporum in æterna Dei sapientia sine tempore est; nec aliqua sunt apud illud noua qui fecit quæ futura sunt;] qui vestigijs Ambrosij insitit, qui ita loquitur; [quos ergo Deus vocare dicitur, sempiternè electos perseuerant in fide; hi sunt, quos elegit ante mundum in Christo, ut sint incontaminati coram Deo in charitate; hoc est ut amor Dei sanctam illis faciat conuersationem;] in quibus omnibus per illa verba, ante mundum, sine tempore, priusquam mundus esset, sempiternè, &c. aperte demonstratur decretum prædestinationis, & electionis fuisse ab æterno.

99 In quibus tum Sancti Patres, tum D. Paulus, cuius mentem enucleare intendunt alludere videntur ad verba Christi Domini, Mat. 25. [poscitede paratum vobis regnum à constitutione mundi;] & ad illa Apocalip. verba respiciunt etiam Patres, [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni qui occisus est ab origine mundi,] & ad illa cap. 17. Apocalip. [quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi,] ubi Scriptura per tales modos loquendi

includentes longissimam durationem, quæ est ab initio mundi, significat id, quod ab æterno fit; ut intelligentiæ nostræ sese attemperet, qui vix aliquid cogitare possumus ante mundi creationem, ita scriptum est Psalm. 89. [à sæculo, & vsque in sæculum tu es Deus, & psalm. 92. [à sæculo tu es] cum soleat etiam dicere, ante sæcula, Mich. 5. [egressus eius ab initio à diebus æternitatis] 1. Ioan. 1. [quod fuit ab initio, quod audiui] itaque ab initio, & à constitutione mundi idem sunt, ac ab origine, nam utroque loco est in Græco: ἀπὸ ἀρχῆς κόσμου: ergo ex his omnibus colligitur, prædestinationem, & electionem fuisse ab æterno, quod adeo certum esse asserit P. Suar. ut sit dogma de fide his verbis tom. 1. 1. p. lib. 1. de prædest. cap. 1. num. 4. ibi: nam ad hoc significandum verbo, destino, addita est particula præ circa quam est breuiter aduertendum posse significare, vel solum antecessorem æternitatis ad tempus, vel etiam ordinem aliquem seu prioritatem rationis inter ipsos actus diuinæ scientiæ, & voluntatis, & in quo sensu non est res pertinens ad fidem, saltem aperte definitam: igitur ut assertio posita fidei certitudinem habeat, sumenda est particula præ, ut dicat solum antecessorem æternitatis ad tempus, quo sensu procedit optimè ratio facta, estque non solum certa, sed etiam evidens suppositis dogmatibus de glorificatione iustorum.]

Sic Suarez num. 4. & 5. & ratio videtur esse, quia si Deus aliquid in tempore de nouo decreueret prædestinando, & eligendo necessario mutaretur assereretque Deo vicissitudinis obumbrationem, prima quidem illatione variaretur Deus mutatione inconstantis animi, ex qua sequeretur vltierius realis mutatio physica diuinæ substantiæ. Quod optimè ex aduersarijs nostris docuit P. Herize tract. 1. disp. 2. de natura scientiæ Dei c. 2. num. 13. ibi: [ad exemplum, quod in confirmationem adducitur, satis responsum est, sed id difficile ibi est explicatum, quare Deus non possit in tempore velle aliquid libere de nouo, quando hæc volitio nihil reale addit volitioni necessariæ; consulto suppono Deum non posse velle aliquid de nouo in tempore, licet non me lateat oppositum dixisse Antonium Delphinum lib. de rerum euentibus cap. 23. quia continet quod supponimus veritatem de fide certam, ex cap. 23. Numerorum, & cap. 19. Proverbiorum ut in tract. de voluntate, probet ex professo disp. 20. cap. 1. in qua re non est contemnenda doctrina subtilis Henrici quodlib. 9. q. 1. de quo iam fecimus mentionem. Distinguit is Auctor respectus rationis, qui primo incipiant à creatura, quia ipsa refertur ab Deo, & protinus per quandam correspondentiam alij intelliguntur resultare in Deo.]

Alij sunt respectus, qui per se primo in Deo formantur, ut respectus eligentis, prædestinantis, &c. de prioribus concedit in tempore de nouo Deo aduenire posse, de posterioribus negat, & bene quia id verum est, ceterum non reddit rationem discriminis. Pater Molina supra adductus dicebat, licet ex acquisitione horum respectuum in Deo non fieret mutatio propria, fieret tamen quædam vicissitudinis obumbratio, quæ ex Iacobo c. 2. non minus pugnat Deo, quam propria mutatio; verum respositio hæc in eo defectuosa est, quod distinguit præter mentem Iacobi vicissitudinis obumbrationem à propria mutatione, & supponit esse aliquid minus illa, vicissitudinis namque obumbratio mutatio vera est per successionem vmbra significata, Iacobus Deum

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 309

Deum vocauerat Patrem luminum instar solis; at ne in hoc ipso decipiamur, monet Deum non pati mutationes perpetuas, quas sol patitur saepe obumbratus; Augustinus in *lib. de speculo apud Deum*, (inquit, non est transmutatio, & ideo apud Deum cursus temporis, diei, noctisque alternatione nequaquam variatur. Ratio à priori est, quia inter immutabilitatem, & veram mutationem nullum inuenies medium, etenim aut per vicissitudinis obumbrationem acquiritur aliquid reale, vel solum aliquid rationis: si primum vera est mutatio, si secundum nihil obstat immutabilitati, & nunquam redditor ratio, quare obstat, Pater Franciscus Suarez 2. tom. *Met. disputat. 30. sect. 9. §. ad veritatem difficultatem*, fuscè pariter, ac doctè tractat rem hanc, aliorum refert & refellit sententias. Ego solum id, quod mihi verius videtur sic propono; concedo nihil fieri contra dei immutabilitatem directè, & immediate, ex eo quod Deus in tempore aliquid decerneret; inde tamen in deo probari vitium morale, & animi inconstantiam directè, & immediate, & indirectè physicam mutabilitatem.

Vt id explicem, sumo scientiam simplicis intelligentiæ antecedere omnia decreta diuinæ voluntatis illamque proponere rerum omnium amabilitatem, & modos eas producendi, rationesque, & motiua, quibus voluntas Dei moueri poterat ad eas producenda, aut non producenda. Præsupposita hac scientia ratione nostra possumus considerare diuinam voluntatem se gerere tribus modis in æternitate erga hæc obiecta, primo suspendendo omne decretum liberum, & remittendo determinationem in tempus; secundò, partim quædam decernendo ab æterno, & quædam alia prætermittendo decernenda in tempore; tertio, denique simul ex æternitate decernendo omnia producere, quæ producturus est in tempore, & decernendo non producere, quæ non producturus est. Modo ostendo hoc tertio modo se gerere debuisset Deum, ut immutabilis esset à vitio inconstantiae. In suspensione omnis actus; primo est imperfectio potentialitatis, secundo quod tunc non esse creaturarum non esset directè voluntarium deo, quod absurdum reputatur à Theologis, ut tracto in materia de voluntate dei, *disputat. 19. cap. 5. Tertio* formo hoc argumentum: vel cognouit Deus ex æternitate suam voluntatem in tempore determinandam in aliquam partem vel non cognouit; si non cognouit, probatur imperfectio in scientia; cum aliquod ex iis extremis sit determinate cognoscibile; si cognouit, cum nulla sit ratio boni in dilatione determinationis ad tempus; nec illi possit representari à scientia non poterit Deus non statim ac proponuntur obiecta decernere, imò est ratio mali, scilicet carentia exercitij libertatis, perfectionis nempe positivæ pro tota æternitate à parte ante, sic Pater Herize ubi asserit esse de fide decretum prædestinationis non fieri in tempore, sed ab æterno fuisse, ut patet ex illis verbis; [quia continet veritatem de fide certam, ex cap. 23. *Numerorum*, & cap. 29. *Prouerb.*] & etiam efficaciter probat; ut patet ex toto contextu verborum illius.

Secundo etiam patet eadem veritas ex eodem Patre Herize *tract. 3. disput. 22. cap. 1.* ubi sic ait: [caput primum providentiam, & prædestinationem esse actus Dei immanentes & æternos; conclusionem in titulo præfixam quoad prædestinationem habet S. Thomas *quaest. 23. artic. 2.* & paulo inferius idem docuit Paulus 1. ad Corinth. 2. ubi: [loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ

abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula in gloriam nostram, ubi agit de prædestinatione Christi, quam vocat absconditam, quia est latens in mente Dei ante omnem æternitatem, ut rectè ait Tertulianus *lib. 5. in Marcionem, cap. 6.* ubi: sed de significantibus obumbrata, in quibus sapientia dei delitescbat inter perfectos narranda suo in tempore; proposita verò in proposito Dei ante sæcula; quæ vltima vox vere æternitatem significat. Augustinus in præfatione in Psalmum vltimum explicans illud Pauli ad Rom. 8. nam quos præsciuit, hos prædestinavit, vocavit, iustificavit, glorificavit; acutè animaduertit Paulum distinxisse præscientiam & prædestinationem à vocatione, iustificatione, & glorificatione; sic dicens, prædestinatio nostra non in nobis facta est, sed in occulto in eius præscientia; tria vero reliqua in nobis sunt, vocatio, iustificatio, & glorificatio: Denique Fulgentius, *lib. de incarnatione Verbi, in fine*, dicens, veritatem prædestinationis sine errore negari non posse, quia nos inquit, ante mundi constitutionem prædestinatos testatur Apostolus: nolo plura, res enim perspicua; sed obijciens primo, prædestinatio non est solum præscientia, sed etiam præparatio beneficiorum Dei secundum definitionem Augustini: licet ergo præscientia sit actus immanens, atque æternus; præparatio vero, videtur temporalis, & externa, quippe quæ versatur circa rem existentem, & eam disponit ad finem: ergo prædestinatio non est actus immanens, & æternus.

Obijciens secundo; providentia non est actus immanens, & æternus: ergo nec prædestinatio, has proposui obiectiones, ut rem magis expedirem. Ad primam obiectionem duplex præparatio distinguenda est, alia interna existens in actibus intellectus, & voluntatis artificis, alia externa, ut quando artifex dat signa ad efformandam effigiem, hæc ab illa proficiscitur, veluti à propria causa; prædestinatio vero, & providentia non est præparatio externa; est enim hæc effectus eius sed interna, quæ est actus immanens, & æternus, licet vero versetur circa media, quibus subiectum dirigitur in finem; non vero circa subiectum iam actum & existentem, sed circa subiectum futurum ex æternitate.

Ad secundam obiectionem negandum est omnino antecedens, ut constat ex S. Thoma in *artic. 2.* verba rectè in principio huius nostri capitis, qui ut probet prædestinationem esse actum immanentem, utitur medio ex providentia deopto, quatenus prædestinatio est pars eius, & ait providentiam non esse in rebus prouisis, sed in mente prouisoris; ad probationem iam dixi providentiam, licet demus versari circa media tantum, ratione solum supponere subiectum futurum ex æternitate, non vero actu temporaliter existentem.

SVBSECTIO III.

Secunda pars maioris principalis probatur.

EX Paulo ad Rom. 8. [scimus, quoniam diligenter, ubi ait: Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti,] utique [secundum propositum liberum voluntatis dei,] non ex aliqua necessitate, unde subdit, [nam quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginì filij sui, indicans differentiam inter verum

Q. 9. 3. Filium,

Filium, & fratres eius, quod ille solus talis est per naturam & ex necessitate;] vero prædestinatione, ac proinde libera Dei voluntate. Vnde Paulo in ferius prædestinatos vocat electos Dei, dicens: [quis acontabit aduersus electos Dei;] electio autem æquis liber est: ergo & prædestinatio; quod apertissime idem Paulus confirmat ad Ephes. i. dicens: [prædestinati secundum propositum eius, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ; quibus verbis voluntatem Dei liberam significauit, vt patet ex supradictis, vbi probauimus, dari libertatem in Deo, & hunc locum maxime illustrat P. Suarez ad hunc propositum in opusculis, in propria relectione de liberi Dei.

Idem docent Augustinus, Prosper, Fulgentius,
 & alij dicentes : [*ca* Deum prædestinare, quæ
 fuerat ipse facturus :] quomodo loquitur etiam
 Damascenus *lib. 2. de fide, cap. 30.* est autem de
 fide certum, quæ Deus facit, libere facere : ergo
 quæ prædestinat, libere prædestinat : item provi-
 dentia Dei libera est : ergo prædestinatio, quin
 potius ut Augustinus sæpe docuit in hoc ad ma-
 xime cernitur libertas diuinæ voluntatis, quia non
 solum liberum ei fuit prædestinare, aut non præ-
 destinare, sed etiam pro libera voluntate sua hunc
 potius, quam illum prædestinauit : propter quod
 etiam vocatur hoc opus maximum opus gratiæ
 & liberalitatis ab Augustino de prædestin. Sancto-
 rum, *cap. 15.*

104. Atque hinc oritur quod licet certissimum sit, prædestinationem esse in Deo, omnino tamen incertum nobis sit, an prædestinationi sit huius, vel illius hominis, quo sensu definiuit Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 12. & can. 15. & 16.* neminem posse esse certum de sua prædestinatione absque speciali reuelatione. Ratio enim est, quia hoc pendet ex libera Dei voluntate, cuius determinationem nos cognoscere non possumus, donec vel effectum eius completum videamus, vel reuelatione eius habeamus; effectus autem prædestinationis non completur vsque ad gloriam, & ideo in hac vita sine reuelatione cognosci non potest; præterea quia prædestinatio est voluntas de dono supernaturali; sed donum supernaturale creatum non potest Deus velle necessario, sed libere; quia non est ad bitum alicui entitati; ergo prædestinatio est libera respectu Dei, & hoc omnes scholastici, nullo dubitante tanquam articulum de fide docent, vt videre est in Patre Suar. *lib. 1. de essentia prædestinationis, cap. 3. num. 3.* ibi: Primo ergo dicendum est absolute, ac simpliciter loquendo, prædestinationem non conuenire Deo necessario; & si esse actum liberum Dei, est res de fide certa,] & P. Didacus Ruiz *tom. de prædest. disp. 1. sect. 4. num. 3.* ibi: [Dico igitur primo prædestinationem in Deo esse: est de fide; prædestinationis autem fides multa sanctorum auctoritate scripturarum munita est, vt Prosper ait in eodem *1. cap. Gallor. post medium.* idque dictum est optimo iure; quia licet expresse prædestinandi verbum paucis legatur in locis, nimirum *Romanor. 8. & 1. Corinth. 2. ad Ephes. 1.* cæterum ex aliis quamplurimis locis euidenter colligitur, in quibus asseritur, nomina quorundam scripta esse in caelis, vel in libro vitæ, vel aliquos esse electos à Deo, vel à Patre trahi; & dari Filio, vel regnuros cum Deo, vel eis paratum esse regnum ab origine mundi vel Deum, quibus vult misereri, & quos vult indurare, vel à peccatis mundare, & liberare vel fortem mittere, vel mercedem, brauium, aut præmium aut retributionem promittere vel reddere, vel generationem Dei seruare quosdam, vel ex Dei semine natos, vel

filios Dei fieri vel ipsorum esse regnum cœlorum,
aut terram viventium, vel visuros esse Deum, aut
Regem, & eiusmodi verba quam plurima.

Quod etiam docet ipse Herize vbi supra, imo 105 omnes aduerfarij, qui noltram fententiam tueruntur; quia tam clara funt fcripturæ loca, tam manifefta Conciliorum testimonia, tam perfpicue traditiones Ecclefiæ, quibus hæc veritas aperte, & manifefte continetur, vt ipfi nemo non folum catholicorum, imo neque hæreticorum expelle negare aufus fuerit, vt docet P. Ruiz difp. 1. de prædeft. fect. 5. num. 1. in principio.

Ego autem data opera tam longae ac late proba-
ni hanc veritatem, quia vis tota nostris flos-
sifimis huic veritati adaequate, & totaliter initit-
tur; vnde si hoc pro certo, ac rato statuatur, ir-
fragabilis videtur totius diffusis vis, & fortitu-
do, tum etiam quia licet nullus catholicorum ex-
prelle neget veritatem hanc, attamen aliqui scho-
lastici apprime catholici ex nostris aduersariis re-
ipsa negant hanc veritatis certitudinem, vt postine
defendere suam opinionem; qua docent ad li-
beros Dei constitui formaliter non solum per
entitatem diuinam, sed etiam per actionem extrin-
secam, aut terminum illius; vt autem hoc vnicui
affugit illis pracludatur operæ pretium duxi
tam firmis fundamentis corroborare & confirma-
re veritatem hanc huc vsque ab initio Ecclesie
sine ulla dubitatione, & tergiversatione pro dog-
mate fidei diuinæ reuelationi innitente habitam,
& receptam, à nulloque non solum non negatam,
imò neque in dubium reuocatam. Ex quibus col-
ligere possumus, imò clare perspicere quantum
humana machinetur mens, si præmatutur alius
rei abstracta diuinitate.

SUBSECTIO I.

Reliquæ propositiones primi syllogismi demonstrantur, & solutiones aduersariorum refelluntur.

Minor sic demonstratur, quia constitutum est
essentialiter & formaliter non potest dari in
aliqua mensura durationis, in qua non dantur omnia
constitutiva formalia, & essentialia illius: sed
si decerneretur liberum Dei praedestinandi homines
constitueretur formaliter, & essentialiter per adu-
ctam creationem, seu productionem termini creati,
& producti omnia constitutiva formalia, & essen-
tialia talis decreti praedestinandi non essent ab
aeterno, neque in illa mensura durationis, quae ab
aeterno dicitur: ergo si decerneretur liberum Dei
constitueretur per actionem, seu productionem for-
maliter, & essentialiter non esset ab aeterno tale
decretum Dei, nec posset cum veritate dici, Deum
ab aeterno praedestinasse libere, & absolute homi-
nes ad gloriam. Maior est certa; & ideo enim Anti-
christus non est nunc actu existens, quia omnia
constitutiva illius non sunt actu, iuxta D. Petrus non
est actu, quatenus hic homo, vel hoc totum com-
positum, quia actu non existunt omnia constitu-
tiva essentialia D. Petri, licet existant principalia
constitutiva illius; nam existunt anima D. Pe-
tri in caelo, & corpus in terris, & quia solum de-
ficit vnio, quae est minimum inter constitutiva il-
lius, non datur D. Petrus nunc, & ratio est & pro-
prii quia res non potest esse sine essentia adequata
illi, quia essentia est id, sine quo nec esse nec in-
telligi potest res; ergo constitutum non potest
esse

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 311

esse in ea mensura durationis, in qua non sunt omnia constitutiva essentialia illius. Minor illa est evidens, quia ab aeterno non est actualis creatio, seu productio rei, quod est de fide ex illo *Genes. 1.* In principio creavit Deus coelum & terram, in quo loco fundabantur D. Athanasius, Augustinus, & Hieronymus, ad convincendum Arium, qui dicebat, Verbum divinum fuisse ab aeterno, & nihilominus esse creaturam, & non consubstantialem Patri, unde sic argumentabantur: Omnia entia creata sunt in tempore de novo producta, quia in principio creavit Deus, &c. sed per vos Verbum divinum non est in tempore, sed ab aeterno productum: ergo Verbum divinum non potest esse creatura, & sic concludebat Athanasius, [quomodo Verbum creatum si ab aeterno productum,] sed quod constituit liberum decretum Dei praedestinandi per vos est creatio, seu productio: ergo ab aeterno deficit aliquod constitutum ipsius decreti praedestinandi: ergo si constituitur per creationem, seu productionem actus Dei liber praedestinandi ab aeterno non habet omnia constitutiva formalia, & essentialia propria, nam deficientia uno non sunt omnia, sed deficit actualis creatio (quia creatio essentialiter connotat terminum existentem, & coexistentem; nam in bona Philosophia actuale fieri est simul duratione, instanti, in quo cum termino existente, & producto, licet sit prius aliqua prioritate à quo) quae est unum ex constitutivis essentialibus, & formalibus praedestinationis, per quam liber eligit Deus ad gloriam: ergo ab aeterno non sunt omnia constitutiva essentialia, &c.

107 Responderi potest huic argumento ex doctrina Patris Herize, praedestinationem ab aeterno non esse efficacem, sed sufficientem: efficacem autem esse in tempore, ac proinde ut constituitur in esse efficacis indigere actione ad extra Dei, sine qua nullo modo potest constitui actualis praedestinatio in esse efficacis; fundamentum huius solutionis tradidit hic auctor *tract. 2. disputat. 16. de libert. voluntatis divinae. cap. 10. n. 74.* ibi: [ulterius considera ut in libertate creata potentia ipsa est principium liberum comparatione obiectorum, quae cum indifferentia proponuntur, & necessarium comparatione obiecti necessarii, ita in Deo, in quo nulla est potentia in ordine ad actum immanentem, & receptum, ipse actus subsistens virtualiter ab intellectione emanans, est actus necessarius comparatione bonorum Dei intrinsecorum, & liber comparatione bonorum limitatorum; cum autem dico esse liberam, non intelligo in ordine ad denominationem obiecti, quae praecedat omnem effectum, aut specialem dependentiam creaturae in ordine ad existentiam ab eo actu, quoniam hae denominationes sic intellectae, nec in creatura libera est nedom in Deo, etenim licet facultas ipsa creata in se sit simul necessaria, & libera in ordine ad diversa, at nullam tribuit obiecto, quod respicit denominationem liberam ante omnem actionem producentem actum liberum; sed hoc obiectum denominat amabile necessario illud amabile libere; at in iis denominationibus ante influxum indifferentem in actum nulla subest libertas, contingentia, & indifferentia nulla, ita actus ille Dei denominat amata necessario bona sibi intrinseca, amata libere bona extrinseca omnes creaturas, omnes negationes earum; item odio habita libere omnia mala tum physica tum moralia, non tamen ita, ut in his denominationibus ut sic ante productionem, aut novum statum creaturae in ordine ad existendum sit aliqua contingen-

tia, aliquod exercitium divinae libertatis *tract. de scientia Dei. disp. 2. cap. 2.*

Dixi actum hunc liberum, ut praecedat actionem contingentem, & scientiam ut praecedat existentiam obiecti denominare Deum actu sufficienter libere volentem creaturas, & actu sufficienter scientem existentia creata, eo quod Deus in se, seu ex parte sua habet sufficientem formam intrinsecam ad has denominationes actuales, deesse autem denominationem efficaciter libere volentis, & scientis, eo quod hae denominationes ultra formam deo intrinsecam addunt, aut actionem contingentem procedentem à Deo, aut aliquam specialem dependentiam, aut ordinem ad novum esse existentiae; ut iam explico, doctrinam huius annotationis eleganter docuit Sanctus Thomas 1. *lib. contra Gent. cap. 82.* ubi contendens probare nullam esse in Deo denominationem facultatis volendi ex eo quod nulla est huiusmodi potentia, ita scribit; quasi consideretur (intellige Deus) in potentia ad utramque ut primo sit volens potentia utrumque, & postmodum volens actu, sed semper est volens actu quidquid vult, non solum circa se, sed etiam circa causata. Cum autem dicitur circa causata, non est mens post causata ea actu velle, antequam vero causaret, esse in potentia ad volendum: cum autem absolute negaverit potentiam in deo, tum ante creaturarum causationem, tum post illam non potuit habere hunc intellectum, sed illud circa causata specificative sumendum est, hoc est semper esse Deum in actuali denominatione amantis omnia quae sunt causata, in quovis statu sint, neque ea amabilia in potentia denominare posse.

Ex hoc ulterius inferitur discrimen maxime notandum inter denominationem creatam amantis libere & amati ex parte obiecti, & inter denominationem amantis libere sufficienter, & obiecti sic amati incretam, quod denominatio creata praesupponit naturae exercitium libertatis, quod consistit in egressione contingentis actionis à principio indifferenti; denominatio autem increta non praesupponit tale exercitium, imo praesupponitur ad illud, ut principium exercitij libertatis: licet ergo in neutra harum denominationum formaliter, & immediate inveniatur exercitium libertatis, & in hoc conveniunt: at differunt in eo, quod denominatio, seu forma creata denominans libere, amans, & obiectum libere amatum non est principium liberum, sed necessarium: unde quidquid ab ea fit, ut habitus, & species, necessario fiunt; amor vero incretus denominans Deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab eo efficitur in creaturis, libere efficitur,] sic Pater Herize.

Contra hanc autem solutionem fundatam in 108 verbis huius auctoris sic infurgo, quia quando dicitur praedestinatio, esse ab aeterno, tantum sufficiens, & non efficax libere, vel hoc intelligitur ita ut ab aeterno actu non praedestinaverit Deus, actu eligendo libere B. Virginem tum ad maternitatem Dei, tum ad gratiam, & gloriam; sed solum ab aeterno se habuisse Deum in actu primo, & pro tunc solum dicatur potens Deus praedestinare in tempore actu B. Virginem, & actu de novo eligere in tempore. Vel hoc non dicatur, sed potius ab aeterno actu praedestinasse B. Virginem, & ab aeterno actu elegisse ipsam ad maternitatem divinam, licet talem maternitatem non fuerit B. Virgo accepta ab aeterno, sed in tempore. Si primum dicatur

tunc

tur expresse contradicatur locis sacrae Scripturae supra positis, & Sanctorum Patrum testimoniis expressis, in quibus omnibus non solum definitur ab aeterno Deum potuisse praedestinare, seu in actu primo praedestinasse, hoc est ab aeterno habuisse Deum actum primum praedestinandi; quia de hoc quis poterat dubitare: solum enim hoc decernunt illa testimonia, Deum nimirum non solum potuisse, sed actu praedestinasse, & elegisse actu per decretum liberum omnes saluandos ad gloriam, & B. Virginem ad maternitatem, &c. neque agunt talia testimonia de sufficientia tantum in actu primo diuinae voluntatis ad praedestinandum, sed potius de actuali praedestinatione, ut iam dixi, ut patet ex modo loquendi Pauli, qui vtitur verbo de praeterito significante actum, non potentiam & ideo ait, elegit nos ante mundi constitutionem; loquimur Dei sapientiam, quam praedestinavit Deus ante saecula; & ad Rom. 8. quos autem praedestinavit, vocauit, &c. quae verba si in proprietate accipienda sunt, non possunt intelligi de sufficientia solum, & de potentia duntaxat ad praedestinandum, sed potius de actuali libero decreto praedestinandi: ergo falsissime dicitur ab aeterno non dari actuale praedestinationem, & actuale decretum liberum eligendi ab aeterno.

Deinde quia D. Paulus asserit, praedestinationem, quae ab aeterno facta est, esse beneficium speciale circa saluandos, quod non communicatur reprobis; atqui potentia solum, seu sufficientia ad praedestinandos homines non est beneficium speciale respectu saluandorum, verbi gratia, respectu B. Virginis, D. Petri, &c. quia potentia ad praedestinandum, & ad eligendum non est solum respectu saluandorum, sed etiam respectu reproborum, quia deus non solum est potens ab aeterno praedestinare D. Petrum, & B. Virginem, sed etiam omnes reprobos, in quo consistit actualis gratia, seu specialis, aut peculiare beneficium circa praedestinatos, quod cum Deus potens fuerit ab aeterno praedestinare omnes, etiam reprobos noluerit illos praedestinare, sed solum hos, qui saluandi sunt de facto: ergo talis electio, & praedestinatio, de qua loquuntur Scripturae, & Patres, & de qua dicunt, fuisse ab aeterno, & ante mundi constitutionem non est solum potentia ad praedestinandum, sed potius actuale decretum liberum praedestinandi, de quo Antonius Delphinus *lib. de rerum euentu*, pag. 23, licet non audeat dicere de facto esse de nouo in tempore, nihilominus docet, potuisse Deum pro suo libito, & ad ostendendam suam libertatem suspendere ab aeterno usque ad tempus, & in tempore praedestinare, quod P. Herize, ut patet ex verbis ipsius supra positis adhuc sub ista conditione reprehendit, & probat ubi supra, nullo modo posse Deum praedestinare in tempore de nouo, nec in tempore velle aliquid libere, quod ab aeterno non voluerit, & ipse Pater Herize efficaciter probat (cuius probationes supra posuimus sumptis ex tractatu 3. disputat. 22. de praedestinat. cap. 1.) praedestinationem actualem esse ab aeterno, & aeternam & non in tempore factam, quod non deberet, nec esset necesse probari de potentia, & sufficientia ad praedestinandum, quia nemo etiam ligneus, aut lapideus poterat dicere, potentiam ad praedestinandum, & sufficientiam ad eligendum non fuisse ab aeterno, sed in tempore de nouo; nam si euident est lumine naturali Deum esse ab aeterno, & voluntatem diuinam ac intellectum diuinum, quae sunt posse sufficiens ad praedestinandum, euidenter sequitur tale posse sufficiens esse ab aeterno, & non posse esse de nouo

in tempore, alias deus à seipso, & à sua voluntate separaretur realiter.

Vnde si ab Antonio Delphino interrogaret aliquis, an voluntas, & intellectus diuinus, hoc est posse praedestinare poterit pro libito diuino non esse ab aeterno, sed de nouo in tempore, certe responderet tanquam stultissimam hanc interrogationem, & sine ulla dubitatione assereret, voluntatem diuinam, seu posse praedestinare necessario esse ab aeterno, & nullo modo posse esse de nouo in tempore, sicut Deus, qui est idem cum voluntate, & posse praedestinare necessario est ab aeterno: ergo quando Scriptura sacra, Patres, & doctores, imo & ipse P. Herize asserunt, electionem, & praedestinationem ad gloriam, non esse de nouo in tempore, sed ab aeterno, non loquuntur de potentia, aut sufficientia ad praedestinandum, sed potius euidenter, & clare de actuali praedestinatione; actuali electione, & actuali decreto, quo praedestinatur saluandos ad gloriam; unde duplex dogma fidei in supradictis testimoniis continetur; primum, quod actualis praedestinatio fit ab aeterno, hoc sonant illa verba, elegit nos ante mundi constitutionem, ut supra late probauit.

Secundum dogma est tale actuale decretum, vel talem actualem praedestinationem fuisse liberam ab aeterno, esseque non actum necessarium, sed maxime liberum; quia ut supra etiam late demonstraui, ita elegit deus, ut potuerit non eligere, & ita actu praedestinavit B. Petrum, ut potuerit velle non praedestinare illum, quae est indifferentia formalis quae formaliter est libertas: ergo solutio non potest subsistere, si doceat per illum modum loquendi quoad sufficientiam ab aeterno non fuisse actuale decretum liberum, sed solum potuisse esse actuale decretum liberum, ut patet ex ipso Pate Herize, locis supra citatis, ad longum à me adductis, ne dubitaretur de mente huius doctores, unde si in aliis locis oppositum doceat, ut videtur docere tract. 2. disputat. 16. num. 75. cap. 10. in fine, illius numeri, ibi: [amor vero increatus denominans deum libere amantem sufficienter creaturas, & obiecta creata libere amata, est principium indifferens, & quasi liberum in actu primo, & quidquid ab ipso efficitur, libere efficitur in creaturis:] sine dubio sibi euidenter contradicit. Præterea quia D. Paulus, & Sancti Patres asserunt, praedestinationem actualem ab aeterno tale esse beneficium, & talem gratiam, ut per illam discriminentur saluandi à condemnandis, & ideo hortantur Patres, & Scriptura sacra ut gratias agant immensas Deo pro tam insigni beneficio praedestinati, sed posse sufficienter praedestinare quatenus distinguitur ab actuali praedestinatione, & electione non est speciale beneficium, & gratia praedestinati collata discriminans ipsos à reprobis, sed potius est attributum quoddam diuinum necessario Deo conueniens, & non libere Deo commune reprobis, & praedestinis: ergo loca D. Pauli, & Scripturae, Sanctorumque Patrum dicentia, deum elegisse & praedestinasse saluandos libere, & gratuito ab aeterno non possunt intelligi de sola sufficientia, & potentia ad praedestinandum, sed necessario intelligenda sunt de actuali libero, & efficaci decreto Dei, per quod elegit deus determinatos homines, & Angelos, reiecit & reprobatis cæteris.

Si autem solutio Patris Herize non intelligatur de sola potentia ad praedestinandum, sed potius de actu formalissimo libero praedestinandi, & hoc decretum vocetur à Patre Herize solum sufficiens, & non efficax, nullo modo soluit vim no-

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 313

scilicet argumenti, sed potius dat manus coactus vi illius, quia iam concedit, actum formaliter liberum saltem inefficacem, non posse constitui formaliter, & essentialiter ab actione creata seu ab aliquo connotato extrinseco physico, quia per vos ab aeterno datur actus, & non in potentia solum; verum & proprium, decretum formalissime liberum, & ab aeterno actu nulla est creatura nec connotatum extrinsecum creatum: ergo ab aeterno actu non constituitur decretum formalissime liberum ab aliqua entitate creata, quia si ab illa constitueretur ut supra in hac demonstratione Theologica ostendi, aut deberet actus ab aeterno esse creatura illa, ut actualiter constitueret decretum liberum formaliter, & essentialiter quia constitutum non potest actu esse sine omnibus constitutivis essentialibus, & formalibus ipsis, aut si hoc non posset esse, quia in principio creavit deus caelum, & terram, ipsum decretum liberum non fuisset actu ab aeterno, sed necessario deberet esse in tempore de nouo, ut constitueretur a creatura, quae non est ab aeterno, sed in tempore de nouo, ut ex terminis patet.

110 Atqui nulla creatura est actu ab aeterno per vos & per fidem catholicam, & per vos etiam secundum fidem decretum liberum formalissime est actu ab aeterno: ergo evidenter, & manifeste sequitur per claram, & apertam consequentiam ex vi demonstrationis Theologicae deductam decretum liberum dei formalissime, ut tale non constitui formaliter, & essentialiter per aliquid creatum extra Deum.

SVBSECTIO V.

Adhuc probatur decretum efficax, quatenus tale non constitui per extrinsecam connotationem.

111 **Q**uia praedestinatio actualis quae nunc datur (etiam late probauimus, ex eo quod fuerit ab aeterno, non constitui formaliter per creaturam) est non solum inefficax aut sufficiens actus liber Dei, sed etiam efficax: ergo etiam efficax actus liber dei non constituitur formaliter per creaturam aut creatum connotatum; haec consequentia supposito antecedenti est evidens; quia praedestinatio est actus liber Dei efficax; sed praedestinatio non constituitur per rationem aliquam creatam: ergo actus liber Dei efficax non constituitur per aliquam rationem creatam. Antecedens illud non solum est certum apud omnes Doctores, cuius oppositum videtur minimum temerarium, sed etiam expresse, & clare docetur a P. Herize, tr. 3. disp. 2. de natura praedest. t. 7. n. 68. ibi: [rursus dicitur ex massa perditionis praedestinatio, quia licet deus ante peccatum originis voluerit liberaliter omnibus conferre gratiam, & gloriam, quantum est ex se: at ordo ille praedestinationis fuit sine effectu, & interceptus per peccatum. Unde efficax praedestinatio, quae modo est, initium habuit post peccatum originis secundum magis probabilem sententiam.] Et eodem tract. 3. disp. 2. de existentia praedest. t. 4. cuius titulus est, Aliquot discrimina inter providentiam, & praedest. n. 20. in pr. sic ait: [Secundum discrimen est, quia est providentia efficax, praedestinatio semper re ipsa obtinet suum particularem finem, scilicet deus vero providentia.] & num. 23. sic ait: sed dices iterum ex Caetano quolibet providentia Dei perfectissima est, at de ratione providentiae perfectissimae est ne

1. P. Tom. II.

frustraretur sine a se intento: ergo omnis providentia dei assequitur finem particularem. Respondeo, distinguendo minorem; de ratione perfectissimae providentiae efficacis (ut est praedestinatio), est consequi finem intentum, concedo, inefficacis, nego; neque enim in providentia idem est efficacia, & perfectio illius, sed debita ordinatio mediorum conducentium in finem secundum exigentiam creaturae circa quam versatur providentia, imo forsitan in effectibus, qui pendent a causa libera necessaria est, ne praetendatur efficaciter ante praevisionem actus liberi, si indifferentia causa libera illa servanda est.]

Ecce quomodo hic Auctor aperte sentit, praedestinationem actualis, quae ab aeterno est, esse efficacem, & amplius patet. Nam definiens ipse voluntatem efficacem, eod. tr. 3. disp. 2. n. 101. sic ait: [est denique efficax intentio finis, cum ipsum assequitur.] clarius loquitur per haec verba, [in qua maior est controversia, & vim facio, ut eam ostendam in hoc, quod electio illa est omnino absoluta, & nullam ex parte obiecti admittat conditionem, quam deus spectet, aut respiciat ut decernat decreto absoluto, & efficaci fore gloriam secundum realem existentiam in certo, & determinato tempore,] & paulo post, [nisi verbis ludant inter voluntatem absolutam, & efficacem ex sua natura, & conditionatam, & inefficacem hoc agnoscant discrimen necesse est, quod illa vult rem esse nulla expectata conditione & ideo efficaciter pergit ad executionem eo tempore, quo decreverit esse vimque; habet determinandi potentiam exequutricem, haec vero spectat conditionem, & non vult esse rem nisi sub tali conditione; ideoque inefficax est in executione usque dum purificata conditione transeat in absolutam; sed electio praedestinatorum ad gloriam, quae praedestinatio dicitur est absoluta praedestinatio Dei quae non expectata aliqua conditione dirigitur in vitam aeternam in re ipsa consequendam ut P. Herize, tr. 3. disp. 2. de existentia praedest. c. 1. n. 2. [hic observa hanc nominis praedestinatio praefens significationem non nisi apud Paulum reperiri in sacra Scriptura, ni fallor, ea vero est praedestinatio Dei; quia creatura intellectualis per media infallibilia gratiae dirigitur in vitam aeternam, re ipsa consequendam, ut ex professo explicio disp. 22. Post Paulum, Concilia, & Patres Ecclesiae, atque Doctores scholastici hac utuntur significatione tam frequenter, ut nomen hoc simpliciter prolatum sine addito propriam solum providentiam praedestinatorum significet;] & tota disp. 23. a cap. 1. usque ad 13. probat ideo praedestinationem, seu electionem salvandorum ad gloriam non posse esse ante praevisa merita; quia est absoluta, & efficax voluntas dandi gloriam praedestinat, & si esset ante praevisa merita, non minus tolleret libertatem, quam efficax physica praedeterminatio, & de voluntate inefficaci, qualis est illa, quam explicuit Paulus per illa verba; vult Deus omnes homines salvos fieri, asserit esse ante praevisa merita quia non est infallibilis, efficax, & absoluta; unde cap. 9. hunc titulum ponit: [caput nonum intentionem omnino absolutam gloriae ante merita praedestinati pugnare cum libertate eam acquirendi, & admittendi,] & numero 98. eiusdem capituli noni, §. denique, sic ait: Denique observa consulto in titulo capituli me notasse, nos agere de electione, omnino absoluta. Nam per illud, omnino, excludere intendo omnem conditionem ex parte obiecti, ut in progressu magis declaro; loquimur etiam de electione absoluta, atque efficaci ex natura sua, hoc est, quae vim habeat exequendi obiectum, si sit in valente illud

R r exequi;

exequi, & non impeditibili, ut est in Deo; neque enim agimus de alia absoluta simplici complacentia, qua solum complacet voluntas in obiecto secundum se, nec procedit ad executionem, nec vim habet determinandi potentiam exequutricem eius, in quo est, nam hæc extra hanc controvertiam est secundum utrosque opinantes. Nec denique agimus electione absoluta, & efficaci denominatione ab effectu in reposito secundum sententiam asserentem actum liberum in ratione liberi compleri per extrinsecum connotatum, atque adeo eum dici efficacem, qui effectum habet, inefficacem, qui non habet; quoniam in ea sententia difficultas hæc locum non habet, his observatis: contendo non aliter hanc electionem absolutam omnino adimere libertatem prædestinato ad comparandam, & amittendam gloriam, quam adimat physica prædeterminatio ad eum actum, ad quem prædeterminat, & formo argumentum in hunc modum, quod illa absoluta electio sit, aut non sit in Deo non est in potestate prædestinati, sed nec quod ea posita, seu in sensu composito gloriam non consequatur est in potestate prædestinati: ergo hæc electio omnino absoluta pugnat cum prædestinati libertate.

Præterea eodem tract. 3. disp. 12. cap. 7. num. 68. explicans ultimam particulam definitionis prædestinationis, sic ait: [Demum dicitur per infallibilia media gratiæ; quia prædestinatio certissima est, & semper consequitur finem vitæ æternæ; ergo ex sententia huius auctoris prædestinatio est efficax; quia ut ipse ait disp. 11. cap. 8. num. 20. in hoc distinguitur prædestinatio à providentia communi, [quod prædestinatio, quia est providentia efficax semper res ipsa obtinet suum particularem finem, secus vero providentia:] Sed magis data opera docet Heriz tract. 2. disp. 17. cap. 3. dari in Deo actus efficaces, & inefficaces, & inefficacem aut esse voluntatem illam communem reprobis, & prædestinatis; efficacem autem appellat prædestinationem, seu electionem ad gloriam, quæ veritas aperte docetur ab omnibus Doctoribus Ecclesiæ, ut videtur in Sancto Fulgentio lib. de fide ad Petrum, cap. 33. ibi: [firmissime tene, & nullatenus dubites, omnes, quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo, neque perire posse aliquem eorum quos Deus prædestinavit ad regnum cælorum, neque quemquam eorum, quos non prædestinavit ad vitam vlla posse ratione saluari:] quibus verbis aludit ad locum illum Joann. 10. [Quos Pater dedit mihi nullus rapier de manu mea:] vnde Augustinus definiens prædestinationem sic ait [prædestinatio est præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur:] dicitur enim certissime liberantur, quia prædestinatio ratione propriæ efficacitatis, & infallibilitatis consequitur finem proprium; vnde ipse Augustinus lib. de correptione, & gratia, cap. 14. prope initium ait: [cui volenti saluum facere nullum hominum resistit arbitrium; sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediatur, nec superet potestatem; de his enim qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult; non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in cælo, & in terra omnia quæcunque voluit, fecit, & qui etiam illa quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult eum vult facit.]

Idem docet Prosper ad Rufinum de libero arbitrio, propius ad finem, quam ad medium, & Hieronymus ad Ephes. 1. ad illa verba; [qui universa operatur secundum consilium voluntatis suæ;] & D. Thomas 1. p. q. 103. art. 8. docet expresse efficacem voluntatem non posse frustrari, & postea asserit prædestinationem non posse frustrari: ergo prædestinatio, seu electio ad gloriam est efficax, & omnino absoluta, vnde D. Fulbertus Brixienfis Episcopus sic ait; ideo diximus, tantam ibi esse virtutem voluntatis, quanta est voluntas ipsa virtutis, quia cui semper subest, cum vult posse, non aliud est in illo velle, quam posse, posse enim efficacissimum indicat velle efficacissimum, dum præparat homines ad gloriam per eligentem voluntatem, cui nullo modo possit resisti secundum illud Genes. 50. num. Dei possumus resistere voluntati. Iudith. 16. [Tibi serviat omnis creatura tua, quia dixisti, & facta sunt, misisti spiritum tuum, & creata sunt, & non est qui resistat voci vitæ.] Esther. 13. [In ditione tua cuncta sunt posita & non est qui possit tuæ resistere voluntati.] Isaia 46. [Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet, vocans ab oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ.] Psalm. 113. & 104. & Job. 9. [Deus cuius iræ nemo resistere potest.] Job. 41. [Quis enim resistere potest vultui meo.] Psalm. 75. [Tu terribilis es, & quis resistit tibi.]

Ecce quomodo Sancti Patres, & Doctores Ecclesiæ Scripturæ apertis locis nitentes docent, prædestinationem esse volitionem æternam, absolutam omnino efficacem, & infallibilem, vnde sapientissimus Ruardus art. 7. de libero arbitrio, multo propius ad medium, quam ad principium cap. ultima propositio, sine, his verbis definit prædestinationem [prædestinatio est efficax ordinatio & directio electorum per media congrua ad salutem æternam,] quod aliis verbis docuit Cardinalis Bellarminus lib. 2. de gratia, & libero arb. cap. 9. ibi: [prædestinatio est providentia Dei, qua certi homines misericorditer selecti per infallibilia media in vitam diriguntur, vnde P. Didacus Ruiz disp. 1. de prædestin. sect. 9. n. 1. sic ait; [duo sunt potissima discrimina prædestinationis à providentia, quibus alia quedam annexuntur: Primum ac celeberrimum est, efficacitas prædestinationis ratione cuius finem intentum assequitur infallibiliter, inevitabiliter, & indeclinabiliter, ut constat ex receptissima definitione prædestinationis, quam tradidit Augustinus lib. de bono perseverantia, cap. 14. & sequuntur alij Patres, & omnes scholastici supra sect. 7. citati, præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicunque liberantur. Quales autem sit efficacitas ista, & utrum causet merita, vel causet solum gloriam post præviisa merita, & alia difficiles quæstiones ea de tractabuntur sequentibus disputationibus; in præfati solum asserimus tanquam exploratum, & ab omnibus concessum prædestinationem non esse, nisi hominis, qui re ipsa consequitur salutem.]

Ecce quomodo Auctor hic maxime fide dignus, & qui pene omnes assidua lectione auctorum, infessaque in evoluendis doctorum sententiis diligentia superat, docet hic, omnes scholasticos in hanc sententiam conspirasse, ut doceant, prædestinationem esse efficacem actum libertatis divinæ, quod etiam docuit expresse Pater Suarez lib. 1. de essentia prædestinationis, cap. 4. m. 4. ibi: [hoc maxime videtur pertinere ad vsum vocis, & ideo satis probatur ex vso, eo modo loquendi Theologorum omniū, potest autem reddi ratio ex his, quæ notat D. Thomas]

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 315

Thomas *quaest. 23. artic. 1.* nam praedestinatio proprie significat ordinationem efficacem alicuius in ultimum finem superantem naturam eius.]

112 Idem docent S. Thomas 3. p. & cum eo omnes Thomistae nullo dempto super *quaestionem 2. articulo 10. & super quaestionem 6. artic. 6. & prima parte*, dum agunt de praedestinatione, D. Bonaventura, in *secundo distinctione 27. dub. 1. circa litteram*, Scotus in *primo*, & cum eo omnes Scotistae, Durandus in *tertio distinctione 2. quaest. 3. Ricardus in tertio*. Et ex nostra Societate pene omnes, quos legerim, videatur Pater Valentia, *tom. 1. disput. 1. quaest. 23. de praedest. toto punct. 5. P. Molina prima parte*, P. Valquez, *ibidem*, P. Granad. Fasolius, & reliqui, & manifesta ratione sic demonstratur.

113 Quia praedestinatio, & electio, verbi gratia, Beati Petri distinguitur in Deo ab aeterno à voluntate, quae datur etiam ab aeterno in Deo, quae ut ait Paulus, voluit Deus omnes homines salvos fieri; sed haec voluntas est inefficax ab aeterno: ergo praedestinatio, & electio absoluta omnino, infallibilisque Petri ad gloriam est efficax omnino ab aeterno; unde illa non dicitur efficax sola extrinseca connotatione creaturarum; quia actus efficax intrinsece affert alium modum volendi diversum à modo actus inefficacis, hic enim sistit in effectu erga obiectum; ille vero ulterius exigit ipsius obiecti productionem; ita ut eo actu posito, & permanente non possit non mandati executioni, quod volitum est si ex parte exequentis adsit potestas: ergo complacentia non potest reddi actus efficax. Et confirmatur; nam posito actu inefficaci manet voluntas omnino indifferens ad utramque contradictionis partem; neque ex vi illius determinatur ad agendum ut in nobis perspicue opponitur posito autem actu efficaci, determinatur voluntas, nec potest non mandati executioni, quod volitum est, si adsit exequenti potestas; ergo duo illi actus longe diversi sunt; nec vnus potest quasi converti in alterum ob extrinsecam connotationem creaturarum.

114 Vigetur, ac declaratur amplius, quia ex effectibus distinctis colligitur distincta causa, sed posita voluntate inefficaci omnium hominum gloriae ab aeterno ex vi illius in tempore non ponitur gloria; quia inefficax est, & posita electione D. Petri ad gloriam ab aeterno volente in tempore produci talem gloriam ab omnipotentia infallibiliter in tempore datur talis gloria: ergo quia talis electio ab aeterno erat efficax, quia si ab aeterno non esset efficax, eo modo quo est prima voluntas antecedens circa omnium hominum gloriam non sequeretur talis gloria infallibiliter: ergo talis consequutio gloriae est effectus illius actus liberi existentis ab aeterno, ita ut adaequata causa talis effectus sit illa absoluta electio, & praedestinatio: sed talis consequutio, aut retributio gloriae non potest oriri ab illo actu, ut ab inefficaci, quia ex actu inefficaci nullus effectus sequitur, ut videre est in voluntate antecedente circa gloriam omnium hominum, ex qua nulla gloria sequitur in effectu: ergo talis consequutio gloriae infallibilis D. Petri oritur à tali voluntate eligente & praedestinante D. Petrum ab aeterno, ut ab actu libero efficaci: patet consequentia, quia non datur medium à parte rei inter actum efficacem, & inefficacem: sed talis actus ab aeterno non est inefficax, quatenus causa talis consequutionis gloriae: ergo est efficax ab aeterno, antequam in tempore detur talis consequutio gloriae, licet ab aeterno non sit actu efficiens, quia hoc extrinsece provenit ab ipsa effici-

I. P. Tom. II.

entia temporali; sed causa ut iam late demonstravimus, non potest constitui ab effectu, & constitutum actuale ab aeterno non potest dici tale per aliquid, quod actu non est ab aeterno, sed in tempore: ergo praedestinatio, seu electio absoluta, & efficax, quatenus talis non constituitur per aliquam actionem creatam, aut per terminum productum per illam.

115 Tandem, quia deus ex aeternitate habuit scientiam intuitivam, & visionem de rebus futuris, & quae ex possibilitate seu ex statu illius transferunt ad statum futuritionis; itaque Deus ab aeterno videt tales creaturas esse futuras, & tales non esse futuras, sed quas videt futuras, videt non esse à se tales, sed potius à Deo per voluntatem, & decretum liberum constituentes eas in esse futurarum: ergo ex vi talis decreti, tanquam ex vi causae videt ab aeterno transire aliquas creaturas ab statu purae possibilitatis ad statum futuritionis; sed etiam videt, non posse ita transire ex vi actus inefficacis ab aeterno existentis: ergo videt, & cognoscit cum summa veritate illum actum liberum ab aeterno actu existentem in ipso, ex vi cuius tribuitur futuritio aliquibus possibilibus esse omnino absolutum, & omnino efficacem.

116 Declaratur amplius, quia non solum in tempore, sed etiam ab aeterno sequitur aliquis effectus ex voluntate absoluta, v. g. ex electione D. Petri ad gloriam, scilicet futuritio gloriae D. Petri, & futuritio omnium hominum salvandorum gloriae non datur ab aeterno ex vi voluntatis illius inefficacis supradictae: ergo ex differentia horum effectuum futuritionis colligitur euidenter à posteriori diversitas, & differentia formalissima, quae datur in illis actibus liberis, qui sunt causae ex quibus oritur futuritio, & non futuritio; unde si queras quare ab aeterno futura est gloria D. Petri vel quae causa est, quae futuritionem tribuit tali gloriae ab aeterno, & si iterum queras, quae est causa ob quam non datur futuritio in gloria omnium, sine dubio respondere debes; quia respectu gloriae D. Petri datur voluntas absoluta sine aliqua conditione cui respondet effectus ille infallibilis futuritionis gloriae D. Petri, & respectu gloriae omnium hominum non datur absoluta voluntas, sed inefficax voluntas ab aeterno: ergo tota causa, quare illa voluntas non tribuit futuritionem est, quia est inefficax ab aeterno: ergo si non esset inefficax, tribueret futuritionem ab aeterno; sed in actibus à parte rei, quando non datur inefficacia, datur necessario efficacia: quia inter efficacem, & inefficacem, seu non efficacem non datur medium à parte rei eo modo, quo in animalibus à parte rei non datur medium inter rationale, & irrationale, & in entibus à parte rei non datur medium inter possibile, & impossibile: ergo talis actus tribueret futuritionem formalissime si esset efficax: ergo haec causalis est vera; quia efficax est actus, tribuit futuritionem; sed causalis aequivalet uniuersali.

Vnde erit vera haec propositio, omnis actus tribuens futuritionem suo obiecto, est efficax ab aeterno; sed absoluta voluntas dandi gloriam D. Petro quae non datur de nouo in tempore, sed ab aeterno est tota, tribuit futuritionem gloriae D. Petri, quam habet pro obiecto: ergo talis voluntas omnino absoluta, quae ab aeterno datur, & non datur de nouo in tempore; quia ab aeterno tribuit futuritionem & non tribuit futuritionem de nouo in tempore, ab aeterno est efficax, & non de nouo in tempore, & ab aeterno non est actualis productio Dei: ergo actus efficax liber Dei in quantum talis non constituitur per creationem Dei; sicut nec potest constitui

constitui per futuritionem creaturæ; quia ipsa futuritio est effectus voluntatis Dei efficax, & ideo non potest oriri ab actu inefficaci; sed effectus non constituit causam efficientem, à qua oritur, & ideo Petrus, qui est filius non potest constituere suum Patrem in esse causæ talis filij; nam quod est prius non constituitur à posteriori; sicut negatio futuritionis non potest constituere formalissime à priori in esse actus inefficacis distincti ab actu efficaci voluntatem illam quæ vult Deus omnes homines salvos fieri; quia talis negatio est effectus talis voluntatis: ergo voluntas illa absoluta gloriæ D. Petri, & voluntas illa inefficax gloriæ omnium hominum constituitur à priori, & distinguuntur à priori per aliquid distinctum ab effectibus eorum; unde aliquid est distinctum; per quod constituuntur actus ille volendi gloriæ omnium hominum, & actus volendi gloriæ D. Petri; in quo debent opponi, sed non est aliud, nisi efficacia, & inefficacia illorum: ergo duo illi actus in seipsis considerati propter prioritatem naturæ præcedunt suos effectus futuritionis, & negationis futuritionis ab æterno, & propter prioritatem æternæ durationis præcedunt actiones actuales, & terminos existentes productos per illas ita se habent, ut unus sit efficax, & alter inefficax: ergo falsissimum est dicere, actum efficacem, & inefficacem non esse ab æterno tales, sed constitui per actionem, &c.

¹¹⁷ Confirmatur; quia si Dei volitio efficax libera non est plene constituta, nisi per relationem rationis, hoc est ut ipsi explicant per extrinsecam denominationem ab effectu, vel ab eius productione transeunte, consequens erit productionem transeuntem ad extra priorem esse, quam efficax volitio Dei constituta sit in ratione volitionis liberæ, ac determinate versantis circa determinatum obiectum. Sequela probatur; quia productio transiens ad extra est prior, quam extrinseca denominatio, vel connotatio productionis; etenim hæc resultat ex illa. Quapropter eadem productio prior erit, quam volitio sit constituta per denominationem, aut connotationem.

¹¹⁸ Consequens autem esse falsum probatur *primo* Ioannis 4. [in hoc apparuit Charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum; in hoc est Charitas: non quasi nos dilexerimus Deum; sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum &c.] & *versus finem eiusdem capituli* [nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos;] quo circa transiens actio, qua Deus in nobis producit nobiscum charitatis actum, quo diligimus Deum & denominatio, seu connotatio inde resultans non est prior quam actus Charitatis divinæ, per quem nos diligit, & vult in nobis causare dilectionem Dei.

¹¹⁹ Prioritas eadem significatur Ioan. 15. [non vos me elegistis, sed ego elegi vos] nam Deuter. 26. Moyses ait [Dominum elegisti hodie.] Quamobrem Apostoli Dominum Iesum Christum elegerunt libere sed non priores elegerunt, sed prior eos elegit Deus, ut ipsi eligerent: ergo libera electio fuit prior in Deo, quam productio creatæ electionis ad extra.

¹²⁰ Præterea probatur, quia nisi concedatur ex parte Dei volitio libera, per quam ut per efficientem causam determinentur primario tales

effectus reales, & ex consequenti determinentur omnes extrinsecæ denominationes, seu connotationes provenientes ab illis effectibus realibus, erit impossibile rationem reddere, quare mundus in tali instanti creatus fuerit potius, quam antea, vel postea, quare pars hæc materiæ sub forma aquæ, non vero sub forma terræ, vel æris fuerit producta; quare non fuerit producta aliam materiæ possibilis, & alia forma tercia, & aquæ possibilis. Idem interrogare licebit de cæteris omnibus effectibus; etenim se ipsos determinare nequeunt, ac proinde necessario supponunt priorem determinationem in volitione efficaci Dei; quod si prædicta determinatio est prior, non est denominatio ab effectibus proveniens, quoniam istæ sunt posteriores.

Deinde probatur; Quia si decretum efficax ¹²¹ creandi mundum, de formali diceret extrinsecam denominationem proveniente à mundo creando, sequeretur, Deum determinari à mundo, ut illum velit creare, & illum de facto creet; nec habuisse Deum potestatem determinandi se ad creationem, atque potestatem se continendi à tali determinatione. Nam si Deus prius natura se determinat, non expectata determinatione, quæ provenit à mundo creando; iam hæc determinatio est ante omnem denominationem extrinsecam proveniente à mundo creando: consequenter igitur hæc determinatio erit intra Deum increata, & divina.

Urgetur amplius; quia si actus divinæ voluntatis ¹²² completeretur per creaturam, neque in tempore, neque ab æterno daretur decretum efficax liberum Dei, nec haberet formalem libertatem, nec radicalem Deus; sed hoc est hæreticum, & non est affirmandum à Catholico: ergo neque illud, ex quo sequitur hæc hæresis. Minor patet ex supra dictis; sequela Maioris ubi est difficultas, sic ostenditur; quia libertas actualis & formalis decreti debet esse in aliquo subiecto, vel quasi subiecto, quod sit capax illius libertatis; sed nihil est, in quo secundum adversariorum sententiam, & veritatem manifestam possit esse libertas divina actualis: ergo in nullo est ergo nulla est libertas actualis & formalis in Deo. Minor sic probatur; quia non est in entitate Dei cum illa ex eo quod sit ens necessarium, non sit capax illius, non in mutatione facta in lapide, quia talis mutatio non est actus voluntatis divinæ, cum non sit perfectio immanens, nec increta, quod requiritur ad actum volitionis, ut ex se patet: ergo non informatur libertate divina, neque in illis est; Tandem actus liber Dei non potest consistere in toto illo coniuncto, quia ex actu necessario, & ex entitate creatæ, quæ non est actus voluntatis, imo imperfectissima entitas non potest resultare decretum liberum Dei: ergo

SVBSECTIO VI.

Argumentum principale ponitur.

¹²³ **Q**uia actus voluntatis divinæ est vita actualis Dei, sed decretum liberum divinum est actus voluntatis Dei; ergo decretum liberum divinum est vita actualis Dei. Tunc sic vita actualis Dei non potest constitui aliqua entitate creatæ; sed decretum liberum est vita actualis Dei &c. ergo decretum liberum Dei non constituitur formaliter

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 317

maior aliqua entitate creatā. Maior secundi syllogismi, in qua est tota difficultas sic demonstratur; quia vita actualis dei est infinita; ac simpliciter simplex perfectio dei, sed infinita, ac simpliciter simplex perfectio non potest constitui formaliter, & essentialiter per aliquam creaturam, aut per aliquod prædicatum formaliter creatum; ergo vita actualis dei non potest constitui per creaturam aliquam. Minor sic probatur; quia perfectio simpliciter simplex infinita debet esse ex integra causa talis, id est, omne constitutum illius debet esse infinitum, & perfectum, & quod evidentiū est, nullum constitutum illius debet esse finitum, & imperfectum; nam si aliquod constitutum illius est imperfectum & finitum, totum constitutum ex tali prædicato finito, & imperfecto erit finitum, & imperfectum, & non infinitum, & perfectum; nam ad hoc, ut in aliquo toto detur denominatio perfecta, debent omnia constitutiva esse perfecta; ut autem detur denominatio imperfecta, sufficit ut quodcunque constitutum sit imperfectum: totum hoc fundatur, & innititur principio, seu axiomate illo accepto à D. Dionysio de divinis nominibus, & tanquam veritate certissima recepto ab omnibus Theologis, bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu; ut videre est in homine, qui non dicitur spiritualis, licet perfectiorem partem scilicet animam rationalem habeat potius spirituales, ex eo quod habet imperfectius constitutum corporeum, scilicet materiam primam; unde quia denominatio spiritualis est perfecta, & bona simpliciter, & bonum debeat sumi ab integra causa, & non detur integra causa spiritualis in homine constitutiva illius; inde est quod non denominetur spiritualis totus, sed potius denominetur materialis totus, & corporeus, quod est denominatio imperfecta; quia ad illam ex eo quod mala sit, sufficit quicunque defectus, & ut quodcunque constitutum sit imperfectum.

Item ipse homo est mortalis, & non immortalis, est simpliciter corruptibilis, & non incorruptibilis ex eo solum, quod vnum, & hoc minimum constitutum sit corruptibile, & videlicet vñio, quæ solum modus est, licet duo præcipua constitutiva hominis, materia prima videlicet, & anima rationalis sint incorruptibiles. Itaque certissimum est omne constitutum simpliciter perfectum debere habere omnia constitutiva perfecta, & sine dubitatione nullum constitutum debet habere imperfectum, etiam si alia habeat perfecta constitutiva; quia potius ab imperfecto constitutuo denominabitur imperfectum, quam à perfectis perfectum; nam perfectum est numeris omnibus absolutum, id est vniuersaliter debet esse tale; atqui quando deficit aliquid, non est numeris omnibus absolutum; quia omne, & vniuersale includit totū; nam ex defectu cuiuscunque particularis falsificatur vniuersale; unde si in vno solo homine deficiat albedo, falsificabitur propositio vniuersalis, omnis homo est albus; quia omne includit totum; ergo si perfectum simpliciter est vniuersaliter tale, & omnibus numeris absolutum in nullo numero, seu in nullo constitutuo debet deficere, ut verificetur.

224 Sed si infinita perfectio simpliciter simplex dei constitueretur aliqua creatura, haberet aliquod constitutum, non infinitum, & illimitatum, neque perfectum simpliciter, sed potius finitum, limitatum, & perfectum simpliciter: ergo infinita simpliciter simplex perfectio dei non potest constitui ab aliqua creatura. Minor est evidens, quia omnis creatura est simpliciter imperfecta, limitata, ac finita;

ergo si constitueretur infinita, ac simpliciter simplex perfectio dei, aliqua creatura, haberet infinita perfectio dei aliquod constitutum simpliciter imperfectum, finitum, ac limitatum: consequentia illa patet manifeste; quia illud constitutum est simpliciter & absolute imperfectum, quod constituitur aliquo constitutuo imperfecto; sed dei perfectio per vos constituitur per creaturam, quæ est imperfecta simpliciter: ergo tota illa perfectio est imperfecta simpliciter, finita, & limitata; sed infinita perfectio dei non potest esse imperfecta simpliciter, & c. alias esset imperfecta, & perfecta simul, esset deus, & non esset deus: ergo infinita perfectio dei non potest constitui per creaturam.

125 Maior illa, videlicet quod vita actualis dei sit perfectio simpliciter simplex, est evidens, quia omne, quod est formaliter in deo commune toti Trinitati, ac proinde absolutum prædicatum est perfectio simpliciter simplex infinita in deo, ut videre est in omnipotentia, sapientia, substantia, & c. quæ prædicata, quia sunt formaliter in deo, constituendo formaliter ipsum, tanquam communia prædicata respectu omnium personarum, & non propria solum respectu alicuius personæ, sunt perfectiones simpliciter simplices; sed etiam vita actualis, ac formalis est formaliter in deo, & constituit ipsum formaliter in esse viventis actualis formaliter, & vita actualis non est propria solius alicuius personæ, sed potius est commune prædicatum respectu omnium personarum; unde vñica est vita actualis in tribus personis: ergo vita actualis in deo est perfectio simpliciter simplex infinita. Deinde quia perfectio simpliciter simplex est illa, quæ in quocunque subiecto est melior ipsa, quam non ipsa (hoc est quam negatio illius) & quam oppositum ipsius, quam definitione omnes Theologi sumserunt ex D. Anselmo in *Prologio*, c. 5. de qua late egimus *disp. 2. Met. quaest. Vtrum præstindatur ens simpliciter à differentis*; unde sapientia dei est perfectio simpliciter simplex, quia melius est habere sapientiam quam carere illa, & quam habere errorem, & ignorantiam, quæ opponuntur sapientiæ, & idem est de omnipotentia, iustitia, & reliquis; sed melius est deo habere vitam actualem, quam carentiam vitæ, & quam esse inanem in deo: ergo vita actualis in deo est perfectio simpliciter simplex; imo habere vitam actualem in actu ultimo sine vlla formali potentialitate est perfectius, & melius deo, quam habere veram, realem, & formalem potentialitatem, sicut melius est in deo habere existentiam, & actum essendi quam habere potentialitatem ad existendum; quia potentialitas, ut supra demonstravi, imperfectionem dicit: ergo vita actualis purissima sine vlla potentialitate est perfectio simpliciter simplex.

126 Maior prima, & præcipua sic probatur; quia vita diuina adæquata vtramque rationem debet amplecti, intellectus nimirum, & voluntatis; cum in omni subiecto intellectualem coalescat vita illius adæquate ex perceptione veritatis obiecti, & ex prosecutione actuali bonitatis illius; sed perceptio actualis est intellectus, & prosecutio bonitatis est actus voluntatis: ergo vita actualis subiecti intellectualis est actus voluntatis, & actus intellectus, & ex utroque coalescit, sicut in subiecto sensitivo coalescit vita illa adæquata actualis; & in actu secundo, ex cognitione sensitiva, & actione immanenti appetitiva, licet cognitio sit potior & primaria ratio, & secundaria respectu illius sit appetitio; quod patet clarissime, nam actus voluntatis est actus vitalis, & terminus vitalis inextingibilis; atqui talis actio

318 Disputatio XIX. De voluntate diuina.

vitalis, & terminus sunt vita actualis, sicut quia intellectio est actio vitalis, & terminus vitalis est actualis vita intellectualis; ergo similiter actus voluntatis est actualis vita in Deo; præcipue quia in Deo licet dentur voluntas, & intellectus, quæ possint dici vita Dei, non sunt prout in Deo, potentia à parte rei distinctæ realiter ab actuali volitione, & ab actuali intellectione, sicut distinguuntur in creaturis, quia dicit imperfectionem talis modus distinctionis, ac proinde intellectus Dei est ipsa actualis intellectio à parte rei, & voluntas diuina est idem realiter cum actuali volitione diuina, quæ sunt adæquate vita intellectualis Dei; unde Deus nec solum viuunt intelligendo, nec solum viuunt actualiter volendo, sed volendo, & intelligendo simul.

127 Confirmatur tota hæc ratio principalis; quia omnis perfectio simpliciter simplex, quæ in Deo datur, est adæquate spiritualis simplicissima sine vlla compositione reali; sed vita actualis Dei est perfectio simpliciter in Deo: ergo est adæquate spirituali, adæquate infinita, & simplicissima sine vlla compositione reali; ideo enim omnipotentia Dei, misericordia, iustitia, & reliqua attributa sunt simplicissimæ perfectiones sine vlla compositione reali, & adæquate spirituales, quia sunt perfectiones simpliciter simplices in Deo: sed vita actualis Dei v.g. actualis volitio, & actualis intellectio est perfectio simpliciter simplex in Deo: ergo est simplicissima sine vlla compositione reali, & adæquate spiritualis. Tunc si actualis volitio libera Dei constitueretur formaliter per creaturam esset composita realiter, & non esset adæquate spiritualis, sed potius adæquate diceretur corporea, & materialis; sed hoc est summum absurdum aperte demonstratum: ergo actualis vita, quæ est actualis volitio libera Dei non constituitur formaliter per creaturam. Minor illa iam satis demonstrata manet, & præterea sic efficaciter conuincitur, quia quotiescunque immediatum subiectum actualis vitæ est spirituale, vita etiam illius spiritualis est & non corporea; & è contra quotiescunque subiectum immediatum, quod viuunt, est materiale & corporeum, vita etiam materialis, & corporea est; v.g. quia Angelus viuunt intelligendo, & amando per intellectionem, & volitionem, & ipse qui ita viuunt est adæquate spiritualis, etiam actualis vita eius adæquate intellectio nimirum, & volitio est adæquate spiritualis, & quia anima rationalis totaliter, & adæquate est spiritualis, quæ est immediatum subiectum intellectionis, & volitionis humane, etiam illa est spiritualis adæquate; & è contra quia sensatio habet pro subiecto immediato totum leonem in sententia Thomistarum, & in nostra sententia materiam primam, qui totaliter sunt corporea subiecta, ipsa etiam sensatio adæquate materialis, & corporea est, & licet homo secundum totum quod habet, non sit corporeus, quia tamen immediatum subiectum viuendi sensatiue sunt potentia materiales, & corporeæ, ipsa sensatio materialis, & corporea est; sed Deus immediate & formaliter viuunt volitione actuali libera: ergo volitio actualis libera est adæquate & totaliter spiritualis, sicut Deus qui viuunt per illam est adæquate spiritualis.

Maiores illa sic demonstratur, quia si actualis volitio libera Dei constitueretur ultimo per creaturam, vniueretur creatura cum entitate ipsius voluntatis diuinæ ad faciendum vnum actum liberum voluntatis; unde resultaret ex vnione vtriusque vnum totum compositum reale; quia compositum realiter nihil aliud est nisi vnum resultans

ex duabus entitatibus realiter vnitis, quia compositio realis est distinctorum realiter vnio: ergo si volitio libera Dei constitueretur ultimo per creaturam additam supra voluntatem diuinam, actus liber Dei non erit simplicissimus, sed compositus realiter, ex entitate enim creata, & diuina non potest coalescere vnum totum simplicissimum, sed necessario compositum; ideo ex hypostasi Verbi, & ex natura humana non resultat vnum totum simplicissimum; sed potius compositum, quia illud coalescit ex entitate creata, & ex entitate diuina inter se vnitis, sed per vos actus liber Dei, qui est actualis vita ipsius constituitur ex entitate diuinæ voluntatis, & ex creatura, seu actione creata: ergo non est simplicissimus actus, sed compositus realiter.

Et ratio euidens illius non simplicitatis, sed compositionis est, quia illa ratio, quæ simplicissima est, habet summam identitatem inter prædicata, quibus in illo esse simplicissimo constituitur; ita vt si non habeat illam omnimodam identitatem, sed potius distinctionem realem non erit omnino, & simpliciter simplex; vt videre est in substantia Angeli essentialiter considerata: quia omnia prædicata essentialia illius habent identitatem inter se sine distinctione reali, & è contra Angelus in esse suppositi, seu personæ non est simplex, sed compositus realiter, quia constituitur in tali esse per substantiam, & supposititalitatem distinctas realiter, & inter se vnitas: sed actus liber Dei constitueretur ex duabus entitatibus, creata nimirum, & diuina, quæ nullo modo identificantur inter se, sed potius distinguuntur realiter: ergo esset compositus realiter.

Dices: ad hoc vt aliquid sit compositum realiter, & non simplex necesse est vt constitutiva illa, quibus constituitur sint realiter vnita, sed actus liber Dei constituitur duobus prædicatis, quæ non vniuntur inter se: ergo non est compositus realiter.

Sed contra, quia quando duo ita concurrunt, vt inter se non vniuntur, & sunt entia completa discreta manent, diuisa, & separata, quia diuisio, discretio, & separatio est carentia vnionis; ideo enim duo homines, duo lapides, & duo Angeli sunt discreti, quia sunt entia completa, & nulla vnione per se inter se copulantur, ac proinde ex tribus illis binarijs fit vnus aceruus & ens per accidens: sed actus liber Dei per suo constituitur ex duabus entitatibus completis carentibus vnione: ergo actus liber Dei est aceruus duorum, & ens omnino per accidens, ac proinde est imperfectior, quam si esset compositus ex creatura, & Deo, quia imperfectius est aceruus, & ens omnino per accidens quam ens per se compositum; unde ex hac parte imperfectior erit actus liber Dei, quam actus liber Angeli, siquidem actus liber Angeli licet sit compositus, est ens per se, quia ex qualitate speciei expresse, & ex actione vitali producente illam, quæ inter se vniuntur per se, resultat vnum ens per se vitale; sicut v.g. ex ipso Angelo & creatione, qua producit, quia per se vniuntur inter se, resultat vnum ens per se; imo in sententia multorum ex aduersarijs actus vitalis Angeli est adæquate, & essentialiter sola qualitas, quæ est adæquate simplicissima, & spiritualis, sed quod est adæquate simplicissimum, & spirituale, quod est perfectius ente omnino per accidens: ergo actus vitalis Angeli perfectior erit actu vitali Dei.

Alij respondent, actum vitalem Dei esse vnum ens per se, quia vere creatura, & Deus vniuntur inter se, & per se.

Ergo

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 319

Ergo talis actus vitalis Dei v. g. volitio elementis, lapidis, arboris, leonis &c. erit simpliciter corporeus, & materialis, ac proinde excedetur ab actu vitali Angeli, nec erit proportionatus Deo, qui est subiectum immediatum illius; quia corporeus actus cum subiecto immediato adæquate spiritali, vt supra demonstravimus, nullā habet proportionem: ergo non potest esse actus vitalis Dei compositus ex lapide, & voluntate Dei; quia vt iam dixi actus vitalis Dei non potest esse simpliciter corporeus; sequela illa sic demonstratur; quia illud est simpliciter corporeum compositum, quod vel omnes partes habet corporeas, vt leo, arbor, & lapis, vel licet habeat vnam spirituales, aliam habet corpoream; sed actus liber Dei, quia constituitur ex Deo & creatura licet habeat vnam rationem constitutivam spirituales, scilicet Deum & voluntatem divinam, nihilominus vltimum constitutum illius, quod est creatura lapis videlicet, vel leo est simpliciter, & adæquate corporeum; ergo totum compositum ex lapide & Deo, quod dicitur actus liber ipsius, est simpliciter corporeum & materiale. Deinde sequitur actum liberum Dei esse simpliciter corruptibilem; quia creatura à qua constituitur, corruptibilis est; quia ad hanc denominationem vtote imperfectam sufficit, quod vnum constitutum sit corruptibile, vt videre est in homine.

¹³³ Deinde colligitur ex illa sententia perfectionē divinā realem provenire in rerum natura, talē esse vt partim necessario sit partim potuerit nō esse, & sit contingens formaliter quod admitte non est minus absurdum in simplicitate, quam per modum compositionis, vt cumque enim intelligatur includit imperfectionem, & diminutionem quandam in ipso esse, quoad eam partem, vel quasi partem, quæ ex eo quod creatura est, posset non esse; vnde quo magis hæc compositio imperfecta attribuitur ipsimet simplici entitati Dei eo cum maiori absurditate, & inconvenienti illi attribuitur.

¹³⁴ Præter quam quod maiorem repugnantiam, & impossibilitatem involuit, quod entitas Dei, quæ in omnibus perfectionibus, etiam minimis comparatis cum aliis maioribus, vt videre est in relationibus, in præsentia, & aliis habet infinitam simplicitatem, perfectionem, & incorruptibilitatem in perfectissima omnium perfectione, vt est volitio libera, & scientia Dei habeat compositionem realem, materialitatem, corruptibilitatem, & alias imperfectiones; quod omnino incredibile est; nam si illa entitas habere debet vnum simplicissimum esse adæquate spirituale, & infinite perfectum, vtote ens à se, & non ab alio, sine dubio in vita actuali intellectuali habebit infinitam perfectionem sine vlla imperfectione: ergo sine compositione, corruptibilitate materialitate, &c.

¹³⁵ Tandem sequitur, quod Deus sit ens incompletum per se, hoc est pars per se, quod est summum absurdum, eo quod Deus sit completus, ex eo quod est omnino perfectus, & omnibus numeris absolutus; ratio enim incompleta per se imperfecta est; vnde incompletum imperfectius est completo.

¹³⁶ Quod autem sequatur Deum esse incompletum, sic patet, quia nihil aliud est incompletum, & pars per se, quam id, quod ordinatur ad componendum vnum per se, & quod de facto componit vnum per se completum; pars enim dicitur in ordine ad totum & incompletum in ordine

ad completum; sed voluntas Dei, quæ est ipse Deus componit cum creatura actum liberum Dei qui est vnum totum per se: ergo Deus, seu voluntas diuina est ens incompletum per se.

Vltimo confirmatur Argumentum principale; ¹³⁷ quia omnis actus vitalis est immanens adæquate, & totaliter immanenter existens in viuentē; viuentem enim vt sic est quod viuunt per suum actum intrinsece tanquam per intrinsecam perfectionem ipsius, quia siue virtualiter, siue formaliter; vt supra explicuimus, movetur à seipso; vnde viuere vt sic moveri à se est.

Sed actus voluntatis vt sic est actus perfectissimus & adæquate vitalis: ergo est actus perfectissime intrinsece & immanenter existens in volente vt sic: sed decretum liberum Dei, quo prædestinavit v. g. Christum Dominum ad esse Filij Dei est actus adæquate voluntatis: ergo est actus adæquate vitalis, ac proinde adæquate & totaliter immanens intrinsece in ipso Deo. Minor illa sic demonstratur; quia voluntas diuina formaliter non solum est voluntas, sed etiam est libertas, & indifferentia, unde adæquate sumpta voluntas habet vtramque rationem & voluntatis, & libertatis: ergo actus diuinæ prædestinationis non solum est actus voluntatis quatenus volitio, sed etiam quatenus liber, quia secundum rationem volitionis correspondet formalitati voluntatis, & quatenus liber correspondet formalitati libertatis, vnde nulla est perfectio in actu libero prædestinationis, seu formalitas quæ non sit intra gradum volendi, & cui non correspondeat formalitas voluntatis: ergo actus diuinæ prædestinationis adæquate, & totaliter quatenus libera volitio est, est actus voluntatis.

Confirmatur hoc totum, ideo volitio libera hominis, & Angeli, imo & volitio necessaria ¹³⁹ vtriusque est immanens adæquate, & totaliter in Angelo, & in homine; item volitio, & intellectio Dei, quæ se amat, & intelligit, sunt adæquate immanentes in Deo intrinsece; quia sunt vitales, & ideo creatio, seu productio Angeli, productio hominis, & lapidis non sunt intrinsece immanentes in ipso Deo, sed potius actiones transeuntes, & ideo loquutio Angeli non est actio immanens, sed transiens, quia non sunt actiones vitales, sed causales æquivalentes vniuersalis: ergo omnis actus vitalis est actus intrinsece immanens in viuentē per talem actum, & perfectissime, immanenter quæ, ac intrinsece existens in viuentē; sed omnis actus voluntatis, sicut omnis actus intellectus habet adæquate, & totaliter rationem actus vitalis, quia voluntas est adæquate, & totaliter formalitas vitalis: ergo omnis actus voluntatis est immanens intrinsece in volente, neque vlla ratio potuerit tribui discriminis, cur intellectio, & volitio in Angelo, & homine debeat adæquate immanere in Angelo, & homine, & alia actiones nō, nisi quia sunt vitales adæquate, sed actus liber Dei est adæquate vitalis, quia est adæquate actus voluntatis diuinæ, quæ est facultas adæquate vitalis; sicut actus liber voluntatis hominis, & Angeli sunt adæquate vitales, quia sunt actus adæquate voluntatis liberæ, quæ adæquate, & totaliter est vitalis, nam voluntas, sicut & intellectus, aut formaliter, aut virtualiter emanant, vel radicanur in gradu intellectivo; qui adæquate, & totaliter est vitalis: ergo actus liber Dei adæquate, & totaliter est immanens in ipso Deo, adæquateque ac totaliter existens intrinsece in ipso.

Dices,

Dices, intellectiōem & volitionem liberam Angeli & hominis ideo esse adæquate immanentem in Angelo, & homine, non quia est vitalis, sed quia est creata, imperfecta.

Sed contra, quia volitio Dei, qua se amat, & intellectio, qua se intelligit, non est creata & imperfecta, & nihilominus est immanens in Deo, & intrinsece existens in ipso, non propter aliam rationem, nisi quia est actus ultimus vitalis: ergo ratio quare intellectio, & volitio creata sunt adæquate immanentes in volente, ac intelligente, non est quia sunt limitatæ, & imperfectæ, sed quia sunt vitales, vnde sicut volitio, & intellectio creata tam libera, quam necessaria conveniunt intrinsece cum volitione, & intellectu necessaria Dei in ratione vitali, ita etiam conveniunt in ratione actus immanentis, vnde communiter dicitur omnem actionem vitalem esse immanentem, vnde non potest præscindi à ratione actus vitalis vt sic ratio actus immanentis, quia sunt synonymæ rationes, sed actus liber voluntatis diuinæ est actus adæquate, & totaliter vitalis: ergo est actus adæquate, & totaliter immanens in Deo.

141 Tunc sic, si actus liber Dei constitueretur per actionem creatam ultimo, ac formaliter non esset adæquate immanens nec adæquate vitalis in Deo, sed hoc est absurdum vt probatum manet: ergo actus liber voluntatis dei non constituitur per actionem creatam, seu creaturam aliquam. Maior illa sic probatur, quia ex parte mutationis creaturæ, seu actionis creatæ non est intrinsece actus in Deo, cum creatio illa, seu mutatio, quæ constituit actum liberum non sit intrinsece in deo, sed extra deum quia est actio transiens: ergo actus liber dei ex omni parte constituyente ipsum non est intrinsece immanens in Deo, ac proinde non est vitalis adæquate, & totaliter, quia cum denominatio, & constitutio immanentis, & vitalis sit perfecta debet esse ex integra causa, & ex integro constitutivo illius; sed si constituitur ex actione transeunte, quantum est ex vi illius, non existit immanenter in Deo; ergo ex omni parte, & constitutivo non est immanens, & vitalis in ipso.

Dices, actum voluntatis non esse adæquate vitale, licet actus intellectus sit adæquate vitalis, ac proinde nō est adæquate immanens in volente.

142 Sed contra manifeste, quia actus voluntatis, licet nostro modo intelligendi non sit æque perfectus, ac actus intellectus nihilominus, non solum actus intellectus, sed etiam volitio sunt adæquatam exercitium gradus intellectui; sed gradus intellectus est vitalis adæquate cum sit constitutum ex gradu viuentis, & ex differentia intellectualitatis, quæ est quasi forma proportionata contrahens gradum viuentis vt sic, vnde debet totus ille gradus intellectus esse vitalis adæquate, sicut quia gradus viuentis constituitur ex gradu substantiæ, & ex differentia viuendi, quæ est quasi forma proportionata tali gradui, totus ille gradus adæquate est substantialis, & minime accidentalis: ergo similiter si gradus intellectus constituitur ex gradu viuenti, & ex differentia proportionata tali gradui, totus gradus intellectus erit adæquate, & totaliter vitalis: sed exercitium alicuius proportionatum ipsi, debet habere eandem rationem, ac gradus, cuius exercitium est: ergo si actus voluntatis est exercitium gradus intellectui, quatenus vitalis est, sine dubio actus voluntatis liber erit adæquate & totaliter vitalis.

Nec valet dicere, licet actus voluntatis sit vitalis, nihilominus quatenus liberum non posse esse vitalem.

143 Sed contra manifeste, quia sicut voluntas in actu primo non extrahitur à ratione potentiæ vitalis propter libertatem in actu primo, ita etiam actus secundus voluntatis non extrahitur à ratione actus vitalis propter rationem liberi in actu secundo, imo sicut libertas in actu primo indicat manifeste, & eviderter, actum potentiam, cui conuenit formaliter necessario esse potentiam vitalem, quia libertas in actu primo non solum est ita propria potentiæ vitalis, vt nullo modo possit conuenire potentiæ non vitali, sed etiam est perfectissima proprietatis potentiæ maxime vitalis, ratione cuius voluntas dicitur regina, & imperatrix inter omnes potentias; imo D. Augustinus *lib. 1. de Gen. ad litter. cap. 3.* dicit; præcipue hominem esse ad imaginem & similitudinem Dei, qui est ens perfectissime viuens, quia participat à deo potestatem, & dominium supra omnes actiones, & supra omnes appetitus, & operationes. Ita similiter ratio libertatis in actu secundo immediate elicitue indicat actum, cui conuenit immediate esse non solum formalissime vitalem, sed esse totaliter, & adæquate perfectissime vitalem: ergo falsissimum est dicere, quod ratio libertatis in actu secundo extrahat actum liberum à ratione vitalis, ac proinde falsum erit dicere, quod extrahatur ratione libertatis à ratione immanentis intrinsece, quin potius dicendum est, libertatem immediate, & elicitue vt ita dicam conuenientem actui libero, constituit ipsum in ratione perfectissimi immanentis, & intrinsece respectu volentis; sed actus prædestinationis diuinæ v. g. est infinite, & perfectissime liber: ergo ratione talis libertatis est infinite, & perfectissime vitalis, ac proinde perfectissime infinite, & adæquate vitalis; & per consequens adæquate, & totaliter immanens, & intrinsece existens in ipso Deo: ergo intrinsece, & adæquate est deus; quia secundum Concilium Remense quidquid in deo est, Deus est: sed si constitueretur per actionem transeuntem, aut per terminum creatum, nec esset adæquate, & totaliter deus, vt videre est in Christo domino, quia in tali decreto esset actio ipsa quæ non est deus, sed creatura, nec esset adæquate immanens; quia talis actio, à qua constituitur, est actio transiens, & manens extra deum: ergo ne hæc absurda sequantur dicendum est, actum illum liberum dei minime constitui per actionem, aut terminum, seu rem aliquam creatam.

144 Ultimo virgetur; quia deus ex eo quod infinitus, & independens est à creaturis, non indiget illis ad constitutionem & complementum suarum perfectionum, alias ex se non esset sufficiens sibi, neque independens in perfectionibus suis à creaturis, vnde de primo ad ultimum si indiget, & eget creaturis non erit deus; quia deus quatenus talis propter suam infinitam perfectionem non ab alio, sed à se nullius creaturæ indigus est; quod expresse docuit Propheta Rex: Deus meus quod expresse docuit meorum non indiges; ubi es tu, quia bonorum meorum non indiges; ubi ponderanda est illa causalis, quia, per quam significat David, ideo deum esse deum, quia nullo la creatura indiget; è contra vero si indigeret non esset deus; & sic deus non cognoscit, nec est sapiens per sapientiam creatam, neque Pater æternus refertur ad Filium per creatam relationem aut constituitur in esse Patris per creaturam; quia in esse Patris est deus à se omnino inde

independens, & per consequens nullius indigens; sed etiam Deus in volendo, & praedestinando homines v. g. est infinite perfectus independens, nullius indigens, à se omnino: ergo Deus non praedestinat, neque vult per creaturas, neque completur in esse volentis, nec decernentis per illas; imo si per impossibile scientia visionis creaturarum completeretur, & constitueretur à priori per creaturam futuram, quam videt; quia ex eo quod creatura futura est, videt illam futuram; unde aliquomodo futuritio creaturae antecedit ipsam scientiam, & sic non potest esse vera haec causalis, ideo est futura res, quia videt Deus illam; sed potius è contra est verum, vt iam dixi; nihilominus tamen nullo modo potest actus liber Dei decernens, & faciens creaturam futuritionem, & existentiam, quia est vera causa talis futuritionis unde est vera haec causalis; ideo creatura est futura ab aeterno, & existens in tempore, quia ab aeterno Deus decrevit libere esse futuram & in tempore existentem, & e contra est falsissima haec causalis; ideo Deus ab aeterno voluit libere creaturam esse futuram, & existentem in tempore quia creatura futura erat & existens in tempore: ex quo euidenter sequitur actum liberum Dei efficacem, ex quo oritur futuritio, & existentia creaturae; quae nullo modo oritur ab actu inefficaci, esse causam talis futuritionis, & existentiae ac proinde esse priorem prioritate naturae existentia ipsa, sed quod est prius non dependet à posteriori, & causa non constituitur à suo effectui: ergo actus liber Dei efficax qui talis est quatenus causa futuritionis, & existentiae, & in quo distinguitur ab actu inefficaci non constituitur à creatura, siue futura, siue actuali.

Dices, licet creatura non constituat actum liberum nihilominus esse conditionem quasi à priori, vt constituitur actus liber Dei, & sic non mirum quod tribuamus rationem existentiae decreti respiciendo connotatum extrinsecum creaturam.

145 Sed contra manifeste, quia absolute tam repugnat, vt aliquis effectus constituat suam causam in esse, quod habet, & per quod produxit effectum, & influxit in illum, quam quod sit conditio, vt existat, & sit causa prior illo effectui, & debeat praesupponi completa ante illum de nouo productum à tali causa vt videre est, quia tantum repugnat v. g. quod filius, aut substantia genita à Patre constituat ipsam substantiam generantis, quam quod sit approximatio, media qua avus filij appropinquat ad producendum Patrem talis filij, unde qui diceret, ignem productum B, ab igne productio esse conditionem, vt produceretur de nouo ignis A, qui producit etiam de nouo ignem B, sine dubio irriteretur à sapientibus; & ratio manifesta à priori est. Quia omne quod est prius causa alienius effectus, à fortiori debet esse prius ipso effectui causato à tali causa: v. g. quia apprehensio obiecti boni est prior volitione illius, etiam debet esse prior habitu productio per talem volitionem; quare sicut avus est prior Patre; ita imo à fortiori debet esse prior nepote, id est filio filij avi; quod fundatur in illo axioma si vincio vincentem te, à fortiori vicā te omnibus circumstantiis eodē modo se habentibus, sed conditio se habens ex parte causa ad productionem effectus est simul cum ipsa causa, ac per consequens est prior ipso effectui: ergo ipse effectus non potest esse conditio se habens ex parte causa ad productionem sui ipsius, & à fortiori non potest esse conditio antecedens

I. P. Tom. II.

productionem suam, causa quia iam ipse effectus esset prior sua causa, ac proinde prior se ipso: ex quo sequeretur idem esse prius, & posterius respectu sui ipsius, sed hoc est maximum absurdum, quia prius refertur ad posterius, sed omne, quod refertur ad aliud est relative oppositum respectu illius, vt videre est in Patre aeterno, qui relative opponitur filio, eo quod refertur ad illum: sed id, quod relative opponitur alteri, distinguitur realiter ab illo: ergo id quod est prius respectu posterioris distinguitur realiter à posteriori, & non est idem cum illo, quia quae distinguuntur non sunt idem: ergo idem non potest esse prius, & posterius respectu sui ipsius: ergo idem non potest esse effectus causa, & conditio se habens ex parte causa ad productionem ipsius effectus & multo minus poterit esse conditio necessaria ad productionem causa talis effectus, & antecedens productionem talis causa.

SVBSECTIO VIII.

Argumentum principale ponitur.

146 Quia omnis denominatio extrinseca actualis debet provenire ab aliqua forma actualis precedente ipsum denominatum ab illa; sicut verbi gratia visio praecedit esse visum, quod denominatur ab ipsa visione, & dexteritas praecedit dexteram, quod constituitur à dexteritate; & ratio evidens est, quia ratio illa, quae constituit aliquid formaliter, est causa formalis illius; forma autem est prior suo effectui, quia omnis causa habet prioritatem respectu illius.

147 Sed nulla est creatura, quae praecedat decretum liberum Dei & à qua denominetur, & constituitur in genere cause formalis tale decretum: ergo nullo modo constituitur extrinsece decretum à creatura. Minor sic probatur; Nam vel constituitur decretum à creatura possibilis vt sic; & hoc non; tum quia alias illa non esset denominatio libera, sed necessaria, vt est possibilis creatura quia eo modo est effectus, quo est forma, à qua essentialiter, & formaliter constituitur, tum etiam quia esset indifferens, & communis omni rei possibili, praeter quam quod cum illud decretum non terminetur primario & per se ad possibilitatem, non potest denominari ab illa; denominatur autem possibilitas decreti à possibilitate mutationis, si aliquid dicendum esset probabile. Vel provenit talis denominatio, & constitutio decreti à creatura ut existenti, vel futura aliquando, & hoc etiam dici non potest, quia omnis creatura tam futura, quam actualis originem ducit ab ipso decreto iam libero; est enim creatura vt sic eo quod Deus per volitionem suam liberam libere vult eam esse: ergo denominatio, quam Deus, vt actu volens dicit ad talem creaturam non potest deriuari à creatura vel existenti, vel futura.

148 Quod sic demonstratur, Quia Deus ex se solo se libere determinat, vt hoc velit potius, quam illud, & ideo non videtur sumi talis denominatio libera decreti antecedens ad omnem mutationem creatam ab aliqua creatura futura, vel actuali; in quo est maxime differentia inter volitionem liberam decernens existentiam rei, & inter scientiam etiam liberam, quod scientia vt ex simpliciter intelligentia fiat visio, & praeter res possibiles se extendat ad repraesentandas res

si existens

existentes supponit in obiecto aliquam varietatē pro aliquo tempore, cui aternitas coexistit; vel saltem supponit aliquod decretum liberum divinæ voluntatis, & ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod fundamentum, vel principium illius denominationis. At vero in voluntate nihil supponi potest sed omnis varietas, quæ in obiectis intelligitur, ab ipso actu libero trahit originem.

149 Et ratio à priori est, quia scientia etiam ut terminata ad talia obiecta contingentia, non est in se formaliter libera, sed necessaria ex præsuppositione talis obiecti, vel existentis, vel futuri; at vero voluntas ut terminata ad talia obiecta est formaliter libera; & ideo illa denominatio in scientia potest intelligi per modum cuiusdam respectus resultantis necessario in ipsa, posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibilis, in voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsa voluntate omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis denominationis.

150 Virgetur amplius eadem prima, ac præcipua maior, quia velle, amare, & similes denominationes, cum sint vitales, non possunt esse omnino extrinsecæ: ergo vel Deus non amat, vel amat per amorem, qui in ipso intrinsece est. Præterea, quia facere illo modo, cum indifferentia scilicet agendi, & non agendi, & nihilominus determinare se ad agendum immediate ac formaliter per ipsammet actionem extrinsecam, est modus intelligibilis, ac impossibilis, & quamvis esset possibilis esset imperfectissimus.

151 Primum patet, quia non intelligi potest, solem non esse naturaliter determinatum ad illuminandum, etiam applicato passo & concurrentibus illis ad agendum requisitis, & tamen se se determinare ad illuminandum solum per illuminationem, quæ in passo recipitur, cur enim determinatus est nunc & non antea? sane non potest reddi ratio, quia nunc illuminat; huius enim rationem quærimus, quam oportet ex parte ipsius agentis reddi, quia supponimus non determinari ab alio, per actionem autem mere extrinsecam non potest se determinare, si alioqui erat indifferens; quia per illam non potest velle, nec in se habere determinationem ad agendum, in quo est magna differentia inter voluntatem & similia agentia; nam voluntas actione sua interna vult non solum obiectum, sed ipsammet actionem, & ideo potest per illam se determinare.

152 Secundum patet, quia ille modus determinationis potentia indifferentis re vera non esset per modum actus vitalis, sed solum per modum actionis extrinsecæ; hic autem modus imperfectus est. Præterea non posset intelligi in tali modo actionis quod esset proprie, & formaliter propter finem ex intentione & relatione agentis; nam illa relatio non est necessaria, sed libera; potest enim Deus vnum effectum propter varios fines operari, hæc autem denominatio, seu connotatio non est formaliter in ipsa actione extrinseca, imo nec semper in illa apparet: ergo non potest talis modus operandi propter finem ex sola extrinseca denominatione Deo tribui, sed potius è contrario per denominationem ab actu interiori, vel externa eius actio dicitur esse propter talem finem ergo nullo modo defendi potest prædicta sententia.

SUBSECTIO IX.

Argumentum principale ponitur.

153 **Q**uia per vos mutatio extrinseca, quæ requiritur ad constitutionem aquæ liberi Dei, debet esse extrinseca respectu Dei, & intrinseca, ac physica respectu creaturæ, sed in effectibus præsertim moralibus potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum Dei. Minor in qua est difficultas sic probatur, quia Deus potest transferre dominium alicuius, quod habet aliqua persona, in aliam personam, ut contingit in Ægypto, Deus enim transtulit dominium, quod habebant Ægyptij circa suas opes ad Hebræos, & nihilominus in hoc casu nulla resultavit in hominibus aut rebus specialis mutatio intrinseca physica, & ratio à priori, quæ me maxime movet, est non solum hic, sed in condonatione extrinseca, de qua Subsektionem sequenti agemus data opera; quia tales formalitates dominij &c. sunt morales & non physicae; ac proinde non physicae, sed moraliter debent destrui.

Deinde interrogo ab adversariis, quæ mutatio facta fuerit in Ægyptiis, quando ab iis ad Hebræos translatus fuit dominium opum.

154 Dices, factam fuisse revelationem à Deo intimantem translatus esse dominium ab ipsis ad Hebræos. Sed contra manifeste, quia talis relatio impediret finem intentum à Deo de spoliatione Ægyptiorum per Hebræos; nam si Ægyptiis constaret media illa revelatione de tali translatione dominij in Hebræos, minime sponte mutuas tribuerent gazas Hebræis simulatæ ab Ægyptiis petentibus sine animo iterum ipsis Ægyptiis reddendi illas: ergo nullius momenti est revelatio ficta ab adversariis in ordine ad Ægyptios, etiam si apparenter defendi possit ex parte Hebræorum, præsertim, quia ut omnes Doctores Ecclesiæ August. Hieronym. Gregorius, Ambrosius, Cyprianus & reliqui, nulla fuit facta revelatio Ægyptiis, quia indigni erant allogenatione divina: ergo talis revelatio non erat necessaria ad constituendum decretum illud transferendi dominium.

Dices, ad illud decretum sufficere revelationem factam Hebræis.

156 Sed contra, quia decretum adæquatum, illud de quo loquimur, non solum respiciebat Hebræos, sed etiam Ægyptios, unde terminabatur adæquate ad utroque: ergo mutatio, quæ deberet constituere adæquate ipsum decretum non solum debet fieri in Hebræis, sed etiam in Ægyptiis, sicut quia ipsum decretum habet pro obiecto adæquate illius non solum debet esse in ordine ad Hebræos, sed etiam ad Ægyptios; sed mutatio extrinseca in obiecto huius decreti adæquate constituit ipsum decretum per vos: ergo sicut obiectum adæquatum huius decreti non solum sunt Hebræi sed etiam Ægyptij, ita similiter mutatio, quæ constituit adæquate tale decretum non solum debet fieri in inadæquato obiecto, quales sunt

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 323

sunt Hebraei, sed etiam in adaequato, quales sunt Hebraei, & Aegyptij simul; sed per vos non est mutatio necessaria in Aegyptiis, sed solum in Hebraeis: ergo evidenter sequitur per talem mutationem adaequate non constitui decretum liberum, nec esse necessariam ad talem constitutionem; nam si esset necessaria in utroque esset necessaria; sicut quia tendentia illius decreti est necessaria ad constitutionem illius decreti, ut constituatur adaequate illud, non solum requiritur tendentia ad Hebraeos, sed etiam tendentia ad Aegyptios; & si non est necessaria tendentia ad Aegyptios, Aegyptij non essent obiectum per se talis decreti: sed mutatio per vos ex parte obiecti necessario, & formaliter requiritur ad constitutionem huius decreti: ergo talis mutatio necessaria non solum erit in Hebraeis, sed etiam in Aegyptiis, quia obiectum per se talis decreti non solum sunt Hebraei, sed etiam Aegyptij, sed per vos saluatur decretum sine mutatione ex parte Aegyptiorum, licet sint obiectum per se: ergo etiam potest saluari sine mutatione ex parte Hebraeorum; etiam si Hebraei sint obiectum per se, quia non est maior ratio unius, quam alterius; quia tam per se obiectum illius decreti sunt Aegyptij, ac Hebraei, ac proinde poterit saluari decretum, & constitutio illius formalis sine mutatione vlla extrinseca ex parte obiecti.

157 Deinde proba nullius momenti esse reuelationem illam factam Hebraeis ad hoc ut per illam constituatur decretum liberum, per quod transferatur dominium ab Aegyptiis ad Hebraeos; quia per illam reuelationem non transfertur dominium ad Hebraeos; sed potius supponitur iam translatum dominium ante illam reuelationem, ac proinde supponitur adaequate constitutum decretum de tali translatione; nam illa reuelatio declarat dominium esse translatum, ac proinde reuelat decreuisse Deum complete, & adaequate transferre tale dominium; unde habet pro obiecto ipsum decretum, de translatione dominij, sed obiectum alicuius cognitionis, seu reuelationis non constituitur per illam, sed potius supponitur ad illam; quia quod est prius non constituitur per posterius: ergo decretum liberum, quod est obiectum talis reuelationis, non constituitur per talem reuelationem, verbi gratia scientia visionis in Deo non constituit futuritionem, neque decretum liberum de futuritione, quia tam futuritio, quam decretum liberum de illa sunt obiectum illius; & ut sic praesupponuntur ad illa, cognitio enim pure speculativa non facit, aut constituit obiectum, sed supponit iam constitutum, quia id, quod mere speculativum est, nihil operatur in obiecto, sed reuelatio illa habebat pro obiecto dominium translatum iam factum per decretum, ac proinde erat pure speculativa de tali obiecto: ergo neque constituerebatur decretum, neque dominium translatum.

158 Tum etiam, quia formaliter aliud est velle transferre dominium, aliud velle reuelare talem translationem per decretum antecedens; unde illa mutatio reuelationis non responderet priori voluntati, sed huic posteriori, nos autem contendimus, illam priorem voluntatem habere sine mutatione reali in obiecto intrinsece, & physice.

159 Deinde interrogo, an si statim ac Deus voluit efficaciter, & dixit, fiant Hebraei domini diuitiarum, & priuentur Aegyptij dominio illarum, antequam aliqua fieret reuelatio; vel alio-

A. P. Tom. II.

querentur Hebraei Aegyptios; fuerint facti vere domini Hebraei, & priuati tali dominio Aegyptij, vel non? hoc secundum falsum est; alias decretum efficax Dei frustraretur, & non mandaretur executioni, eo modo, quo decernitur, decernitur enim translatio dominij absolute sine conditione & non transfertur dominium sine conditione loquutionis: ergo primum dicendum est, ac per consequens non dabitur mutatio ad illam volitionem, praecipue cum non dependeat Deus in tali opere a voluntate Hebraeorum, & Aegyptiorum; cum sit Dominus absolute illarum rerum, & dominij earundem; praecipue cum ut probatum est, talis mutatio & loquutio non sit ad transferendum dominium; quia talis reuelatio reuelabat, translatum iam esse.

Præsertim, quia talis reuelatio, quæ pertinet 160 ceter petetur ab aduersariis, non erat necessaria, nisi ut Hebraei non operarentur ex ignorantia invincibili cogitantes, non esse translatum dominium, sed cognitio tollens ignorantiam invincibilem circa aliquod obiectum, vel de aliquo obiecto, supponit iam tale obiectum constitutum: ergo talis reuelatio supponebat decretum, & translationem dominij iam esse factam, ac proinde de illa illuminabat Hebraeis, ut expelleret ignorantiam de ipsa, ne operarentur cum ignorantia circa talem translationem, sed potius possent operari libere sine vlllo scrupulo cognoscendo iam esse factam supradictam translationem; & ipsos esse constitutos Dominos omnium diuitiarum Aegyptiorum.

Sed ut funditus hæc solutio de reuelatione 161 labefacteretur, certissimum est, expulsionem ignorantiae non esse necessariam ad translationem dominij, sed solum ad rectum usum talis dominij, ut operarentur, non tanquam fures, sed tanquam vere domini: ergo si Deus statim ac decrevit, transferre dominium in Hebraeos, decerneret, ut ante usum talis dominij operarentur, tam Hebraei, quam Aegyptij, ita ut vlllo modo possent mandare executioni proprium dominium; tunc enim sine dubio transferretur dominium, & nullo modo erat necessarium decretum reuelandi talem translationem, quia superfluum esset decretum illud reuelationis, & superflua esset reuelatio ipsa, siquidem reuelatio illa erat solum necessaria ad hoc, ut recte operarentur Hebraei, si operaturi essent; sed supposito decreto de morte ipsorum ante operationem eorundem & ante usum talis dominij, & de exercitio talis usus esset impossibilis operatio illa praecipue, si Deus decreuisset ut potuit decernere, nullo modo concurrere, sed potius omnino subtrahere concursum ad talem operationem: ergo esset omnino superflua talis reuelatio, & frustra poneretur decretum de tali reuelatione; unde daretur primum decretum sine secundo decreto; sed ad illud primum non esset necessaria illa reuelatio, neque alia mutatio potest assignari ad constitutionem illius decreti: ergo iam datur decretum liberum Dei sine vlla mutatione physica intrinseca in creatura.

Alij respondent, illum motum localem, per quem se conferebant ad domos Aegyptiorum Hebraei, & locutiones illas, quibus perebant ab illis diuitias, fuisse mutationem factam ex vi decreti transferendi dominium opum.

Sf 2 Sed

¹⁶³ Sed contra manifeste, quia tunc per illum motum localem, & loquutiones solum se disponebant Hebræi, ut in possessionem illorum bonorum ingrederentur; minime autem per illas loquutiones, & dispositiones Domini efficiebantur; quia iam ante loquutiones, & motum localem facti erant domini, & habebant plenum dominium divitiarum; imo quia iam ante sciebant esse veros dominos illarum divitiarum, faciebant quantum poterant, sive loquendo, sive se conferendo ad domos Ægyptiorum, ut constituerentur in possessione divitiarum, quantum dominium illis tribuerat Deus; alias peccarent mortaliter, si se conferrent ad Ægyptios, mutuo peterent divitias illas, & c., antequam essent domini illarum; sed non peccarent ut omnes Doctores asserunt: ergo evidenter sequitur illos antequam loquerentur cum Ægyptiis, & se ad domos eorum conferrent, aliaque id genus fecerint, jam habuisse dominium illarum rerum, quarum possessionem per talia media comparare intendebant; ideo enim instigabantur à Deo, ut peterent, & acciperent gazas ab Ægyptiis animo iterum non reddendi eas, quia in Hebræos transfulerat dominus dominium circa tales opes; eoque vere, & realiter Domini reddebantur: ergo causa talis motus localis, & loquutionis, ut possessione fruerentur bonorum, quæ mutua acceperant ab Ægyptiis, erat dominium iam translatum antecedenterque illis tributum; quia talis mutatio non sequebatur ad volitionem transferendi dominium, sed potius ad decretum tribuendi possessionem ipsis; quod decretum distinctum est à prima volitione; sicut distinguitur voluntas causa à voluntate effectus: ergo mutatio illa non correspondebat voluntati transferendi dominium sed potius voluntati tradendi possessionem; unde in executione mutationes illæ non fiebant ad dominium acquirendum, quod iam ante illas comparaverant, sed potius ad possessionem consequendam; itaque illa mutatio non fiebat per voluntatem Domini reddendi Hebræos, sed per novum & distinctum actum divinæ voluntatis nostro modo intelligendi: ergo sistendo præcise in priori actu, seu decreto, ille habetur sine mutatione Dei, vel hominis; & cum sit efficax suum effectum habet: ergo decretum liberum Dei non constituitur necessario per aliquam mutationem physicam extrinsecam, imo potius dicendum est nunquam constitui per illam, sed maximum talem mutationem esse effectum subsequutum ad decretum, tanquam ad causam, ratione cuius nullo modo potest decretum constitui per illam, quia ut iam supra demonstravimus, causa efficiens nunquam constituitur per proprium effectum.

¹⁶⁴ Sed demus, talem solutionem aliquid valere ad translationem dominij, nihilominus tamen nullius momenti est in ordine ad remissionem pœnæ temporalis debitæ pro peccato in purgatorio solvendæ; nam sine dubio potest Deus illam totam gratis remittere sua libera voluntate de qua nemo negat, posse à Deo fieri sine mutatione physica peccatoris, & tamen sit per actum liberum; neque ibi est necessaria revelatio aliqua; quia non est necessaria ad tollendam conscientiam erroneam; unde sine vlla scientia in hac vita talis remissionis potest homo in fine vitæ invenire se liberum ab illo reatu, etiam si in vita ignoraverit talem

solutionem, & fortasse ita de facto sit per oblationem sacrificij, vel per aliquid aliud simile: eodem enim modo potest fieri argumentum in remissione pœnæ, quæ vni fit propter satisfactionem alterius; nam posset Deus non acceptare illam satisfactionem pro alio, sed tantum pro ipsomet operante: nunc autem ita illam acceptat ut habeat illum effectum in alio, & non in ipso operante: ergo necessario hoc referendum est ad liberam Dei voluntatem cum diverso respectu morali sine alia mutatione intrinseca reali, & physica creaturæ. Denique nunc per infusionem talis gratiæ in tali Sacramento remittitur peccatum veniale, & tamen posset eadem gratia cum tota reali mutatione infundi sine remissione illius culpæ venialis; quia nec potest in hoc assignari implicatio contradictionis, nec formalis repugnantia inter gratiam illam, & veniale peccatum; ut omnino necessarium sit illa infusa expelli hoc: ergo decretum illud existeret cum solo hoc effectu morali sine vlla nova mutatione physica intrinseca reali.

Non minus efficacia argumenta sumi possunt ex effectibus positivis; aliquando enim Deus confert beneficium homini petenti ratione petitionis, qui respectus ad petitionem liber est deo, & tamen ratione illius nulla mutatio realis fit in effectu, quia totus ille cum omnibus intrinsecis conditionibus eius posset à Deo effici sine respectu ad hominis petitionem.

Dices, non existente petitione hominis posset Deum absolute idem dare sine tali respectu, tamen si dat existente petitione hominis, necessario tribuit propter illam, & ita non reddit hoc modo sine vlla speciali mutatione.

Sed contra, quia existente petitione potest Deus omnino illam non acceptare, nec beneficium conferre: ergo etiam potest non acceptare orationem, ut propter illam det, & nihilominus dare propter suam bonitatem, & puram liberalitatem. Similia argumenta sumi possunt ex aliis effectibus, quos deus confert, vel propter meritum præsertim de congruo; vel propter aliquam dispositionem, vel propter promissionem, & pactum ex quadam morali obligatione, vel propter aliquas causas non physicas, sed morales, ut ipsi adversarii arbitrantur esse sacramenta; nam in his omnibus requiritur diversus respectus & moralis modus operandi ex volitione divina absque novis mutationibus realibus Physicis.

Præterea multæ sunt volitiones Dei liberæ quæ per se ipsas non faciunt mutationem physicam; nam voluntas, quæ datur in deo circa omnipotentiam, quæ applicat ipsam ad hoc, ut operetur, & imperat ipsi ab æterno ut in tali tempore influat in effectum infallibiliter, & nihilominus non datur mutatio aliqua in omnipotentia: quia ipsa est idem, quod Deus, & deus non est mutabilis, sed immutabilis omnino; nam iuxta veriorum opinionem illa mutatio, quæ fit in effectibus, non correspondet divinæ voluntati immediate, sed potius divinæ potentia; quia divina voluntas non est, quæ immediate facit mutationes in creaturis, sed potius per volitionem applicatur divina omnipotentia executioni à qua immediate procedunt creaturæ, & mutationes earum ergo prius secundum rationem quam omnipotentia influat & ab ipsa dimanant mutationes, intelligitur consummata, absoluta, & ut ita dicam terminata, ac finita tota formalissima voluntas

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 325

voluntatis, & nihilominus nulla datur mutatio ex vi illius, sed ex vi omnipotentiae imperate à voluntate; quia si ex vi volitionis formalissime daretur mutatio, potius daretur illa mutatio in omnipotentia, ad quam immediate, directe, ac formaliter dirigitur volitio imperans omnipotentiae, & applicans illam; quod est omnino absurdum, quam in creaturis ad quas mediate tantum ordinatur: ergo decretum liberum Dei non constituitur per mutationem extrinsecam physicam.

169 Efficaciter amplius vrgetur; quia Deus ordinavit incarnationem, vel passionem Christi ad redemptionem nostram, qui finis omnino extrinsecus erat incarnationi, & passioni, quæ tamen in se eadem omnino esset sine ordine ad talem finem.

170 Dices, aliquid peculiare additum esse incarnationi ex vi illius finis, scilicet modus in carne passibili. Sed hoc nihil refert, quia non solum ille modus sed ipsamet incarnatio ordinata est ad talem finem, imo idemmet modus, & ipsa Christi passio potuit ordinari, aut permitti à Deo sine tali fine propter alias causas, ita ut omnia, quæ in Christi passione contigerunt, eadem omnino fierent, solumque decederet ordinatio ad talem finem.

171 Dices, semper in re ipsa, seu ipsi medio aliquid peculiare addi ex vi talis intentionis, & ordinationis ad talem finem, ut in prædicto exemplo additum est; quod Christus ipse obtulerit passionem suam propter redemptionem nostram, quod non potuit oriri, nisi ex eo quod Deus ordinasset passionem eius in eum finem, & ita semper saluari potest, quod ordinatio diuina vnus rei ad extrinsecum finem causet in re aliquid speciale, quod non posset, nisi ex illo fine oriri.

172 Sed contra; & quidquid sit de illo peculiari exemplo, an scilicet verum sit, non potuisse Christum in voluntate humana habere illum actum referendi passionem suam in nostram salutem, nisi diuina voluntas eandem passionem in eundem finem præordinasset; nam fortasse potuit de potentia absoluta aliter contingere; quidquid (inquam) de hoc sit nihil obstat, quominus ipsa Christi passio extrinsecus sit relata in finem redemptionis per diuinam voluntatem prius quam per humanam illa: ergo relatio est prorsus extrinseca sine vlla mutatione, quæ in ipso medio fiat; imo illa alia relatio quæ per specialem actum voluntatis humanæ Christi facta est, fuit quasi nouum medium ex eodem fine redemptionis à diuina voluntate præordinatum.

173 Addere etiam possumus alia exempla, in quibus ex parte causæ secundæ nihil peculiare sit, quo medium ordinetur ad finem à Deo intentum, sed solum diuina ordinatio, seu intentio intercedat sine qua posset fieri totum id, quod in re sit propter alium finem; v.g. cum Deus permittit peccatum in prædestinato ut sit ei occasio maioris boni, illa permissio, seu carentia auxilij efficacis potest esse in sententia Patris Herize medium ad salutem prædestinati, ad quem finem à nullo alio nisi à Deo ordinatur, & tamen eadem omnino permissio esse posset sine tali fine. Similiter permittit Deus venditionem Iosephi factam Aegyptijs à fratribus eius ex intentione exaltandi Iosephum, & per eum saluandi multos populos, ut dicitur *Genes. 50.* & ex intentione etiam repræsentandi in ipso venditionem Christi, ad quos fines fuit medium ordinatum tam permissio, quam etiam ipsa venditio quoad actionem physicam, & mo-

ralem, & tamen nullus ordinauit illum actum in talem finem; nisi Deus sua volitione, nihilque in re ipsa fuit in tali actu, quod non posset esse sine ordinatione ad talem finem: ergo Deus potest habere aliquem actum circa obiectum sine intrinseca, & physica mutatione illius.

174 Vltimo vrgetur hoc argumentum ratione, tum à priori, tum à posteriori; à priori quia Deus non tantum est perfectum agens in ratione causæ physicae, sed etiam in ratione causæ moralis; & ideo tam ex parte effectus, quam ex parte modi vtramque causalitatem per suam liberam voluntatem exercere potest: ergo non tantum physicos effectus, qui per reales mutationes fiunt, sed etiam morales, qui non semper illas mutationes requirunt efficere potest.

175 Explicatur; nam voluntas diuina eo quod est summe libera, & summus, ac purissimus actus, summamque habet perfectionem tam in, potestate & libertate volendi, quam in modo, simul potest & velle libere obiecta creata, & tamen illa velle absque vlla sui mutatione, seu reali additione illi facta: ergo ex eadem summa perfectione, potestate, & libertate potest velle hoc medium propter hunc, vel illum finem extrinsecum pro suo arbitrio, & sine vlla mutatione, vel reali additione, quæ in ipso Deo fiat, quia hæc repugnat perfectioni eius, neque etiam est necesse ut aliquid speciale addatur ipsi rei, quæ est medium præter ipsum esse eius, quia hoc non requiritur ex vi solius ordinationis in extrinsecum finem, neque ad illam aliquid semper conducit.

176 Nec potest dici hoc implicare contradictionem, alias eodem modo dicere quis posset Deum non esse agens liberum, quia implicat contradictionem sine imperfectione mutabilitatis habere libertatem, sicut ergo quamvis humana ratio non satis comprehendat, quomodo illa duo simul in Deum conueniant, nihilominus nec negat, nec negare potest, quia vtrumque per se spectat ad perfectionem simpliciter, ita in proposito sentiendum est, cum ad eius perfectionem pertineat quod sic patet, quia ad perfectionem diuinæ voluntatis pertinet non tantum posse libere & efficaciter velle obiecta, seu effectus, sed etiam fines eorum & ordinationem vnus in alium: ergo potest hoc libere facere sine speciali mutatione reali.

177 Antecedens patet, tum quia in Angelo, vel homine v.g. hoc spectat per se ad perfectionem, tum etiam quia in hoc ostenditur maius dominium voluntatis in actionibus, seu effectibus suis: consequentia vero probatur, quia ordinatio alienius rei in extrinsecum finem per se non ponit mutationem aliquam in tali re, ut in humanis etiam actionibus videre licet.

178 Dices, quamvis homo, vel Angelus hoc faciat per solam extrinsecam denominationem, vel habitudinem, Deum tamen semper id facere per intrinsecam mutationem; & hoc esse maioris perfectionis.

179 Sed contra, quia ad perfectionem quidem pertinet posse facere hoc per intrinsecam mutationem, quando & fini, & effectui consentanea est tamen quod illa mutatio fiat per ipsamet intentionem præcise conceptam, & non per voluntatem exequentem ad perfectionem non referre, sicut non refert ad perfectionem diuinam, quod Deus mutet intrinsece obiectum per cognitionem suam, ut dif-
ferat à creatura, quæ non mutat intrinsece obiectum, sed constituit extrinsece cognitum.

Deinde dicitur, quamvis posse facere illam mu-
tationem, rationem,

tationem, quando est oportuna, sit perfectionis, tamen quando necessaria non est non posse sine illa ordinate medium ad finem non pertinere ad perfectionem, sed potius ad limitationem dominij, & potestatis, tum quia sæpe ordinatio in finem, nec requirit, nec admittit talem mutationem ut patet in exemplis positis supra, & in eo quod Scriptura dicit, propter electos breuiabuntur dies illi, quæ enim specialis mutatio fieri potuit in illa temporis præfinitione propter electos, quæ sine hoc fine fieri non posset.

181 Tum etiam quia vel facta illa mutatione, res manet intrinsece, ac necessario ordinata in talem finem, vel adhuc finis est extrinsecus; si primum dicatur, reuera Deus nunquam ordinat proxime rem aliquam in extrinsecum finem; neque ad hoc habet libertatem; quod est summum absurdum; si vero dicatur secundum: ergo necessaria est noua ordinatio libera, quæ non habet specialem mutationem. Tum denique, quia in his, quæ natura sua videntur per se ordinata; ut sunt verbi gratia, supernaturalis gratia, & gloria est necessaria voluntas quasi elicitæ directæ tendens in ipsum finem, quia Deus non dicitur intendere finem solum, quia vult rem quæ natura sua tendit in talem finem; nam hic est imperfectus modus operandi propter finem: ergo necesse est, ut ipsum finem in se directæ vellet, unde posset Deus alicui dare gratiam sine vilo proposito, neque efficaci, neque inefficaci dandi gloriam, imo cum proposito nunquam dandi illam, sed solum conferendi gratiam propter actus virtutis, & propter intrinsecam perfectionem eius: ergo etiam in his, quæ videntur per se ordinata dare vnum propter aliud est specialis voluntas libera Dei, cui noua mutatio non respondet.

182 Rationem autem à posteriori sic formo; quia voluntas creata potest hoc modo operari, & referre media ad finem: ergo multo magis hoc potest voluntas diuina. Antecedens constat; quia eandem actionem dandi aliquid potest voluntas humana velle, & imperare ex intentione huius vel illius finis absque eo quod actio illa alia sit, vel aliter fiat in re, ac physice; sed solum moraliter per denominationem ab actu voluntatis; consequentia autem probatur, quia hoc pertinet ad perfectionem diuinæ voluntatis, ut eminentiori modo possit quidquid creata voluntas potest, quod imperfectionem non includat.

183 Dices, hoc contingere in humana voluntate, quia efficit diuersos actus, quibus exterioriorem actionem potest in diuersos fines referre, & ita ab eis potest denominari exterior actus ordinatus in hunc, vel illum finem; quod in voluntate diuina non habet locum.

184 Sed contra, quia in hoc consistit eminentia diuinæ voluntatis, ut sine his imperfectionibus possit quidquid creata voluntas recte operans cum illis potest, præcipue cum non sit perfectior creata voluntas in exercitio suæ libertatis.

SVBSECTIO X.

Ex condonatione extrinseca peccati nostra veritas probatur.

185 **P**robatur primo, quia ad remissionem peccati habitualis requiritur volitio diuina, seu decretum liberum remittens tale peccatum habituale; quia iniuria diuina, quale est tale peccatum, non

potest condonari sine decreto libero Dei remittente illud, & condonante ipsum; sed ad decretum illud remittens, & condonans non sequitur, & ut melius loquar per potentiam Dei absolutam potest non sequi mutatio physica intrinseca in peccatore, cui diuinitus remitteretur, & condonaretur tale peccatum, licet de facto sequatur mutatio physica; quia coniungitur cum priuatione gratiæ habitualis: ergo tale decretum essentialiter non constituitur per mutationem physicam; nam si essentialiter constitueretur per illam adhuc de potentia Dei absoluta non posset repetiri sine illa; quia res sine constitutio essentiali adhuc diuinitus non potest consistere, ut homo sine anima rationali. Minor sic probatur, quia eo modo requiritur mutatio ad destructionem alicuius, quod potest per se destrui & non per accidens, quo est ipsa res, quæ destruitur per talem mutationem: sed peccatum habituale, quod destruitur, est solum adæquate, & totaliter ens morale sine vlla ratione physica: ergo sola mutatio moralis requiritur ad peccati destructionem & minime physica intrinseca. Maior est certissima; quia si res, quæ destruitur, est extrinseca solum, requiritur duntaxat mutatio extrinseca in subiecto, in quo talis ratio destruitur, & ideo ut in aliquo destruantur esse visum, esse intellectum, esse amatum, esse dexterum, non requiritur mutatio intrinseca in subiecto, sed sufficit mutatio extrinseca; unde homo, qui de visio transit in non visum, & de dextero transit ad non dexterum, non transit intrinsece, sed extrinsece; atqui transitus ille est mutatio: ergo per mutationem extrinsecam mutatur de visio ad non visum, cum autem per talem mutationem, aut transitum destruat res illa extrinseca, emittenter sequitur rationem extrinsecam destrui per mutationem extrinsecam sine mutatione vlla intrinseca.

Item, quia debitum quod resultat ex iniuria facta alicui, vel ex promissione, aut pacto iustitiz contractum est debitum morale, & quia seruitus & dominium sunt rationes morales, destruantur per solum mutationem moralem, ut videre est in toto regno Galliarum, ubi nulla datur seruitus mancipij in persona catholica, quod adeo verum est, ut si aliquis catholicus, qui mancipium sit, ingreditur Galliarum regnum, statim extinguitur illa ratio seruitutis, & mancipij non per mutationem physicam, in mancipio intrinsecam, sed per mutationem duntaxat moralem: quod patet euidenter, quia talis mutatio sit per legem, quæ in Gallia introducta, & stabilita est: atqui lex est tantum causa moralis, & non physica: ergo mutationem physicam non potest efficere, quia id quod non habet aliquod esse, non potest producere, & causare illud: ergo si lex non habet esse physicum in esse legis, non poterit causare mutationem physicam, sed tantum moralem, ac proinde per solum mutationem moralem destruetur ratio seruitutis, quod etiam patet in iniuria condonata ab vno homine respectu alterius, cuius debitum destruitur in iniuriante, non per mutationem physicam intrinsecam factam in ipso, sed solum per mutationem moralem.

Tandem si res, quæ destruitur per se sit intrinseca physica, ut est intellectio in intellectu, aut vnio animæ rationalis in homine, non potest destrui per solum mutationem, aut moralem, aut extrinsecam, sed necessario est mutatio intrinseca, & physica in illo, in quo destruitur ratio intrinseca, & physica.

Ratio autem à priori est, quia mutatio accipit esse,

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 327

esse, & denominationem ab eo, quod destruitur per talem mutationem, & ideo mutatio, per quam destruitur homo, vocatur mutatio substantialis, & mutatio, per quam destruitur accidens, vocatur corruptio accidentalis: ergo euidenter sequitur eo modo debere esse mutationem, per quam destruitur aliqua ratio, qualis fuerit ipsa ratio destructa per talem mutationem.

189 Vrgetur, & explicatur amplius ex ipsis aduersariis, ideo enim in sententia Patris Viquez peccatum originale, potest extingui, si formaliter sumatur, & non vt nunc contrahitur, & quatenus includit priuationem gratiae habitualis, sed si aliter esset dispositum, quia peccatum originale sic formaliter sumptum est mortale quid in anima, & non includit rationem aliquam physicam, & quia nunc includit priuationem physicam gratiae, non potest villo modo destrui nisi per mutationem physicam: ergo eo modo, quo fuerit res, quae destruitur, debet esse mutatio, per quam destrui dicitur.

190 Minor prima & praecipua, in qua est tota difficultas, sic probatur; quia si in peccato habituali daretur aliqua ratio physica, ratione cuius non esset peccatum adaequatum, & totaliter morale, aut esset aliqua ratio positua, aut priuatiua, sed neque positua, nec priuatiua physica: ergo nihil est in peccato physicum, ac proinde tota ratio erit moralis. Minor quoad primam partem de positio est euident, quia in peccato habituali nihil datur, nisi macula, dignitas ad poenam per aduersarios, & iniuria contra Deum offensum, quae possint esse positua ratio, sed haec omnes rationes solum sunt morales, & minime physicae, quod sic patet, quia macula illa, dignitas, &c. quae in peccato habituali reperiuntur ratione peccati actualis relinquuntur, sed peccatum actuale non produxit, aut reliquit in animo aliquid posituum, quod remanere possit habitualiter: ergo macula, dignitas, &c. quae relinquuntur ratione peccati actualis, non sunt ratio positua physica. Minor haec sic probatur, quia peccatum actuale, aut est commissionis, aut omissionis; peccatum autem omissionis, vti priuatio nihil potest producere posituum in animo physicum; quia in priuatione nullo modo continetur entitas positua; cum autem causa non possit dare quod non continet, aut producere quod non praehabet, inde est quod priuatio non possit producere aliquid posituum physicum.

191 Peccatum autem commissionis est actus vitalis: atqui actus vitalis peccaminosus non potest producere, nisi habitum vitiosum, qui minime est macula, neque iniuria Dei, ac proinde non est peccatum habituale: ergo peccatum commissionis nihil posituum physicum potest relinquere, aut producere, quod possit esse peccatum habituale.

192 Vrgetur, & explicatur amplius, quia macula, & iniuria Dei non remanent, nec relinquuntur in anima ratione boni, quod est in actu peccati commissionis, quodque materiale dicitur & est positua entitas, quia existente eodem posituo actus peccati, si detur ignorantia inuincibilis aut inaduerterentia, non relinquuntur iniuria Dei, aut macula peccati, sed ratione formalitatis peccati, quae est malum formaliter, & quo maculatur ipsa anima, relinquuntur habitualis macula, & iniuria Dei: atqui talis formalitas aut est priuatio, vt in nostra sententia, & sic nihil posituum potest producere, vt iam dixi; aut est ens rationis, vt multi ex aduersariis asserunt; ens autem rationis non potest producere ens reale posituum physicum; vt

de se patet, quia in ente fictio non continetur vt in causa ens reale verum; aut est denominatio extrinseca quae vt talis nullum esse intrinsecum physicum posituum potest producere, vt immediata, & formalis causa, licet esse possit conditio, sine qua non causa producat, vt videre est in approximatione agentis ad passum, quae quia denominatio extrinseca est, non potest esse ratio producendi, sed solum conditio: ergo peccatum actuale nullo modo potest producere, neque ratione illius potest produci, manere, aut relinqui in anima ratio positua intrinseca, physica, & realis, quae macula, iniuria, & dignitas ad poenam sit. Item neque est priuatio physica; nam interrogo ab aduersariis, cuius priuatio physica sit?

Respondent, esse priuationem gratiae habitualis.

Sed contra primo, quia si peccatum habituale 193 diceret priuationem gratiae habitualis, nullo modo posset tolli, adhuc de potentia absoluta, nisi per solam infusionem gratiae habitualis; quia priuatio vnius formae nec diuinitus potest tolli, nisi per formam, cuius priuatio est manente subiecto, in quo datur talis priuatio, verbi gratia manente aere, nec de potentia absoluta Dei possunt tolli tenebrae, quae sunt priuatio lucis, nisi per solam informationem lucis in aere, & ratio euidentis a priori est, quia priuatio lucis est absentia lucis in aere; atqui adhuc si per potentiam Dei absolutam non ponatur lux in aere, etiam si ponatur quaecunque alia forma, abest lux ab aere, ac proinde datur absentia lucis in aere; vnde necessario priuatio lucis: sed per aduersarios potest tolli peccatum habituale diuinitus non solum per infusionem habitus, sed etiam per infusionem actus supernaturalis, vt asserit clarissime P. Viquez 2. tom. 1. secunda disput. 207. cap. 1. num. 8. §. Respondeo, his verbis: Restat igitur vt asseramus, mutationem peccatoris, quam diximus esse necessariam, vt deleatur peccatum mortale illius, debere esse ad formam supernaturalem, non quaecunque, sed eam, quae ex se sufficiat constituere hominem iustum, sanctum, & amicum apud Deum; qualis est iustitia inherens, & infusa; siue illa sit habitus, siue actus, qualem diximus esse contritionem dilectione charitatis formatam; sic ille: ergo peccatum habituale non dicit priuationem gratiae habitualis. Nec etiam dicit priuationem gratiae actualis, quia etiam ipse P. Viquez asserit, posse peccatum habituale diuinitus tolli per solam infusionem gratiae habitualis sine actu aliquo ex parte peccatoris.

Secundo contra; quia si in peccato daretur secundum se priuatio gratiae, aut habitualis, aut actualis, lumine naturae cognosci non posset; sed hoc est falsum, cum peccati grauitas lumine naturae cognoscatur, cognitaque fuerit a Philosophis Ethicis, vt patet ex Aristotele, qui libris Ethicorum latissime egit de peccatorum grauitate; quod etiam liquet ex Seneca innumerabilibus in locis suae Philosophiae, & epistolatum ad Lucil. ex Epicteto Philosopho, Plutarcho, Platone, & aliis, & quod caput est, patet manifeste ex toto iure ciuili, quo dromanorum Ethicorum tempore conditum est; in quo innumerabiles poenae ponuntur contra peccata, & scelera, vbi grauitas poenae secundum gradus assignatur grauitati culpa.

Tandem efficacius patet ex Decalogo, qui lex 195 naturalis vocatur, ratione cuius peccatum, quia est contra ipsum seu contra legem naturalem vocatur ab omnibus Doctoribus etiam aduersariis, (vt

(vt ex à me dictis late materia de peccatis patet, disputat. 1. de oppositione peccatorum cum ratione, quest. 4. in quo consistat oppositio peccati cum conscientia, & cum lumine naturæ,) quapropter D. Paulus vocat Ethnicos inexcusabiles, quia sese peccatorum cæno ingurgitauerint, renunciauerintque rationi naturali; verba Pauli continentur loco illo sæpe citato à nobis, [inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt, &c. epist. ad Rom. c. 1.] ergo signum euidens est peccatum non includere tanquam prædicatum essentiale formale gratiæ sanctificantis supernaturalis priuationem. Maior sic probatur; quia nulla priuatio potest cognosci impossibili existente cognitione formæ, cui opponitur, vt de se patet; quomodo enim potest cognosci cæcitas, si sit impossibilis cognitio visus, & ratio est, quia totum esse priuationis est in ordine ad formam oppositam, quæ priuat; sed impossibile est quod lumine naturali cognoscatur gratia sanctificans, & actualis gratia supernaturalis ab aliqua creatura: ergo impossibile est lumine naturali cognoscere priuationem gratiæ sanctificantis ac proinde peccatum, quod per vos constituitur per priuationem gratiæ sanctificantis. Minor hæc sic probatur; quia obiectum supernaturale essentialiter, & intrinsece est supra omnia principia naturalia: ideo enim lumine naturali non potest cognosci mysterium Trinitatis, quia est supernaturale, ac proinde supra omnia principia naturalia, & ideo etiam, vt fide sanctum est contra Pelagium viribus naturæ non potest creatura operari actum contritionis supernaturalem, neque comparare gratiam habituales, quia est supernaturalis, ac proinde supra omnia principia naturalia; sed cognitio naturalis est secundum principia naturalia, & profecta ab illis: ergo quod est supernaturale intrinsece & essentialiter est supra omnem cognitionem naturalem, ratione cuius impossibile erit cognosci, & attingi lumine naturali.

196 Dices, peccatum esse priuationem physicam gratiæ, & priuationem rectitudinis moralis, cognosque vt huic opponitur, licet non cognoscatur, vt opponitur gratiæ.

197 Sed contra primo: ergo non cognoscitur peccatum essentialiter; patet hæc consequentia, quia non cognitio prædicato essentiali alicuius, etiam si alia cognoscatur, non cognoscitur illud, quod per tale prædicatum essentialiter constituitur, verbi gratia, si aliquis homo à longe videatur, etiam si in ipso cognoscatur ratio entis, & substantiæ corporeæ, non tamen cognoscitur homo, quia non cognoscitur ratio animalis rationalis, quod est prædicatum essentialiter hominis; essentia enim, vt ait Aristoteles, est sicut numerus, quæ per ablationem, vel additionem alicuius prædicati essentialis mutatur, vt numerus ita vt iam non sit illa essentia, sed alia; atqui per vos non cognoscitur in peccato priuatio gratiæ sanctificantis, quæ est prædicatum essentialiter peccati; ergo non cognoscitur peccatum.

198 Secundo contra, quia vna priuatio physica non potest physice opponi formaliter duplici formæ non subordinatæ; sed vnum peccatum mortale, verbi gratia, homicidium, aut furtum est vna priuatio speciei infimæ: ergo nequit opponi gratiæ, & iustitiæ, quæ sunt duæ formæ speciei non subordinatæ. Minor hæc sic probatur; quia vnum speciei infimæ & indiuiduum peccatum vnam indiuiduam speciei infimæ formalitatem debet habere, præcipue si talis formalitas est completa in sua ratione, sed priuatio rectitudinis est vna forma-

litas completa, ideoque illa sola complet peccatum mortale actuale: ergo peccatum solum habet pro ratione formali priuationem rectitudinis; aut dissonantiam contra rationem vt Pater Vasquez asserit, & non simul priuationem gratiæ habituales, alias idem subiectum duplici completa ratione formali essentialiter constitueretur in esse talis, quod est absurdum.

Explicatur amplius quia tota essentia, & formalitas peccati habitualis formalissime sumpta debet per vos mensurari ex formalitate peccati actualis, quia ratio formalissima peccati habitualis est ipsum peccatum actuale formalissimum moraliter permanens, aut est id quod relinquatur moraliter ex vi formalissimæ rationis peccati actualis; sed in peccato actuali formaliter sumpto non datur duplex formalitas, dissonantia videlicet contra rationem, vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis: ergo similiter in peccato habituali formaliter sumpto non datur duplex formalitas adæquata, dissonantia contra rationem videlicet vel priuatio rectitudinis, & simul priuatio gratiæ habitualis, vel actualis gratiæ supernaturalis.

Dices, subordinari in genere quatenus conueniunt in ratione boni, gratiam videlicet sanctificantem, & rectitudinem seu rationem naturalem, cui opponitur dissonantia; ac proinde etiam subordinari duplicem priuationem rectitudinis, & gratiæ habituales, &c.

Contra; quia hæc etiam ratione subordinantur iustitiæ & fortitudo, & tamen non ideo homicidium priuatiue physice opponitur fortitudini, & iustitiæ: ergo similiter peccatum habituale non opponitur priuatiue physice rectitudini, & gratiæ habituali ex eo solum quod conueniant sub ratione boni vt sic.

Deinde, quia conuenientia duorum in ratione communi non est propria sub ordinatio, alias leo, & equus quia conueniunt in ratione animalis subordinarentur essentialiter, quod est falsissimum: ergo similiter ex eo quod priuatio gratiæ, & priuatio rectitudinis conueniant in ratione priuationis vt sic, non subordinantur; sed demus subordinari essentialiter, nihilominus non subordinantur tanquam rationes incompletæ, & partiales constituentes vnam rationem completam gratiæ, & rectitudinis, & per consequens neque vtriusque priuatio subordinantur, vt rationes incomplete, sed potius subordinantur vt completæ: ergo ratione talis subordinationis non sufficiunt ad constituendam, neque possunt constituere vnam entitatem, neque vnum peccatum, v.g. homicidium; hæc consequentia sic patet euidenter; quia scientia subalternata, & subalternans subordinantur essentialiter, & nihilominus quia talis subordinatio est rerum completarum ex talibus scientiis subalternante, & subalternata non potest constitui vna specie infima scientia: ergo similiter etiam si gratia, & rectitudo subordinentur essentialiter, ratione cuius etiam vtriusque priuatio habeat subordinationem talis subordinatio non sufficeret ad constituendam vnam infimam specie formalitatem; quia talis subordinatio est rationum completarum.

Vltimo contra, quia peccatum mortale v.g. homicidium est nunc eiusdem rationis quoad formalitatem rationem suam, ac esset in pura natura, si homines in illa conditi essent; sed peccatum in pura natura non diceret priuationem gratiæ sanctificantis: ergo neque nunc dicit priuationem illius quoad formalitatem, & essentialitatem rationis

nam peccati. Maior est certa; quia peccatum mortale non variatur quoad essentiam, & praedicata essentialia, sicut neque reliqua rationes per solam imputationem extrinseci status, & per solam extrinsecam denominationem ordinationis hominis ad finem supernaturalem beatitudinis; quia denominationis illa extrinseca minime conducit ad rationem essentiali intrinsecam & formalem peccati mortalis, ac proinde ablatio denominationis illius non tollit rationem formalem peccati, sed potius per accidens se habet ad illam; sicut verbi gratia, esse dexterum in pariete, aut esse visum per accidens se habent ad destrucendam, & mutandam rationem formalem albedinis existentis intrinsece in pariete; ex eo quod esse dexterum vel esse visum sunt denominationes extrinsecae in pariete, ubi est intrinseca ratio albedinis, sed homo peccator, qui nunc est, solum addit supra hominem peccatorem existentem in pura natura ordinationem illam extrinsecam Dei per actum ordinantem illum ad beatitudinem, propter quam ordinationem dicitur eleuatus homo ad ordinem gratiae, & finis supernaturalis per auxilia diuina providentia preparata, ratione cuius habet debitum habendi gratiam habitalem; quia adiutus est inuimine supernaturali auxiliorum Dei: ergo peccatum mortale est eiusdem rationis nunc in homine peccatore quoad intrinsecam rationem, & formalitatem eius; praecipue, quia homicidium, furtum, & alia id genus peccata adaequate prohibentur lege naturali; unde lex Decalogi formaliter est lex naturalis, & sic naturaliter prohibet omnia illa peccata, & ratio est quia illa adaequate quoad essentiam, & praedicata essentialia formalissime, & immediate opponuntur naturali conscientiae, lumini rationis, & rectitudini naturali: ergo euidenter sequitur formalissime adaequate, & essentialiter nihil includere supernaturale, neque respicere immediate aliquid supernaturale, sed potius adaequate, & totaliter consistere in sola distantia, aut priuatione rectitudinis naturalis: ergo eiusdem speciei intrinsece, & formalissime esset peccatum in pura natura, ac est nunc in statu eleuationis; & ratio est manifesta, tum quia si includeret aliquid supernaturale non prohiberetur adaequate & totaliter lege naturali; quia naturale nec prohibet, nec directiue, aut praecipitiue attingit aliquid supernaturale, quia supernaturale est supra omnia principia intrinseca naturalia; tum etiam, quia ad peccatum prohibitiue contentum in Decalogo, faciendum secundum omnem grauitatem illius essentialis sola lux naturalis, & vires naturales sufficient. 203

Vnde Ethnici qui nulla illuminatione supernaturali illuminati fuerunt ducti tamen lumine naturali ipsaque cognoscentes furtum, & alia id genus peccata, ipsaque facientes, operique, aut exequutioni mandantes, & vsque ad mortem perseverantes in peccatis, essentiali poena damni aequaliter puniuntur cum catholicis notitiam habentibus de rebus supernaturalibus; sed poena damni, quae consistit in carentia visionis, & amoris supernaturalis correspondet essentiae peccati adaequate: ergo essentialiter, & adaequate, seu totaliter peccatum commissum est ab illis Ethnicis & in hoc aequaliter se habuerunt cum catholicis; quia alias essentialis poena non corresponderet aequaliter catholicis, & Ethnicis, quia inequali culpa non potest correspondere aequalis poena; quia

I. P. Tom. II.

iam index iniuste procederet; vnde Ethnicos ultra condignum puniret; sed non iniuste procedit Deus puniendo aequali essentiali poena, sed iustissime: ergo euidenter sequitur aequalem quoad essentiam culpam commississe Ethnicum, & catholicum; & nihilominus Ethnicus nullam notitiam habebat priuationis gratiae: ergo manifeste sequitur, priuationem gratiae non ingredi essentiam peccati; quia si ingrederetur non imputaretur tota grauitas essentialis Ethnico; quia id solum imputatur ad poenam, quod voluntarie committitur, & id voluntarie committitur, quod cognoscitur, quia voluntarium est à principio intrinseco cum cognitione: atqui Ethnici non cognoscebant priuationem gratiae supernaturalis, eo quod gratiam ipsam non cognoscebant; neque in notitiam gratiae supernaturalis venerant: ergo peccatum commissum quoad priuationem gratiae erat illis inuoluntarium, & non liberum, ac proinde quoad illam rationem non deberet imputari illis ad poenam, unde si priuatio gratiae est pars essentialis, seu inadaequatum essentialia constructum peccati, inadaequate tantum debet peccatum illis imputari ad poenam, ac per consequens non deberet poena adaequata essentialis peccati, quae infligitur catholicis, illis infligi, sed secundum iustum iudicium Dei adaequata essentialis poena infligitur vtrisque: ergo euidenter sequitur in culpa fuisse essentialiter aequales, ita vtrisque aequaliter fuerit adaequata essentia peccati voluntarie commissa, ac proinde aequaliter essentialiter cognita quoad essentiam; sed non fuit aequalis culpa tam in cognitione, quam in voluntaria commissione secundum priuationem gratiae supernaturalis: ergo poena, & manifeste sequitur, priuationem gratiae non ingredi constitutionem essentiali peccati, sed potius sine priuatione tali adaequate consistere essentialiter peccati malitiam.

Quod autem aequalis poena essentialis tam catholico, quam Ethnico, imo quam paruulo peccato solum originali infecto infligatur, manifeste patet, quia poena damni essentialis, & correspondens essentiae peccati nihil aliud est, (vt inquit Diuus Thomas *quaestione octogesimaseptima articulo quarto in prima secunda*, & quod caput est, ita à tota Ecclesia, tanquam dogma fidei admittitur) quam totalis & adaequata carentia beatitudinis supernaturalis; itaque omnes damnati totaliter, & adaequate carent in facto esse beatitudine supernaturali, & ipsa adaequate, ac totaliter priuantur; sed in priuatione adaequata, & totali in facto esse non datur magis, & minus; vnde vnus mortuus non est magis mortuus, quam alius, quia mors est priuatio totalis adaequata in facto esse vitae; nam priuatio totalis, & adaequata excludit quicquid est formae oppositae: sed in tali exclusione non potest dari magis & minus; quia illa exclusio est omnis exclusio; in omni enim, quod includit, quicquid est illius generis, non datur magis, nec minus: ergo in priuatione totali, & adaequata quae est omnis exclusio formae non datur magis, & minus: sed poena damni in quocunque damnato est omnisexclusio totalis, & adaequate beatitudinis: ergo in poena damni respectu omnium non datur magis, ac minus, ac proinde omnes damnati tam Ethnici quam catholici sunt aequales in poena essentiali correspondenti essentiae culpae; & sic omnes erunt aequa-

I t les

les in essentia culpæ, licet non sint æquales in aliis accidentibus culpæ; quibus correspondet pœna sensus; ratione cuius magis pœnæ sensus infligitur Catholico, quam Ethnico ratione voluntariæ amissionis gratiæ, quæ non constituit essentialiter culpam, sed accidentaliter.

Minor liquet, quia homo in pura natura non esset eleuatus ad ordinem supernaturalem gratiæ, ut ex ipso nomine puræ naturæ constat, ac proinde non haberet debitum, seu obligationem habendi gratiam habitualement; unde carentia illa gratiæ, quam haberet, non esset per modum priuationis, neque carentia debite formæ: sicut carentia, quæ datur nunc in homine viatore videndi Deum, non est per modum priuationis, sed negationis proximæ, ac formaliter, unde nullo modo esset ei peccaminosa, nec deberet imputari ei ad culpam; unde peccatum habituale mortale minime includeret essentialiter in pura natura priuationem gratiæ formaliter, in quo nulla dubitatio potest reperiri, ac proinde neque nunc debet includere formaliter, & essentialiter illam, quia nunc peccatum commissum, & tunc perpetratum quoad prædicata intrinseca, & essentialia essent eiusdem speciei: ergo nihil physicum includit peccatum essentialiter, unde non erit physica mutatio in peccatore necessaria ad destructionem peccati habitualis.

²⁰⁴ Quod amplius vrgetur in eo casu, in quo homo haberet gratiam habitualement cum peccato supponendo id, quod materia de peccatis *disp. 1. q. 6.* late probauimus, posse videlicet Deum conseruare gratiam non obstante peccato mortali, qui casus maxime extrinsecus est ad præsentem questionem, ac proinde ad intelligentiam formalissimam huius questionis sine inconuenienti potest supponi: ex hoc enim supposito certissime conuincitur maculam relictam ex peccato actuali non includere physicam priuationem gratiæ, quomodo ergo formæ & priuatio eiusdem possent esse simul, adhuc diuinitus in eodem subiecto; unde non est necessaria infusio gratiæ habitualis diuinitus ad expulsionem peccati; nam in dicto casu, in quo nollit Deus priuare habitu gratiæ hominem actu peccantem per eandem gratiam ibi conseruatam sine noua intrinseca mutatione posset peccatum remittere, vel immediate post cessationem ab actuali peccato, vel post aliquod tempus ab ipso Deo præscriptum; nam si Deus pro tempore, quo peccatum committitur, desuisset conseruare habitum gratiæ postea infundendo eundem habitum sine vilo actu peccatoris, vel immediate post actum peccatum, vel denique post aliquod tempus Dei arbitrio præscribendum, posset ipse illud peccatum expellere: ergo idem potest facere per eundem habitum conseruatam; quia non est minus dignus, & potens habitus hic conseruatus, quam de nouo infusus ad remissionem peccati.

²⁰⁵ Dices verum esse quod mutatio physica non sit necessaria ex eo quod peccatum includat priuationem gratiæ, sed solum ex eo capite ut tale peccatum constituatur in statu, in quo remissibile sit; nam peccatum quandiu est voluntarium est irremissibile, & ideo fieri non potest, ut actuale peccatum quandiu durat, remittatur; postquam autem peccatum commissum transit, semper manet voluntarium, quandiu homo, qui illud commisit, voluntatem circa illud non mutat per retractionem; non potest autem voluntatem

suam retractare nisi per mutationem physicam actus voluntatis à se procedentis, & ideo peccatum in eo statu permanens semper est irremissibile: ecce solutio tutissima aduersariorum & ut ipsi aiunt suæ felicitatis palladium.

Sed contra, & subito ruit suo ipso pondere huius solutionis perfugium; quia ex hac responsione sequitur euidenter non posse remitti peccatum adhuc diuinitus sine actu peccatoris, etiam per infusionem habitualis gratiæ sanctificantis; quod est aperte contra ipsos aduersarios; nam Pater Vazquez asserit *1. 2. q. 113. disp. 207. cap. 3.* imo data opera probat his verbis; [sola infusione gratiæ habitualis sine alia dispositione, & actu remitti posse à Deo peccatum mortale, quod probabilior opinio fert.] & paulo post immediate sic ait: [si recte expendantur ea, quæ *disputatione* 202. 203. 204. à nobis dicta sunt, necessario videtur dicendum, posse Deum sola infusione gratiæ habitualis, si vellet eam infundere peccatori, absque vlla dispositione actus, videlicet remittere totam peccati maculam;] quod latissime probat *toro illo capite 3. capite vero 2. antecedenti*, hac profert: [Cum duplex sit à nobis assignata forma, per quam homo possit fieri vere iustus, & sanctus coram Deo, nempe habitus gratiæ, & charitatis, & actus dilectionis, consequenter videtur dicendum, posse omnem maculam peccati actionis deleri, aut solo habitu gratiæ infusæ, aut sola dilectione Dei] sic ille.

Quod autem non possit remitti peccatum, supposita illa solutione per solam infusionem gratiæ habitualis sine actu peccatoris, sic patet, quia per vos ad delendum peccatum est necessarium per voluntarium oppositum actus retractare voluntarium peccati; atqui voluntarium ut patet ex eius definitione ab aduersariis tradita, & in omni schola recepta, est à principio intrinsecum cum cognitione; id est debet procedere ab ipso respectu cuius voluntarium est, infusio autem gratiæ habitualis non est à peccatore tanquam à principio intrinsecum producente, & minus est actus ipsius peccatoris; sed tantum est habitus in illo receptus, & à solo Deo actiue infusus: ergo infusio gratiæ habitualis non est voluntaria, & multo minus voluntaria per modum actus, præsertim, quia gratia potest infundi in homine dormiente: ergo illa non est retractatio voluntaria peccati, ac per consequens non sufficit, ut peccatum constitutur in esse remissibile, donec adueniat actus, qui est proprie, & perfecte voluntarius retractans ipsum peccatum commissum.

Dices, infusionem gratiæ non esse voluntariam formaliter, esse tamen voluntariam eminenter.

Sed contra est, quia ea quæ opponuntur in ratione formali requisita ad aliquod esse, non possunt ita se habere, ut vnum contineat eminenter alterum: sed infusio gratiæ opponitur ex diametro & directe rationi formali voluntarij: ergo infusio gratiæ non continet eminenter rationem voluntarij, ut voluntarij. Maior est euidentia in omni genere oppositorum, vna enim relatio creata v.g. Paternitatis, quia relatiue opponitur filiationi non potest continere eminenter filiationem, & quia lux opponitur priuatiue tenebris, & calor est contrariè oppositus frigiditati, neque lux continet eminenter tenebras, neque calor frigiditatem, sicut propter eandem rationem curitas non potest continere eminenter rectitudinem, & respectio à priori est, quia vnum oppositum est destructio

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 331

Actum alterius, & expellit ab eodē subiecto illud; atqui id, quod continet eminenter aliud non solum non destruit id, quod eminenter continet, sed potius producit illud, tribuendo illi proprium esse: ergo idem non potest opponi alteri directe, & continere ipsum eminenter directe; consequentia est manifesta, quia idem non potest dare esse & destruere esse; sed si contineret eminenter, & directe opponeretur illi, posset dare esse & destruere esse simul: ergo idem non potest alteri opponi directe, & continere eminenter ipsum, cui directe opponitur.

208 Minor praecipua sic probatur; quia procedere ab extrinseco necessario, & procedere ab intrinseco necessario dicunt oppositionem inter se, unde actus vitalis, & non vitalis opponuntur; quia actus vitalis procedit ab intrinseco necessario, & actus non vitalis ab extrinseco necessario, & ratio est, quia intrinsecum, & extrinsecum ita se habent, ut extrinsecum dicat negationem intrinseci; unde albedo non potest simul intrinsece, & extrinsece constituitur idem subiectum album, ac per consequens non potest esse forma intrinseca, & extrinseca eiusdem, ut videtur est in visione, quia cum possit esse forma intrinseca, & extrinseca, non potest esse talis respectu eiusdem simul; & sic potentiam visum intrinsece constituit videntem, extrinsece autem obiectum visum; atqui voluntarium petit necessario, & ex natura sua procedere ab intrinseco & infusio gratiae habitualis, quia supernaturalis habitus primus in ordine supernaturali, tanquam supernaturalis essentia; ac prima radix omnium operationum; & proprietatem supernaturalium petit non procedere ab intrinseco à subiecto, in quo est, sed solum extrinsece à Deo; tanquam à causa principali supernaturali infundente illam: ergo voluntarium, & gratiae infusio dicunt oppositionem inter se.

Dices, quod licet tunc voluntas non retractet peccatum transactum, neque se mutet circa obiecta praeterita, nihilominus Deus per habitus ipsos eam vnit obiectis à quibus antea auersa erat & auerit ab his, ad quae erat conuersa, & ita vicem actus supplet, licet nec formaliter, neque eminenter contineat rationem voluntarietatis quae est in actu.

209 Sed contra; quia si peccatum prius commissum semper manet voluntarium, etiam si actu praecesserit per solum infusionem habituum, non poterit fieri inuoluntarium aut magis non voluntarium, quam antea erat, cum infusio habitus neque formaliter, neque eminenter sit voluntaria: ergo si propter rationem voluntarij erat irremissibile, etiam per infusionem habituum remitti non poterit sine actu; consequentia clara est, & probatur antecedens; quia ipsa infusio habitus non est voluntaria, quia fit sine actu, & sine consensu recipientis, ut supponitur: ergo per illam praecise expectata non potest mutari voluntas, à priori voluntario, in quo perseverabat; quia voluntarium non tollitur per mutationem nisi illa voluntaria sit eo vel maxime; quod illa mutatio per habitus contraria dici non potest priori voluntari, quia illa tantum voluntaria dicitur esse quasi actualis ex vi praeteriti actus. Item illa mutatio per habitus tantum est physica, altera conuersio, vel auersio manens ex priori peccato, est moralis; unde non opponuntur, cum sint diuersorum ordinum absolute, ac simpliciter. Praeterea quia illa mutatio per habitus fieri posset etiam in homine actualiter peccante, nulla facta mutatione

I. P. Tom. II.

in ipso voluntario praesentis actus: ergo maiori ratione nulla fiet mutatio in voluntario relicto ex praecedenti actu, ex vi solius infusionis habitus, & mutationis physicae, quae per illam fit.

Denique remissio peccati, si fieri posset per solum infusionem gratiae habitualis in essentia animae, etiam si virtutes non infunderentur potentiis, tunc autem voluntatis conuersio vel auersio à prioribus obiectis non mutaretur etiam physice, quia voluntas non coniungitur obiectis physice, ac permanenter nisi per habitus sibi inherentes; sola autem gratia infusa in animae essentia praecise spectata, non est retractatio prioris peccati, cum non sit actio libera, nec voluntaria: ergo vel ad remissionem peccati non est necessaria illa mutatio in ratione voluntarij, vel si est necessaria per aliquem actum proprium eius facienda est, & ita falsa est doctrina ipsorum aduersariorum de possibili remissione per solum infusionem habitus, atque ita nonnulli defensores contrariae opinionis, ut consequenter loquantur, ab illa doctrina recedunt dicentes non solum non posse peccatum remitti, etiam per habituales gratiam infusam sine aliquo actu peccatoris, quo formaliter, vel virtualiter peccatum prius commissum detestetur utique vel per aliquam displicentiam prioris peccati, vel per amorem Dei, vel per voluntatem redeundi in Dei amicitiam, vel acceptandi gratiam eius, si offeratur, vel saltem remissionem eius; ut tollatur voluntarium actuale, quod remanet physice in peccatore.

Sed contra hanc etiam solutionem sic arguitur: 211 mentor; nam totum fundamentum huius necessitatis est actuale voluntarium; quod manet relictum à praeterito actu voluntatis; sed hoc fundamentum est falsum: ergo id, quod in eo fundatur, Minor sic patet; quia vel illud voluntarium, quod actu est relictum ab actu voluntatis praeterito, est actu intrinsecum, & intrinseca denominatio physica, vel extrinsecum; & extrinseca denominatio actualis, sed neque potest esse physice actu intrinsecum: ergo non manet voluntarium actu physice. Minor sic patet; quia quando actu non est ratio formalis physica intrinsece, vel extrinsece, non potest dari actu effectus formalis physicus formalis intrinsecus, vel extrinsecus, aut denominatio intrinseca, aut extrinseca actu; sed actu non existit actus voluntatis (qui est ratio formalis illius voluntarietatis, quae ponitur ab aduersariis) aut extrinsece, aut intrinsece: ergo actu non datur voluntarium extrinsecum physicum, aut intrinsecum, ac proinde actu non dabitur denominatio voluntarij aut extrinseca, aut intrinseca, transacto peccato.

Major est evidens, tum inductione tum à priori, inductione, quia album, verbi gratia, quod intrinsecum concretum est, seu intrinseca denominatio non potest esse actu, si albedo non sit intrinsece actu in subiecto; item materia prima non potest dici animata actu intrinsece, si anima actu intrinsece non sit in illa, quod etiam patet in concretis extrinsecis; unde paries non potest dici visus, intellectus, & amatus actu, aut actu dexter, quae sunt denominationes extrinsecae, si actu non detur visio extrinsece existens extra parietem, respiciens tamen actu ipsum & sic de ceteris; unde ex eo solum quod crastina die futura sit visio, vel heri extiterit, si actu non existit, non potest actu denominare parietem, sicut neque dexteritas, quae heri fuit, & hodie non est, non potest actu denominare dexterum parietem.

T t 2

Et

332 Disputatio XIX. De voluntate Dei.

Et ratio evidens à priori est, quia effectus formalis constituitur essentialiter à forma, cuius effectus formalis est, quare forma non solum est essentia, sed etiam de essentia effectus formalis; sed res non potest esse actu sine sua essentia actuali; quia definitio essentiae hæc est, primum, & intimum constitutum rei, sine quo nec esse, nec intelligi potest ipsa: ergo effectus formalis non potest esse actu sine actuali forma; ita ut si sit effectus formalis extrinsecus actualis nullo modo sit, neque possit esse sine sua forma extrinseca actuali; & si sit effectus formalis intrinsecus actu non possit esse sine actuali forma intrinseca; unde corrupta actu forma necesse est ut actu corrumperetur, & non sit id quod constituitur essentialiter per illam, scilicet effectus formalis illius. Minor illa præcipua sic probatur.

213 Quia actus voluntatis actu non est, sed potius corruptus est, & præterijt omnino: ergo actu non est, neque intrinsece, neque extrinsece in voluntate voluntarium physicum, quod est effectus formalis talis actus.

214 De intrinseca existentia patet manifeste ex corruptione, quam ipsi aduersarij supponunt siquidem dicunt manere hoc concretum seu hic effectus formalis, voluntarium nimirum actu relictum ex actu peccaminoso voluntatis omnino destructo, corrupto, & præterito: ergo actu intrinsece non existit.

215 De extrinseca existentia actuali evidentius patet, quia omnis denominatio physica extrinseca, in aliquo debet esse intrinsece physice actu, ut patet in visione, quæ si extrinseca est respectu obiecti intrinseca est respectu potentie, quod patebit discurrenti per omnia, quod non contingit in actu voluntatis, qui nullibi intrinsece est, postquam destructus, & corruptus est. Deinde quia cum actus voluntatis sit intrinsece, & ex se essentialiter actus vitalis, & immanens, si actu est intrinsece, debet esse in principio, & potentia, à qua fluit, & ex illa denominare extrinsece obiectum; atqui actus præteritus non est intrinsece in voluntate: ergo non est extrinsecus respectu alicuius; vnde prior illa denominatio peccati, & macula non manet vere, & proprie physice voluntaria de præterito, quando per contrarium actum non retractatur, sed solum est verum dicere fuisse voluntariam, non autem esse actu, ac proinde non satis est, ut dicatur de præterito velle homo, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est principium virtuale voluntarium sine aliquo actuali physico formaliter, in quo virtualiter includatur, virtuale enim in formali continetur; non enim potest calor virtualiter contineri, nisi in pipere formaliter, & actualiter tali, & conclusio non continetur virtualiter, nisi in præmissis actualibus formaliter, neque actus scientificus continetur virtualiter actu, nisi in habitu formaliter actu, & formaliter existente; sic similiter non potest dari actu virtualiter voluntarium physicum, nisi detur actu physico formale aliquod actu, in quo virtualiter actu contineatur, ut est aliqua consideratio, v. g. vel voluntas actualis, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium.

216 Quod si quis contendat manere voluntarium habitualiter, dico permanentiam habitualem, seclusa omni reali qualitate, seu dispositione, nihil esse, nisi denominationem præteriti voluntarij, & non actualis, quod minime contra nos est.

Ultimo respondent aduersarij, non existere illud voluntarium Physice, sed moraliter, ut est iniuria, & macula.

Contra, & reddit totum argumentum meum supra factum, scilicet quod quando aliquid ens morale est, ad hoc, ut destruat, non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed sufficit mutatio moralis in subiecto in quo destruitur: ergo ad destruendum illud voluntarium quod moraliter tantum manet non est necessaria mutatio physica intrinseca, sed solum moralis.

* Quod amplius explicatur, quia moralis permanentia tantum esse potest secundum quandam imputationem, quæ tantum durat moraliter, vel ratione iniuriæ cui est coniuncta, tanquam accessorium principalem, vel propter reatum pene, cui homo manet obnoxius; tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius penam remittere, & consequenter non solum non inferre penam, sed etiam tollere obligationem illius, tanquam supremus dispensator, & iudex, ideo potest voluntate sua omnino tollere habituale peccatum quacunque ratione expectatum, non exigendo ab homine, actu quo peccatum commissum fiat involuntarium, sed spectando solum, ut iam non sit voluntarium quod per solam cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu posito contrario esse potest.

SVBSECTIO II.

Argumentum principale ponitur quo amplius confirmantur dicta.

Quia Deus poterat per potentiam absolutam non eleuare hominem ad ordinem gratie per dona supernaturalia diuina prouidentia præparata, sed solum hominem creare in pura natura; atqui in pura natura posset remittere peccatum in tali statu commissum sine mutatione intrinseca physica peccatoris: ergo absolute potest Deus tollere, & destruere peccatum per potentiam suam absolutam sine tali mutatione physica; Maior est certissima, neque à Doctoribus potest in dubium reuocari in casu, de quo loquimur, per absolutam nimirum potentiam Dei; clarius enim est hoc non repugnare, cum Deus absolute loquendo libere conferat huiusmodi dona supernaturalia: vnde sicut libere dedit, potuit non dare, & sicut eleuauit, & ordinauit, potuit non eleuare, & ordinare ad finem supernaturalem omnino indebitum creaturis sic ordinatis, & eleuatis; quia ad tantam liberalitatem nulla necessitate cogitur, qui ut infinitus Deus supra omnem necessitatem, & coactionem existit.

Minor illa, in qua est difficultas, sic probatur, quia si esset in illo statu necessaria mutatio intrinseca physica, aut deberet esse per alicuius entitatis supernaturalis infusionem, aut per acquisitionem entitatis naturalis; sed neutra esset necessaria: ergo nulla. Minor quoad supernaturalem entitatem sic probatur; quia Deus est infinite misericors, & potens intra ordinem naturæ sine eo quod consideretur intra ordinem gratiæ: ergo est sufficiens ad vincendum, & destruendum peccatum intra ordinem naturæ; sed si non posset destruere peccatum, nisi infundendo gratiam, & supernaturalem entitatem, non esset sufficiens in ordine naturæ ad delendum peccatum, ac proinde non esset in ordine naturæ infinite misericors, & infinite

infinite potens: ergo sine infusione gratiae, & entitatis supernaturalis potest destruere peccatum. Hæc minor sic probatur; quia malitia peccati simpliciter, & absolute est finita; licet quatenus Dei offensa, & iniuria sit vel infinita secundum quid, vel superioris ordinis ac est iniuria facta creaturæ, sed per vos inter ordinem naturæ sine infusione gratiæ non potest destruere ratione suæ misericordiæ, & potestatis iniuriam illam Deus: ergo misericordia, & potestas diuina intra ordinem naturæ non sunt infinite simpliciter, quia quod sua potestate non potest vincere finitum ut sic, non est infinitum simpliciter; quare si ut Deus sua misericordia, & potestate destruat peccatum, est necesse ut confugiat ad infusionem gratiæ & ordinem supernaturalem, signum evidens est, ut author est naturæ, non habere infinitam potentiam, & misericordiam, quibus peccati maliciam simpliciter finitam destruat, imo debet dici consequenter maiorem esse peccati maliciam quam misericordiam. & potentiam Dei, secundum quod est auctor naturæ, siquidem tota misericordia, & potentia Dei non potest delere peccatum, & destruere eius maliciam: sed hæc non possunt dici vilo modo: ergo dicendum est posse Deum ut auctor naturæ est delere peccatum, ac proinde posse destruere illud sine infusione gratiæ, & entitatis supernaturalis, quæ solam oriuntur à Deo, ut auctore supernaturali.

221 Vergetur; quia si stando intra limites status puræ naturæ non posset deleri peccatum, sed esset necessarium donum supernaturale, non posset tunc homo lumine naturæ ductus sperare, & petere à Deo remissionem suorum peccatorum, sed omnino illi desperandum esset; tunc enim de Deo ea tantum cognosceret homo; quæ lumine naturæ duntaxat de illo sciri possunt: at lumine naturæ donum supernaturale cognosci nequit: ergo neque remissio peccatorum, siquidem hæc per illud tantum fieri potest: ergo cognosceret positive tunc, impossibilem esse talem remissionem, stando intra limites illius status; ac proinde non posset illam sperare, & petere à Deo, sed potius deberet desperare, quod dici nequit.

222 Vnde etiam debet iudicare lumine naturæ maiorem esse malitiam peccati, quam misericordiam, & efficaciam Dei, siquidem tota efficacia, & misericordia sua non esset sufficiens ad remittendum peccatum; ad delendum, & destruendum ipsum.

223 Præterea eo casu etiam cognosceret homo minus potentem misericordem, & clementem esse Deum circa remissionem peccati & iniuriæ contra se factæ, quam esset ipse homo, cum hic in se experiretur, possibile sibi esse remittere inimico iniuriam sibi irrogatam ab illo interdumque imo sæpius illam remittere; Deo autem esse omnino impossibile considerato ut auctori naturæ, ac proinde ipsum Deum nunquam illam remissum, atque ex hoc ipso, quod in se homo experiretur, constaret cogniturum, tunc idem posse Deum, tunc enim sciret homo, non solum honestum esse, sed miris laudibus, & encomiis celebrandum sibi irrogatam iniuriam remittere; ut his non dicam aureis, sed gemmeis verbis eloquentia plenius docuit Cicero, dum alloqueretur Iulium Cæsarem in Marcum Marcellum benignè se habentem, ipsique parentem post bellum civile: Intellectum est enim mihi quidem in multis, & maxime in me ipso, sed paulo ante omnibus, cum Marum Marcellum Senatui po-

puloque Romano, & Reipublicæ concessisti commemoratis præsertim etiam offensionibus, te auctoritatem huius ordinis, dignitatēque Reipublicæ tuis vel doloribus, vel suspicionibus anteferre; nullius tantum flumen ingenij, nulla dicendi, aut scribendi tanta vis, tantaque copia, quæ non dicā exornare, sed enarrare Cai Cæsar res tuas gestas possit, tamen hoc affirmo, & hoc pace dicam tua, nullam in his esse laudem amplioiorem, quam eam quam hodierno die consequutus es soleo sæpe ante oculos ponere idque libenter crebris usurpare sermonibus; omneis nostrorum Imperatorum, omneis exterarum gentium, potentissimorumque populorum, omneis Regum clarissimorum res gestas cum tuis, nec contentionum magnitudine, nec numero præliorum, nec varietate regionum, nec celeritate conficiendi nec dissimilitudine bellorum posse conferri; nec vero dissimilissimas terras citius cuiusquam passibus potuisse peragrarī, quam tuis non dicam cursibus, sed victoriis illustrare sunt, quæ quidem ego, nisi ita esse magna esse fatear, ut ea vix cuiusquam mens, aut cogitatio capere posset, amens sum. Sed tamen sunt alia maiora; nam bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrahare ducibus, communicare cum militibus, ne propriæ sint Imperatorum & certe in armis militum virtus, locorum opportunitas, auxilia sociorum classes, comæatus multum iuvant, maximam vero partem quasi suo iure fortuna sibi vindicat; at vero huius gloriæ Cai Cæsar, quam ex paulo ante adeptus, socium habes neminem; totum hoc quantumcunque est, quod certe maximum est, totum inquam est tuum, nihil sibi ex ista laude Centurio, nihil Cohors, nihil Turma decerpit; quin etiam illa ipsa rerum humanarum Domina fortuna in istius societatem gloriæ se non offert, tibi cedit, tuam esse totam, & propriam fatetur, domuisti gentes immanitate barbaras, multitudinem innumerabilem, locis infinitas, omni copiarum genere abundanteis: sed tamen ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem, ut vinci possent, habebant, nulla est enim tanta vis, tanta copia, quæ ferro, ac viribus debilitari, frangique non possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate præstantem, non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem hæc qui faciat, non ego cum cum summis viris comparo sed sumillimum Deo iudico, hæc enim res vnus est propria Cai Cæsaris, cæteræ Duce te gestæ, magna illæ quidem, sed tamen multo, magnoque comitatu, huius autem rei tu idem es, & Dux, & comes, quæ quidem tanta est, ut trophæis monumentisque tuis nonnulla vnquam allatura sit finem ætas, nihil est enim opera, aut manu factum, quod aliquando non conficiat, & consumat vetustas, at vero hæc tua iustitia, & animi florescet quotidie magis, ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus. Et cæteros quidem omneis victores bellorum ciuiliū iam ante æquitate, & misericordia viceras, hodierno vero die reipsum vicisti. Vereor ut hoc, quod dicam proinde intelligi possit auditu, atque ego ipse cogitans sentio, ipsam victoriam vicisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adepta victis remisisti, nam cum ipsius victoriæ conditione iure omnes victi occidimus, clementiæ tuæ iudicio conservati sumus. Recte igitur vnus inuictus es à quo etiam ipsius victoriæ conditio, visque devicta est.

T t 3 Item

224 Item sciret homo omne honestum de se nullam involvens imperfectionem; multo melius esse in Deo, quam in hominibus: ergo ad minus sciret, non esse alienum à Deo, posse remittere, si vellet iniuriam contra se factam: ergo sciret esse possibilem talem remissionem, & tamen tunc id non cognosceret per ordinem ad aliquod donum supernaturale, nec talis doni cognitio esset medium assentiendi, cui propositioni possibile est Deo remittere peccata mea: ergo præberet assensum illi propter medium cognitum lumine naturæ; hoc nullum aliud esse posset, nisi quod Deus haberet sufficientem misericordiam qua per condonationem peccata remitteret, ut quilibet homo potest iniuriam sibi irrogatam condonare, per hanc igitur tunc Deus illam remitteret.

225 Confirmatur; posse Deum peccata remittere scitur & cognoscitur evidenter lumine naturæ, atque in hanc notitiam devenire omnes Ethnici Philosophi Dei potentiam, clementiam, & misericordiam infinitam enucleando penetrantes, ut patet ex illa Aristotelis exclamatione, iam animam efflantis, ac moribundi, Deum amice ac suaviter alloquentis [causa causarum misere mei.] imo omnes mortales, qui à primo lumine cognitionis Deum salutarunt hoc, ita esse putaverunt; quare preces ad illum pro remissione peccatorum fundere, sacrificia offerre, & holocausta comburere hortabantur, ut constat ex tota antiquitate, ut videre est in Augustino Euguino, Chicheriano de funeribus Romanorum. & manifeste etiam liquet ex Alcorano Mahumetanorum, ubi instituantur ceremoniæ, orationes, & preces, quas *Zambrias* vocant, ad impetrandam à Deo remissionem peccatorum omnium.

226 Quod in hunc modum demonstratur; quia in nobis est perfectio posse remittere offensam, non quidem supernaturalis, sed naturalis, quam nobis inesse lumine naturæ cognoscimus, & manifesto experimento quotidie notamus; atqui hæc perfectio non est à nobis iis, & imparticipata; quia omne quod in creatura est participatum, & creatum est, sicut & ipsa creatura; accessorium enim sequitur principale: ergo participata à Deo, ac proinde est in Deo cognoscibilis lumine naturæ; siquidem ex perfectionibus, quas in nobis cognoscimus, procedimus ad cognoscendas alias, & colligendas similes in Deo conclusis imperfectionibus, invisibilia enim Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, virtus, & divinitas, v. g. ex misericordia nostra potentia, sanctitate, scientia, & bonitate nostra colligimus esse in Deo scientiam, sanctitatem, iustitiam, misericordiam, & potentiam, defectus ac depravatis imperfectionibus, quibus istæ virtutes creatæ admiscuntur; atqui totum hoc non possumus scire, stando intra limites naturæ per medium supernaturale, quia tale medium intra naturæ cancellos minime continetur: ergo per naturale medium, quo conuincamur ad assentiendum possibilem esse in Deo modum naturalem ad remittenda peccata; qui alius esse nequit, stando intra limites naturæ, præter dictam condonationem iuxta dicta supra.

227 Tandem, quia si tunc homo sciret, remissionem peccatorum esse Deo, ut auctori naturali impossibilem, ingens ianua patefieret, aditusque referretur amplissimus, ad hoc ut cultus & obsequium Dei negligeretur ab hominibus uniuersis, post primum commissum, & perpetratum

peccatum, neque amplius curarent homines de virtute cum iam illis impossibilis esset consequutio beatitudinis, quæ solum dignum premium est illius; neque Deum amarent, nisi propter hæc temporalia.

Ut hæc omnia vident aduersarij respondent, 228 reuelaturum Deum se per media supernaturalia remissurum peccatum.

Contra; quia iam hoc est exire ab statu puræ naturæ, & fines naturales persilire, & confugere, aut transgredi ad ordinem supernaturalem: ergo si Deus nollet à tali statu exire, omnia illa sequerentur absurda contra Deum auctorem naturalem, neque vitari possent ab ipso operante, solum ut auctore naturæ, quod dici non potest, quia potentior est in quocunque ordine Deus, quam malitia peccati, neque in ullo ordine potest misericordia infinita Dei vinci, aut euinentissima, & perfectissima liberalitas, & clementia à grauitate peccati finita simpliciter superari, quod contingeret, si Deus intra ordinem naturæ nullo modo posset condonare peccatum, & remittere sibi irrogatam iniuriam quantumvis grauem.

Ais probare hæc omnia, lumine naturæ co- 229 gnosci Deum posse remittere peccata non vero inde posse inferri, ipsam posse ea remittere in statu puræ naturæ per solam condonationem, cum bene possit cognosci aliquid lumine naturæ quoad an est, & ignorari illud quoad quid est.

Sed contra; quia licet hoc ita sit, tamen cum 230 aliquid lumine naturæ, ut possibile cognoscitur quoad an est, necesse est ut euidenter solatur omne argumentum probans, reduci non posse ad actum, & executionem, illud an est; stando intra limites naturæ, alias si nullo modo reduci potest, sed potius implicat, stando intra limites talis status, implicabit etiam sine dubio intra eundem statum, ipsum quoad an est, & ita neque quoad an est poterit cognosci vere illud quoad an est esse possibile, stando intra illum statum.

Ut euidenter patet in euidenti, & certa co- 231 gnitione Trinitatis, quia enim nullus modus potest dari, per quem stando intra limites puræ naturæ reduci possit in actum cognitio euidens, & certa sacrosanctæ Trinitatis, ideo non solum est impossibilis quoad quid est, stando intra limites naturæ, sed etiam quoad an est, sic enim lumine naturæ non potest cognosci mysterium Trinitatis, neque attingere possumus certe, & euidenter cognitionem certam, & euidenter illius mysterij esse possibilem quoad an est; atque ita nullo alio medio probatur, illam esse impossibilem, etiam quoad an est in pura natura, nisi quia in illa non est possibilis modus, quo fiat, executioni mandetur, & in actum reducatur: ergo similiter in proposito.

Aliter respondent aduersarij, adducentes im- 232 plicationem, quæ reperitur in remissione peccati sine infusione entitatis supernaturalis, quæ implicatio se habet ex parte effectus, qui non videtur factibilis sine forma positiua gratiæ, quia auersio, quæ est in peccato tolli non potest nisi per conversionem.

Sed contra, quia ratio huius responsionis so- 233 lum videtur conuincere perfectam peccati remissionem quoad omnia damna, quæ nunc inferuntur in hoc statu gratiæ, non posse fieri sine physica mutatione peccatoris per infusionem gratiæ, quod verissimum est, talis enim homo priuatus se peccando

cardo vera, & supernaturali conversione ad Deum; unde donec illam obtineat, non liberatur omnino ab omni damno quod peccatum intulit; non potest autem iterum conversionem illam supernaturalem comparare sine mutatione physica; non tamen videtur probare ratio illa de remissione quoad formalissimam rationem peccati propterea esse in statu purae naturae; quae tamen sufficeret, ut homo iam non esset in peccato, neque inimicus Deo, nam ad hoc non videtur necessarium, ut qui per peccatum fuit averfus, conversus fiat iterum supernaturaliter, sed satis est ut fiat non averfus; potest autem fieri non averfus, etiam si non fiat conversus; sicut potest esse non inimicus, etiam si non fiat amicus; nam formaliter, & praecise loquendo destructio formae non semper requirit causam formalem contrariam; sed tantum carentiam talis formae.

235 Quia vero in forma privativa videri hoc potest difficile; ideo de aversione intelligi posse dicitur per modum formae contrariae; per peccatum enim fit homo averfus quasi contrarie; quia voluntate sua se avertit, id est privat debita conversione in Deum, & ideo manet odiosus Deo, & inivisus ipsi, & quando hae aversio sub hac ratione durat, non tollitur nunc peccatum; fieri autem potest ut absque conversione positive opposita tollatur illa aversio, ut moraliter contraria est conversioni, vel in ratione purae negationis moraliter, ut si Deus remittat homini priorem offensionem, simulque tollat ab illo debitum habendi talem conversionem, reducendo illum ad statum purae naturae, ut est casus, de quo loquimur in hoc secundo argumento. Vel etiam relicto, & permanente hoc debito, & ordine ad finem supernaturalem, potest contingere, & fieri, ut maneat illa carentia conversionis in ratione purae privationis physicae, & non in ratione moralis aversionis; haec enim includit rationem iniuriarum, quae per remissionem offensae tollitur, & ea sublata non manet fundamentum inimicitiae, neque obiectum illud manet ex se odiosum, vel inivisum, etiam si non maneat gratum, vel amicum.

236 Quod manifestatur clarissimo exemplo humano; quia hoc modo potest unus homo remittere offensam alteri, etiam si illum non recipiat in amicitiam suam, vel bonum aliquid ei communicet; nam licet in hoc efficacior sit voluntas divina, quam humana, tamen non cogitur Deus aut necessitatur omnem suam efficaciam exercere, sed potest id praecise, ac formaliter velle quod ad remissionem iniuriarum, & ad inimicitiam tollendam necessarium est; nihilque amplius volendo; ergo potest velle tantum remittere culpam, & destruere peccatum, nam carentia mali quoddam bonum est, quod potest esse obiectum divini amoris.

237 Eadem illa praecipua & principalis minor quoad acquisitionem entitatis naturalis, seu quoad actum naturalem est certissima, ut patet in statu elevationis ad gratiam, in quo nullus actus naturalis requiritur ad remissionem peccati; ergo neque tunc in statu purae naturae esset omnino necessarius talis actus; quod efficaciter ratione generali sic demonstratur, quia omnis actus, qui requiritur potest ab homine ad remissionem peccati, nunquam est per modum formae expellentis peccatum, nam si contritio à charitate elicitur, quae actus supernaturalis charitatis perfectissimus est, non est forma remittens peccatum, sed solum conditio, ut Concilium Tridentinum definit,

quanto minus poterit esse actus naturalis forma expellens peccatum: ergo solum potest concurrere, vel per modum materialis dispositionis, vel per modum aliquis recompensationis, seu satisfactionis ex parte hominis; vel per modum conditionis necessariae ex Dei institutione; at vero in nullo istorum modorum tanta necessitas reperitur, ut oppositum repugnet simpliciter, vel contradictionem involvat: ergo. Probatur minor, quia dispositio subiecti nunquam est ita necessaria, quin possit Deus sine illa formam inducere, ut supra etiam visum est.

Similiter facile posset Deus omnem satisfactionem obligationem remittere, vel conditionem non exigere; quia licet secundum modum connaturalem merito exigatur, ut moralis remissio in persona ratione utente morali modo fiat; nihilominus cum illa conditio, vel non sit causa propria remissionis peccati, vel ad summum tantum sit disponens, & preparans subiectum ad illud sine illa sufficiat omnipotens voluntas Dei ad faciendum remissionis effectum sine tali conditione, seu mutatione.

Deinde, quia cum in statu purae naturae solum posset exigere actus naturalis mere, & iste non habeat efficaciam ullam ad remissionem peccati propter disproportionem illius respectu huius ad summum acceptaret Deus illum ex mera liberalitate: ergo etiam posset liberalitatem augere, concedendo remissionem sine tali actu; nam remissio semper est aliquid distinctum à mutatione illa physica, quam actus facit in homine, & est ita separabilis ab illo ut stante tota illa physica mutatione; nulla remissio fiat: ergo & converso esset tunc ita separabilis remissio peccati à mutatione physica per actum, ut licet haec non praecederet, posset illa concedi; quid enim potest ita limitare Dei liberalitatem ut sine illa pravia conditione possit hoc beneficium facere; cum in re sit distinctio, & nulla connexio essentialis appareat.

Ultimo videtur, quia Deus sine actu bono peccatoris praevo compatitur, ut ita dicam misericordiae peccatoris, & misereatur illius, & ideo vocat illum per auxilia congrua, ut convertatur ad ipsum, & aliquando non solum nullo praevo bono actu, sed potius dum peccator maiora operatur scelera, & peccata, quibus magis, ac magis divinam misericordiam irritat, misereatur Deus peccatoris, & convertit ipsum propter suam misericordiam, ut colligunt multi Doctores ex Evangelio ex illis verbis, blasphemabant eum, contigisse bono latroni in cruce pendenti; quod certum est in conversione D. Pauli, qui adhuc spirans minarum & caedis in discipulos Domini furorēque correptus adversus Christum ab ipso conversus est: ergo potest augere misericordiam, & sine aliquo actu remittere peccatum, cum infinita misericordia gaudeat, quae nullis terminis limitatur, aut circumferibitur.

Mirabili comparatione inter omnipotentiam ad creandum; & misericordiam ad condonandum peccatum, probatur haec veritas.

Sed concedamus nullo modo dari in creatura huiusmodi misericordiae genus (quod solum caecutientes, & lippi negabunt, cum frequentissime ipsum oculis usurpemus, quod clarissime experien-

perientia manifestat) certe poterit dari in Deo, & patet breuiter, quia si Deus ex eo quod habet infinitam potentiam potest ex nihilo physico, vt ita dicam, nulla prae-supposita materia, neque materiali dispositione ex parte creaturae, erueret illam adesse Angeli, & creare animum rationalem: ergo similiter propter infinitam misericordiam, & potentiam, quam Deus habet poterit ex nihilo mortali peccati (de quo dixit Ioan. Euangelista, sine ipso factum est nihil, idest peccatum, vt ait Augustinus) & nulla prae-supposita materia, seu motiuo ex parte hominis misericordiae, & dispositione mouente Deum ad exercitium misericordiae, vt est actus contritionis, & retractionis, sed solummodo motus Deus infinita sua clementia, & liberalitate, allectusque motiuo ostendendi infinitos suae magnificentiae thesauros, erueretque ad esse non peccatoris, & creare ipsum quasi moraliter, faciendo illum non inimicum, & odio dignum, ita vt non solum misereatur peccatoris, ac compatiatur, vt sic dicam de miseria illius, sed etiam remittat omnem peccati maculam, & iniuriam sibi factam, & contra se commissam, in quo nulla difficultas, attenta, & ponderata aequa rationis lance profundissima diuinæ misericordiae & magnificentiae abissi, poterit reperiri.

242 Exemplo humano manifestatur aperte; nam saepe contingit, vt ex eo solum quod vnus homo videat miseriam alterius nullo prauo actu ipsius pauperis, compatiatur miseriae illius, & ex compassione ita efficaciter misereatur, vt non solum remittat iniuriam sibi factam, sed & debitum contractum ex mutuo, siue ex emptione, & venditione, siue tandem ex quocunque contractu cautum in indigente, seu paupere illo: sed hoc totum maxima perfectione elementariae, misericordiae, & liberalitatis est, & tanto magis crescit liberalitatis splendor in misereante, quanto minus inuenit ex parte pauperis operi mandatum ab eodem, quo moueret ipsam misereantem: ergo perfectius poterit dari hoc genus misericordiae in Deo, quo non solum sine actu peccatoris misereatur Deus, compatiaturque, vt ita dicam, de miseria pauperis ob suam misericordiam, & liberalitatem; sed ulterius progrediatur ostendendo magis, ac magis infinitam excellentiam & virtutem suae misericordiae, augendoque liberalitatem remittat peccatum, destruatque miseriam illius peccatoris, ac funditus extinguat debitum ratione peccati contractum, nullo prauo actu ex parte peccatoris; & ratio est, quam supra insinuauimus quod omnis perfectio, quae datur in creatura, cum sit participata à Deo, est in ipso Deo perfectiori, & eminentiori modo, ablatiue omnibus imperfectionibus, reperitur in ipso: ergo si est perfectio huiusmodi misericordiae exercitium, ubi remittitur iniuria, & debitum nullo prauo actu ex parte debitoris, vt sine dubio, & sine controuersia est, sine dubio, aut tergiversatione dabitur in Deo perfectiori modo, ablatiue imperfectionibus.

SVBSECTIO XII.

Tertium argumentum principale ponitur.

243 Sic argumentor, & confirmo amplius, id quod dictum est: Quia vt bene notat P. Suar. tota ratio excogitandi tantam necessitatem huiusmodi actus retractantis peccatum praeteritum supponit

falsum fundamentum, nimirum peccatum semel commissum esse irremissibile, donec sit aliquo modo ab homine retractatum, nam homo non facit illud remissibile per suum actum, sed ipsum natura sua tale est, quatenus est obiectum diuinæ misericordiae, & potestatis, neque vt sit remissibile oportet, vt fiat involuntarium per subsequentem actum, quia nunquam potest esse involuntarium elicitum vt sic dicam, sed solum obiectum, quatenus esse potest obiectum subsequentis displicentiae, illa autem denominatio obiectiua, licet fundetur in actu, qui est congrua dispositio ad placandum Deum, non tamen ostenditur, neque est quasi causa formalis talis remissionis, aut essentialis conditio, vt peccatum sit remissibile, vt ex dictis supra, & ex dicendis infra patebit.

Nunc ergo ex his omnibus talis potest conclusi ratio: nam remissio peccati formaliter, ac precise sumpta non dicit actionem physicam Dei ad extra, sed tantum denominationem ab actu interno Dei, cum respectu temporali ad mortalem effectum factum in homine: ergo per se, & intrinsece non requirit mutationem physicam in homine, cui sit talis remissio: ergo non est talis mutatio simpliciter necessaria ad effectum talis remissionis, quae est vera destructio peccati, seu vera translatio hominis ab statu peccati ad statum carentiae eius, qui à Doctoribus status innocentiae in bono sensu appellatur, licet non sit translatio ad statum sensu appellatur, licet non sit translatio ad statum iustitiae, sanctitatis, & amicitiae, haec enim separabilia sunt. Primum antecedens probatur, quia loquimur in casibus, in quibus non fit remissio quoad carentiam realem habitus gratiae, quia vel non supponitur talis carentia, vel non interuenit illa, & ideo tolli non oportet, vt ex dictis supra patet, imo etiam nunc remissio peccati est aliquid ultra physicam infusionem gratiae, & ultra omnem actum peccatoris: ergo remissio haec precise spectata non consistit in actione physica Dei ad extra: inde est euidens prima consequentia, quia si ex parte Dei non est actio physica, neque ex parte hominis potest esse physica mutatio, cum haec non nisi ex actione Dei esse possit: secunda item consequentia probatur, quia voluntas Dei efficax est, & sola sufficiens ad remittendum peccatum homini non resistenti per actuale peccatum, etiam si illi non cooperetur per actum contrarium.

Respondent aduersarij adducendo repugnantiam in hoc modo remittendi peccatum, quia esse in peccato nihil aliud est, inquit, quam peccasse, & peccatum non retractasse, sed ex his duobus primum non potest auferri, faciendo quod non fuerit, quia ad praeteritum non est potentia: ergo sine secundo idest sine retractione peccati, vel formali, vel virtuali, vel eminentiali, qualis est in infusione gratiae non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccato: ergo sine mutatione physica non potest ille actus auferri.

246 Sed contra, quia status peccati, seu esse in peccato neque formaliter, neque adaequate explicari debet per illas duas partes, scilicet commissum, & illud non retractasse, vnde in rigore maior propositio in argumento assumpta falsa est, & ab aduersarijs nullo sufficienti testimonio, vel efficaci ratione probatur.

Nos autem probamus esse falsum, quia fieri potest vt peccatum iam commissum, non sit retractatum, sed etiam sit retractatum, & nihilominus homo maneat peccator, & sit in peccato: ergo esse in peccato non dicit illa duo formaliter. Antecedens patet de facto in homine detestante sua peccata per attritionem: & non suscipiente sacramentum

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 337

Sacramenta, & de possibili in homine contritio; cui Deus nolle remittere peccatum; quod facere posse clarissimum est; quia contritio secundum concilium Tridentinum, *cap. de iustificat.* non est ipsa iustificatio, neque inundatio à peccato; sed solum dispositio ad hoc, ut per gratiam habitalem sanctificetur anima; ratione cuius remittatur peccatum à Deo; unde contritio; & remissio peccati duo sunt realiter distincta, ac proinde separabilia à Deo divinitus: supponamus ergo quod separantur; quia possibili absolute, ac simpliciter sine aliquo impedimento posito in actu nullum sequitur inconveniens: tunc ergo manet homo peccator; & in peccato, non obstante retractione illius.

248 Item è contrario state possent illa duo, scilicet peccasse & non retractasse per contritionem veram, & nihilominus auferri ab homine peccatum, seu esse in peccato; nam in lege veteri, vel naturæ vere dici poterat esse in peccato includere hæc duo, commississe peccatum, & non retractasse illud per contritionem: imo etiam cum illis converti: & nihilominus non recte diceretur formaliter in illis consistere hoc quod est esse in peccato, quia videmus nunc aliquem, qui peccatum commisit; & per contritionem non retractavit; iam non esse in peccato, quia alia via remissionem illius consequutus est, utique per attritionem cum Sacramento; unde neque nunc etiam formaliter dici potest esse peccatorem, seu esse in peccato consistere formaliter in peccasse, & non retractasse saltem per attritionem supernaturalem, quia posset Deus sine tam perfecta attritione, imo sine vlla remittere peccatum de potentia absoluta, saltem per infusionem habitus.

249 Nam talis attritio, seu retractatio potest esse per actum meræ naturæ, ut patet in statu puræ naturæ, & simili actu posset nunc Deus esse contentus, si voluisset; non videtur autem verisimile actum vere naturalem esse conditionem à Deo necessariam ad effectum supernaturalem, vel inherens gratiæ vel gratuita remissionis offensæ divinæ, præcipue cum ille actus etiam nunc requiratur ut coexistens remissioni peccati; sed sufficit præcessisse ut patet in eo, qui antea attritus, postea iustificatur dormiens, vel amens: at vero attritio, quæ præterit, nullo modo abstat, vel diminuit peccatum habituale permanens, sed solum acceptione dei reliquit animam præparatam ad remissionem peccati per Sacramentum recipiendam; quam nunc præbet media gratia ex divina institutione, & posset deus illam præstare, etiam sine habitu gratiæ; ergo etiam sine illo præterito actu, cum nullam mutationem permanentem in anima fecerit quæ sit causa formalis talis remissionis, sed solum fuerit veluti quædam conditio prævia ad hoc ut Deus introducat quasi formam moralem remissionis peccati, quo destruat peccatum; sed deus potest formam, quam introducit, præcurre dispositione introducere per potentiam absolutam, sine vlla prævia dispositione, v. g. potest deus formam ignis nullo præcedente calore introducere in lignum suspendendo concursus, quo conservabat formam ligni in materia; ergo deus potest remittere peccatum sine actu peccatoris retractante peccatum per potentiam dei absolutam, qui quasi conditio prævia est ad talem remissionem.

250 Quod vero additur de retractione eminenti, & in solo nomine consistit, quia re vera per habitus nulla sit retractatio; & est quædam petitio principij: nam hoc, quod est esse in peccato,

I. P. Tom. II.

re definitur; addendo sub distinctione tales negationes, quæ non possint auferri sine mutatione physica, & ita conficta est descriptio ex privata opinione, non vero est vel ratione privata, vel ex communi consensu, vel modo concipiendi desumpta.

SUBSECTIO XIII.

Ultimum principale argumentum ponitur.

251 **Q**uia tota ratio quare adversarij asserunt, requiri mutationem physicam intrinsecam in peccato ad condonationem, & remissionem peccati, est quia non potest dari actus voluntatis divinæ terminatus ad creaturam quicunque ille sit, sine sit remittens, sive prædestinans, cui non respondeat physica, & intrinseca mutatio in creatura, ad quam terminatur talis actus, sed ad remittendum peccatum veniale, & peccatum originale, nõ est necessaria mutatio intrinseca in peccatore, & talis remissio est decretum liberum Dei terminatum ad remittendam talem culpam: ergo iam decretum liberum Dei potest salvari sine mutatione intrinseca: De peccato originali fatetur ipse P. Vazq. qui maxime solet hoc argumentum virgere; nam ipse asserit; Deum posse tollere debitum habendi gratiam in homine peccante originaliter sine aliqua mutatione physica; ablato autem tali debito, manet solum moralitas, quæ sine mutatione physica potest tolli.

252 Minor illa quoad peccatum veniale sic probatur, quia peccatum veniale de facto remittitur sine forma naturæ suâ impossibili cum illo, utique per gratiam, & attritionem, quæ sigillatim, & simul sunt naturæ suæ composibiles cum peccato veniali; & ideo hinc colligimus manifeste, posse Deum solum facere, quod cum illis formis facere potest; tum quia sicut illæ formæ sunt de se insufficientes, ita non sunt essentialiter necessariae, tum etiam quia facta tota illa mutatione Physica adhuc peccatum veniale integrum perseverat; nisi deus velit illud remittere, ac proinde voluntas dei erit ad hoc sufficiens, si velit sola id facere, tum denique quia sicut supra argumentabar, posse deum facere cum sola gratia, vel cum sola attritione, quod potest facere cum utraque simul, quia sicut unaquæque per se est insufficientis forma, ita & utraque simul, ideoque non est difficilius Deo vincere per pauca, quam per multa Ita nunc argumentamur, sicut deus potest remittere peccatum veniale cum vna mutatione physica de se insufficiente, ita etiam posse illud remittere sine aliqua tali mutatione; quia quando causa secunda talis est, non est difficilius deo sine illa quam cum illa facere quod vult: unde probatio de remissione peccati venialis efficacior est, quam de peccato mortali, nam peccatum mortale de facto nunquam remittitur sine infusione alicuius formæ naturæ suæ impossibilis cum ipso peccato mortali, & ideo ex effectibus non possumus tam efficaciter colligere, an possit peccatum mortale de potentia absoluta remitti sine tali firma, vel omnino sine tali mutatione physica: at vero peccatum veniale de facto remittitur sine forma à natura sua impossibili cum illo solum quia deus sic voluit: ergo etiam potuit velle deus sine illa forma totaliter remittere peccatum.

253 Et ratio à priori est, quia voluntas divina propter suam infinitam eminentiam potest facere in tempore per suum actum æternum, & sine

V V muta

mutatione sui quidquid ad extra fieri potest, siue physicum, siue morale; item potest facere quidquid potest facere homo per suos actus liberos, quod alias bonitati diuinæ non repugnat: potest ergo suas remittere iniurias, seu offensas prout voluerit multo facilius, quam homo possit.

254 Dices, in peccato actuali non solum inueniri rationem iniuriæ, seu offensæ diuinæ, sed etiam intrinsecam inordinationem, quatenus per peccatum recta ratio violatur, & natura ipsa rationalis deturpatur: ergo transacto peccato actuali, manet homo in peccato, non solum quia manet offensus Deo, & dignus odio illius, & consequenter dignus pœna propter iniuriam Deo factam, & non compensatam, sed etiam quia in se manet turpis, & dignus odeo, & pœna ratione actus contra rationem commissi, ita ut licet fingamus in peccato, non esse rationem iniuriæ contra Deum, sed solum illam maculam moralem contra dignitatem naturæ rationalis, quæ potest dici damnum, & iniuria contra illam, nihilominus intelligimus, talem hominem manere in peccato; at vero licet deus offensionem remittat suam, & consequenter per extrinsecam condonationem, auferre possit maculam, quatenus speciali modo reddebat peccatorem dignum odio dei, non tamen videtur posse deum auferre maculam eiusdem peccati prout est contra rationem, & reddit hominem turpem, & dignum odio abominationis, non ex peculiari ratione, & ordine ad deum, sed absolute & in se: ergo non potest radicitus tolli peccatum per condonationem extrinsecam, quia per extrinsecam condonationem solum potest remitti debitum pertinens ad eum, cui iniuria facta est; nam ea de causa potest illam remittere, & consequenter destruere, seu auferre illam deformitatem, quæ in iniuria dei fundatur, quod secus est de altera, quæ ex sola iniuria facta, seu ex noemento causato contra naturam rationalem relicta est.

255 Sed contra primo & concedamus, relinqui illam maculam ex eo quod ex vi peccati iniuriata, & deturpata sit natura rationalis, sed illa macula, vtpote opposita enti naturali non consistit in priuatione gratiæ, sed in quadam moralitate positua opposita naturæ rationali, vnde absolute, & simpliciter adæquate ens morale est, & moraliter perseverat, sed vt ex primo argumento patet, ens morale debet destitui per mutationem moralem, & non per mutationem physicam: ergo ad illam maculam destruendam solum sufficit mutatio moralis, & non mutatio intrinseca physica.

256 Deinde, ideo deus potest tollere per condonationem, & remissionem peccatum quatenus est iniuria Dei, quia cum deus habeat dominium circa suum honorem, est dominus illius iniuriæ, ac proinde potest condonare illam, sicut v.g. propter eandem rationem potest homo quidem remittere iniuriam contra se factam, quia est dominus sui honoris, qui læsus est per talem iniuriam: atqui deus est essentialiter Dominus, & habet necessarium, & essentialē dominium circa creaturas omnes, tam Angelicas, quam humanas quoad entitates illarum: ergo habet perfectum, & proprium dominium circa bona omnia illorum, quæ sunt accessoria ad tales entitates, quia accessorium sequitur principale, sed inter bona creaturæ intellectualis computatur honor: ergo habet perfectum, & proprium dominium vniuersalissimum circa honorem illarum, ac proinde ratione huius

vniuersalis, & perfecti dominij potest plenè, planè, ac perfectissime disponere de vita, entitate, & honore, seu fama talium creaturarum: ergo potest remittere iniuriam factam contra talem honorem, tanquam principalior creditor debitori contracti ex tali noemento, & iniuria facta contra talem naturam rationalem, nam vt est evidentissimum axioma qui potest & magis in vno genere, potest & minus in eodem & vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quasi effectus formalis; sed deus potest remittere iniuriam propriam quod est magis: ergo potest remittere iniuriam suæ creaturæ quod est minus, & quia est dominus honoris proprii, potest ita disponere de illo, vt remittat iniuriam factam contra illum: ergo propter eandem rationem formalem dominij, quod habet circa honorem creaturæ, poterit ita disponere de honore earum, vt possit remittere per condonationem extrinsecam illam iniuriam creaturarum, quæ macula peccati dicitur ab aduersariis.

Explicatur, quia superior ordinis, aut religionis potest remittere iniuriam factam religioso talis religionis, aut ordinis propter dominium, quod habet religio circa talem subditi honorem, & Dominus ita potest disponere de bonis propriis serui, aut mancipij, vt possit remittere debitum alicuius debitoris, quod est in ordine ad tale mancipium, seu seruum propter rationem dominij, quod habet circa illud; sed deus perfectus dominium habet creaturam creaturam intellectualem, & circa honorem illius, quam religio supra religiosos, & Dominus circa mancipij bona: ergo a fortiori poterit remittere noementum, & iniuriam factam contra illam per condonationem extrinsecam.

Secundo contra sic argumentor cum Patre Suar. 258 & dico falsam esse primam consequentiam illius solutionis: nam licet in peccato sit malitia conuersionis, & auersionis, nihilominus transacto actu peccati, non censetur manere in homine peccatum, prout habet rationem culpæ, nisi quatenus homo ratione iniuriæ Deo factæ illi manet iniustus, & dignus odio eius, quando deus illam non remittit, ratione autem malitiæ conuersionis solum manet obligatus ad pœnam, ita vt si fingamus casum in argumento propositum, quod peccatum factum contra rationem non auertat à Deo, nec sit illi iniuriolum tale peccatum, postquam transfret actus eius, non relinqueret in homine, nisi obligationem ad pœnam sentis, nec redderet illum dignum odij, sed solum vindictæ. Hoc in primis colligo ex doctrina D. Thomæ variis in locis; nam 2.2. q. 20. art. 3. ait, [quod si posset esse conuersio ad bonum commutabile sine auersione à Deo, quamvis esset inordinata, non esset peccatum mortale,] quod etiam repetit in quad. ibero 5. art. 2. & aliis locis: at vero peccatum veniale vt ipsemet Sanctus docet 1. 2. q. 89. art. 1. non relinquit propriam maculam in anima, quod si aliquam imperfectam maculam relinquit, solum est quatenus aliquomodo imperfecto est aliqualis iniuria, & offensio Dei: ergo data illa hypothese, quod peccatum nullo modo esset offensio, seu iniuria Dei, nullam maculam relinqueret, ac proinde transacto actu, non maneret propria culpa habitualis, sed solum pœna reatus: ergo etiam nunc tota ratio habitualis peccati, vt est culpa, consistit in iniuria Dei, quæ moraliter manet, quæ remissa omnino tollitur ratio culpæ, & homo definit esse in peccato, etiam si possit

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 339

possit manere reatus pœnæ temporalis propter conversionem; unde idem D. Thomas in 4. quæstione 18. articulo secundo, quæstione tertio, sic inquit: [in peccato duo sunt, scilicet conversio ad commutabile bonum, & aversio ab incommutabili bono, & secundum hoc duo sunt effectus peccati: unus est indignatio Dei ad nos aversioni peccati respondens; alius est pœna inordinatam conversionem ordinans.] Ergo ex mente D. Thomæ seclusa aversione à Deo, peccatum non facit hominem dignum alia indignatione, vel odio, sed solo reatu pœnæ.

259 Ratione præterea probatur primo, quia fieri nullo modo potest, nec intelligi, quod remissa tota iniuria Dei, maneat in homine aliquid culpæ: ergo signum est, totam rationem culpæ habitualis in iniuria Dei positam esse: si ergo potest Deus per extrinsecam condonationem propriam iniuriam remittere, per illam etiam potest peccatum quoad culpam omnino delere secundo, quia aliàs sequitur, non totum id, quod in peccato habituali habet rationem culpæ tolli per remissionem Dei, sed aliqua ex parte tolli formaliter, & efficaciter per actum hominis, non solum supernaturalem, sed etiam naturalem; sed per illum detestetur prius peccatum propterea est contra rationem, seu contra naturam rationalem, consequens autem admitti non potest, tum quia Scriptura soli Deo tribuit perfectam, & integram peccati remissionem; tum etiam quia ostensum est, actum, hominis non esse causam formalem remissionis peccati, neque integre, neque ex parte; quod longe certius est de naturali detestatione præcedentis peccati.

260 Denique declaratur ratio diversitatis inter peccatum ut est offensa Dei, vel ut est solum malum in proprio genere; nam esse iniuriosum Dei inducit quandam obligationem satisfaciendi illi, & quamdiu illa obligatio manet, censetur iniuria moraliter perseverare, & reddere hominem in visum Deo & odio dignum; at vero peccatum, ut solum est contra propriam rationem, seu rationalem naturam, licet dum fit, sit deformitas quædam ipsius naturæ, postquam vero transijt, non relinquit aliquam obligationem, nisi ad pœnam; neque etiam est necessarium, ut voluntas maneat conversæ, vel speciali modo coniuncta ad obiectum, circa quod peccavit; quia fieri potest ut peccatum nullum habitum, vel dispositionem possit in voluntate relinquat, vel licet relinquat, illam non habet rationem peccati, & præterea auferri potest ab homine sine actione eius per solam condonationem.

261 Neque etiam illa prior deordinatio peccati manet vere, & proprie voluntaria de præsentis quando per contrarium actum non refutatur, sed solum manet denominatio de præterito, quod fuerit voluntaria, quæ satis est ut de præsentis sit peccator dignus pœna propter illam voluntatem, non tamen est satis, ut dicatur de præsentis velle, quod antea voluit, nec actualiter, nec virtualiter, quia non est proprium virtuale voluntarium sine aliqua consideratione, & voluntate actuali, quæ virtualiter aliam contineat: igitur eo ipso quod omnino cessat quis ab actuali peccato, incipit ipsi peccatum esse non voluntarium, esto non possit dici in voluntarium, donec per contrarium actum refutetur, vel displiceat aliquo modo.

262 Quod si quis contendat manere voluntarium vel habitualiter, vel secundum quandam moralem durationem, seu permanentiã. Respondeo, permanentiã habituale seclusa omni reali qualitate, seu dispositi-

tione, nihil esse, nisi denominationem à præterito actu, qui voluntarius fuit. Moralisaute[m] permanentiã tantum esse potest secundum quandam imputationem quæ tantum durat moraliter vel ratione iniuriæ, cui est coniuncta, tanquam accessorium principali, vel propter reatum pœnæ, cui homo manet obnoxius propter priorem culpam actualem. Tamen quia & Deus potest iniuriam suam condonare, & multo facilius pœnam remittere, & consequenter non solum non inferre pœnam, sed etiam tollere obligationem, & dignitatem illius, tanquam superius dispensator, & iudex ideo potest voluntate sua omnino tollere culpam, quacunque ratione spectatam non exigendo ab homine actum, quo facta sit in voluntaria, sed spectando solum, ut iam non sit voluntaria quod per solam cessationem ab actuali peccato sine aliquo actu positivo contrario esse potest.

Dices; esse in peccato nihil aliud est, quam 263 peccasse & peccatum non retractasse; sed ex his duobus primum non potest auferri, quia ad præteritum non est potentia: ergo sine secundo, id est sine retractatione peccati, vel formali, vel virtuali, vel saltem eminenti, qualis est in infusione gratiæ non potest auferri à peccatore status peccati, seu esse in peccatore ergo sine mutatione physica non potest ille status auferri.

Respondeo, negando Maiorem quoad secundam partem, ut patet ex dictis in probatione nostræ conclusionis.

Iterum obijcies, esse in peccato includit relationem fundatam in actu præterito: ergo non potest auferri, nisi ablato fundamento, sed illud fundamentum in se auferri non potest: quia fieri non potest, quin actus ille fuerit præteritus: ergo necesse est auferri ponendo fundamentum ali-quod contrarium illi quod non est, nisi retractatio illius actus, quæ retractatio fieri ab homine, vel in homine sine illius physica mutatione non potest.

Ad hanc objectionem respondeo, peccatum habituale consistere in iniuria Dei moraliter existente, & relicta ex peccato præterito, & hæc vocatur ab aliquibus relatio moralis, ab aliis absolutum morale; cum autem iniuria possit tolli sine eo quod sit necessarius actus peccatoris per potentiam Dei absolutam, ut iam dixi; inde est quod ad tollendum peccatum habituale, non sit necessarius actus peccatoris.

Tertio obijcies, quia peccatum remitti non 266 potest, nisi destructo voluntario, quod in peccato essentialiter includitur; voluntarium vero destrui non potest, nisi per motum eiusdem voluntatis contrarium retractantem aversionem peccati à Deo, quid retractatio aversionis à Deo est voluntaria destructio illius, quod voluntarie commissum est; sed non potest destrui per voluntariam aversionem per retractationem quin detur mutatio physica ergo: necessaria est illa: minor hæc sic probatur; quia retractatio hæc voluntaria est per actum physicum existentem in voluntate, & de novo ab ipsa in seipsa productum; sed per talem actum physicum de novo productum aliter se habet physice peccator in voluntate quam antea: ergo mutatur physice per retractationem ipsius peccati.

Ad hanc objectionem patet ex supradictis in 267 sine primæ probationis nostræ conclusionis; ibi enim destruximus, ac oppugnauimus illud voluntarium quod actu esse confingitur ab aduersariis in peccato habituali relicto ex præterito peccato actuali.

268 Sed obiicies tandem cum Patre Vasquez, quia macula peccati non potest tolli per solam condonationem extrinsecam, sed necessaria est mutatio entriseca in peccatore; atqui macula peccati constituit essentialiter ipsum peccatum habituale formaliter sumptum: ergo peccatum habituale formaliter non potest tolli per solam extrinsecam condonationem sine physica, & intrinseca peccatoris mutatione.

Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia aut homo praterita iam actione peccati, semel commissi, manet maculatus, iniustus, & dignus æterna pœna ex natura peccati, & actionis praterite, semel commissæ, aut ex sola lege, & voluntate Dei imputantis peccatum; dici autem non potest hominem ita manere ex voluntate libera, & statuto Dei imputantis peccatum: ergo manet ita ex natura ipsiusmet peccati semel commissi. Porro autem hominē ita manere non posse ex statuto, & voluntate libera Dei, patet primo quia non ideo homo turgis, & maculatus, & dignus manet æterno supplicio post peccatum; quia Deus vult ita ipsum manere, sed quia ipse peccavit; nam quamvis Deus nihil circa hoc statuisset, homo qui semel peccavit, mortaliter vere diceretur turpis apud Deum, & dignus æterno supplicio. Adde vix intelligi, nec dum explicari posse, quæ sit imputatio hæc ex parte Dei, qua homo constituitur peccator, alias Deus esset auctor peccati, quia ille est auctor formæ qui est auctor constituens concretum per talem formam: sed Deus per suam imputationem constitueret hominem peccatorem: ergo esset auctor peccati, quod est forma talis constitutionis. Secundo, quia non pendet ex libera voluntate Dei ut homo maneat dignus æterna pœna, aut temporali tantum alioquin nullum peccatum suapte natura esset dignum æterna pœna, aut temporali, ac proinde nullum esset suapte natura mortale, aut veniale, quod est hæreticorum dogma: ergo non pendet ex Dei voluntate, ut homo post peccatum maneat dignus pœnæ; nam si ex voluntate Dei penderet dignitas pœnæ, penderet etiam dignitas tantæ, aut tantæ, maioris, aut minoris pœnæ quod est absurdum, cum igitur dignitas pœnæ consequatur maculam relictam ex peccato actionis, aut si velis, sit ipsa macula relictæ ex peccato, efficitur etiam ipsam maculam statum peccati, & dignitatem pœnæ non manere in homine ex voluntate Dei imputantis actionem prateritam peccati, sed ex natura ipsius actionis ita lædētis hominem, & maculantis.

269 Respondeo huic obiectioni, negando maiorem, ad eius probationem dico, manere ex vi prateriti peccati peccatorem moraliter maculatum, iniustum, & odio dignum, non ex mera voluntate Dei, sed ex natura ipsius peccati, ad id autem quod interrogat Pater Vasquez §. Hinc autem: utrum scilicet Deus remittat peccatum solum remittendo pœnam, aut lapsu temporis, dico remittere maculam peccati remittendo iniuriam, in qua consistit macula, ut supra dictum est; unde ratio formalis destructionis peccati est actus liber Dei, quo vult remittere iniuriam sibi debitam in quo nulla difficultas est, neque ad hoc requiritur mutatio physica in homine, sed solum moralis quia iniuria, quæ remittitur moralis est, ut patet ex supra dictis, unde non tollitur peccatum ex eo solum quod tempus labatur, quia lapsus temporis non est ratio formalis remittendi iniuriam, solum enim necessarium est tempus tanquam duratio, in qua remittitur, nam cum omnia entia

creata sublunaria sint in aliqua duratione temporis, inde est, quod quæcunque mutatio facta in tali creatura, debeat fieri in aliqua duratione temporis, & cum hæc mutatio per quam transit de peccatore ad esse non peccatoris, sit mutatio in creatura, necesse est ut fiat in aliqua differentia, vel duratione temporis, quæ sufficit esse instantanea, quia tota fit simul à Deo, unde immediate post destructionem peccati actualis potest Deus remittere iniuriam, & destruere maculam peccati.

SUBSECTIO XIV.

Amplius supradicta efficaciter arguntur.

Quia Deus efficacissime vult non producere 270 re illis existentiam à parte rei; atqui ex vi talis volitionis efficacis nulla mutatio intrinseca facta est in creaturis possibilibus, neque illis aliquid intrinsecum tributum est per talem volitionem liberam, imo potius ex vi illius vult nihil illis intrinsecum tribuere, quia vult non tribuere illis existentiam: ergo bene potest dari actus efficax liber Dei circa aliquod obiectum quin ponat aliquid physicum in illo.

Quod autem nihil ponat patet, quia vel id, quod 271 ponit, aut est positum, aut negatum, non positum, quia non est existentia, & ante existentiam nihil positum potest creatura possibilis recipere à Deo, existentia enim est fundamentum primum cuiuscunque formalitatis positivæ ponendæ in creatura, imo etiam Deus vult nihil positum ponere in illis, sicut vult existentiam non tribuere ipsis, neque est negatum per modum puræ negationis existentie, quia adhuc supposito tali decreto creatura possibilis manet in esse possibilis; unde non destruitur in esse talis: ergo adhuc manet capax existentie, quare Deus reflexe cognoscit, nolle se dare existentiam possibilibus, etiam si ex se sintabilia, & capacia existentie, quatenus distinguuntur ab impossibilibus, quibus omnino repugnat existentia, ac proinde sunt incapacia omnino existentie; atqui ut destruitur negatio alicuius formalitatis, debet dari in subiecto illius incapacitas ad illam, in quo distinguitur pura negatio à privatione: ergo si in creaturis possibilibus non datur repugnantia ad existendum, non dabitur incapacitas ad illud, ac proinde post decretum non dabitur negatio pura existentie. Item neque ponitur ex vi talis decreti privatio existentie, quia creatura possibilis ex se, & quatenus per modum obiecti antecedit decretum, habet privationem existentie in quo distinguitur à creatura existente, quæ non caret privatione existentie: ergo non ponitur talis privatio ex vi decreti Dei, quia in eodem subiecto non datur duplex privatio eiusdem formalitatis, cum una sufficiat, frustra enim sunt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, præcipue quia de novo non ponitur privatio, nisi destruendo formam oppositam, sed Deus ex vi talis decreti non destruxit existentiam in creaturis possibilibus, quas datur duplex privatio existentie, quam destrueret Deus ex se haberent existentiam, quam destrueret Deus per decretum, quod est falsum.

Deinde, quia ipsi adueriarij asserunt non posse 272 Deum introducere negationem, aut privationem primario, sed secundario in aliquo subiecto

ad introductionem formæ positivæ, Tum quia ipsi assentunt, negationem, sicut non est primario ens, hoc est primario non datur à parte rei non posse primario esse bonam & amabilem; ac proinde non posse primario a mari, & produci. Tum denique quia nemo intendens ad malum operatur; atqui privatio est malum: ergo non potest Deus intendens primario privationem ponere illam in subiecto, sed ex alio capite nullam introducit positivam formam Deus in possibilibus: ergo nullam privationem in ipsis introducit.

273 Confirmatur evidentius, quia in effectibus præsentim moralibus, potest Deus multa libere velle, quæ non faciunt in rebus specialem mutationem physicam realem: ergo non est illa necessaria ad actum liberum rei. Antecedens sic probatur, quia Deus potest transferre dominium alicuius rei, quod habet aliqua persona in aliam &c. ut supra late probatum manet: ergo.

274 Declaratur; quia sine dubio potest Deus primam gloriam dare propter primum actum constitutionis supernaturalis, non solum titulo hæreditatis debita filio per gratiam, sed etiam titulo mercedis debita operi, at vero si Deus voluerit utrumque titulum, sive alterum tantum nihil reale additur, vel affertur: ergo decretum liberum potest fieri sine aliqua mutatione intrinseca in creatura.

275 Dices, productionem gloriæ primæ fore realiter distinctam, si daretur gloria titulo mercedis, aut si daretur titulo hæreditatis, vel si daretur utroque titulo simul, absolute enim dicunt adversari, transientes actiones Dei, etiam si terminentur ad eisdem prorsus effectus, esse realiter distinctas per ordines reales ad diversos fines intentos à Deo.

276 Sed contra; quia si præsupponetur intra Deum in creata intentio distincta, fortassis in ordine ad illam aliqua probabilitas suaderet, esse distinctam productionem primæ gloriæ; cæterum quia non supponitur intra Deum hæc intentio determinata, & completa per vos, sed completur, ac determinatur per transientem productionem gloriæ non potest esse distincta productio, quia distinctionem realem acciperet per ordinem realem ad seipsam. Etenim productionis ordo ad totum, quod est realiter intra Deum, & in eius volitione secundum hanc sententiam non potest esse distinctus, quia totum est indifferens ad quaslibet intentiones diversorum finium, ideoque distinctio realis in ordine ad diversas intentiones accipi non potest, nisi in ordine ad diversas productiones constitutivas diversarum intentionum, involvitur ergo contradictio inter hanc solutionem, & principia huius sententiæ.

277 Deinde ex prædicta sententiâ sequeretur, quemlibet prædestinatum ab instanti conceptionis habere realem formalitatem propriam prædestinationis, & entitative supernaturalem, quamvis neque baptismum neque fidem suscepisset, sed multis criminibus teneretur; unde prædestinatio poneret aliquid in prædestinato, poneret enim actionem Dei creantis animam, quæ actio realiter, & entitative distingueretur à creatione cæterarum animarum per intentionem efficacem dandi gratiam, & gloriam.

Tandem refutatur hæc solutio supponendo, quosdam esse fines intrinsecos, ad quos unusquisque rei natura destinatur; ij autem non possunt esse diversi sine reali diversitate rerum quæ destinantur ad illos, quare de finibus intrinsecis non agitur in presenti, sed de finibus extrinsecis,

quos ab invicem potest agens liberum separare, quemadmodum ignis potest accendi ad comburendum, vel ad illuminandum, vel ad coquendum quo supposito, nullo fundamento nititur distinctio realis inter productiones ignis, ex eo quod destinantur ad distinctos fines extrinsecos, & separabiles ad invicem similiterque productio gloriæ non erit realiter distincta ex eo quod destinatur ad distinctos fines separabiles ad invicem, videlicet dandi hæreditatem filio, vel reddendi mercedem operario; clarius deprehenditur falsitas istius solutionis, quando Deus vult non producere, ut supra diximus; tunc enim contraria sententia negationem causalitatis realis accipit pro connotato complementem divinam volitionem, non producendi. Quo supposito, prædicta negatio causalitatis destinari potest ad finem prædestinationis, vel reprobationis, & destinari potest ad incarnationem, vel ad permitendum peccatum, & eligi potest ut medium ad ulteriorem finem, vel non ordinando illam ad alium finem. In omnibus his diversitatibus finium & intentionum, nihil reale diversum esse posset, in connotata negatione causalitatis: ergo distinctæ Dei intentiones diversorum finium reperiri possunt absque diversitate reali creaturarum. Quod totum foret evidentius in decreto, quo voluisset efficaciter ut potuit, nihil producere per totam æternitatem; quod eligere potuit, vel propter exercendum supremum dominium, vel præcise, quia nulla re creata indigebat. Alios autem plures fines intendere potuit per negationem cuiuslibet causalitatis usque ad iustans productionis mundi, & per negationem productionis infinitarum rerum, quæ nunquam sunt producenda.

Deinde sensus litteralis à Deo intentus in singulis locis scripturæ potui esse varius, & multiplex, manentibus eisdem verbis, eademque revelatione Dei quoad totam realem entitatem. Similiterque Mystica significatio legalium figurarum, & operum Christi Domini per Spiritum sanctum intenta varia, & multiplex potuit esse, manentibus figuris, & operibus absque vlla reali diversitate. Potuit ergo Deus distinctas significaciones intendere absque vlla diversitate creaturarum. Nisi forte dicas, impossibile fuisse Deum non intendisse quoslibet sensus possibiles, & excogitabiles ab expositioribus; quod alienum foret à veritate, & à mente omnium expositorum eligentium unum sensum alio reiecto, & unam significacionem mysticam alia reiecta.

SVBSECTIO IV.

*Ex libero inefficaci actu divina voluntatis
oppugnatur sententia adversa-
riorum.*

PRIMO quia Deus inefficaci voluntate vult omnes homines salvos fieri, ipsisque quantum est ex se vult conferre gloriam æternam: sed ex vi huius voluntatis nulla fit mutatio intrinseca physica in gloria, & hæc voluntas est libera, in Deo: ergo ex vi decreti liberi non datur necessario mutatio physica intrinseca in creaturis, ad quas terminatur. Maior est certa, & pater primo ex illo *Ezech. 18.* Nunquid voluntatis meæ est mors impij. Dicit Dominus, & non ut convertatur à viis suis, & vivat? & in fine capituli [quia nolo mortem morientis dicit dominus, revertimini, & vi-

V v vite]

vite. [Deinde cap. 33. hæc habet idem Propheta: sic loquuti estis dicentes, iniquitates nostras, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis tabescimus omnes; quomodo ergo vivere poterimus viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuatur, conuertimini, & conuertimini, & quare moriemini.] Quibus verbis absoute testatur Dei voluntas, qua vult omnium hominum salutem, etiam infidelium & obstinatorum, seu damnatorum; ad quod perpendenda est illa particula, vt conuertatur à via sua & viuatur, in qua conuersio, & æqualis vita, & non sola potentia conuertimini, conuertimini, sicut præcedens non ad potentiam sed ad ipsam actum extorquendum irrogatur: cum tamen eadem foret miserorum irrisio crudelissima, si aliunde præcipiat Deus quantum ex se est, habere quod puniat æterna morte, & eo sine procurat media permittendi finalem impenitentiam.

279 Dices his verbis solum contineri quandam declarationem diuinæ voluntatis, & non promissionem nostræ salutis.

280 Sed contra primo, quia hic solum intendimus probare dari in Deo, voluntatem in efficacem circa salutem hominum: ergo si hic declaratur talis voluntas cum veritate, & certitudine per vos; manifeste sequitur dari in Deo talem voluntatem.

281 Secundo contra; quia in his verbis contineri promissione salutis nostræ aduertit celestinus primus episcopus. 2. ad Episcopos Gallie cap. 2. dicens: [cum deus ad subueniendum sit paratissimus, & inuitans ad penitentiam, sic promittat peccatori, iniquis; quæcunque die ingenuerit peccator, peccata eius non imputabuntur ei, & iterum, nolo mortem peccatoris, sed tantum conuertatur & viuatur; salutem homini admittit qui mortis tempore penitentiam denegauerit.] Promittit ergo deus, se fore semper ad subueniendum paratissimum, ita vt peccator actualiter conuertatur, & viuatur quantum est ex parte dei, si per hominum non steterit.

282 Secundo probatur verbis *Matth. 23.* [quoties voluit congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis, & noluit:] ubi Hilarius *suo can. 24. fine* [frequenter inquit] congregare illos voluit prædicationibus Prophetarum sed frustra hunc impendit affectum, & in calum tanquam gallina congregans pullos suos continere eos sub alis suis voluit; terrena videlicet, nunc, & domestica avis factus quodam corporis sui, tanquam alarum operimento calorem, vt pullos suis vitæ immortalis indulgens, & involatum velut in nouam generationem producat. & post pauca [huius igitur familiaris, ac pæne terrenæ avis more congregare eos intra se voluit; vt qui conditione nascendi editi iam fuissent; nunc alterius generationis ortu, & calore confortantis renati in cæleste regnum tanquam pennatis corporibus euolarent. Quod quia noluerunt, domus eorum vacua, & deserta relinqueretur idest indigni habitatione spiritus sancti erunt.] Nihil itaque deficit ex parte diuinæ voluntatis, vt sub alas actualiter congregentur, sola voluntas resistit humana. Idem clarus ex hoc testimonio colligit Chrysostomus. *hom. 9. de laudibus Pauli, in fine* cuius verba referemus *sect. 5. num. 7.*

283 Tertio Probatur ex illo *Matth. 18. ubi*: [sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pucillis istis:] ubi Hieronimus. [quotiescunque perierit aliquis ex pucillis, non voluntate Patris perit] clarius D. Thomas in

proprio commentario ait: [minus dicit, & plus significat, quia voluntas eius est vt saluentur]; id quod manifeste deducitur ex superiori contextu; illa namque voluntas cælestis Patris traditur à Christo Domino, tanquam conclusio collecta ex Parabola de centum ouibus, & vna earum errante. Cui proinde subiungit præceptum de correptione fraterna, vt omnes cooperentur, quantum in ipsis est prædictæ Dei voluntati.

Sed efficacius omnibus his probatur ex verbis 284 Pauli 1. ad Timotheum, cap. 2. ubi: [qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum homo Christus Iesus.] In quibus verbis vt optime notauit P. Heriz primo dubium non est in illa particula, vult, significari actum liberum Dei secundo dubium non est in illa particula omnes homines, significare hominum pluralitatem.

Dubitatio autem duplex potest esse; prima erga obiectum illius actus liberi, secunda erga hominum vniuersitatem, an de singulis sigillatim verum sit, Deum ipsis velle obiectum bonum per actum liberum voluit; in vtraque dubitatione pro certo habeo & obiectum volitum esse gloriam, & homines, quibus illam vult, esse omnes sigillatim nullo excepto; prima pars patet manifeste ex contextu Pauli. Nam velle saluum fieri est velle salutem in proprietate sermonis, non vero velle auxilia sufficientia ad salutem; ergo qui affirmat, obiectum eius actus liberi esse gloriam cum omni proprietate recinet mentem Pauli non vero qui affirmat, auxilia sufficientia esse tantum obiectum quoniam illa solum metaphoricè & per tropum sunt salus; quia nimirum possunt esse causa salutis; atqui ex Augustino lib. 3. de doctrina christiana cap. 10. docemur verba scripturæ cum omni rigore, & proprietate intelligere, cum non cogimur ad absurdum ex attenta proprietate: ergo affirmari non debet, obiectum huius actus liberi esse auxilia sufficientia tantum, quæ metaphoricè sunt salus hominis; quod vero ex eo obiecto nullum sequatur absurdum in progressu faciemus manifestum.

Secundo id proba; nam si Deus nollet salutem 285 hominum sed tantum significare se velle ratione præparationis mediatorum non obsecraret Apollonius pro omnium salute vota facere: Probo hæc consequentiam, quoniam si in Deo non esset voluntas gloriæ, per quam serio & ex animo exoptaret hominum salutem, Paulus non contineret solidum, atque reale motuum orandi pro omnibus, sed solum significatum, & simulatum. Tertio proba ex illa Paulina causali; vnus enim Deus, in qua ideo allegat Dei vnitatem vt moneat nos fundere preces vt intelligamus vnum Deum esse omnium hominum creatorem, promissorem, & Patrem, qui vt summe bonus homines suos quasi filios amat, ac saluos esse cupit, quantum est ex parte sua. Qua ratione optime nos mouet ad fundendum preces pro singulis hominibus, nullo excepto; quod si in Deo non esset desiderium liberum, quo vere euperet salutem hominum, non proponeret solidum motuum sed inane.

Tertio ex alia causali vnus, & mediator Dei, & hominum; ex qua ita formatur ratio, Deus ita cupit nostram salutem, vt pro eius conuersione filium suum mediatorem nobis donauerit: ne debetis fidenter preces fundere ad Deum ergo debetis saluos fieri, tam bonum, qui vt consequamini salutem, præordinavit Filij sui incarnationem. Vnde ex

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 143

ex hoc contextu convicti graviores Theologi, atque Pauli expositores in hanc mentem conspirarunt; ita Benedictus Iustinianus gravissimus commentator epistolarum Pauli; ita Cornelius à Lapide eruditus & subtilis, P. Salmeron *disp. 5. in 1. epistol. ad Thimot. §. est ergo quadam voluntas: Estius in hunc locum*, & Stapleton *in epist. Pauli ad Roman. cap. 9. num. 19.* Ita quoque nostri Scholastici Pater Molina elegantissime *in hunc articulum. 6. & in concordia. q. 14. art. 13. disput. 10. & disp. 23. membro. 2.* P. Suarez *1. p. lib. 4. de predestinatione. lib. 1. & 2.* P. Lessius *de auxiliis. disp. de prædestin. & reprobatione Angelorum & hominum. sect. 6. in 1. assert.* P. Vazquez. *1. p. disp. 85. cap. 2. §. & 4.* P. Salas *tom. 2. in 1. 2. tract. 11. disp. 2. sect. 3. post. tertiam conclusionem.* P. Arrubal *disp. 50. cap. 2.* Mitto omnes recentiores Thomistas, quoniam ab his Doctoribus res hæc nervosè confirmata, & copiose locupletata est. Expendat lector quamnam sit maioris momenti auctoritas; an horum præclarissimorum Doctorum qui magnam in Paulo ex professo operam posuerunt, an eorum antiquorum scholasticorum quos pro se adducit is fuscitator eius opinionis, qui obiter, & transeunter rem tractarunt, sed nec hoc iure concedi debet oppositæ parti, quoniam, ut dicimus *infra. num. 70.* ea quoque auctoritas à nobis infingenda est ubi videbimus merito P. Molinam dixisse eam opinionem esse auctoritate destitutam.

287 Hoc idem docent D. Damascenus. *lib. 1. de fide. cap. 29.* explicans verba Pauli supra adducta, ibi: [quin illud quoque nos ne fugiat Deum, ut bonitate præstantem primarie quidem omnes homines servari, ac regni sui compotes esse velle; nec enim supplicij, ac cruciatus causa, verum ad hoc ut bonitatis ipsius participes simus, nos effinxit.] Quid clarius, & evidentius; prosequitur ipse Damascenus, [neque latendum est, eum præcedenter velle omnes salvari, & regnum eius consequi, nec enim ad puniendum nos plasnavit, sed ut efficit bonitatis suæ participes.] In quibus verbis per illam particulam *præcedenter*, significat voluntatem antecedentem Dei, seu inefficacem terminatam ad nostram salutem, & regnum æternum; Clarius tamen ipse Damascenus sic loquitur *in Dialogo contra Manich. pag. penult.* ibi: [neque enim cur sceleratus penas luat iudex causa est, etiamsi ipse volens sententiam ferat; verum is, qui facinus admisit, poenam sibi ipsi accersit; iudex autem iustitiæ causa est, iustitiam porro bonam rem esse constat; quamvis enim volens iudicet, non tamen primarie voluntatis ratione iudicat, sed secundaria: primarie namque Deus ex seipso vult omnes homines salvos fieri, atque ad veritatis agnitionem venire; cum autem peccamus vilitatis nostræ causa, nos castigari vult. Ita primaria Dei voluntas bonitatis est, secundaria iustitiæ.] Ergo secundaria, seu consequentis voluntatis obiectum est tale, ut non sit bonum, neque amabile ex ipso Deo, sed occasione earum rerum, quæ contingunt. Contingentia vero sic esse libera, ut non sint necessaria, neque ad vnam partem determinata Damascenus sæpe notat.

288 Ratio autem huius à priori est; quia maxima honestas datur in volitione mediorum ex intentione finis honesti: ergo volitioni divinæ amorem huius honesti obiecti negare non debemus; consequentia hæc patet, quia sicut scientia Dei propter infinitatem in ratione scientiæ cognoscit omne cognoscibile, ita volitio divina amat omne ama-

bile, in quo nulla est imperfectio: ergo negandum non est dari illam in Deo. Antecedens manifestum est; nam producere creaturas, ut glorificent creatorem, maxime honestum est; ergo non potest non à divina volitione amari; præcipue quia hoc univrsum propter hominem, & homo propter beatitudinem condita sunt: ergo.

Iste autem amor non potest esse efficax, quia 289 efficax voluntas Dei semper impletur ac consequitur id, quod vult, sed gloria omnium hominum nullo excepto, non mandatur executioni, licet velit Deus quantum est ex se, ut executioni mandetur: ergo talis voluntas gloriæ omnium hominum non est efficax, sed inefficax; cuius inefficacia sic explicatur; quia affectus, qui dicitur inefficax respectu alicuius, ut est volitio talis finis, & ex qua operatur amans illum, ita se habet, ut ex vi illius non consequatur finem ut in calu nostro contingit respectu Dei; quod non est propter defectum in volitione, aut in medio appposito, sed propter defectum creaturæ liberæ; cum vero Deus sic operatur ex intentione finis, & simul ex electione mediij apppositi, semper causalitas distincta est propter essentialem ordinem, quem habet & ad intentionem inefficacem, & ad electionem ab ea, qua produceret, si Deus ex unico tantum ex illis actibus operaretur; in quo calu distinguenda est duplex voluntas in Deo, alia est intentio inefficax finis, seu gloriæ, alia electio efficax: hæc vero volitiones distinguuntur à nobis per obiecta; nam prior comparatur ad gloriæ, & beatitudinem; posterior ad auxilia quæ sunt medium ad talem finem: quia vero obiectum electionis executioni mandatur, futurum que redditur ab æterno efficax volitio dicitur, nam absolute vult Deus tribuere plura auxilia congrua, & innumera sufficientia, ut videre est in reprobis, quibus Deus de facto concessit in vita auxilia congrua plura, & innumera sufficientia ex intentione antecedenti dandi omnibus gloriæ, idest quia Deus quantum est ex se volebat omnes homines salvos fieri, etiam reprobos, elegit efficaciter alio decreto talia media, quibus si vellet reprobi cooperari in gratia discederent, & compararent beatitudinem; quia vero talis electio fuit causa, ut auxilia illa ex possibilitate transirent ad futuritionem ab æterno, ad actualitatem in tempore, ideo vocatur efficax.

Cum autem ex alia parte obiectum intentionis v. g. gloria omnium hominum nunquam sit 290 exiturum, neque unquam transivit ad esse futurum, sed potius absolute relinquendum sit in statu possibilitatis, ideo inefficax dicitur talis intentio, ut distinguitur ab electione.

Dices, talem intentionem non extendi ad omnes 291 homines, etiam reprobos, sed solum ad prædestinatos, cuius gloria futura fuit ab æterno, & existit in tempore, ac proinde esse efficacem, & non inefficacem, quia in deo nulla datur voluntas inefficax: illa autem particula omnes homines, non debet intelligi ita univrsaliter, ut loquatur etiam de reprobis, sed solum ita debet explicari, ut ex omnibus aliqui amentur ad beatitudinem, videlicet, qui de facto consequuntur illam, eo modo, quo dicitur, omne animal fuisse in arca Noë.

Sed hæc explicatio est aperte, & immediate 292 opposita contra sanctos Patres, & præcipue contra D. Chrysostomum *homil. 9. de laudibus D. Pauli. tom. 3. in fine*, ubi sic ait: [ipse quidem vult omnes salvos fieri, at non omnium voluntas eius voluntati obsequitur, neque ab eo aliquis

cogitur, vnde & ad Ierusalem sic dicit, Ierusalem, Ierusalem quoties volui congregare filios tuos & noluiti; vides quod Dominus saluate nos vult, nos autem quia nos ei non adiungimus, maneamus in interitū; Deus autem paratus est ad saluandum hominem non in voluntarium, neque non volentem.] Ecce quomodo D. Chrysostom. his verbis aperte docet, omnes homines Deum velle saluare, etiam reprobos, & non stare hoc ex parte dei, sed potius ex voluntate ipsorum, qui nolunt tali voluntati cooperari: vnde talis voluntas, quæ executioni non mandatur propter culpam eorum, non potest esse efficax, sed inefficax.

293 Audiamus Augustinum, lib. de spiritu, & litter. ad Marcel. capite 33. vbi his verbis mirifice hanc veritatem declarat: [vult autem Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire; non sic tamen vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene, vel male vtentes iustissime iudicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra voluntatem dei faciunt; cum eius Euangelio non credunt, nec ideo tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno, & summo bono multisque pœnalibus implicari experturi in suppliciis potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt.] Vbi aperte D. Augustinus docet, contra voluntatem dei facere reprobos, qui non credunt, neque saluantur propter sua scelera: ergo ex Augustino datur voluntas in deo, qua vult, damnatos bene operari vt talibus operibus vitam æternam consequantur; sed hæc voluntas non potest esse efficax, alias executioni mandaretur & impleteretur ad vnguem; quia nemo est, qui possit resistere voluntati eius; sed hæc voluntas non impletur, sed potius ei resistit peccator, & oppositum illius executioni mandat ipse: ergo talis voluntas est inefficax quæ omnia P. Prosper fidelissimus discipulus Augustini his verbis docet, lib. ad capitula Gallorum sentent. 8. [Item qui dicit quod non omnes velit deus saluos fieri, sed certum numerum prædestinatorum, durius loquitur, quam loquendum est de altitudine inexcusable gratiæ dei; qui & omnes vult saluos fieri, atque in agnitionem venire veritatis, & voluntatis suæ propositum in eis implet quos præcitos prædestinauit.

Ecce quomodo D. Prosper reprehendit coarctantes vniuersalitatem verborum Pauli ad certum numerum hominum, asseritque durius loqui qui ita coarctat diuinæ misericordiæ largitatem, quam decet tantam magnificentiam, vnde lib. 2. de vocatione Gentium, cap. 19. explicans locum hunc Pauli sic ait: [non oportet, nisi perpetuum, æternumque sentiri secundum eas mensuras, quibus Deus dona generalia specialibus nouit cumulare muneribus, vt & qui exhortes gratiæ fuerint, de sua nequitia redarguantur, & qui eius lumine eniterint, non in suo merito, sed in Domino gloriantur.] Ecce in his verbis illud vult omnes saluos fieri, etiam pertinere docet ad exortes gratiæ comprehendendo reprobos, & capite 23. explicans eundem locum etiam vult in ea sententia paruos comprehensos. [Non irreligiose inquis, arbitror credi, neque inconuenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper vniuersis est impensa nationibus.] Quis autem dicat in his verbis non comprehendi plusquam prædestinatos, & cap. 25. sic ait: [siue igitur nouissima contemplantur sæcula, siue prima, seu media rationabi-

liter, & pie creditur, omnes homines saluos fieri deum velle, semperque voluisse, & hoc non aliunde monstratur, quam de his beneficiis, eaque prouidentia Dei, quam vniuersis generationibus communiter, atque indifferenter impendit.] Ecce Prosper egregie colligit ex beneficiis gratiæ indifferenter omnibus impensis voluntatem generalem Dei omnes saluos facienti; nam vt illa ex sua natura ordinatur ad eum finem, ita ex voluntate Dei.

De Chrysostomo mihi dubitare non licet, in nostra esse sententia primum, quia hom. 1. in epist. ad Ephes. ita ait: [secundum propositum voluntatis suæ perinde est, quia vehementer velle fieri, hoc ipse erat desiderium,] & infra, [hoc est quod mirum in modum cupit vehementer, desiderat nostram ipsorum salutem.] Nihil clarius dici potuit, & homil. 7. in 1. epist. Pauli ad Thimot. explicans nostra verba, [imitare (inquit) Deum tuum; nam si omnes ille vult saluos fieri, merito pro omnibus operatur, nihil desiderat ex his, quæ apud nos sunt, nisi nostram salutem, hanc vehementer vult, &c.] Nihil euidentius possem ego ipse excogitare ad meam sententiam confirmandam; nam ideo ait Chrysostomus, orandum esse pro omnibus, etiam reprobis, quia omnes etiam reprobos vult Deus saluos fieri.

Nec quæ ab aduersariis expenduntur pro sua sententia alienius momenti sunt; quia licet concedamus, Deum non vehementer cupere salutem omnium etiam reproborum; nihilominus non potest dubitari, quod saltem inefficaciter amet, & desideret salutem reproborum; vt euidenter patet ex testimoniis Sanctorum Patrum à nobis adductis, quod clarius liquet ex verbis Augustini ad articulos sibi falso impositos; ibi: [sincerissime credendum est atque profitendum; Deum velle vt omnes homines salui fiant; siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicite præcipit, quod in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur, ex quibus quod multi saluantur, saluantis est donum.] Quid clarius & expressius, quod etiam docuerat ante Cyprianus de Oratione Dominica, dum interpretatur petitionem tertiam, fiat voluntas tua, ibi: [potest etiam sic intelligi, vt quoniam mandat dominus, inimicos diligere & pro his quoque qui nos persequuntur, orare, petamus & pro illis, qui adhuc terra sunt & necdum cœlestes esse caperunt, vt circa illos voluntas Dei fiat merito & nos qui esse debemus deo Patri similes, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super iustos, & iniustos; sic Christo monente, oramus & petimus, vt precem pro omnium salute faciamus, vt qui adhuc sunt prima natiuitate terreni, incipiant esse cœlestes ex aqua, & spiritu nati,] fidei-
lium igitur oratio, quam Christus Dominus imperauit fieri pro salute omnium, etiam infidelium probat voluntatem Dei conferendi salutem bonis, & malis quantum ex se est, hæc enim voluntas dei est exemplar, & causa efficiens istius præcepti.

Ergo saltem simplici complacencia, & inefficaciter Deus vult salutem omnium hominum etiam damnandorum; quia Deus vult eorum salutem; atque non datur medium inter voluntatem efficacem, & inefficacem: ergo si non vult efficaciter per vos, saltem erit inefficax voluntas saluandi omnes; quod expresse docuit Ignatius epist. 6. ad Philadel. non procul à principio his verbis: [Oportet se-
parari ab infidelibus, & monere eos, & ad peni-
tenciam

tentiam prouocare; si forte audiant, & acquiescant. Amator enim hominum & Deus noster, & vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Propter quod & solem oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos; cuius utilitatis etiam Dominus volens esse imitatores dicit, estote perfecti, sicut Pater vester celestis perfectus est.] Vide generalitatem diuinæ voluntatis ad omnes homines, vnde nascitur generalis obligatio exhortandi omnes, & orandi pro omnibus. Quod autem hæc deat propter penitentiam omnibus hominibus, & de quibuscunque peccatis possibilem miserationem Dei, clarius constat ex eodem Ignatio *epistol. ad Smyrneses, inter medium, & finem*, dicente: [omnia quæcunque agitis, & facitis iam mirabilia sunt, vt corrigamus nos in Deo cum tempus habemus penitendi. Quod enim incertum est, non habet confessionem;] nimirum tempus mortis secundum illud *Psalm. 6*: [quia non est in morte, qui memor sit tui.]

297 Irenæus *libro quarto, capite 71* ait: [vis à Deo non fit, sed bona sententia adest illi semper, & propter hoc consilium quidem bonum dat omnibus, possit autem in homine potestatem electionis.] Ponderat primo, bonam sententiam Deo semper adesse, quantum ex se est, vt velit, ac desideret omnibus bonum; secundo inde prouenit, etiam bonum consilium dare omnibus. Deinde iterum, atque iterum Irenæus repetit, Deum omnibus dare bonum.

298 Ephrem *Cirrus serm. de vita religiosa, atque monastica pag. 6*, sic ait: [Deus animarum nostrarum vulnera sanat spiritusque à nobis mirabiliter suffert; omnes enim nos saluare cupit, & omnes regni sui hæredes, & possessores fieri desiderat, vult etiam voluntatem nostram, atque propositum, à se laudari, certis quanto desiderio salutem nostram sitiat, quanto opere nos saluare cupiat, qui pro omnibus operandum esse præcipit.]

299 Dices, quod cum nesciamus, quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat, sic etiam affecti debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri & oremus pro omnibus, vt salui fiant, quod aliter contingeret si certo cognosceremus, qui essent reprobi, & qui prædestinati. tunc enim solum deberemus orare pro prædestinatis;

300 Sed contra, quia si de alicuius hominis reprobatione nobis certo constaret pro illo non esset ita orandum, vt illius salus peteretur à Deo per desiderium prorsus inefficax, & petitionem prorsus absolutam adhuc tamen orandum esset petendo illius salutem per desiderium, quantum est ex parte nostra omnino efficax, & petitionem quantum est ex parte nostra omnino efficacem; ceterum simpliciter inefficacem, quoniam ex parte illius reprobi propter illius liberam maliciam defutura erat efficacia, licet nihil ex parte nostræ voluntatis, aut charitatis deficeret.

301 Probat hoc exemplo Christi Domini, qui *Lucæ 23*, pro omnibus crucifigentibus orauit; quorum his, qui prædestinati erant efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque penitentiam, gratiam, & beatitudinem, cæteris autem efficaci voluntate desiderauit, obtinuitque remedia, quæcunque simpliciter necessaria, vt videretur.

I. P. Tom. II.

niam actualiter consequerentur, nisi per ipsos statueret, vnde Hieronymus ad illa verba *Isaia 27*, [idcirco super hoc dimittetur iniquitas Domui Iacob. Propter hoc (inquit) id est, propter Christi orationem auferetur peccatum eius, si voluerit agere penitentiam; & merebitur benedictionem Dei qui sibi maledictionem fuerat imprecatus] dicens: sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Theophilactus *Luc. 23*, ad illa verba: [Pater remitte eis, nesciunt enim quid faciunt,] ait: [& utique dimissum fuisset eis peccatum, nisi deinceps in incredulitate mansissent,] quare supponit illis possibile fuisse actualiter obtinere veniam, si vellent. Idem colligitur ex Cypriano in sermone de Passione, inter medium & finem, dicente, Christum Dominum in cruce pendente orando impetrasse supplicij dilationem, & penitentiae locum, & petisse, vt aperirentur oculi eorum. Et ex sequenti contextu constat Cyprianum agere etiam de illis qui obstinati permanferunt in incredulitate. Itaque ex his omnibus manifeste colligitur, Christum pro omnibus etiam reprobis orasse, etiam si sciret, qui essent reprobi, & qui prædestinati, quia ipse Christus, qui pro omnibus orabat, sciebat, Deum non solum salutem prædestinatorum velle, vt his verbis docuit S. Clemens Romanus *libro 1. constitum. apostolicar. cap. 59*, ibi: [Nos ergo qui digni facti sumus vt essemus testes aduentus ipsius cum Iacobo fratre Domini, & aliis Septuaginta duobus, & septem diaconis eius ex ore domini nostri Iesu Christi adiuuimus, & perfecte scientes dicimus, quæ sit voluntas Dei bona, placens, & perfecta per Iesum Christum nobis demonstrata, vt nullus intreat; sed vniuersi homines vniuersi sententia credentes ei & vniuersim laudem ferentes in eum viuant in æternum.] In his verbis Clemens clare tradit tanquam acceptam ex ore domini nostri Iesu Christi Deum velle vt nullus hominum intreat, & quod vniuersi viuant in æternum; cuius euident argumentum est, Christum non solum pro prædestinatis, sed etiam pro reprobis sanguinem fuisse; ergo, certissimum est dari actum inefficacem in Deo; etenim cum actum liberum Theologi omnes diuidant in efficacem, & in inefficacem non solum in creaturis, sed etiam in diuinis eligi debet opinio, quæ hæc membra illæsa custodiat, non quæ euertat; quod si ex ea opinione efficeretur, omnem actum inefficacem liberum à diuina libertate tollendum esse, potius deferenda foret opinio, ex qua hoc absurdum inferretur, quam audacter pronunciare, nullum esse actum liberum inefficacem in Deo; nam quoties Deus vocat peccatorem, intendit conuersionem, desiderat, & amat penitentiam eius, vt expresse docuit Apostolus Petrus *epistol. 2. cap. 3*, ibi: [deus patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad penitentiam reuerti.] Salus vulgare est illud Ezechielis, *c. 18*,] nunquid voluntatis meæ est mors impij dicit dominus deus, & non magis vt conuertatur à viis suis.] Sed quoties Deus vocat peccatorem ipse non agit penitentiam, quia aliquando agit, aliquando non; ergo negari non debet intentio quo vocatus non agit penitentiam, intentio penitentiae inefficax libera.

Minor illa prima, & præcipua, in qua est tota difficultas, sic demonstratur, inquirendo ab aduersariis quam specialem mutationem realem intrinsecam faciat Deus in hominem per

X x

tatem

talem actum inefficacem, nam si nullam efficit, dabitur iam actus liber sine mutatione intrinseca, ex quo arguimus, dari posse actum efficacem sine mutatione intrinseca physica. Nec potest specialis repugnantia in illa assignari; imo facilius in illa intelligitur, quia intentio quatenus distinguitur ab imperio voluntatis circa omnipotentiam, ratione cuius omnipotentia influit in existencias rerum, & datur illa mutatio nullam aliam mutationem facit in obiecto, præter logicum transitum de statu possibilitatis ad futuritionis statum, talis autem transitus denominatio solum extrinseca est, ut late probauimus in metaphysica; unde mutatio intrinseca non datur ex vi illius actus; si vero aliqua specialis responderet illi actui, signetur quanam illa sit; ego vero ostendo nullam esse posse; quia vel illud, quod fit per hanc intentionem est aliqua mutatio pertinet ad ordinem naturæ, & hoc non, quia eadem omnino natura rationalis cum omnibus proprietatibus sibi connaturalibus posset à Deo creari sine tali intentione; sed tantum ut frueretur naturali fine. Vel illa mutatio est supernaturalis; & hæc in primis non semper fit in omni homine ordinato ad illum finem; multi enim homines nunc procreantur à Deo, in quibus nulla mutatio realis supernaturalis fit in toto tempore vitæ, ut patet in multis paruulis; neque est incredibile idem contingere in multis adultis infidelibus. Et deinde quando talis mutatio fit, non fit proxime, & immediate per illam intentionem; nam illa intentio est generalis ex se, & eadem respectu omnium, & mutatio gratiæ non est eadem respectu omnium: fit ergo in vnoquoque non per voluntatem dandi hanc, vel illam gratiam ut iidem Auctores fatentur, quæ voluntas sufficeret ad totam illam mutationem realem faciendam, si sola necessitas ipsius effectus secundum se expectetur: ergo illi intentioni nulla responderet in effectu specialis mutatio realis, quæ ex vi illius immediate resulteret.

Dices, actum illum non esse liberum, sed naturalem: sed hoc ut existimo, dici non potest; tum quia nulla creatura necessario debet ordinari à Deo ad finem supernaturalem. Tum etiam quia cum Paulus ait, Deum velle omnium hominum salutem, commendat Dei beneficium, & liberum erga homines amorem ut omnes Sancti intelligunt, & tamen loquitur de voluntate antecedenti non omnino efficaci. Tum denique quia licet illa intentio non sit absoluta de fine, tamen ex vi illius Deus vult conferre media sufficientia ad talem finem, & ita quantum est ex se vult dare illum finem: ergo non necessario, sed libere id vult; habet ergo Deus voluntatem liberam circa finem, ex qua nulla resultat specialis mutatio distincta ab ea, quæ fit per voluntatem conferendi media.

303 Dices, intentionem illam inefficacem gloriæ habere sibi correspondentem mutationem intrinsecam in creatura, quæ mutatio, licet non fiat in ipsa gloria, aut in homine respectu illius, fieri tamen mutationem in mediis ad gloriam, & in homine respectu mediorum, quæ mutatio, cum vnica sit, complet vtrumque actum liberum, intentionem videlicet & electionem.

304 Sed contra manifeste, quia impossibile est, quod duo actus distincti inter se compleantur,

& ultimo constituentur per vnum & idem constitutum; sed intentio, & electio sunt duo actus liberi Dei; ergo non possunt ultimo constitui, & compleri per vnica mutationem extrinsecam. Maior est certa; quia impossibile est, quod duæ substantiæ completæ distinctæ inter se vnica indiuiduatione compleantur ultimo. Item impossibile est, quod duæ actiones specie distinctæ ad eundem specie terminum formaliter ordinentur, & ratio est manifesta, quia vltimum constitutum alicuius in ea ratione qua vltimum est, est distinctum à quolibet alio: sed vnum, & idem constitutum non potest esse distinctum duorum, quæ conueniunt in constitutione per illud; quia ea, quæ distinguuntur differunt, & non conueniunt in ea ratione formalissima, qua distinguuntur; & ea, quæ habent vnum, & idem constitutum, non differunt, sed potius conueniunt, imo in illo identificantur; verbi gratia, si Deus poneret vnica formam in duplici materia, talia composita non differrent formaliter, sed potius essent vnum formaliter, quia constitutum formale esset vnum, & idem in duobus illis, distinguerentur autem materialiter, quia materie essent diuersæ inter se, unde si materia esset eadem, & forma esset eadem, nec materialiter, nec formaliter distinguerentur; quia ad hoc ut aliquid distinguatur ab alio, debet habere aliquid prædicatum, quod aliud non habet. Minor est clara: quia intentio, & electio nostro modo intelligendi se habent tanquam causa, & effectus; ideo enim datur electio mediorum, quia datur intentio finis; unde prius intenditur finis, quam eligantur media; sed actus, qui se habent tanquam prius, & posterius, tanquam causa, & effectus, tanquam fons, & rivus distinguuntur inter se: ergo intentio finis, & electio mediorum distinguuntur.

Deinde; quia actus distinguuntur penes obiecta, sed intentio habet pro obiecto gloriam, & electio habet pro obiecto media, quæ distinguuntur à gloria; sicut gloria distinguitur à meritis, gloriam enim solum Deus tribuit; merita autem proficiuntur ab homine libere, & meritorie operante: ergo electio, & intentio distinguuntur inter se.

306 Vrgetur, quia si mutatio illa corresponderet intentioni formaliter, intentio iam non esset inefficax, sed efficax. Patet hoc, quia ille est actus efficax, cui correspondet effectus à parte rei, quia efficax dicitur ab efficiendo; unde in mea sententia, si ex vi intentionis gloriæ, gloria quæ est obiectum illius transiret de statu possibilitatis ad actualitatem, talis intentio esset efficax; quia verè efficeret aliquid sibi correspondens, sed per vos illa intentio habet effectum sibi correspondentem, existentem, & futurum: ergo est efficax talis intentio, & non inefficax.

Præterea, quia ideo electio per vos est efficax, quia completur per mutationem illam quæ in re datur, sed etiam eadem mutatio correspondet eidem intentioni: ergo talis intentio est efficax, sicut electio, quia vbi est eadem ratio formalis, est idem effectus, vel quia effectus formalis: sed rota ratio, ob quam electio est efficax, est quia illi correspondet effectus in re ipsa faciendus: sed idem effectus correspondet per vos intentioni, sicut electioni: ergo sicut electio est efficax, etiam illa intentio;

tio; sed vos ipsi dicitis, & latissime probatis, tractat. 2. disputatione 17. capite tertio, per totum, intentionem gloriæ esse inefficacem circa omnes homines, tam reprobos, quam prædestinatos, hoc est intentionem illam vniuersalem: ergo manifeste sequitur, tali intentioni non correspondere mutationem illam, sed solum electioni.

308 Vergetur amplius; quia illa intentio propriissime, & formalissime quatenus intentio est primario non est ad media, sed ad gloriam; unde per vos est ante omnia præuisa media; quare tantum indirecte, aut solum virtualiter respicit illa. Sicut & contra electio directe, ac formaliter primario non respicit finem, sed media: ergo mutatio, quam dicitis correspondere intentioni, non est mutatio in obiecto primario formali, ac per se intentionis: ergo illa mutatio non complet primario, ac per se intentionem; atqui intentio quatenus intentio primario, & formaliter, & ut distinguitur ab electione, & formalissime quatenus concepta in ordine ad gloriam, est actus liber completus & adequatus: ergo actus liber formalissime, & per se non indiget, ut sit, mutatione extrinseca in obiecto proprio facta.

309 Ex quo sic euidenter argumentor; actus liber Dei constituitur in esse completi per se, ac formalissime, non in ordine ad obiectum virtuale, sed in ordine ad obiectum formale primarium, & per se; sed in ordine ad obiectum primarium saluatur sine mutatione: ergo primario in esse completi non petit mutationem. Ex quo amplius colligo, etiam in ordine ad obiectum virtuale, & indirectum non indigere mutatione; quia si talis mutatio non requiritur, ad complendum per se, ac formaliter actum liberum, nullo modo erit necessaria; sed sine tali mutatione completus est actus liber: ergo ad complementum illius non requiritur talis mutatio. Minor hæc sic demonstratur; quia intentio, ut intentio non completur in esse intentionis per electionem, nec per obiectum electionis, quia intentio completissima est per suam tendentiam in finem, quatenus distinguitur finis à medijs, quia intentio per tendentiam ad finem, & quatenus talis est, constituitur in esse causæ completæ respectu electionis, & mediorum, quæ sunt obiecta electionis; motus enim amore finis eligo media; unde ratio totalis eligendi media, est finis amatus, seu intentus, & ideo est vera hæc causalis ideo eliguntur media, quia finis est intentus, & amatus; & contra vero non bene valet; ideo amatur, & intenditur finis, quia eliguntur media; unde prior est intentio finis, quam electio mediorum; sed quod est prius non constituitur à posteriori; & quod est causa, non completur perfectum, sed potius quod est prius, completum est ante posterius, & causa ut causa prioritate naturæ est completa ante effectum: ergo intentio finis ex vi propriæ tendentiæ ad finem est completus, ac pene constitutus actus, priusquam detur electio mediorum, & media ex vi talis electionis discernantur; sed mutatio physica in creatura est ordine electionis & in obiecto illius: ergo ordine intentionis, & in obiecto illius nulla datur mutatio physica; ergo intentio in ordine intentionis, & ut est prior ipsa electione, & ordine electionis absolute, ac simpliciter est completa sine vlla mutatione physica; atqui intentio in ordine intentionis est actus liber formalissime: ergo actus liber formalissime com-

L. P. Tom. II.

pletus, & plene constitutus non petit necessario, ac formaliter mutationem intrinsecam physicam in creatura; unde si actus intentionis in eo, quod proprium sibi per se, ac formale habet, scilicet in suo obiecto formali, & in sua tendentia saluatur sine mutatione, à fortiori saluabitur sine mutatione in eo, quod sibi non proprie, sed per accidens conuenit.

Ex quo manifeste colligitur, omnino posse dari intentionem sine mutatione illa; quia mutatio illa non conuenit per se intentioni, sed per accidens; quia res non potest saluari sine eo, quod per se requiritur ad propriam constitutionem, optime autem saluatur sine eo quod per accidens illi conuenit.

SUBSECTIO XVI.

Ex variis incommodis hæc veritas propugnatur, & oppugatur sententia Aduersariorum.

310 **Q**uia si decretum liberum efficax Dei formaliter est necessaria entitas Dei simul cum extrinseca denominatione vel connotatione productionis futuræ ad extra, & idem est de diuina præscientia futurorum, sequitur euidenter, adhuc etiam in hoc tempore manere contingentem diuinam præscientiam & efficacem voluntatem rei nondum productæ; quapropter sicut adhuc est in statu contingentie peccare vel non peccare Antichristum, ita similiter adhuc in hoc tempore erit contingens, Deum præsciuisse futurum peccatum illius, & Deum voluisse illud permittere & voluisse damnari Antichristum, sequela sic probatur; quia scientia simplicis intelligentiæ & ipsa entitas Dei, seu complacentia necessaria omnium possibilium; supra quam cadit denominatio extrinseca, ut fiat decretum liberum secundum se, ac præcise considerata non potuerunt vnquam aliter se habere, nec aliter versari circa creaturas; solæ relationes rationis, seu denominationes extrinsecæ, vel connotationes potuerunt non fuisse (iuxta prædictam sententiam,) cum igitur eadem relationes, & denominationes producantur ab actionibus futuris, quæ sunt adhuc in statu contingentie, necessarium est, non minus contingentem esse nunc statum earum relationum, seu denominationum, & consequenter adhuc actionem futuram, aut non voluisse facere bonum vel permittere malum, quod est futurum, quam rationem fuisse prosequuti sumus, tomò præcedenti de scientia Dei, tota disputatione trigesima prima, præsertim sectione 4. & sequenti, demonstrantes iam nunc esse simpliciter necessariam & extra statum contingentie quamlibet præscientiam futurorum, & quamlibet liberam volitionem Dei, quemadmodum est iam extra statum contingentie cælos exiisse multis retro sæculis, licet adhuc eorum existentia perfecteretur.

Secundo sequitur ex eodem absurdo, vanam & fictitiam esse certitudinem, immutabilitatem, & inuariabilitatē diuinæ præcientiæ futurorum, atque diuinæ volitionis liberæ, quin potius sicut operationes, quæ nondum fuerant, adhuc sunt

in ita contingentia, ut possint non fieri, sic etiam relationes rationis, aut extrinsecæ denominationes, vel connotationes ex eis resultantes possunt non euenire, ideoque possunt non constituere divinam præscientiam futurationis, & divinam volitionem liberam; consequenter igitur præscientia, & volitio propter versatur circa futuras operationes, non minus incerta est, nec minus mutabilis & variabilis, quam futura operationes nisi præscientia, & volitio habeant ab intrinseco realem, & veram tendentiam ad illa obiecta determinate, quæ non constituantur nec compleatur relatione rationis vel denominatione, seu connotatione.

312 Deinde; nulla laus esset, divinam præscientiam non posse falli, neque perfectio illius debere iudicari; quoniam illius infallibilitas in eo formaliter, atque præcise consisteret, quod denominatio extrinseca, seu connotatio non posset esse alia, nisi quæ resultat à futuris actionibus; quod si alia futura fuissent actiones, alia connotationes, aut denominationes resultarent: itaque nulla representatio futurationis daretur in Deo, quæ non posset à futuratione discordare sed sola denominatio à futuratione resultans, est quæ non potest à futuratione discordare: hac enim ratione mea præscientia non posset falli, tantaque posset infallibilitate, quanta divina præscientia, quando ego scio, cunctos homines posse peccare, & posse divinam legem servare, quæ possibilitatis præscientia constitueretur præscientia peccati, quod est futurum per extrinsecam denominationem ex eo resultantem, & hanc erit impossibile falli; si erit impossibile præscientiam constitutam per denominationem à futura observantia divinæ legis.

313 Vltimo sic probatur nostra veritas, & manifeste refellitur sententia adversarij: nam si interrogemus ab adversarijs, cur hæc creatura, quæ connotatum extrinsecum divinæ volitionis dicitur, fuerit futura ab æterno, & existat in tempore, nullo modo poterit cordatus Theologus respondere, & tribuere hanc rationem huic interrogationi, quia à se talis est, aliàs esset Deus, & non creatura; nam quod à se est Deus, est, imo nunquam fuisset futura, sed semper fuisset actus; quia quod à se est, necessario est actus, & non futurum; in æternis enim idem est posse est, & esse: ergo debet respondere dicendo, quia potius voluit Deus hanc creaturam esse futuram, & actualem, quam alias innumeras, quæ ipso statu puræ possibilitatis in æternum relinquuntur non existunt: ergo hæc volitio Dei est causa cur hæc creatura potius sit, quam alia: Vt inquit D. Augustinus *tom. 3. lib. 3. de Trinit. cap. 4.* his verbis: [voluntas Dei est prima & summa causa omnium corporalium specierum, atque motionum; nihil enim fit visibiliter & sensibiliter, quod non de interiori, invisibili, & intelligibili aula summi Imperatoris inbeatur, aut permittatur, nullasque naturas à Dei voluntate seungimus, qui est auctor omnis, conditorque naturæ] & *tom. 5. lib. 5. de civit. Dei cap. 9.* sic ait [divina voluntas est causa omnium rerum, ipse prior dilexit nos] & *tom. 4. lib. de catechismo. cap. 4.* hæc profert. [& ideo bona voluntas Dei præcedit; nec possumus esse amatores, sed solum redamatores Dei; hinc gratis dedit quidquid dedit, quod signatis dedit, gratis autem Deum] & idem docet *tom. 8. super Psalm. 5. & tom. 9. tract. 3. super Ioann.* cuius vestigijs insilens D. Thom. 11

p. q. 19. vniuersaliter docuit voluntatem liberam Dei esse causam rerum, quod adeo verum est, ut omnes scholastici Theologi asserant, esse articulum de fide, cuius oppositum sit hæreticum dicere, voluntatem Dei liberam esse causam rerum.

Si autem interrogas cur detur in Deo volitio huius creaturæ potius, quam alius, non poteris respondere, quia datur hoc connotatum futurum, quia sicut effectus non est causa causæ, ita effectus non potest tribui pro causâ, seu ratione existentia causæ. Vnde qui diceret, ideo Deum velle hoc futurum potius, quam aliud, & dari potius volitionem huius quam alterius, quia hæc potius quam alia futura creatura est, irideretur sine dubio à sapientibus, tum quia circulum vitiosum committit in tali responsione, tum quia tribuit pro ratione existentia causæ seu pro causa causæ ipsum effectum talis causæ, quod est omnino ridiculum, quia euidenter sequitur de primo ad vltimum idem esse causam sui ipsius, quia quod est causa causæ est causa causati, sed per vos connotatum extrinsecum est causa volitionis divinæ, seu est ratio cur sit hæc volitio, & volitio est causa seu ratio, cur sit hoc connotatum: ergo de primo ad vltimum hoc connotatum est causa sui ipsius, & est ratio cur idem ipsum connotatum sit, quod est omnino absurdum: ergo manifeste sequitur ex hoc, connotatum extrinsecum non esse constitutum volitionis divinæ, quia si constitutum esset illius sine vilo circulo vitioso, sine vilo inconuenienti, ad quod vltimo necessario deveniendum esset, tribueretur pro ratione volitionis divinæ ipsum connotatum, sicut v. g. quia anima rationalis constituit hominem sine vilo circulo, ac sine vilo incommodo tribuitur pro causa existentia hominis ipsa anima existens in materia, ex qua nulla ratione cogimur ad redeundum ad hominem, tribuendo illum pro causa existentia animæ in materia, quia huiusmodi regressus à causa ad effectum, nullo modo potest fieri secundum rectam Philosophiam. Vnde si iterum interrogas, cur existat anima in materia ut constituat hominem, si causa à priori tribuenda est, non dicimus, quia homo componitur ex illa, sed potius recurrimus ad Deum dicendo, quia Deus, qui est à se, & liber est, habetque infinitum, & plenum dominium circa omnes res, voluit pro suo libito creare hanc animam & vnire illam materiæ.

Sed nullo modo potest tribui pro causâ à priori existentia huius volitionis potius, quam alterius, quæ est causa huius connotati, ipsum connotatum futurum, aut actuale: ergo euidenter sequitur, connotatum illud sine futurum, siue actuale non esse constitutum à priori actus liberi Dei: ergo alio priori & intrinseco constituto gaudet intra se in creato, & infinito talis actus liber Dei, quia talis actus liber Dei non est minus divina, increata, & imparticipata perfectio, quam relationes, & absoluta attributa Dei; sed quia tales perfectiones sunt divinæ increatæ, & imparticipatæ, adæquate, & totaliter constituentur intrinsecis, diuinis, & existentibus intra Deum: ergo similiter propter eandem rationem actus liber Dei non constituitur de foris emendicatio à creaturis imperfectissimis constituto essentiali, & formalissimo, sed potius perfectione increata, & à fortiori intrinseca, quam cetera attributa.

15 Dixi à fortiori; quia præter rationem increatam, aut diuinæ perfectionis quæ militat in ceteris, & impedit, vt extrinsecis creatis imperfectio- nibus constituentur, militat peculiaris, & præci- pua ratio in volitione diuina, sicut in scientia ad hoc vt nullo modo possint constitui per crea- turas, scilicet ratio vitalitatis, quæ petit ex con- ceptu suo præciso constitui, non per extrinsecas rationes extrinsecas, & cognoscentem existen- tes, sed potius per rationem intrinsecam intra viuens existentem: quia vita est perfectio adæqua- te, & totaliter intrinseca viuents, vt videre est adhuc in creaturis. Quapropter, cum actio vt sic sit indifferens ad hoc, vt sit intra agens, & extra agens quando contrahitur per differentiam actio- nis vitalis, contrahitur ad rationem actionis im- manentis, id est ad rationem actionis intrinsecè existentis in agente, ideo enim intellectio creata non est actio extra intellectum, sed potius est actio intrinseca, & immanens in intellectu, quia est actio vitalis, & ideo productio Verbi diuini & Spiritus Sancti est intrinseca Patri, quia est vitalis respectu illius, & è contra productio, seu crea- tio Angelì non est immanens in Deo, nec intrin- seca in ipso, sed potius est extrinseca respectu il- lius, & transiens, quia non est vitalis respectu Dei: ergo si decretum liberum, seu volitio di- uina, & scientia Dei, præter rationem communem increatæ perfectionis continent in se rationem adæquatam vitalitatis, nullo modo potuerunt con- stitui extrinsecis constitutis; & hoc à fortiori in volitione quam in scientia visionis, quia præ- ter rationem increatam, & perfectionem vitalita- tis, quæ reperiuntur in scientia visionis, & im- pediunt constitutionem illius per creaturam, datur alia specialis in volitione, ratione cuius totaliter impedit, ne volitio constituitur per creaturam, scilicet ratio causæ respectu omnium creatura- rum, quia causa nunquam constituitur per suum effectum.

316 Vt autem funditus euclamus, & radicatus la- befactemus sententiam hanc de constitutione liberi actus, quæ adeo planibilis est hoc tempore per extrinsecum connotatum, opera præcium du- xi vt argumento ab inconuenienti adducto quo vtitur Pater Didacus Ruiz *tom. de volunt. Dei, disp. 1. sect. 5.* ubi sic ait: quia si præscientia futu- rorum contingentium in Deo nihil aliud est, quam scientia simplicis intelligentiæ (quæ tan- tummodo complectitur simpliciter necessarias veritates rerum possibilem) addita extrinseca denominatione proueniente à futura productione rerum contingentium: item si decretum liberum est voluntas necessaria Dei addita solum deno- minatione extrinseca à creatura futura, sequetur manifeste, omnes fideles, qui saluandi sunt, certo cognoscere, se adepturos esse vitam æternam: con- sequens est contra fidem, vt patet ex Concilio Trident. ergo antecedens non est verum: sequela probatur, quoniam omnes fideles per fidem certo cognoscunt esse sibi possibile per Dei gratiam, & opem adipisci beatitudinem: hæc autem cognitio possibilitatis addita futuritione beatitudinis, & extrinseca denominatione proueniente à futura beatitudine, complebitur, & constituitur in ra- tione præscientiæ futuræ beatitudinis, quemad- modum simplex intelligentiæ, quæ Deus scit, mun- dum esse possibilem, addita extrinseca denomina- tione proueniente à futuritione mundi comple- ritur, & constituitur in ratione præscientiæ futu- ritionis mundi, quæ præscientiæ fuerit ab æter-

no: Eodem argumento probare possem, te præ- scire omnes actus liberos futuros omnium homi- num, & Angelorum; si cognoscis eorum actuum possibilitatem, & huic cognitioni superaddatur relatio rationis, vel extrinseca denominatio pro- ueniens ab eorum futuritione.

Item veniamus ad volitionem efficacem, quam opinio contraria constat ex volitione simpliciter necessaria, quæ est complacentia simplex omnium prout sunt possibilia, nec non ex relatione ratio- nis, seu extrinseca denominatione proueniente ab effectu futuro, vel ab actione transeunte, per quam est producendus; hæc enim duo, dicunt, esse satis vt per illa formaliter Deus ab æterno fue- rit constitutus in ratione volentis. Inde per argu- mentum similis formæ deducitur inconueniens non minus falsum, quam quod nuper circa præ- scientiam inferebamus, sequitur enim neminem vnquam fuisse iustum in charitate, & gratia Dei, si postea de facto commissurus erat peccatum mortale, parique ratione sequitur, neminem esse in peccato mortali, si postea per contritionem redi- turus est in Dei gratiam, & charitatem.

Sequela manifestior euadet exemplis, sequi- tur luciferum ab ipso primo suæ creationis in- stanti, quando Deo gratus, & iustus erat voluisse rebellare, & apostatare à Deo: quoniam in eo primo instanti necessariam volitionem habebat suæ beatitudinis in communi, & complacentiam simplicem excellentiæ maioris, & exaltationis propriæ. Huic igitur volitioni superaddita rela- tio rationis vel extrinseca denominatio à futura rebellionem, & apostasia qua libere voluit suam beatitudinem, & exaltationem consequi per illud medium, complebitur, & constituetur efficacem voli- tionem rebellandi, quæ fuerit iam in illo primo instanti creationis.

Eadem consequentia probabitur: in ipso die 319 Palmarum quando Iudæi acclamauerunt [Hosan- na filio David;] iam tunc commississe peccatum efficaciter volendi, & procurandi mortem illius; etenim etiam tunc placebat illis Dei honor & gloria Messæ venturi, cui complacentiæ, si subiun- gatur relatio rationis, vel extrinseca denomina- tio; quæ voluerunt occidere Christum Dominum existimantes, se defendere Dei honorem, & vsur- patam gloriam Messæ, complebitur, & consti- tuetur efficax volitio, quæ iam ab eo tempore vo- luerint efficaciter occidere Christum Domi- num.

Atque vniuersaliter, cum sit omnibus ratio- ne vtentibus necessariis amor boni, & beatitu- dinis in communi, non deerit hominibus quan- do sunt in charitate, cui si coniungatur rela- tio rationis, vel extrinseca denominatio ve- niens ab efficaci volitione, qua futuro tempore propter amorem apparentis & priuati boni pro- prii postponendi Dei præceptum, complebitur, & constituetur efficax volitio postponendi Dei præceptum, quæ fuerit in homine quandiu ra- tione vtitur, ideoque nullus adultus, & ratio- nis compos fuit iustus, & in gratia.

Contra vero nemo peccantium, & eorum præ- cipue qui sunt in gratiam redituri, caret omni 321 complacentia penitentis, & obseruantis di- uinæ legis, imo multi tunc & iam quando pec- catum committunt, habent simplicem compla- centiam contritiæ virtutis, & penitentis, cui si coniungatur denominatio extrinseca proue- niens à futura penitentia, vel futuris actibus con- tritiæ virtutis, complebitur, & constituetur efficax

volitio detestationis peccatorum, contritionis, & observantia divina legis, quæ volitio efficax iam pridem existerit eo ipso tempore, quo iste homo erat in peccato mortali, unde sequitur etiam tunc fuisse in gratia; quoniam etiam tunc habebat efficacem volitionem requisitam ad obtinendam gratiam.

322 Duas potissimum solutiones adhibent aliqui Theologi, primo namque respondent, eminentiam divinæ scientiæ, atque volitionis præstare quod præstare non potest limitatio, & imperfectio creatæ cognitionis, & volitionis. Hæc solutio verum dicit, falso tamen applicatur ad defendendam doctrinam oppositam. Verissime namque dicitur, eminentiam infinitam divinæ cognitionis, & volitionis hoc præstare, ut per eandem simplicissimam entitatem, & perfectionem intellectus præsciat omnia contingentia futura, & præsciret etiam alia, si forent alia futura; similiterque per eandem simplicissimam realitatem, & perfectionem volitionis efficacis, & libera velit quæcunque producit, & per eandem libere voluisset alias res, si alias decrevisset producere.

323 Cæterum iuxta sententiam, quam impugnamus infinita eminentia divinæ scientiæ, vel divinæ volitionis non præstat, ut Deus realiter per intrinsecam, & immanentem in se perfectionem determinate sciat, quæ sit futurum, & determinate velit producere quæ sunt producenda, sed dicitur deus hæc scire, atque velle propterea formaliter, & præcisè, quoniam habet necessariam scientiam, & volitionem, & illis superadditur relatio rationis vel extrinsecæ denominationis proveniens à forma Dei productione, vel ab effectibus producendis. Hoc autem nihil eminentiæ confert, neque prærequirit in divinæ cognitione ac volitione, quin potius imperfectiorem, inferioriorem, & limitatiorem quantum ad hoc constituit cognitionem, ac volitionem divinam qualibet creatæ cognitione, aut volitione, quæ realiter, & propriissime per seipsam formaliter præscit aliquos effectus futuros determinate, & realiter, ac determinate vult aliquid, facere prorsus independentem à qualibet relatione rationis, aut extrinsecæ denominatione, quæ à futuris productionibus ad extra, vel ab earum effectibus resultet in cognitionem, aut volitionem creatam.

324 Secunda solutio respondet in volitione nostra libertatem esse denominationem extrinsecam proveniente à potentia voluntatis, quæ potest non velle quoniam virtus imaginativa soluta: propterea quæ potest intellectum flectere ad utramque partem contradictionis; unde nihil mirum, si libertas in Deo si similiter sit extrinsecæ denominationis.

325 Verum tamen hoc exemplo non solvitur, sed augetur robor præsentis argumenti, quamvis enim nostræ volitionis libertas sit extrinsecæ denominationis, nihilominus ipsa volitio, quæ libera est, non potest esse denominatio extrinsecæ, sed omnino debet esse realis volitio. Præsens igitur argumentum, & reliqua primario intendunt probare volitionem creandi mundum; & cæteras volitiones effectus Dei esse reales, quo supposito, quid sit formaliter libertas in huiusmodi volitionibus, postea videbimus.

SECTIO VIII.

Thomistarum sententia ponitur, & oppugnatur.

Conclusio: Actus liber Dei non completur formaliter per ens rationis: probatur, Quia Deus, ut patet ex scriptura, & fide catholica, non sicte amat, & sic libere decernit, sed potius vere, & realiter, & sic tale decretum habet veros effectus reales, quod non posset esse, si decretum esset fictum vel fictio aliqua creata: atqui si decretum liberum Dei constitueretur respectu rationis, tale decretum esset fictum, & non verum: ergo decretum liberum Dei non constituitur sic. Minor, in qua est difficultas, sic probatur, quia respectus, seu relatio rationis non est vera, & propria relatio, sed ficta ad similitudinem relationis realis & veræ, licet cum fundamento in re ipsa, sed hæc relatio ficta, & non vera, & realis est constitutum decreti liberi: ergo decretum liberum constitutum erit decretum fictum & non verum: consequentia patet, quia ideo genus, & universale est fictum, & non verum, & reale superius, quia relatio generis, & universalitatis non est vera, & realis, sed rationis & ficta, licet habeat fundamentum. Item Chimæra composita ex homine, & leone est ens chimæricum, & fictum, licet habeat duo constitutiva realia, naturam scilicet hominis, & Leonis, ex eo enim quod unio, vel identitas sit ens rationis fictum & chimæricum. Sed licet entitas Dei, supra quam cadit formalitas actus liberi sit realis, nihilominus formalitas talis actus est rationis, & ficta, licet cum aliquo fundamento: ergo etiam decretum Dei erit fictum & non verum, & reale.

Adde; quia dato, quod Deus nec fecerit, nisi lapides, nec decreverit facere aliud ens reale præter illos in tota latitudine entis creati. Tunc enim certum est, Deum habere decretum liberum, per quod decreverit facere, & producere supradictos lapides, sed tunc nullum esset ens rationis, quod posset decretum Dei constituere & nihilominus daretur decretum liberum: ergo evidenter sequitur tale decretum non constitui ente rationis. Minor sic demonstratur; quia sine causa dirigente nullum potest dari ens rationis fictum; alias ens rationis esset à se, & non ab alio, & haberet perfectionem, quam non habet perfectius ens, scilicet Angelus, homo, & leo, sed tunc nulla daretur causa talis entis rationis: ergo tunc nullum daretur ens rationis. Hæc minor sic probatur, quia adequate causa entis rationis duntaxat est creatura intellectualis: sed tunc nulla daretur talis creatura: ergo nulla causa entis rationis daretur tunc.

Nec potest dici, ipsum Deum facere illud ens rationis; non enim potest dici in sententia P. Vazquez, quia tantum abest, ut ipse concedat talem effectum, ut neget absolute, Deum cognoscere illud, ne forte faciat. Deinde late probavimus in metaphys. Deum non posse facere ens rationis. Sed demus Thomistis aliquibus; Deum posse facere illud interrogo, an illud ens rationis fiat necessario à Deo, vel libere, non necessario, quia alias actus liber non esset liber, sed necessarius, cum entitas Dei, quæ est unum constitutum actus liberi sit necessaria, & ens rationis similiter sit necessarium ens, id est sine

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 351

sine libertate factum, & sicut actus primo primus voluntatis non potest constituere voluntatem liberam in actu secundo, quia talis actus est necessario factus; sic similiter ens rationis necessario productum non potest constituere Deum actu volentem libere; Si autem fiat libere à Deo: ergo Deus quatenus vult facere libere illud, est causa illius, ita vt Deus libere volens sit causa, & ens rationis sit effectus Dei libere volentis; sed effectus non potest constituere villo modo causam suam, vt tale effectum producat, quod pater ex supra dictis: Deum igitur vt libere volentem non poterit constituere ens rationis, quia est effectus dei, vt sic volentis libere.

329 Deinde, quia vel ille respectus rationis est à seo confectus sine fundamento, & idem est de creatura quacunque, vel est cum aliquo fundamento: si primum, erit chimericum ens rationis, ac per consequens decretum illud liberum erit chimericum. Si secundum, interrogo, an illud fundamentum sit sola entitas increata, & necessaria Dei, & hoc non, alias ens rationis erit necessarium & per consequens decretum. Item non erit maior ratio, cur resulter ens rationis, quod sit in ordine ad hanc creaturam producendam potius, quam ad aliam, cum Deus ex parte sue entitatis, & omnipotentiae equalis, & communis sit respectu omnium, cum respectu omnium sit Deus, & omnipotens, & non derit in eo maior ratio respectu huius, quam illius præter quam quod si potest esse fundamentum entitatis increata actus liberi, fateamur ingenue hac ratione increata constitui formaliter decretum liberum & non fictionibus, si autem entitas diuina sola non sit fundamentum, sed simul cum creatura, redeunt omnia argumenta supra facta contra extrinsecum connotatum.

330 Præterea sic infringo aduersariorum sententiam, quia vel Deus fabricatur tale ens rationis per scientiam, aut per volitionem, sed non per scientiam, neque per volitionem: ergo nullo modo fabricatur deus talia entia rationis, per quæ constituitur actus liber dei. Minor quoad primam partem sic probatur, quia in Deo duplex tantum scientia datur, alia simplicis intelligentiæ, & omnino necessaria, alia visionis: sed per scientiam simplicis intelligentiæ non potest effici tale ens rationis, tum quia talis scientia equaliter ad omnia possibilia extenditur, & nullo modo intuetur creaturas futuras, aut existentes: sed actus liber Dei per suam tendentiam non terminatur equaliter ad omnes creaturas possibiles, sed solum ad actuales, & futuras: ergo talis tendentia non fit à scientia simplicis intelligentiæ, tum etiam quia scientia simplicis intelligentiæ est omnino necessaria, sed à causa necessaria non potest prodire formalitas liberi quatenus talis, & indifferens quale est complementum actus liberi formalissime: ergo tale complementum non fit à deo, media scientia simplicis intelligentiæ. Tum denique quia ex parte scientiæ simplicis intelligentiæ nulla est ratio quare pro his magis, quam pro illis creaturis fingat entia rationis, quibus voluntas eas diligit, atque ad producendum determinetur, cæterum si ipsa esset causa entis rationis, qui est actus liber, & non voluntas, ipsa esset facultas libera ipsa causa existentiae, ipsa creaturas diligere diceretur, & non voluntas.

331 Deinde: quia deus per voluntatem vt sic vult libere: ergo id, quod addit velle libere per voluntatem additur, non per intellectum formaliter loquendo: ergo respectus ille rationis, qui confurgit

per actum intellectus vt sic, non potest esse id, quod formaliter addit velle liberum supra velle necessarium.

Declaratur amplius, quia decretum liberum 332 Dei est actus voluntatis diuinæ, & non intellectus: ergo virtualiter à parte rei, vel formaliter nostro modo intelligendi profluit à diuina voluntate adæquate, & totaliter, & non ab intellectu: sed respectus ille est complementum actus liberi: ergo complementum illud debet profluere à voluntate diuina, & non ab intellectu solo. Exemplo creatæ voluntatis declaratur. Totus actus volitionis creatæ, quia essentialiter voluntarius est, ac proinde actus vitalis voluntatis necessario adæquate, & totaliter debet profluere à voluntate, & non ab intellectu solum, aut ab alia potentia distincta à voluntate, alias voluntas adæquate non se moueret per suum actum; neque se reduceret de actu primo ad actum secundum à seipsa, sed potius passivè solum se haberet in illo actu, non agendo, sed solum recipiendo id, quod intellectus agit in illa; sed in sola receptione non datur vitalitas: ergo in tali actu non vitaliter se haberet voluntas, neque viueret per illum, & per consequens talis actus non esset adæquate vitalis, sed actus vitalis voluntatis adæquate est viuere voluntatis: ergo adæquate fluit active à voluntate, & non solum recipitur ab illa, quia si tantum reciperet illum, quasi inanime quid se haberet voluntas, vt decernit Concilium Tridentinum agens de libertate.

Tunc sic actus liber dei adæquate est actus voluntatis diuinæ: ergo adæquate est ab ipsa voluntate diuina, quasi active se mouente per illum: ergo nihil est in illa, quod non virtualiter à parte rei, aut formaliter nostro modo intelligendi profluat ab illa: sed respectus ille rationis, quem vos fingitis, est vltimum constitutivum actus volitionis diuinæ liberæ: ergo respectus ille debet profluere ab ipsa voluntate, & esse intrinsece in illa, & non fieri ab intellectu: pater consequentia, quia omnis respectus, aut ens rationis, quod fingitur ab intellectu, aut efficitur ab ipso, vere non est extra intellectum sed potius est in ipso intellectu cognoscere illud, & ideo dicitur quod obiectiue solum est in intellectu: vnde extrinsece se habet ens rationis fictum ab intellectu respectu cuiusque potentiae distinctæ ab illo, & quod certum est, vere, & realiter non existit intrinsece extra intellectum, alias non ens rationis, sed ens reale esset vt late explicuimus *Traité de Ente rationis*, sed totus & adæquatus actus voluntatis non solum per rationem, sed vere, & realiter existit intrinsece in voluntate diuina: ergo complementum talis actus liberi non est fictum à scientia diuina nec ab intellectu ipsius.

Deinde proba nunc non fieri talem respectum 333 rationis per scientiam visionis; nam scientia visionis sequitur ad decretum liberum completum; vnde habet pro obiecto ipsum decretum liberum iam factum, & futuritionem creaturarum; & ideo hæc est vera causalis, ideo deus videt per scientiam visionis creaturam futuram, quia ipsa iam futura est, & non è contra ideo est futura res, quia deus videt illam: ergo futuritio creaturarum præcedit scientiam visionis, & est prior illa, sed decretum liberum dei adæquate, & complete secundum omne complementum illius est prius futuritione, & prioritate naturæ antecedit illam, quia est causa illius, vt supra demonstravimus: ergo decretum illud liberum antecedit etiam scientiam

352 Disputatio XIX. De voluntate Dei.

scientiam visionis : ergo ipsa scientia visionis non potest efficere complementum prædeterminationis : ergo per nullam scientiam efficit Deus respectum illum rationis , per quem completur & constituitur actus liber Dei.

334 Minor illa prima quoad secundam partem sic demonstratur primo. Quia ut in tract. de ente rationis latissime probauimus , nulla potentia appetitiua potest facere ens rationis ; videantur dicta tali tractatu , quæstione per quam potentiam fiat ens rationis ne actum agamus ; sed voluntas diuina nullum potest fabricare ens rationis per quod ultimo compleatur in ratione volentis libere. Secundo quia vel ille respectus rationis sit à volitione necessaria , vel à volitione libera diuina , non à volitione necessaria ; quia volitio necessaria Dei solum terminatur ad ipsum Deum vel ad creaturas possibiles , & nullo modo respicit aut terminatur ad futuras , & existentes ; nec est causa , quare hæc potius creaturæ , quam aliæ existant : ergo à volitione diuina non potest oriri respectus , seu tendentia illa rationis , quæ non necessario sed contingentiter respicit obiectum , & non æqualiter ad omnes creaturas , sed ad has potius , quam ad illas terminatur.

335 Neque à libera ; quia si esset à libera , esset ut effectus à causa ; nam si voluntas libera Dei esset causa entium realium , quæ non sunt Deus quia omne quod non est Deus , est à Deo libere volente tanquam à causa completa : sed ens rationis non est Deus , nec est primum ens sed potius ad modum entis creati : ergo à fortiori est à Deo libere volente tanquam à causa completa in suo esse , sed nullus effectus , ut supra late probauimus est complementum , & constitutum formale essentialiale suæ causæ ; ergo respectus ille rationis , qui profuit à Deo libere volente tanquam effectus à causa , nullo modo complet , neque constituit formaliter actum liberum Dei.

336 Secundo Principaliter sic probatur , quia omnis relatio rationis resultat ad modum relationis realis , sed relatio realis resultat posito fundamento , & termino ; quæ sunt causæ talis relationis : ita ut ante positionem utriusque extremi simul nullo modo possit resultare relatio realis , v.g. Paternitas non resultat , nisi ponatur substantia generans , quæ est fundamentum , & substantia genita , quæ est terminus paternitatis : ergo relatio illa , seu respectus rationis , quæ ponitur ad constituendum decretum liberum , non resultat in Deo , donec simul existant terminus , & fundamentum illius : atqui terminus talis relationis est creatura futura , & actualis : ergo prius datur prioritate naturæ creatura futura , quam resultet relatio rationis in voluntate diuina , quia semper prior natura est causa , quam effectus , cum autem terminus relationis sit causa resultantis relationis , necesse est , ut talis terminus , qui est creatura futura prius ponatur , quam detur illa relatio in Deo. Itaque creatura futura est prior illa relatione & causa illius : ergo simul est prior decreto libero , & causa illius , quia quod est prius ultimo constitutio alicuius , & quod est causa illius est prius toto constituto per illud ut supra sectione præcedenti ratione prima contra P. Herize late demonstrauius , sed vltimum constitutum actus liberi per vos est relatio , seu respectus rationis habens pro termino , quem respicit & ad quem terminatur , creaturam

futuram , vel actualem , & creatura futura , ut futura , & ut distinguitur à possibili , est prior tali respectu rationis , & causa ipsius : ergo euidenter sequitur esse priorem , & causam respectu totius decreti liberi , quatenus liberum est : sed hoc est falsum , quia idem non potest esse causa suæ causæ , alias de primo ad vltimum à se ipso causaretur & esset causa sui ipsius , quia quod est causa causæ , est causa causati per illam , atqui si creatura futura esset causa decreti liberi , esset causa suæ causæ quia decretum liberum , ut supra late demonstrauius , est causa creaturæ futuræ ; ideo enim , creatura futura est , & transiit de possibilitate in actualitatem , quia deus libere voluit talem transitum : ergo iam creatura futura esset causa sui ipsius , quod est absurdum : ne igitur hæc dicantur , attendendum est , actum liberum qui est causa futuræ creaturæ minime constitui per respectum rationis habentem pro termino , & causa suæ resultantis creaturæ futuræ , sed potius constitui increatum , & infinito constitucio independenti , & in causato à quacunque creatura.

Dices , terminum formalem relationis non esse priorem illa , sed simul cum illa.

Sed contra , nam licet hoc falsissimum sit , ut patet ex nuper dictis , quia terminus formalis est causa resultantis relationis , & euidenter liquet ex ijs , quæ diximus in Logica prædicamento relationis , nihilominus ad præsens institutum do , esse simul terminum , & relationem , & hoc concessio , sic demonstro falsitatem opinionis aduersariorum , nam per vos creatura futura quæ est terminus formalis talis respectus rationis , est simul cum ipso respectu rationis , sed decretum liberum est prius creatura futura : ergo decretum liberum est prius respectu illo rationis . Patet consequentia , quia quod est prius aliquo est prius etiam respectu illius , quod est simul cum posteriori respectu illius prioris , verbis gratia , si Petrus est simul duratione cum Paulo , necesse est , ut sit prior duratione Petro , qui est simul cum Paulo : ergo si decretum liberum est prius natura , & causalitate creatura futura , & respectus rationis ad creaturam futuram , est per vos simul causalitate , & natura cum creatura futura , euidenter sequitur decretum liberum , quod est prius natura , & causalitate creatura futura esse etiam prius respectu rationis , qui est simul causalitate , & natura cum creatura futura , quia sicut se habent simul prius , & posterius in duratione ; ita se habent posterius , & prius simul ordine naturæ , & causalitatis .

Sed quod est prius causalitate , & natura alio nullo modo potest constitui formalissime per posterius se ipso , ut substantia generans non constituitur formalissime per substantiam genitam , & ideo Pater æternus quia est prior origine Verbo diuino , nullo modo potest constitui formalissime per filium : ergo decretum liberum quod est prius respectu rationis ad creaturam futuram , non potest villo modo formaliter , & essentialiter constitui per illam .

Dices , etiam si respectus rationis sit simul cum creatura futura , nihilominus non est posterior natura ipso decreto libero .

Sed contra , quia ut ex nuper dictis patet , oppositum demonstratum manet , sed demus esse verum , quod aduersarij dicunt , nihilominus tamen certissimum

certissimum est, respectum rationis terminatum ad creaturam futuram non esse priorem ipso decreto libero causante creaturam futuram, quæ est terminus talis respectus rationis sicut, v. g. impossibile est, quod paternitas in creatis sit prior substantia generante patris quæ est causa substantia genitæ, ad quam terminatur relatio paternitatis, & quam habet pro termino formali ipsa, imo in certa Philosophia habetur pro certo, sicut substantia generans est prior substantia genita, ita etiam esse priorem relatione paternitatis, quæ terminatur ad substantiam genitam; atqui si decretum liberum ultimo, & formaliter constitueretur per respectum, seu relationem rationis terminatam ad creaturam futuram, talis respectus rationis esset prior ipso decreto libero; quia omne constitutum est prius constituto, ut albedo est prior albo, & anima rationalis est prior homine; & quæcunque pars est prior suo toto; quia, totum est effectum, vel quasi effectum formale partis: ergo adhuc supposita hac ultima solutione vestra impossibile est decretum liberum Dei, constitui formaliter & essentialiter per respectum rationis dependentem tanquam à termino à creatura futura causata ab ipso decreto libero Dei; sicut impossibile est substantiam generantem Petri in esse talis constitui formalissime, & essentialiter per respectum paternitatis terminatum ad substantiam genitam & dependentem ab illa, quæ est effectus, & causatur à substantia generante; unde sumpto pro medio termino huius respectus rationis evidenter demonstratur talem respectum rationis non posse esse constitutum formale, & essentialiter decreti liberi Dei.

Nunc autem sumpto pro medio fundamento talis relationis, manifeste, & efficaciter probatur idem intentum; quia omne fundamentum relationis resultantis in illo est prius ipsa relatione resultantem; quia fundamentum est causa talis relationis, unde nullus huc vique ausus est dicere, relationem paternitatis non esse posteriorem substantia Petri generantis; de hoc ergo fundamento interrogo à vobis, quod sit, an sit volitio necessaria an libera; libera non potest esse; quia id quod constituitur essentialiter per aliquam relationem non potest esse fundamentum talis relationis; v. g. quia hoc concretum, simile formaliter constituitur per relationem formalem similitudinis, non potest esse fundamentum talis relationis, quia fundamentum est causa relationis & concretum, seu constitutum per talem relationem est effectus formalis illius: atqui idem non potest esse causa & effectus simul respectu eiusdem; ergo non potest esse fundamentum relationis, & simul constitutum, seu concretum respectu eiusdem relationis, quam fundat; sed decretum liberum Dei per vos formalissime, & essentialiter constituitur per respectum rationis ad creaturas futuras: ergo idem decretum liberum non potest esse fundamentum eiusdem relationis per quam constituitur.

Nec etiam tale fundamentum potest esse volitio necessaria; quia adhuc posita volitione necessaria, qua amat Deus seipsum, & creaturas possibiles, nondum datur creatura futura: ergo nondum datur respectus rationis ad creaturam futuram; patet consequentia, quia quando non datur causa alicuius effectus non potest dari talis effectus; effectus enim sine causa non habet esse, sed ex vi volitionis necessaria non

datur creatura futura, quæ utpote terminus, & specificativum formale respectus rationis ad ipsam est causa formalissima, & necessaria talis respectus: ergo ex vi volitionis necessaria non resultat respectus rationis ad creaturam futuram in voluntate Dei, quia ex vi illius actionis solum resultat relatio, ex vi cuius ponitur terminus talis relationis; quare ex vi generationis resultat paternitas ad filium, quia ex vi generationis ponitur, & producit terminus paternitatis, qui est substantia genita: sed volitio necessaria non causat creaturam futuram, & actualement, alias creaturæ futuræ, & actuales necessario fierent à Deo, & non libere, quod est hæreticum, quia ille terminus producitur necessario, & non libere; qui ponitur, & producitur per volitionem necessariam, & non liberam, ideo enim spiritus sanctus necessario, & non libere producitur à Patre, & filio, quia producitur per volitionem necessariam, & non liberam; sed per vos per volitionem necessariam, & non per liberam ponitur creatura futura, quæ est terminus talis relationis rationis: ergo necessario ponitur talis creatura futura, imo necessario, & non libere ponitur in Deo relatio ad illum terminum patet consequentia, ideo relatio spiritoris activi in Deo est necessaria, & libera in Deo, quia datur in Deo ex vi volitionis necessaria, & ex vi termini producti per volitionem necessariam: sed relatio illa rationis ponitur ex vi volitionis necessaria, & terminatur ad terminum productum per volitionem necessariam: ergo talis relatio necessario conveniet Deo: ergo constitutum per illam erit necessarium in Deo, & non liberum: ergo actus liber non constituitur per talem relationem.

Deinde, quia nulla est ratio, quare volitio necessaria quæ versatur in amore Dei & præcedit ratione volitionem liberam, magis determinetur per respectum rationis ad has creaturas, quam ad illas, quare enim potius resultet illa relatio, quam hæc, cum pro illo priori rationis æqualiter se habeat ad omnes: ubi notandum est discrimen inter scientiam liberam, & volitionem, quod ad illam præsupponitur existentia obiecti, sive præterita sive præsens, sive futura; nam ideo cognoscit esse rem futuram aut præsentem, quia ipsa futura, aut præsens est, ut ostendi supra, in volitione è conuerso se res habet; quippe ideo res existit, quia Deus vult illam existere: ergo non potest declarari volitio libera Dei per respectum rationis resultantem; quoniam ad eam resultantiam nullum præcedit fundamentum, si in Deo esset aliquis actus liber præcedens respectum ut est in nobis, dici quidem posset, eum esse fundamentum respectus; at tunc volitio libera non consisteret in respectu, sed in actu, qui præcessit: ergo cum solus actus necessarius præcesserit ex æquo se habens in ordine ad creaturas, ponitur iste respectus sine fundamento.

SVBSECTIO I.

Tertio principaliter argumentor.

341 **D**eus efficit creaturas per suam volitionem, seu quia eas vult, ut patet ex locis Scripturæ; non potest autem eas efficere per relationem rationis; ergo volitio creaturarum in Deo, seu Deum velle creaturas, non consistit in ente, aut relatione rationis. Minor probatur, quia relatio præsertim rationis non est actiua, & idem argumentum est in scientia visionis, per eam enim gubernat Deus; nam ex præiudiciis meritis Christi confert nobis dona suæ gratiæ, & ex præmissis meritis nostris confert præmia, & supplicia; non autem gubernat per relationes rationis, & sic Molina prima parte, questione decimaquarta, articulo 15. & questione 19. articulo secundo, disputatione secunda & tertia, & articulo tertio, affirmat, Deum non efficere, nec gubernare creaturas per entia rationis conuenientia diuinis actibus, sed per fundamenta illorum, quod falsum erit, nisi in fundamentis intelligatur velle amare, & videre creaturas, & ipsarum opera: ergo actus isti liberi Dei nihil rationis intrinsecè inuoluunt. Et sane si voluntas diuina sine vlla reali determinatione ad intra posset agere ad extra, non videretur omnino absurdum idem concedere in aliqua voluntate creabili; quod tamen nullus admittit: ergo nec in voluntate diuina dicendum est, eo quod de ratione voluntatis est nihil ad extra agere, nisi vere, & realiter præuolendo illud; nec voluntas habet vim agendi immediate ad extra, sed mediante suo actu interno ad opus externum terminato.

Præterea; quia amor simplex complacentiæ, quo Deus necessario diligit creaturas (ut recte docet Fonseca *romo tertio*; *Metaph. libro septimo, capite 8. questione quarta, sectione 5. & questione 5. sectione 4. & 5.* & Pater Suarez, *tomo secundo, Metaph. disputatione 30. sectione 9. numero 13. & 34. & sectione 16. numero 36. & 37.* ubi tamen oppositum putat probabile,) non inuoluit respectum rationis, sed formalissime, & in suo ultimo complemento est realis: ergo idem dicendum est de amore libero creaturarum; quia non minus vere realiter, & propriè eas amat simplici amore complacentiæ necessario, quam efficaci libero.

342 **V**ltèrius; Nam si velle diuinum completeretur intrinsecè per ens rationis, ex eo quod fieret de volente nolens, aut de conuerso, non mutaretur realiter, sed secundum entia rationis, quod nulla esset imperfectio, & sic posset tribui Deo, sicut ei tribuit Ioannes Antonius delphicus passim, *lib. de rerum euentu*, præsertim, pag. 23. usque ad 29. quod est contra Scripturas, & Patres docentes, esse magnam imperfectiorem, & ideo longissime distare à deo mutari secundum voluntatem aut consilium, fierique de volente nolentem, aut contra. Vide Iustinum in reprehensione Gentilium, ad secundam interrog. & in responson. ad 36. quest. Gentilium, item Ildorum primo, de sum. 60. cap. 1. Amb. 1. de fide, cap. 5. Augustin. 11. de ciuit. capite quarto, & 6. & 11. & 5. de Trinitate, cap. 16. Irenæus libro secundo, capite 64. Cyril. libro de recta fide ad Theodosium. Bern. serm. 8. in Cant. 1. Regum. 15. penitudine non flectetur, nec enim homo est ut agat penitentiam. Habr. 6. [immobilitatem consilij sui,] Malach. 3. [ego Deus, &

& non mutor,] *Iacobi 1.* [apud quem non est transmutatio,] &c. de quo loco optime Fonseca *tomo 3. Metaph. lib. 7. c. 8. q. 4. sect. 7. ad 4.*

Urgetur; quia nulla perfectio diuina, præter actum liberum, constituitur per ens rationis, & tota ratio est, quia ens rationis, vti ens fictum, nullam dicit perfectionem realem veram, & multo minus perfectionem infinitam simpliciter, & increatam; qualis debet esse illa, quæ constituit attributum, aut excellentiam diuinam; sed etiam actus liber Dei est perfectio realis infinita, & increata: ergo nullo modo potest constitui formalissime, & vltimo per ens rationis.

Nec valet dicere, cæteras perfectiones diuinas non requirere contingentiam, ac proinde non constitui ente rationis, actum autem liberum habere contingentiam rationem indifferentem; & ideo indigere constitutio rationis, ut sit liber & contingens, quia quidquid deus est, & in deo intrinsecè est, nullam habet contingentiam, sed summam necessitatem.

Sed contra manifeste, quia indifferentia diuina, ad quam petis ens rationis, est vera, & realis indifferentia, sicut est vera & realis libertas, quia de fide est, Deum vere, & realiter sine vlla fictione intellectus esse liberum; sed vera, & realis indifferentia non potest constitui per ens rationis, & fictam entitatem, sicut substantia non potest constitui in esse substantiæ per accidens, & Deus in esse Dei per creaturam: ergo tale ens rationis ad libertatem diuinam nullius momenti est: ergo nullo modo libertas diuina per ens rationis constituitur. Quare excogitandus est modus, quo libertas diuina saluetur intra perfectionem diuinam, ratione purissimæ eminentiæ diuinæ propter æquiualentiam purissimam ad contingentiam, & distinctionem libertatis creatæ eo modo, quo *quest. sequenti*, à nobis assignabitur; si autem non poteris conciliare libertatem diuinam, & diuinam indifferentiam cum necessitate formali essendi diuinitatis, fatendum potius tibi erit, arcanum huius mysterij, quam constituentem perfectionem infinitam actus liberi imperfectiōibus fictis entis rationis, tuam ignorantiam stulte cartis, & tractatibus ad posteros propagare.

Deinde; quia si propter contingentiam constituitur actum liberum dei respectu rationis, qui non est ipse Deus, melius esset tibi constituere actum liberum per connotatum extrinsecum reale creatum; quod vere, & realiter contingens est, & alioqui non est fictum, sed ens reale, ac proinde vere, & realiter id, quod constituitur à tali connotato, non erit fictum, chimericum, & metaphoricum, quale est id, quod resultat ex Deo, & ente rationis, quod est aperte contra testimonia Sacra Scripturæ & Sanctorum Patrum, quæ non fictam, sed veram, & realem libertatem concedunt Deo.

Si autem dicas, nolle constituere actum liberum per creatum connotatum, quia ex deo, & creaturis, vtpote extremis maxime distantibus nihil per se vnum, aut nihil dicens perfectionem potest resultare; efficaciter contra te insurgo; quia plus distat ens rationis à deo, quam ens reale creatum ab ipso; & minus perfectio realis habet ens rationis fictum, quam ens reale verum, etiam si creatum sit, ac proinde minus vnum ens per se potest resultare ex ente rationis, & deo, quam ex ente vero reali, licet creato, & ipso; nam ex humanitate Christi.

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 355

Christi, & Verbo diuino resultat vnus ens per se, & ex ente reali, & rationis nullo modo potest resultare ens per se; quare non potest negari, quod concretum ex Deo & ente reali creato, excedat maxime in veritate, proprietate, & realitate concretum constitutum ex Deo, & ente rationis, quia praeter imperfectionem, quae datur distinctionis, & distantiae inter creaturam, & Deum, quae maior est inter ens rationis, & ipsum datur alia maxima imperfectio in ente rationis, scilicet, quod non sit vera, propria, & realis entitas: sed ficta, impropria, & metaphorica; quapropter si ratione illarum minorum imperfectionum non audes constituere decretum liberum ex Deo & creatura, à fortiori deberes tenere constitutionem decreti liberi per respectum rationis & voluntatem diuinam propter easdem; imò, & alias maiores imperfectiones, quae dantur in hac tua constitutione per ens rationis, seu relationem fictam.

347 Deinde; quia sicut ad verificationem multorum mysteriorum in diuinis, verbi gratia, ad communicationem diuinitatis, non communicata paternitate ad generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, supposita identitate harum perfectionum inter se, & ne verificentur duo contradictoria simul in eodem respectu eiusdem, indigemus sine dubio aliqua distinctione inter talia attributa, & nihilominus non confugimus ad distinctionem rationis; quia haec est fictitia, vmbra, & nullius momenti ad mysteria illa, quae sine vlla fictione vere, & realiter contingunt; vnde cum non possimus tribuere distinctionem formalem à parte rei, confugimus ad distinctionem virtutalem eminentissimam à parte rei; qua secundum exigentiam dignitatis mysteriorum conciliamus difficultates adeo abstrusas, & arcanas; ita similiter ad conciliandam diuinam libertatem, & indifferentiam (quae non est ficta & metaphorica, sed vera, & realis) cum necessitate omnimoda diuini esse, non debemus confugere ad vmbrales fictitias, minutas, & imperfectissimas fallacias mentis; quia haec nihil possunt deseruire ad vera, infinita, & increata mysteria; sed potius si non ad contingentiam formalem essendi, & non essendi; quia hoc vetat & interdicat fides catholica propter imperfectionem maximam illius indignam omnino Deo, saltem minimum debemus nos conferre in summam & actualissimam diuinæ puritatis, & actualitatis eminentiam, cui ratione propria & excellentissimae perfectionis conuenit contingentia æquiuenter, & virtualis, de qua late, *quest. sequenti*, cui innitentes & ipsa manu ducti splendidissimoque ipsius radiantis luminis fulgore circumfusi sine vlla tergiversatione, incommodo, & dubitatione facillimo negotio poterimus conciliare hæc mysteria, & quarumcunque difficultatum in contrarium obstitentium repagula superare, & veritatis scopum recta collimare.

348 Præterea, relationem illam rationis sic impugno; quia Deus ideo libere vult quia cum indifferentia ita vult hanc creaturam creare ut potuisset pro libito velle illam non creare; & hoc idem vere, & proprie, & non improprie: non igitur hoc contingit ratione relationis, seu respectus rationis, sed ratione alicuius, quidquid demum id sit, quod naturæ ordine relatione rationis antecedit; siquidem relatio volentis ad volitum simul natura est cum relatione voliti ad volentem; ut patet ex oppositarum relationum proprietate; rela-

I. P. Tom. II.

tio autem volita fundatur in re volita, quæ ut volita posterior natura est ipso actu voluntatis, à quo causatur, ac proinde ipse respectus posterior est ipso decreto, & sic non potest constituere decretum; ex quo colligo, fictitium etiam esse id, quod asserunt aduersarij, scientiam visionis constitui etiam respectu rationis; nam interrogo, quis producat talem respectum rationis; si dicas ipsam scientiam visionis: ergo ipsa scientia causat suum constitutum, & sic erit completa antequam compleatur; vnde antequam adueniat respectus ille rationis, iam erit vltimo determinata, & plene constituta: de illo enim constituto interrogo, si est reale vel rationis; si reale: ergo superfluit ens rationis; si est ens rationis, iterum quæro à quo fiat, & quidquid responderis, dabitur processus in infinitum.

Tandem quis sibi poterit persuadere, omnes actus diuinarum virtutum, verbi gratia, charitatis, liberalitatis, misericordiae, iustitiae, & similia esse entia rationis, alias tota sanctitas, vita, & perfectio Dei ens rationis erit; vnde totus Deus non verus, & proprius Deus, sed deus fictus, & apparens vocandus erit; quia tale est ens, & talis est essentia, quales sunt perfectiones & exercitia illius; sed si constituentur actus liberi Dei, qui sunt perfectiones diuinæ charitatis, iustitiae, misericordiae, &c. entibus rationis, tales perfectiones erunt entia rationis simpliciter, & non entia realia: ergo iam Deus, cuius perfectiones sunt, erit Deus fictus & non verus, proprius, ac realis Deus.

350 Sequela illa sic demonstratur; quia omne concretum & constitutum denominatur ab imperfectiori constituto simpliciter, & absolute, & non à perfectiori; ut videre est in homine, qui denominatur corruptibilis ab vnioue, & non incorruptibilis ab anima rationali, & corpore, & vniuersale vocatur ens rationis à relatione rationis, & non ens reale à natura reali, alias posset aliquis sapiens dicere dari vniuersale à parte rei absolute, ac simpliciter, quod exhibetur, & ridetur in Platone. Item concretum ex homine, leone, & ceruo absolute, & simpliciter dicitur chimæra, & ens rationis fictum solum propter vniouem rationis inter illa entia, & non vocatur ens reale propter entitates hominis, leonis, & cerui, ex quibus componitur, quæ veritas ut sæpe dixi, fundatur in illo principio, bonum ex integra causa; malum autem ex quocunque defectu; sed actus illi vitales virtutum diuinarum, seu perfectionum constituuntur vltimo, & formaliter in ente rationis, & relatione, seu respectu ficto per intellectum: ergo licet constituentur ex alia parte Deo potius ex ente rationis denominabuntur, & erunt entia rationis absolute, seu entia fictitia, quam ex diuinitate entia realia; vnde sine dubio fictitiae Deus miscbitur, & fictitiae iustus erit, imò vinct Deus vitam fictitiam, & erit sapiens fictitiæ & solum per rationem; vnde sine dubio imperfectior erit vita Dei nostra; cum nos viuamus vitam veram, & realem, & non constituatur vita nostra, neque perfectiones nostrae entibus rationis, increatae autem diuinæ, & vitales perfectiones talibus entibus rationis constituantur: ne ergo hæc absurda sequantur, dicendum est, actus liberos Dei constitui per respectus & relationes rationis.

Aliqui respondent, cum dicitur, actus liberos Dei

Y y z

Dei

Dei constitui relationibus rationis, intelligendum id esse, quoad nostram cognitionem, non quoad eorum constitutionem.

352 Sed contra; quia hæc solutio non est ad rem; quia questio non sit de cognitione actuum liberorum Dei, sed de eorum esse; quod ipsorum cognitionem antecedit.

353 Dices, & est aptior solutio, actum liberum non constitui per relationem formalem rationis, sed per fundamentum talis relationis, explicatum per respectus rationis supradictos.

354 Sed contra insurgit efficacissime P. Suarez inquirendo ab adversariis, quid sit in divina voluntate tale fundamentum; aut enim est ipsum velle Dei necessarium, ut sic, aut aliquid à parte rei ei formaliter superadditum; primum dici non potest, tum quia illud fundamentum semper, ac necessario est; posito autem eodem fundamento, & termino, eadem relatio nata est constringere, siue rationis siue realis: esset ergo illa relatio non libera, sed necessario, tum etiam quia ex modo concipiendi nostro constat, ex solo velle Dei necessario ut sic nullam nobis præberi occasionem apprehendendi relationem aliquam, vel habitudinem ad objecta creata; quia per illud velle ut necessarium solum concipimus Deum ut se amantem: ergo in illo ut sic nulla relatio rationis ad creaturas ut in seipsis existentes fundari potest; si autem dicatur secundum, inciditur in opinionem Caietani ab omnibus Theologis catholicis reprobata, nobisque in fine huius questionis fortiter oppugnanda, nam illud additum aliquid rei est, non rationis, quia est fundamentum ex parte Dei & volitionis eius, ut cum illo respectu concipi possit, ostendimus autem iam huiusmodi fundamentum non esse aliquid rationis, sed rei; alias si illud fundamentum esset ens rationis de eodem, & contra ipsum insurgerent omnia supra posita argumenta, & præterea proceditur in infinitum.

355 Rursus illud non potest esse aliquid necessarium si ens reale est; tum quia dicitur esse quid additum ipsi velle necessario; tum etiam quia non magis posset esse fundamentum, quam ipsum velle necessarium ut sic: ergo erit aliquid liberum quo Deus proxime, ac formaliter constituitur actu volens creaturas; hoc autem ipsum est quod Caietanus assererat.

356 Et confirmatur primo, quia impossibile est transire à contradictorio in contradictorium; nisi facta aliqua mutatione, vel additione in altero extremo; sed Deus quatenus præcise volens actu necessario ut sic non est volens creaturas futuras aut existentes (loquor semper de voluntate creaturarum in se ipsis, ut omittam complacentiam earum secundum esse, quod habent in omnipotentia) & deinde intelligitur volens creaturas futuras, & existentes: ergo necesse est aliquid esse additum vel ipsis, vel creaturis, ratione cuius intelligatur interea esse illa habitudo, quæ antea non erat; sed non potest additio intelligi facta creaturis, ut ostensum est: ergo esse debet in voluntate divina.

357 Urgetur amplius; quia fundamentum relationis rationis, quod ex parte rei sumitur, aliquid reale esse debet; nam si esset aliquid rationis procederetur in infinitum, & totum esset mera fictio; aliquid ergo supponitur in re, quod occasionem præbet intellectui ad fabricandum respectum rationis, & illud vocamus fundamentum ex parte rei; hoc ergo fundamentum in presenti

esse non potest, nisi vel aliqua res extra Deum extrinsece denominans ipsum vel aliqua res intra Deum ipsum: primum dici non potest in præsens, quia ut contra opinionem Patris Herize ostendimus, Deus non dicitur volens per extrinsecam denominationem, nec cogitari potest, à quo proveniat illa extrinseca denominatio, nam vel proveniat à creatura possibili, ut sic, & hoc non; tum quia alias illa non esset denominatio libera, sed necessaria, tum etiam quia esset indifferens, & communis omni rei possibili, vel provenit à creatura ut futura, vel existente aliquando, & hoc etiam dici non potest; quia omnis creatura est actu existens, vel futura eo quod Deus per voluntatem suam libere vult eam esse: ergo relatio, quam Deus, ut actu volens dicit ad talem creaturam, non potest fundari in denominatione sumpta ab ipsa creatura, ut existenti, vel futura; nam Deus sicut ex se solo se libere determinat, ut hoc velit potius, quam illud, ideo non videtur ille respectus posse prius, in alio extra Deum fundari, sed potius in ipso met Deo, & in ipsa eminentissima perfectione divini esse, eo modo quo à nobis explicabitur questione sequenti.

SVBSECTIO II.

Ultimum argumentum principale ponitur.

358 **Q**uia si actus liber Dei efficax producendi Petrum, & scientia visionis videns producendum esse Petrum constituerentur formaliter, & essentialiter per relationem rationis provenientem à Petro creando; sequeretur manifeste eodem modo convenire Deo hæc nomina, creator Dominus, ac hæc sciens Petrum esse futurum, & libere volens creare Petrum quantum ad hoc, quod eorum materiale significatum, cui relationes conveniunt, sit Deus in quantum pollet scientia simplicis intelligentiæ simpliciter necessaria, & absoluto, ac simpliciter necessario amore complicitiæ, per quos actus potens est creare, ac dominari; sed significatum formale horum omnium nominum sit relatio rationis creaturis accepta.

359 Consequens autem esse falsum, patet ex D. Th. 1. p. 1. q. 14. art. 15. ad 1. dicente [Dominus Creator, & huiusmodi: prædicata important relationes, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum quod in se ipsis sunt, & ideo varie de Deo dicuntur secundum variationem creaturarum.]

360 Sed scientia, amor & huiusmodi important relationes, quæ consequuntur actus qui intelliguntur in Deo esse & ideo invariabiliter prædicantur de Deo] quod discrimen intelligendum est, non de significato materiali (cum evidens sit, & de fide Deum secundum essentiam, & secundum essentialem sibi sapientiam, voluntatem, & potentiam esse Creatorem) sed intelligentium est sine dubio de significato formali, à quo nomen Creatoris imponitur, ut optime docuit Magister sententiarum in 1. dist. 35. ad hoc iuxta; his verbis: [Creator ita dicitur relative, ut essentiam non significet; at vero præscientia, prædestinatio, & dispositio significant essentiam.] Quibus verbis subscripsi Sanc. Bonaventura ibidem dub. literali 4. & magis explicat Ricardus in fine distinctionis eiusdem, ut

vt creator asserat, relationem secundum rationem, non vero præscientia; prædestinatio, & dispositio. Clarius autem, & magis acute explicat hanc doctrinam Henricus quodlibet 9. q. 1. distinguens in Deo duplices relationes rationis quædã sunt, quæ secundum rem præsupponuntur aliquomodo in creatura, & per quandam correspondentiam vt ipse ait, formantur in alio extremo, scilicet Deo, & huiusmodi sunt relatio Creatoris, Domini, & similes, quæ actionem transeuntem consequuntur; alia vero sunt, quæ per se primo formantur in ipso Deo, vt relatio prædestinantis, eligentis, volentis, &c. in hoc ergo genere collocandus est hic respectus, quem intelligimus consequi ad determinationem liberam; fundamentum ergo eius non in aliqua re extrinseca, sed in ipso Deo querendum est, quia in voluntate, & ante volitionem liberam nihil supponi potest, sed potius ipsa determinatio libera supponitur ante omnem creaturam, & mutationem eius; quia omnis varietas, quæ in obiectis intelligi potest, ab ipsa voluntate tanquam à causa prima causatur, & primo, ac per se originem trahit ab ipsamet omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis respectus, in quo distinguitur à denominatione creatis, & producentis Petrum, quæ à creatione, seu productione Petri originem trahens, refunditur in Deum; ergo non eodem modo conueniunt Deo denominationes Domini, & creatis, ac denominationes volentis, & scientis.

361 Vrgetur amplius, quia ex sententia aduersariorum vana redditur illa quæstio, vt optime notat P. Ruiz, quæ Theologorum omnium consensus censetur esse grauissima videlicet, vtrum præscientia nostrorum operum supernaturalium impulerit Deum, vt homines istos potius, quam alios prædestinaret; vel potius Dei prædestinatio causa fuerit meritum, & consequenter prædestinatio determinauerit intellectum Dei, vt præsciret homines istos esse bene operaturos finaliter. Nam apud omnes catholicos est certum fidem, & obseruantiam diuinæ legis perseuerantem vsque ad finem vitæ causam meritoriam, & rationem esse gloriæ, quo supposito, relationes rationis constituentes diuinam præscientiam, & prædestinationem eodem ordine se respicient necessario; nec erit possibile etiam de potentia absoluta, vt prædestinatio ad gloriam sit ratio causandi merita, ita vt propterea Deus efficaciter moueat Petrum ad fidem, & opera pietatis, quoniam cum prædestinavit ad gloriam, vbi est ergo illud *ad Roman. 9.* [non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.]

362 Et infra, [cuius vult miseretur, & quem vult in durat?] quod certissimum est in voluntate antecedenti, quæ prius terminatur ad gloriam quam respiciat merita in omnium sententia. Deinde quia voluntas creata realiter, & vere concurret cum Deo ad producenda quælibet opera pietatis, quibus obtinetur gloria; sed ex istis operibus, vel ex concursu Dei ad illa resultat relatio rationis, qua completur, & vltimate constituitur determinata prædestinatio Petri: ergo voluntas Petri causa est, vt ipse sit prædestinatus. Nec potuit aliter prædestinari, nisi prædicta causalitate, præterea, sic enim fuit impossibile conditionali scientia futurorum operum dirigi Dei prouidentiam, vt hominem constituat in circumstantiis, sub quibus præuidet, esse bene operaturum, & perseueraturum.

Declaratur euidentius hæc veritas in reprobatione, in cuius tractatu omnes Doctores tanquam indubitabile supponunt, fuisse possibile saltem de potentia absoluta non reprobare homines, nisi propter præuisa peccata finalia. Similiterque fuisse possibile reprobare ante præuisionem volendo negare illis prædestinationem; hæc autem possibilitate præsupposita, Doctores ita reiciunt alteram partem, vt eo ipso putent, alteram partem esse concedendam, nec detur medium inter vtramque. Contra vero sententia, quam in præsentia refellimus, vtramque partem excludit vt impossibile de potentia absoluta, nam finalia peccata, & eorum actualis permissio prior est, & quasi origo relationis rationis, qua Dei volitio necessaria, & ex se indifferens completur, & vltimo constituitur in ratione volitionis reprobantis determinate Iudam v. g. eadem autem, vel alia relatione proveniente ex eadem origine constituitur scientia Dei ex se indifferens in ratione scientis determinate finale peccatum Iudæ; quapropter nec fuit possibile præuisionem finalium peccatorum fuisse motiui, aut rationem reprobationis, nec fuit possibile Deum velle negare prædestinationem Iudæ prius ratione, quam præuideret illius finale peccatum. Vtrumque namque simul absque prioritate, aut causalitatis ordine concurret, videlicet determinata reprobatio, & determinata præscientia, nam vtramque determinat, complet, & constituit relatio veniens ab eadem origine.

Præterea sequitur ex hac sententia, vanam esse 364 disputationem, & controuersiam, quæ maximæ difficultatis semper apud Theologos exstitit, Vtrum Deus vniretur humanitati, etiam si Adamus non peccasset, quoniam quantum ad exteriores effectus constat originali peccato Adami damnatum fuisse genus humanum, & à Christo Domino à captiuitate peccatorum, & Dæmonis seruitute redemptum, ac liberatum, quamobrem relationes rationis ab his actionibus Dei, vel Adami resistentes in diuinam scientiam, & volitionem non potuerunt aliter esse, nisi eodem ipso modo, quo de facto sunt ex suppositione peccati Adami; nam si non variatur res; vnde prouenit relatio rationis, non potest variari ipsa relatio supposita inuariabilitate summa rei denominatæ, quæ est necessarius amor complacentiæ rerum possibile; qui nulla ratione potest nunc denominari decretum liberum incarnandi, licet Adamus non peccaret; falsum igitur erit, quod Sanctus Thomas, & ceteri tractatores illius quæstionis supponunt quasi certum, decisionem illius esse querendam ex libera Dei voluntate, quæ reuelata est in sacris litteris; sequela probatur, contradictionem implicat aliter esse decretum illud quam modo prædicto; ergo non pendet ex diuina libertate.

Tandem sic argumentor, quia actus liber Dei, 365 v. g. prædestinatio actu datur ab æterno, & actu ab æterno nullus datur respectus rationis: ergo actus liber Dei ab æterno non constituitur per respectum rationis. Maior latissime à nobis supra probata manet. Minor sic demonstratur; quia nullus effectus datur actu ante existentiam causæ, & quando non existit illa; sed ab æterno nulla creatura existit, quæ est causa entis rationis: ergo ab æterno nullus datur actu respectus rationis; maximum enim poterit dici esse futuros respectus rationis ab æterno, sicut sunt futura ab æterno creaturæ intellectuales; atqui decretum prædesti-

nandi non solum est futurum ab aeterno, sed actuale, & praesens, & id quod est actuale, & praesens, non potest actu esse, & actu constitui per constitutum futurum sicut v. g. hodie non potest actu constitui in esse praesentis Petrus per animam rationalem, quae actu non est praesens sed solum est futura, & erit postea: ergo decretum praedestinandi, quod actu fuit praesens ab aeterno non constituitur ab aeterno per respectum rationis.

366 Contra Patrem Vazq. peculiariter se se offerunt manifeste contradictiones: nam ipse aperte docet, ut videbimus *tract. de ente rationis* deum nullo modo cognoscere ens rationis, & ex alio capite docet, Deum cognoscere sua decreta libera, tum quia fides docet hoc, tum etiam quia evidens lumen naturae ipsum demonstrat, quis enim potest negare ipsum Deum cognoscere id ipsum, quod decernit; quomodo enim decerneret, aut quomodo amaret sine cognitione illius quod amat; nihil enim voluit quin praecognitum; aut quomodo revelaret multis praedestinationis mysterium, ut posse revelare docet Concilium Tridentinum, nisi ipse deus cognovisset praedestinationem quam revelaret, praecipue quia in hoc peioris conditionis esset Deus, quam homo.

367 Ex alia autem parte dicit, decretum liberum Dei constitui per ens rationis, sed non cognitis ultimis constitutivis rei non potest cognosci res constituta per illa; v. g. non cognito rationali, quod est ultimum constitutum hominis nullo modo potest cognosci homo, & non cognito esse à se, aut non perspecta intellectione purissima, nullo modo potest cognosci Deus; ratio est manifesta, quia praedicatum essentiale alicuius est illud ex propria definitione sine quo nec esse, nec intelligi potest res.

368 Sed respectus rationis per vos est formalissimum & ultimum per se constitutum actus liberi essentialiter: ergo non cognito tali respectu rationis à Deo, nullo modo potest cognosci ab ipso actus liber; atqui ex alio capite per vos cognoscitur, & comprehenditur à Deo: ergo per vos actus liber cognoscitur, & non cognoscitur ab ipso quae sunt manifestae contradictiones.

SECTIO IX.

Sententia Patris Suarez, ut ab ipso explicatur, refellitur.

369 Primo, & in memoriam revoco id, quod P. Suarez docet, ut patet ex verbis ipsius adductis supra, dum eius sententiam in medium proculimus, videlicet, actum liberum Dei, esse contingentem & posse abesse, & adesse, non quoad esse, & entitatem, sed solum quoad terminationem in quo discrimen ponit inter actum liberum creatum, & diuinum, quia actus liber creatus quoad esse est contingens, quoad terminari vero non. Deinde docet P. Suarez, terminationem illam constituere formalissime actum liberum Dei, quia actus liber dei formalissime debet habere indifferentiam ad volendum & non volendum: quia Deus ita amat, ut poterit non amare. Quibus positis sic argumentor.

370 Quia vel illa terminatio per quam constituitur actus diuinus in esse liberi intrinsece, & formaliter, est ipsum esse divinae volitionis necessariae, vel est ipsum esse Dei, aut est esse creatum

distinctum realiter ab esse dei; aut est medium à parte rei inter esse creatum & increatum, ita ut nec sit deus, nec creatura; hoc ultimum dici non potest, quia ut ipse P. Suarez late demonstrat in metaphysica ens reale adaequate diuiditur in esse Dei, & in esse creaturae, ita ut nullum detur ens reale, quod non comprehendatur sub aliquo ex his extremis: ergo terminatio illa &c.

Nec potest dici in sententia P. Suarez, talem terminationem esse ens creatum distinctum realiter ab esse dei, tum quia ipse late probat actum liberum Dei non constitui per aliquid creatum, & per aliquid extrinsecum ipsi, sed terminatio illa constituit formalissime ex P. Suarez actum liberum Dei: ergo terminatio illa non est esse creatum; quia iam incederet P. Suar. in eam sententiam, quam late impugnatur, ac proinde sibi ipsi contradiceret, & praeterea contra ipsum insurgerent omnia argumenta, quae contra opinionem Patris Herize supra adduximus, praeterea aliquid maius inconueniens sequeretur contra Patrem Suarez ex principiis eiusdem, quia P. Suarez asserit, totum, & adaequatum actum liberum esse intrinsece in Deo; quia est actus vitalis, & perfectio ipsius, ac per consequens non posse compleri per denominationem extrinsecam sumptam à creatura, aut ab aliquo extra Deum, sicut actus vitalis Angeli, quia talis est non potest compleri per aliquid extrinsecum, sed adaequate, & totaliter est intrinsece in ipso Angelo.

Sed terminatio illa pertinet ad constitutum essentialē ultimum talis actus liberi Dei: ergo actus liber dei secundum illam terminationem intrinsece est in deo, quia intrinsece constituitur ab illa in esse volentis liberē, ac vitaliter: ergo si terminatio est aliquid creatum, erit intrinsece in ipso deo aliquid creatum; & aliquid creatum similiter constituit formaliter in perfectione viventis, ac volentis ipsum deum: sed hoc est summum absurdum, nam in Concilio Remensi contra Gilbertum Porret. aperte definitum est quidquid in deo est, deum esse, & non creaturam: ergo si tu asseris, terminationem illam esse intrinsece in deo, & simul asseris terminationem illam esse quid creatum, ex diametro sine dubio te opponis definitioni Concilij Remensis.

Deinde eadem inconuenientia, quae contra Caietanum eruit, contra te ipsum erueretur; componeretur enim deus intrinsece ex esse diuino & esse creato, &c. ergo nullo modo potest dici, terminationem illam, per quam intrinsece, ac formaliter constituitur actus liber dei, esse ens creatum: ergo solum restat dicendum, primum membrum divisionis, scilicet terminationem illam esse ipsum esse Dei: ergo evidenter sequitur, quod si actus liber Dei est liber, & contingens quoad terminationem, esse liberum, & contingentem quo ad esse dei; patet consequentia, quia terminatio illa est esse Dei per vos, sed per vos etiam terminatio illa est libera, & contingens: ergo per vos esse dei debet esse liberum, & contingens, quare si non potest dici esse Dei esse liberum, & contingens, similiter nec poterit dici, esse liberam, & contingentem terminationem, unde sicut negas, actum liberum esse, similiter se talem, & esse contingentem quoad esse, similiter debes negare, esse contingentem, & liberum quoad terminationem, & è contra, si concedis terminationem esse contingentem, & negas, esse Dei esse contingens, concedendo esse Dei

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 359

Dei esse ipsam terminationem concedis duo contradictoria simul, videlicet idem esse liberum, & non liberum, esse contingens, & non contingens simul.

374 Præterea, quia quando dicis, terminationem illam esse liberam, & contingentem vel loqueris de ipso esse terminationis intrinseco, vel de connotato extrinseco illius terminationis; hoc ultimum non est ad rem; quia alias actus liber Dei, vel deus quoad suum actum intrinsecum non haberet indifferentiam ad amandum, vel non amandum; sed solum diceretur indifferens extrinsece, quia terminus connotatus est contingens, quod est falsissimum, & contra tua principia; nam sicut deus est liber intrinsece, ita etiam est indifferens in intrinsece ad amandum, vel non amandum, ad volendum facere, & ad volendum non facere; quare non ideo vult, cum posset non velle quia creatura existit, cum posset non existere, sed potius contra ideo existit creatura, cum posset non existere quia Deus ita vult, ut non posset non velle existere ipsam; unde potius dicendum est creaturam denominari indifferenter ab actu libero, quam actum liberum à creatura indifferentiam forturi.

375 Et præterea; quia iam libertas Dei, sui indifferentia actus liberi, quæ Synonyma sunt, aut se habent ut definitio, & definitum, sicut homo, & animal rationale, esset denominatio extrinseca sumpta à creatura, quod ipse P. Suarez in *metaphys. disp. 30. sect. 9. à num. 4. usque ad 7. exclusivè*, auctoritate scripturæ, & rationibus evidenter labeficit: [quia (ut ipse ait) velle amare libere, & similes denominationes, cum sint vitales non possunt esse omnino extrinsece: ergo vel Deus non amat libere, vel amat per amorem liberum, qui in ipso est; secundo quia facere illo modo, cum indifferentia scilicet agendi, & non agendi, & nihilominus determinare se ad agendum immediate, ac formaliter per ipsammet actionem extrinsecam creatam & est modus intelligibilis, ac impossibilis, & quamquam esset possibilis, esset imperfectissimus, & Deo indignus.] Sic ille quibus manifeste probat, indifferentiam, & libertatem actus divinæ voluntatis, non posse esse denominationem extrinsecam sumptam à contingentia extrinseca creaturarum: ergo si actus divinæ voluntatis dicitur liber quoad terminationem, debet esse liber quoad aliquid intrinsecum ipsius actus liberi, scilicet quoad ipsam terminationem, per quam ipse intrinsece constituitur, hoc est per divinam illam tendentiam vitalem, & non per ipsum terminum extrinsecum, aut connotatum creatum, quod respicit talis terminatio, & modus loquendi. P. Suarez id manifestat; quia non dicit actum divinæ volitionis esse liberum, & contingentem quoad connotatum, seu quoad creaturam productam libere ab ipso Deo. (alias ipse Suarez incidere in sententiam illorum, qui asserunt, actum liberum in esse liberi constitui formaliter per creaturam, quam late impugnat ipse P. Suarez loco citato) sed potius ait, esse liberum quoad terminationem, & tendentiam, utique vitalem increatam & divinam ipsius divinæ volitionis, quod videte licet *sect. superiori*, ubi sententiam ipsius explicuimus: ergo quando dicis, actum divinæ volitionis esse liberum, & contingentem quoad terminationem ipsius, loqueris de ipsa terminatione divina quatenus distinguitur à termino connotato, & quatenus est causa talis ter-

mini connotati, siquidem actus quatenus liber formaliter est causa creaturæ.

Tunc sic; vel illa terminatio est aliquid ens, 376 vel nihil est; seu nullum ens est quia inter hac nullam datur medium eo quod termini immediate maxime, & contradictorie opponantur, oppositio enim contradictoria sine medio est; quod fundatur evidentissimo illo principio, quod liber est vel non est; sed non potest dici, quod terminatio illa nihil sit, aut nullum ens sit, alias nihil constitueret, nec aliquid componeretur ex illa, quia ex nihilo nihil resultat; unde actus liber, qui ex illa constituitur nihil esset, ac proinde præter actum necessarium nullus actus liber daretur, seu nihil reperiretur in Deo, quod mereretur rationem actus liberi: ergo necessario dicendum est, illam terminationem, per quam constituitur actus liber, habere aliquid esse, seu esse verum ens: atqui est verum esse, quod constituit actum liberum essentialiter, & formaliter: ergo est verum esse actus liberi: patet consequentia, quia omne constitutum essentialiter alicuius est esse seu essentia constituti; unde quia Paternitas in divinis constituit Patrem, & intellectio purissima constituit Deum essentialiter per vos, intellectio est esse Dei, & Paternitas est esse Patris, & quia rationale constituit essentialiter hominem, rationale est essentia seu esse hominis, & quia materia prima constituit Leonem essentialiter, materia prima est esse leonis; sed terminatio illa intrinsece, & essentialiter constituit actum liberum, & per vos actus ille est liber, & contingens quoad terminationem: ergo actus ille debet esse liber, & contingens quoad esse, & quoad entitatem; v. g. quia homo est corruptibilis quoad unionem, quæ constituit essentialiter hominem est corruptibilis quoad esse, & entitatem propriam; unde si Pater æternus per impossibile esset corruptibilis quoad paternitatem, esset sine dubio corruptibilis quoad esse, & entitatem Patris: ergo male distinguitis dicendo amorem divinum terminatum ad creaturas, seu prædestinationem D. Petri esse liberam, & contingentem quoad terminationem & non quoad entitatem; quia entitas actus liberi, & terminatio actus liberi sunt omnino idem; cum per suam entitatem, & non per aliquid distinctum à parte rei ab ipsa terminetur, & tendat vitaliter in creaturam.

Exemplo manifesto comprobatur in creatis amor; quia actualis est & quia habet pro obiecto immediato, & formali Deum vel creaturam, terminatur ad Deum, vel ad creaturam per suum ipsum esse, ita ut ipsa terminatio, seu tendentia vitalis amoris in obiectum sit ipsum esse ipsius amoris, & non aliquid esse distinctum ab ipso amore, quod patet evidenter, quia esse formalissimum amoris non potest intelligi sine tendentia, & terminatione vitali ad obiectum; quare si præscindas amorem à terminatione ad obiectum, seu à tendentia ad ipsum, non erit amor, quia simplicissime per ipsum esse amoris tendit in illud: ergo similiter in Deo nullo modo potest intelligi esse amoris creaturarum sine tendentia, & terminatione vitali ad illas, quapropter per suum ipsum esse simplicissimum est terminatio, seu tendentia vitalis ad creaturam, ita ut tendentia illa vitalis, seu terminatio sit ipsum esse formalissimum prædestinationis, ita ut neque realiter, neque virtualiter à parte rei, neque per rationem distinguatur terminatio,

natio, & tendentia amoris liberi ad creaturam ab ipso esse formalissimo amoris ipsarum, sed per te amor creaturarum est liber, & contingens formalissime quoad tendentiam & terminationem: ergo formalissime quoad esse; & entitatem prædestinatio est libera & contingens.

377 Declaratur amplius, quia sit per vos actus liber Dei neque realiter, neque per rationem addit aliquid supra actum necessarium distinctum ab ipso actu necessario propter simplicissimam entitatem illius actus, ac proinde neque re, neque ratione distinguitur ab actu necessario, etiam si effectus quasi contradictorios habeant, & denominationes contradictorias subeant, & obiecta realiter distincta respiciant; nam amor necessarius Dei non terminatur ad creaturas sed solum ad Deum; amor autem liber non terminatur ad Deum, sed solum ad creaturas: ergo multo minus distinctum, siue re, siue ratione addet terminatio amoris liberi ad creaturas supra ipsum esse amoris liberi: patet consequentia manifeste, quia neque in creaturis, neque in ipso Deo datur aut effectus, aut fundamentum ad hoc, ut possimus distinguere terminationem amoris ad obiectum ab ipso esse amoris, nam in creaturis neque per rationem distinguitur tendentia, seu terminatio amoris ab ipso amore, etiam si creatura propter suam imperfectionem, & potentialitatem obnoxia sit tot distinctionibus realibus.

Item nullus effectus datur terminationis, qui non sit simul effectus amoris, qui terminatur: ergo nullo modo potest poni distinctio aliqua inter terminationem prædestinationis ad D. Petrum, & ipsum esse seu entitatem prædestinationis: ergo nulla denominatio potest dari, aut nulla formalitas attribui terminationi, quæ non attribuitur amori, prædestinationi, seu esse, & entitati prædestinationis, quæ non attribuitur etiam terminationi seu tendentiæ vitali ad obiectum, seu terminum prædestinatum: sed per vos prædestinatio est libera, seu contingens quoad terminationem: ergo similiter debet esse libera quoad esse, & entitatem ipsius prædestinationis, & contra si prædestinatio non potest esse libera, & contingens quoad entitatem, & esse prædestinationis, nullo modo potest esse libera, & contingens quoad terminationem, & tendentiam vitalem prædestinationis: ergo contradictio datur in adiecto indistinctione illa, qua vtuntur aduersarij de libertate, & contingentia quoad terminationem, & non quoad entitatem, & esse amoris.

378 Deinde per vos actus liber Dei quoad terminationem potest abesse, & adesse formaliter, & vere, quia quoad terminationem est liber & contingens, & non potest adesse, & abesse formaliter, & vere quoad entitatem, & quoad esse, quia quoad entitatem, & esse non est liber, & contingens: ergo terminatio illa amoris Dei supra quam cadit reduplicatio, est libera, & contingens formaliter; sicut v. g. quia anima rationalis secundum vnionem ad corpus est corruptibilis, ipsa vnio, supra quam sit reduplicatio, debet esse corruptibilis, & quia homo secundum voluntatē formaliter est liber, & non secundum intellectum, voluntas, supra quam sit reduplicatio est libera formaliter, & non intellectus: sed per vos actus liber Dei est liber, & formaliter contingens secundum terminationem, vel quoad terminationem, ac proinde secundum terminationem potest ab esse, & adesse Deo formaliter: ergo terminatio diuini amoris ad creaturas quatenus distin-

guitur ab extrinseco termino creato vere, formaliter, & proprie definit esse, abesseque & adesse seu potest abesse & adesse formaliter in Deo; atqui illa terminatio intrinseca, seu vitalis tendentia, per quam formaliter, & intrinsece constituitur prædestinatio in esse volitionis libera nullo modo distinguitur ab esse dei à parte rei, & formaliter, sed est idem omnino non solum realiter sed etiam ratione, cum esse dei, & cum entitate ipsius: ergo esse dei potest definire esse realiter: sed id quod potest definire esse est corruptibile: ergo esse Dei formaliter est corruptibile, quod est omnino hæreticum, & aperte contra fidem catholicam, & ex alio capite si terminatio illa formaliter definit esse & non definit esse formalissimum dei: ergo esse formalissimum dei separat realiter à terminatione illa ad obiectum, sed quæ separantur realiter, distinguuntur realiter: ergo esse dei & terminatio ad obiectum distinguuntur realiter in amore libero, qui constituitur per talem terminationem, sed omne, quod est à parte rei & distinguitur à parte rei ab esse dei, non est deus, sed creatura, quia non datur medium inter esse Dei, & esse creaturæ, vt iam diximus, sed, per illam terminationem constituitur esse dei in esse amoris liberi formaliter, quia præcisa terminatione per vos esse dei nullo modo est liberum, cum per vos volitio dei non sit libera quoad esse, sed quoad terminationem: ergo actus liber dei formaliter in esse talis constituitur formalissime per creaturam.

Nunc interrogo, an sit per creaturam existentem extrinsecè respectu Dei, vel intrinsecè existentem in ipso? si est per creaturam existentem extra Deum: ergo iam actus liber dei constituitur per extrinsecam denominationem, quod late impugnatur ipse Pater Suarez, vbi supra. Vnde non potest in principiis Patris Suar. sublineri.

Si est per creaturam intrinsecè existentem in Deo iam dabitur aliquid creatum intrinsecè in ipso, quod est aperte contra Concilium Remense definiens clare, & expresse contra Gilbertum Porret. quidquid in Deo est, Deum esse, quia alias ex Deo, & creatura componeretur vnum totum, vnde Deus volens erit compositum. & non simplicissima entitas, quod est falsissimum, & contra innumera Concilia quæ definiunt, Deum esse simplicissimum secundum omnem perfectionem suam. Præterea sequentur omnia incommoda, quæ contra sententiam Henrici supra etiam, vnde actus liber Dei erit vitalis, & non vitalis. Deinde omnis actus intrinsecus distinctus realiter ab eo, cuius est actus, perficit intrinsecè, & recipitur in illo cuius actus est; omnis enim actus perfectio est, omnis autem perfectio debet perficere id, cuius perfectio est, quæ perfectio licet in se sit talis, indicat sine dubio potentialitatem in subiecto ad talem perfectionem, & per consequens imperfectionem in ipso; quæ omnia salva fide catholica non possunt verificari de Deo: ergo talis solutio, ex qua tot inconuenientia sequuntur, non potest sublineri.

Exemplo demonstratur ratiocinatio hæc: si aliquis diceret, iustitiam diuinam, aut diuinam paternitatem definire esse vere, & realiter, sine dubio hoc modo convinceretur: Per vos diuina iustitia definit intrinsecè: sed diuina iustitia est ipsa essentia Dei: ergo essentia Dei definit intrinsecè, essentia Dei: ergo essentia Dei definit intrinsecè, & realiter; aut econtra si ipsa essentia dei non potest definire esse, sed semper necessario est similiter non poterit non esse, aut definire esse ipsa iustitia, quæ est idem cum ipsa essentia, alias existente diuina essentia non existeret diuina iustitia.

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 361

stia; sed ea, quæ ita se habent, vt existente vere, & realiter vno, non existit alterum, separantur realiter; & quæ separantur, distinguuntur realiter: ergo diuina iustitia distinguitur realiter à diuina essentia: ergo diuina iustitia est creatura, & non Deus, &c. sed existente diuina essentia, definit esse formaliter diuina terminatio, quæ intrinsicè constituit actum liberum: ergo diuina terminatio separatur realiter, ac formaliter à diuina essentia, ac proinde distinguitur realiter ab illa, quod est incidere in opinionem Caietani, & in reliqua inconuenientia, quæ contra illum eruit Pater Suarez, rationes quorum omnes Catholici acriter inuehuntur in illam, abhorretque aures catholicas.

SUBSECTIO I.

Alique solutiones refutantur.

Respondent aliqui defensores Patris Suarez, terminationem illam esse contingentem, & posse definire formaliter quoad denominationem, ac proinde terminationem illam neque distinguere realiter à deo, neque componere cum ipso realiter actum liberum.

Sed contra manifeste, & euidenter, quia vel denominatio illa, quæ est contingens formaliter, & formaliter definit esse ratione formalis contingentie, est nomen solum significans entitatem terminationis, & terminationem ipsam; vel est entitas ipsa terminationis significata per tale nomen? si primum, non est ad rem, quia hic non loquimur de nomine actus liberi, neque tota difficultas est de denominatione, sed potius de actu ipso vitali dei liberæ volitionis, quomodo necessarius cum sit, & sit ipse Deus, possit deficere; quod est de ratione actus liberi, & quomodo vera sit illa propositio; Deus vere, & proprie ita amat, vt poterit non amare, & ita non habet amorem, vt poterit habere illum, ita prædestinavit D. Petrum, vt habuerit indifferentiam ad reprobandum illum, & è contra ita reprobauit Iudam Iscariotem, & Antichristum, vt poterit prædestinare ipso, ita prædestinavit Christum, & B. Virginem, vt si voluisset, potuisset non prædestinare ipsos, & ita voluit creare totam hanc machinam vniuersi constantem ex cælis, Angelis, hominibus, mistis, & elementis, vt poterit velle non creare illum, quis enim hæc arca, in diuina mysteria ad nuda, & vacua nomina solum, & ad denominationes dumtaxat phantasticas ausu temerario poterit reuocare: vnde iterum urget argumentum; nam actus liber Dei non est solum indifferens & liber quoad nomen, sed etiam quoad rem ipsam, alias in Deo non daretur libertatis perfectio in re, sed solum in nomine; vnde esset sine dubio titulus sine re, vt volunt hæretici, quod damnatur aperte à Conciliis contra delirantes Lutheranos, dum loquuntur de libertate humana, quæ comparata cum diuina, & composita ad ipsam infinite distat ab eadem, & potius umbra, & vestigium libertatis, quam libertas perfectissima est; sicut omne esse participatum vocatur vestigium Dei, & umbra ipsius, omne enim creatum quasi nihilum ante re: ergo multo magis dammandum est, & abominandum, virisque catholicæ fidei lumine circumfusus toto pectore, velis, remisque fugiendum, dicere, & perficta fronte pronunciare li-

I. P. Tom. II.

bertatem, & indifferentiam diuinæ volitionis esse solum quoad nomen, & non quoad rem ipsam: ergo libertas diuini actus non solum quoad denominationem, sed etiam quoad realitatem datur in Deo propriissime ac verissime, sed vera, & propria libertas necessario dicitur veram, ac propriam indifferentiam formalem, & hæc non potest intelligi sine contingentia, & ideo est verum hoc entimema, Deus non amat, nec prædestinat necessario hanc creaturam ad gloriam: ergo contingens fuit, vt amaret, & non amaret illam, & sic ita amauit, vt potuerit non amare ipsam, itaque contingentia necessario sequitur indifferentiam, & libertatem actus, vnde Pater Suarez, cum videat hoc non posse excusari, dicit, actum liberum non quoad esse, sed quoad terminationem esse contingentem ac per consequens posse abesse, & adesse, si non quoad entitatem, minimum quoad terminationem: ergo si Deus non solum in nomine terminationis, sed etiam in re ipsa, seu in terminatione significata per nomen habet indifferentiam, & libertatem non solum in nomine terminationis, sed etiam re ipsa in terminatione habet contingentiam, & sic terminatio ipsa erit contingens, ac tandem poterit esse, & definire esse: sed terminatio illa est in Deo intrinsicè, & quidquid in Deo est, Deus est, & esse diuinum vt fides catholica docet: ergo Deus, & esse diuinum contingens est, ac proinde Deus poterit esse, & non esse formaliter quæ sunt inconuenientia, quæ contra Caietanum eruit Pater Suarez, ac proinde Peryllus suo tauro comburitur, & vt alibi dicitur, incidit in foueam quam fecit.

Præcipue, quia vel hæc denominatio, aut nomen libertatis, & indifferentie actus quoad terminationem, aut in terminatione actus, est vera vel falsa, falsa esse non potest secundum fidem, & euidens lumen naturæ, alias Deus diceretur falso amare creaturas, quas libere amat; si vera: ergo in obiecto per illam significato, scilicet in terminatione ipsa, & in ipsa entitate terminationis debet dari vera contingentia, & propria, ex eo enim quod res est vel non est, propositio, & denominatio dicitur vera, vel falsa: sed terminatio illa quoad denominationem veram, verèque significantem ipsam terminationem vt est, est contingens, & sic potest esse, & non esse, in Deo: ergo & terminatio ipsa potest esse, & non esse in ipso, sed terminatio ipsa actus liberi est ipsam esse actus liberi, seu entitas illius, quia nullo modo distinguuntur realiter, imo nec per rationem vt supra late probauimus, & ex alio capite esse amoris diuini est ipse Deus: ergo non solum actus liber quoad denominationem terminationis, neque solum quoad terminationem significatam per talem denominationem, sed etiam quoad esse, & entitatem amoris, imo & ipse Deus, & essentia diuina poterit esse, & non esse formaliter; vnde si ipsum esse amoris, & ipsa terminatio non potest esse, & definire esse, sed necessario semper est, ipsa denominatio semper erit, & nomen verè significans dilectionem Dei semper erit, & nunquam deficiet. Explicatur manifesto exemplo, ideo denominatio amoris, quo se amat Deus, & quo amat creaturas possibles, cum quibus connectitur omnipotentia in sententia Patris Suarez, nullam habet contingentiam, sed potius summam necessitatem, ac proinde non potest esse, & non esse, quia entitas, & terminatio

Z z natio

natio illius amoris ad Deum & ad creaturas posibles, quam significat vere, & ut est ipsa denominatio, & cum qua maxime proportionatur ipsa; quia ponitur à Deo, & non à creaturis fallibilibus, nullam habet contingentiam; sed potius summam necessitatem, &c. sed etiam per vos terminatio actus liberi nullam habet contingentiam, sed potius summam necessitatem, & sic non pot. st. esse, & non esse, sed potius determinate, & necessario est: ergo neque denominatio, aut nomen per quod significatur vere ut est, debet habere contingentiam sed potius summam necessitatem; & sic non poterit esse, & non esse, sed certe denominatio illa; quia libera est, contingens est: ergo entitas terminationis contingens est: ergo poterit non esse, ac proinde ipse Deus poterit esse, & non esse.

Vegetur, ac declaratur amplius; quia prædicatum hoc intrinsecum amoris Dei ad creaturas est intrinsece in re, de qua prædicatur; sed non est respectus rationis proprius, & fictus: ergo est ens reale in ipso, siue dependeat ab extrinseco connotato in prædicari, siue non; aliud enim est quæ- rere à quo dependeat, aliud quid sit; argumentum autem factum solum intendit; ut explicent, quid sit, anne obiecto ipsi extrinsecum, an intrinsecum? ante omnem intellectus fictionem; sed non negant hoc secundum: ergo est ens reale hoc, quod tu nominas prædicatum intrinsecum, foret enim hoc mirabilius, ut notat Herize, quod esset aliquid intrinsecum obiecto, & quod nec esset ens rationis, nec ens reale; quod si non est ens rationis, ens reale erit: ergo cum concedis potentiam ad habendum, & non habendum prædicatum intrinsecum, concedis in Deo potentiam ad habendam, & non habendam entitatem realem; implicat ergo cum cum ais, esse contingentiam in prædicato intrinseco, & non esse in entitate reali, esse in terminatione contingentiam & non esse in entitate terminationis illam.

Nec minora inconuenientia eruntur ex tuis principiis contra te ipsam; quia tu asser. s. actum liberum supra necessarium nihil addere, neque realiter, neque ratione distinctum: ergo actus liber non distinguitur, neque re, neque ratione ab actu necessario, quæ omnia nullo modo inter se coherere possunt cum principiis receptis à te ipso; quia ideo per te relatio paternitatis distinguitur per rationem à diuinitate, & virtualiter à parte rei, quia verificantur de illis prædicata contradictoria, verbi gratia, communicatio diuinitatis, & non communicatio paternitatis. Item intellectus diuinus distinguitur per te virtualiter à parte rei à voluntate diuina; quia per intellectum diuinum generatur Verbum, & non generatur per voluntatem; sed actus liber terminatur ad creaturas à parte rei, & non terminatur ad Deum, & è contra actus necessarius terminatur ad Deum & non ad creaturas. Item actus necessarius neque quoad esse neque quoad terminationem est contingens, actus vero liber si non quoad esse, saltem quoad terminationem per te est contingens: ergo iam de actu necessario, & libero prædicantur formalitates contradictorie oppositæ; unde datur tota ratio formalis propter quam concedis distinctionem virtutalem à parte rei, & formalem per intellectum inter perfectiones diuinas alias: ergo etiam inter actum liberum, & necessarium diuinum debet dari distinctio rationis per intellectum; sed si nihil adderet actus liber in deo distinctum à necessario, nec realiter, nec ratione distingueretur, ut de se

pater, ut rationale non distinguitur à principio ratiocinandi, quia nihil addit rationale supra ipsum: è contra vero rationale distinguitur ab animali, quia rationale addit aliquid ratione distinctum supra animal: ergo si actus liber distinguitur ratione ab actu necessario aliquid ratione distinctum debet addere supra necessarium.

SUBSECTIO II.

Ex refutatione aliarum solutionum confirmatur nostra veritas.

Quia nemo potest mente concipere rationem formalem alicuius effectus, vel quasi effectus (loquor de ratione metaphysica identificata cum re, non autem de physica, quæ petit aliquas condiciones ad tribuendum effectum formalem,) dari in subiecto capaci, & talem rationem esse omnino necessariam, & esse omnino independentem à quocunque extrinseco, & nihilominus non tribuere effectum formalem necessario, sed contingenter, quia imperceptibile est, Deum de facto realiter denominari volentem libere, ita ut potuerit non esse volens, & formam, quæ talem effectum formalem liberum tribuit, ut sic, esse necessariam nec deficere posse; nam denominare nihil aliud est, quam habere formam id, quod est capax effectus formalis illius: ergo si forma necessario semper est in Deo independentem à quocunque extrinseco, semper denominabit Deum, quia Deus est capax denominationis, & ex alio capite ad talem denominationem non prærequiritur aliquid connotatum extrinsecum: sed ante omne connotatum extrinsecum Deus est capax amandi creaturam. Exemplo manifestissimo declaratur; impossibile est, quod deus in aliquo subiecto formalitas metaphysica animalis rationalis quæ per identitatem existit in subiecto, & est independentem à quocunque connotato extrinseco, & quod tale subiectum non sit homo; quod è contra euenit in formis physicis, quæ distinguuntur à subiectis, & petunt ad suos effectus formales condiciones aliquas extrinsecas, vel dependent ab aliquibus extrinsecis connotatis ad suos effectus formales tribuendos, & ideo non mirum, quod non tribuant illos, si non dentur talia requisita, & sic anima rationalis, licet existat in ossibus, non facit eos viuere, quia ad tribuendum effectum formalem vegetatiui dependet à requisitis aliquibus, quæ non reperiuntur in ossibus, ut reperiuntur in carne, sed formalitas amandi creaturas non est physica, sed metaphysica identificata à parte rei, cum ipso deo capaci semper amandi creaturas, & talis formalitas est independentem ab omni connotato, & requisito extrinseco extra Deum existente: ergo semper, & necessario debet tribuere effectum formalem amandi creaturam: atqui non semper tribuit talem effectum, & hoc non ex defectu incapacitatis Dei: ergo sine dubio est, quia deficit formalitas amoris creaturatum in Deo.

Declaratur amplius, quia nihil aliud est effectus formalis alicuius formalitatis, vel ut melius loquar, quasi effectus formalis illius, nisi totum coalescens ex forma, subiecto capaci, & vnione inter ipsa, verbi gratia, nihil est aliud homo, nisi totum coalescens ex materia capaci animæ rationalis, & anima rationali, ac tandem vnione inter

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 363

inter ipsas, & hoc totum adhuc per rationem nihil aliud est, quam materia, forma, & unio; quia totum neque realiter neque per rationem distinguitur ab omnibus constitutivis simul sumptis & unitis, ut latissime in *Physicis disput. de toto* demonstravimus. Item nihil aliud est Pater aeternus in divinis, qui est constitutum seu quasi effectus formalis Paternitatis, quam paternitas divina essentia, & identitas inter utramque, & sic de ceteris; sed in quocunque signo rationis datur tota formalitas metaphysica amoris creaturarum liberi, & datur identitas ipsius cum Deo necessaria, quia necessario identificatur actus liber Dei cum Deo, & semper datur necessario Deus ipse: ergo semper, & necessario dantur omnia constitutiva Dei volentis libere creaturas: ergo semper datur quasi effectus formalis talis amoris creaturarum, scilicet Deus volens creaturas futuras v. g. quia ut diximus: nihil aliud est Deus volens creaturas futuras, nisi omnes partes, vel constitutiva Dei amantis illas identificata inter se.

Ex quo magnum sequitur inconveniens, videlicet, Deum non posse non amare creaturas futuras, neque potuisse non esse amantem futurarum creaturarum, ac proinde non libere, sed necessario amare illas, quod est haereticum, & lumini naturae contradicit: ergo si ita libere amat, ut poterit non amare, necessario dicendum est ita esse formalitatem amoris in Deo, ut poterit non esse formalitas amoris in Deo; sed formalitas amoris est entitas amoris: ergo ita est entitas amoris in Deo ut poterit non esse in ipso formaliter: ergo formalitas amoris distinguitur realiter ab ipso Deo: patet consequentia, quia ea quae ita se habent, ut possint separari realiter, quia existente uno, potest definire alterum, distinguuntur realiter, ut adversarij contra Caeteranum argumentantur, sed existente Deo, & divina voluntate, necessario potest vere, & realiter non existere formalitas, & entitas amoris creaturarum: ergo formalitas & entitas amoris creaturarum distinguitur realiter à Deo; sed quidquid distinguitur realiter ab alio, non est illud, à quo distinguitur, quia distinctio dicit negationem distincti respectu illius, à quo distinguitur: ergo actus amoris Dei non est Deus à quo distinguitur: ergo est creatura; quia non datur medium inter Deum & creaturam: ergo iam incidis in sententiam eorum, qui asserunt, actum liberum Dei nihil aliud esse, quam Deum, & creaturam simul quamque nos supra labefactavimus, & tu efficaciter oppugnas *disp. 30. sect. 9. à parrapho 4. usque ad 7. exclusive*; & praecipue eo quod amor est vitalis in Deo, & sic debet esse intrinsecus ipsi, & necessario debet esse ipse Deus, quia nihil est in Deo quod non sit Deus.

Amplius confirmantur dicta, quia impossibile est, quod datur definitio completa alicuius à parte rei, & quod non datur definitum talis definitionis, vel clarius, impossibile est, quod datur aliquid quod neque re, neque ratione distinguitur ab alio necessario & non contingenter, & quod non datur necessario illud, à quo nullo modo distinguitur id, quod datur; unde impossibile est, quod datur ens omnino independens ab alio, quod nullo modo distinguitur à Deo, & quod non datur Deus, sed omnes partes, seu omnia constitutiva simul sumpta, & identificata Dei amantis creaturas futuras, dantur à parte rei necessario, & non contingenter, quae sunt definitio completa, & ut melius loquar, non distinguuntur, neque re, neque ratione à Deo amante creaturas futuras, seu

ab hoc concreto, Deus amans creaturas futuras: ergo impossibile est quod non datur necessario, & non contingenter hoc concretum, Deus amans creaturas futuras, sed non necessario Deus amat creaturas futuras, sed contingenter, ac proinde hoc concretum non est omnino necessarium: ergo non dantur necessario omnia constitutiva illius concreti, & sic debet deficere aliquod ex constitutivis, quando deficit concretum; sed non deficit Deus ipse, qui est unum ex constitutivis: ergo deficit formalitas amoris.

Nunc autem solum restat probare effectum formalem amandi creaturas non dependere à connotato aliquo extrinseco, neque denominationem Dei amantis libere dependere à connotato extrinseco, in quo distinguitur haec denominatio amantis creaturas à denominatione coexistentis Dei cum creaturis, quia haec omnino dependet ab illis; sicut & haec, Deus creans, dependet à creatione, quae creatura est, hoc autem sic demonstratur, quia quod est prius non dependet à posteriori, & quod est causa, non constituitur per effectum, neque existentia prioris ideo est, quia existit potentius; sed actus liber dei quoad entitatem terminationem, & denominationem est causa connotati extrinseci futuri, ut supra late demonstravimus; nam hoc est verum, quia deus formalissime non solum quoad entitatem, sed etiam quoad terminationem & denominationem vult creaturam esse futuram, creatura constituitur in esse futura: ergo actus liber dei quatenus liber formalissime, hoc est quoad entitatem, terminationem, & denominationem non dependet à futura creatura, sed prius natura datur actus liber formalissime, ut diximus, quam detur futura creatura, & sic non possumus dicere, si interrogetur à nobis cur non vult existere creaturam pure possibilem deus, quia creatura non existit, sed potius debemus respondere; quia deus est liber in volendo à se ipso, & non cum dependentia creaturarum: ergo pro certissimo habendum est quando deficit volitio libera dei circa aliquam creaturam, non deficere, quia deficit creatura, sed quia vult deus non amare ex eo quod liber est: ergo velle, vel non velle in deo, esse, & non esse amorem dei liberum, non dependet à creaturis, nec petit illas pro requisito antecedenti ad sui esse; sicut è contra futuroritio creaturarum, vel creatura ut futura, quia dependet à volitione divina, ponitur, ex eo quod posita est volitio, & tollitur quia aufertur volitio libera à Deo, vel virtualiter, ut mea sententia docet, vel formaliter, ut secundum tua principia debes dicere: ergo ad solutionem nostri argumenti non est recurrendum ad connotatum extrinsecum.

Declaratur hoc amplius; quia actus liber Dei eo modo, quo potest esse causa efficiens futuri, & ad quem necessario sequitur effectus futurus, non sufficit esse quasi materialiter, & solum quoad entitatem, sed necesse est ut detur formalissime actus liber Dei circa talem creaturam; atqui tali modo actus liber est non solum entitas illius, sed etiam terminatio formalis eiusdem, & denominatio formalis ipsius, quare ut creatura sit futura, & Petrus dicatur formaliter praedestinatus ad gloriam, hoc est ut Petrus ex possibili praedestinato transeat ad actum praedestinatum, necesse est, ut praecedat prioritate naturae tanquam causa completa praedestinatio ipsa formalissime, non solum quoad entitatem, sed etiam quoad terminationem formalem praedestinationis, & quoad denominationem illius formalissimam. Unde debet iam Deus prioritate naturae libere amare, & de-

Z z z nominari

nominari libere amans; ad hoc ut creatura dicatur amata & prædestinata: ergo actus liber Dei non solum præcedit creaturam, ut causa illius quoad entitatem actus liberi, sed etiam quoad terminationem formalem & formalissimam denominationem amoris liberi; quia donec hoc modo completus est actus liber, non est causa, neque causat futurum effectum; sed quia quoad entitatem est causa & præcedit effectum, ut sit entitas actus liberi, non dependet ab effectu futuro: ergo similiter quia quoad terminationem, & denominationem formalem amoris liberi præcedit ipsa prædestinatio terminum prædestinatum, & est causa illius non dependet ab ipso termino prædestinato: ergo tam denominatio, quam terminatio, & entitas actus liberi, nullo modo requirunt tanquam conditionem prærequisitam terminum prædestinatum; neque ut sic dependet ab illo sed solum consummate, & complete sunt à Deo denominatio, & terminatio actus liberi, & conveniunt intrinsecè ipsi, ex vi suæ perfectionis, & eminentiæ: ergo quando interrogatur ab aduariis cur deficit actus liber, non debent respondere, quia deficit connotatum; alias connotatum esset causa actus liberi, & non effectus illius.

Explico hoc manifestissimo exemplo amoris creati; quia enim amor creatus est causa, quare obiectum sit actu amatum ab ipso, non dependet ab obiecto amato, ita ut positio amoris in amante petat pro requisito antecedenti ipsum obiectum amatum, neque si interrogetur à nobis, cur obiecti amor detur, possumus respondere; quia obiectum amatur, sed potius debemus respondere, quia persona quæ diligit, ex eo quod libera est, & indifferens, se libere determinat adamandum, & e contra, quando interrogatur à nobis, cur amor obiecti non sit actu, sed deficiat, non debemus dicere, quia obiectum non est amatum, sed potius, quia ipse amans noluit amare, vel noluit producere in se amorem: ex quo manifeste colligimus, denominationem illam amoris in amante obiectum, esse causam denominationis obiecti amati; ut patet ex hac casuali vera; ideo obiectum formaliter est amatum, quia prius natura habuit in se amorem amans, & est constitutus & complete denominatus amans.

Ex quo amplius colligimus, neque constitutionem amantis, neque denominationem illam diligentis dependere ab aliquo extrinseco à priori, neque indigere, ut sit tanquam prærequisito ipso esse amato obiecti; quia tale esse amatum est posterius ipsa denominatione, & constitutione amantis; quia pro priori naturæ ante obiectum actu amatum, & antequam constituitur in esse amati præcedit, supponitur, & est complete amans constitutum in esse amantis, ac proinde non trahere originem, aut constitutionem illam, aut denominationem amantis ab aliquo extra ipsum amantem; quia pro priori illo in quo necessario debet plene & plane supponi constitutum, & denominatum amans, nullum obiectum amatum intelligitur aut potest intelligi, à quo desumatur illa denominatio seu effectus formalis amantis, ac per consequens talem denominationem totaliter, & adequate esse intrinsecam; ex quo ultimo colligimus, siue ad concedendam, siue ad negandam talem constitutionem, & denominationem, siue ad defectum illius, siue ad

coexistentiam ipsius, siue ad quamcunque varietatem in tali denominatione nullo modo posse nos recurrere, aut confugere ad aliquod extrinsecum obiectum amatum, ut actu amatum; quia hoc totum est posterius, & pro illo priori non est; quia originem habet ab hoc, unde quacunque variatio in obiecto amato est, quia iam præcessit variatio in amante per ablationem aut additionem actus vitalis in amante, cuius formalitas sicut & ipsius, variatio debet esse omnino intrinseca, quia omnis vitalis formalitas, quia vivere est, est ab ipso vivente & in ipso vivente consummatur intrinsecè, ut patet ex definitione vivendi, quia nihil aliud est, quam moveri à se ipso, itaque constitutio, & denominatio actus vitalis adequate incipit à e, & consummatur in se sine eo quod in illa constitutione actus vitalis, & in denominatione formali illius interveniat aut habeat partem, ut ita loquar obiectum amatum, ut amatum, quia ut sic est effectus talis amoris, ac proinde non potest esse prærequisitum, conditio, aut formalitas, neque ad constitutionem amantis, neque ad denominationem illius, quia hoc totum præcedet, ut causa, & ut prius ad effectum qui resultat in obiecto amato.

Tunc sic amor liber Dei præcedit, ut causa vitalis futurationem creaturæ, quia creatura futura nihil aliud est, quam creatura possibilis amata à Deo ad habendum existentiam in tali differentia temporis; unde creatura ut futura, vel actu prædestinata, quæ nihil aliud est, quam amata ab amore divino, vel per amorem divinum à Deo ad beatitudinem supernaturalem in sua denominatione, & plena constitutione causatur adequate constituitur, & originem trahit ab amore libero prioritate naturæ exilente iam in Deo, & antecedenter pro illo priori pro quo nondum intelligitur creatura prædestinata constituyente Deum in esse amantis, & formalissime ac plene denominante ipsum in esse amantis, ut pro posteriori naturæ causetur, & constituitur creatura in esse futuræ & prædestinatæ per ipsum amorem tanquam effectus per causam.

Itaque ut clarius hoc intelligatur, creatura futura, & prædestinata est effectus Dei, quatenus volentis prædestinare, & dare existentiam creaturæ, & causa talis effectus est Deus volens, ita ut substantia dei sit id quod causat, per suam voluntatem, tanquam per potentiam formalem, & causalitas talis causæ sit volitio ipsa libera; & causalitas talis causæ sit volitio ipsa libera; atqui effectus alicuius causæ actu causantis non est, aut requisitum aut conditio à priori, seu formalitas constituens, ut causa existat, aut denominetur in esse causantis, sed potius ad intelligendam, & constituendam causam actu causantem pro illo priori recurrimus nullo modo ad effectum, quia pro illo priori nondum intelligitur, id est non concipitur, quasi constituendo suam causam, sed ad formalitatem quandam, quæ fluit & se habet ex parte causæ; unde si est causalitas vitalis, tota est intrinseca in agente, & nullo modo de foris emendicatur, ab aliquo existente extra ipsam causam: ergo ad denominationem Dei volentis liberè, vel non volentis liberè, hoc est ad denominationem, & constitutionem formalem Dei, & ad quamcunque varietatem & contingentiam, siue ad existentiam, siue ad defensionem, siue ad denominationem actualiter amantis, siue ad carentiam talis denominationis nullo

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 365

nullo modo. est nobis recurrendum ad aliquod extrinsecum connotatum, ut in illo prius fundatur talis denominatio, & variatio, cum potius variatio in connotato originem trahat tanquam à causa praecedenti à variatione, & contingencia seu indifferentia existente in amante; in quo distinguitur ratio amantis in Deo creaturas à denominatione scientis per scientiam visionis creaturas, nam in variatione scientiae possumus recurrere ad variationem obiecti, quia variatio obiecti praesupponitur ad ipsam scientiam, & ad variationem in illa, & ideo sunt verae hae causales: ideo Deus cognoscit, creaturam esse futuram & praedestinam, quia iam ex voluntate praesupponitur futura, & praedestinata; unde quando interrogamus, cur detur haec varietas in scientia visionis videlicet, quod nunc videat Deus creaturam existentem, & postea non videat existentem, sine dubio dicimus, quia obiectum eius variatum est de existente in non existens; unde recte, vel pro conditione, vel pro praerequisito quasi causali variationis in scientia, tribuimus variationem in obiecto antecedentem ad illam, quia quasi pro priori natura antecedit variatio obiecti ad variationem scientis, quod totum vice versa, & opposito modo succedit, & contingit in variatione, contingencia & indifferentia amoris Dei liberi, quia hic est causa variationis obiecti & non è contra, unde si quaeramus, cur talis creatura pure possibilis non varietur de illo statu, neque mutetur à pura possibilitate ad futuritatem, cum ex se non repugnet variari & mutari, & cur alia creatura mutata fuerit, v. g. Antichristus de statu pure possibilitatis ad futuritatem, certe sine dubio dicimus, quia Deus ex eo quod liber, & indifferens sit ad causandas illas rationes, & mutationes, voluit potius hoc, quam aliud, & suo modo contingentiam, & indifferentiam suam per varietatem amandi & non amandi, ut ita loquar, exercuit itaque varietas in obiecto, seu indifferentia, & contingencia in ipso praesupponit variationem iam in Deo à nobis postea explicandam; unde ad denominationem, constitutionem, & variationem denominationum in Deo non debemus recurrere ad creaturam variatam, sed hoc totum debemus inquirere in Deo, & ex parte Dei, quia haec variatio est vitalis, & causativa variationis obiecti; unde si nobis recte philosophandum est, contendere debemus intra Deum solum investigare hoc, & intra ipsum solum invenire si possumus secundum dignitatem, & excellentiam divinae libertatis; quod optime docuit ipse P. Suarez cum quo pugnamus, tribuendo discrimen inter volitionem divinam & scientiam liberam his aureis verbis, *disp. 30. sect. 9. num. 33.* [& sine dubio ita esse videtur; nam Deus ex se solo se libere determinat, ut hoc velit potius, quam illud, & ideo non videtur illa denominatione posse prius in alio fundari, quam in ipsomet Deo, in quo est magna differentia inter volitionem liberam, & scientiam quatenus dicitur scientia visionis & dicitur aliquo modo contingens, aut libera, quatenus posset sub tali ratione non esse si res non essent futura: intercedit ergo differentia inter hanc scientiam, & voluntatem, quod scientia, ut ex simplici intelligentia fiat visio, & praeter res possibiles se extendat ad repraesentandas res existentes supponit in obiecto aliquam varietatem pro aliquo tempore, cui aeternitas coexistit, vel saltem sup-

ponit aliquod decretum liberum divinae voluntatis, ita ibi intelligi potest extra ipsam scientiam aliquod fundamentum, vel principium illius denominationis, aut variationis; at vero in voluntate nihil supponi potest, sed omnis varietas, quae in obiectis intelligi potest ab ipsa voluntate trahit originem; & ratio à priori est, quia scientia, etiam ut terminata ad talia obiecta contingencia non est in se formaliter libera, sed necessaria ex praesuppositione talis obiecti existentis, vel futuri; at vero voluntas ut terminata ad talia obiecta est formaliter libera, & ideo illa relatio in scientia posset intelligi per modum cuiusdam respectus resultantis necessario in ipsa posito altero extremo, scilicet obiecto scibili in esse veri, seu scibili, in voluntate autem non potest ita intelligi, sed primo, ac per se originem trahit ab ipsamet voluntate, omnibus aliis eodem modo se habentibus, & ideo intime in illa esse debet fundamentum talis respectus, & denominationis.]

Quae verba adeo clara sunt pro nostra ratiocinatione confirmanda, ut alia clariora desiderare non possem, unde potius à me ipso, quam ab alienariis excogitata, ac prolata videntur: ergo denominatio amantis libere, & variatio in talibus denominationibus non causantur, nec originem trahunt à variationibus, & mutationibus obiecti, sed potius variationes, & mutationes omnes in obiecto factae originantur à contingencia, & indifferentia actuum liberorum: ergo contingentia, & variationis actuum liberorum ratio, & principium non est quaerenda, neque investiganda extra Deum, sed potius intra Deum inveniendae est, quia est prima causa omnium privationum obiectuarum existentium extra Deum.

Atqui in Deo duplex tantum variatio, & contingencia potest reperiri, alia formalis, ut asserit Caietanus per additiones, & diminutiones reales formales à parte rei, quibus adduntur, & diminuntur realiter formaliter, adfunt & abfunt formalissime perfectiones divinae, & haec contingencia, & variatio actuum liberorum efficacissime rejicitur à P. Suarez ubi supra *sect. 9. à num. 7. usque ad 29. exclusivae*, ac proinde ab ipso non potest defendi, praecipue quia meo videri immediate opponitur infinitae excellentiae, simplicitati, & puritati divinae, & per consequens dogmatibus fidei catholicae alia contingencia, & variatio non formalis, sed virtualis, non per additiones, & diminutiones reales formaliter, sed solum aequivalenter reperitur in Deo, (de qua latissime *quaestione sequenti*) & haec convenit Deo eo quod propter suam eminentiam, summam puritatem, & infinitam actualitatem aequivalet additionibus, & diminutionibus formalibus, quae propter suam imperfectionem reperiuntur in creaturis: ergo ex necessitate ad intelligentiam divinae libertatis eligenda est haec contingencia, & variatio; quia haec dignissima est Deo, & intellectu facilius omnibus aliis viis ex principiis in aliis controuersis theologicis receptis, quod amplius, & evidentius patebit ex dicendis *quaestione sequenti*; nunc autem ex iam dictis manifeste patet, actum liberum aut formalitatem amoris liberi ad constituendum Deum in esse amantis libere nullo modo dependere à connotatis extrinsecis, ac proinde dum quaerimus causam cur formalitas amoris, quae formaliter existit in Deo per identitatem necessariam cum ipso, non tribuat effectum formalem, nec faciat Deum amantem necessario, debemus recurrere ad contingentiam

tingentiam futuræ creaturæ; nam iterum vrgemus, quia ille effectus est contingens, & non necessarius, qui oritur à causa libera, & non necessaria, & ill. effectus est necessarius, & non liber, qui oritur à causa necessaria, & non libera: ergo prius est causam esse necessariam: aut liberam quam effectus possit dici, & appellari liber aut necessarius; unde ideo lux solis est effectus necessarius illius, & non liber quia sol est causa necessaria, & non libera illius; & è contra ratio quare Petrus prædestinatus ad gloriam est effectus liber, est quia oritur à causa indifferenti, & libera.

Item si interrogemus, cur ex suppositione quod prædestinatus est Petrus in æternum necessario erit prædestinatus sine vlla mutabilitate, in hoc sine dubio respondendum est nobis; ideo esse immutabilem talem effectum, quia ex suppositione decreti nunquam mutatur Deus, neque mutatur decretum saltem moralis inconstantia reperitur in deo: ergo ut causa sit necessaria, vel libera, nullo modo mensuratur neque dependet à contingentia vel necessitate effectus; sed potius è contra contingentia, & necessitas effectus mensuratur, & dependet à contingentia, libertate, aut necessitate causæ; quapropter si per impossibile Deus esset causam necessariam decernens creaturas futuras, ipsæ essent futuræ necessario: ergo de facto ideo creaturæ sunt futuræ contingenter, & libere, id est sunt effectus non necessarij, sed liberi, quia Deus in decernendo futuritatem illorum est causa libera, & non necessaria, & per consequens ipsa voluntas diuina in constituendo futuras creaturas, nullo modo dependet ab ipsis creaturis, quia iam quod est prius dependeret à posteriori: ergo hæc dependentia, quam male excogitasti ad eludendū argumentum nullius momenti est, neque potestis respondere interroganti cur contingenter amet creaturam, vel cur deficiat amor huius, cum possit adesse, dicendo, quia creatura futura est contingens, & quia deficit talis futuritio, cum potius ideo, deficiat futuritio, quia deficit volitio libera modo à nobis explicando, quia libertas causæ & indifferecia illius non constituitur, neque desumitur ab ipso effectū, sed potius à seipsa, quia ut iam dixi, si Deus non libere, sed necessario amaret futuras creaturas, aut esset causa necessaria talis futuritionis, ipsæ necessario essent futuræ: ergo si necessario non sunt futuræ, sed liberè, ideo hoc e. it, quia Deus est causa libera, & non necessaria, ac proinde ratio talis libertatis, & contingentia in sua denominatione, & constitutione non est dependens à connotatis extrinsecis.

Vnde exemplum relationis non est ad rem, tum quia in se falsissimum est, res enim creata non potest trāsire de contradictorio intrinseco ad contradictorium intrinsecum sine mutatione intrinseca sui per solam mutationem extrinsecam alterius, tum etiam propter alias efficacissimas demonstrationes, quibus falsitatem huius exempli latissime oppugnavi in Logica prædicamento de relatione. questione Vtrum relatio distinguatur à suo fundamento à parte rei, videantur ibi dicta, quæ maxime, conducunt ad intelligentiam præsentis questionis. Tum denique, quia etiam si concederemus probabilitatem exempli ad præsens institutum nihil iuaret adversarios; nam licet posset manu ducere intellectum ad cognoscendam variationem scientiæ visionis, sine mutatione intrinseca ex parte scientiæ per mutationem tan-

tum ex parte obiecti; nam sicut ablato termino, v. g. filio mortuo, non maneret Pater in esse Patris formaliter, quia denominatio Patris, & constitutio illius formalis dependet à termino; quia ut ait Aristoteles, posito fundamento & termino, resultat relatio quia fundamentum, & terminus sunt causa positionis relationis: quod non ita contingeret si relatio, aut positio illius esset causa positionis fundamenti, & termini; tunc enim in eo casu non possemus tribuere rationem, cur qui antea non erat pater, dicendo, quia antea non habebat filium, & nunc habet filium, alias positio posterioris esset causa positionis prioris, & reliqua quæ supra diximus quod est falsissimum, sed potius propter rationes supra positas, ratione huius variationis in Patre deberemus investigare solum in Patre, & in causis illius, non in filio, quia vero de facto positio termini, & fundamenti, & negatio termini, & fundamenti est causa positionis relationis, vel negationis illius: ideo supposita probabilitate exempli, quando à nobis quaeritur, cur nunc sit Pater, cum posset non esse Pater, optime respondemus ex mutatione fundamenti, & termini, dicendo, quia nunc habet filium, & genuit ipsum, quem posset non generare; unde exemplo hoc illuminati, quando interrogatur à nobis, cur varietur denominatio scientiæ visionis in Deo, de non cognoscente in cognoscentem sine mutatione intrinseca scientiæ, optime respondemus, dicendo, quia præcedit mutatio, & variatio in obiecto talis scientiæ, quod est quasi causa nostro modo intelligendi variationis in scientia, unde si variatio scientiæ non originaretur à mutatione, & variatione obiecti: sed potius e. et causa illius, nullo modo possemus dicere, ideo variatam esse scientiam; quia variatum est obiectum, neque rationem variationis in scientia deberemus investigare, aut querere extra scientiam in obiecto sed potius intra ipsam scientiam; quia sicut constitutio causæ non dependet ab effectu, neque potest tribui pro ratione constitutionis causæ effectus ipse, ita similiter non potest tribui pro ratione, & causa variationis in constitutione causæ ipsius effectus variatio, aut mutatio, alias daretur circulus vitiosus, & reliqua inconvenientia opposita luminis naturæ supra adducta sequerentur; v. g. ipso exemplo adversariorum hoc illustratur.

Nam licet pro causa paternitatis tribuatur filius genitus, & pro causa mutationis de non Patre, in esse Patris tribuatur mutatio de non habendo filio, in habendo filium, nihilominus tamen si causam, aut rationem investigemus, cur detur talis variatio in habendo, & non habendo filium, non debemus iterum recurrere ad variationem paternitatis, ne circulos vitiosos committamus, & de primo ad ultimum idem pro causa sui ipsius tribuamus, nam si variatio in habendo filium, est causa variationis in habendo paternitatem, & iterum si variatio & mutatio in habendo paternitatem est causa variationis habendi filium, de primo ad ultimum variatio & mutatio habendi filium, erit causa sui ipsius, quia quod est causa causæ est causa causati: sed hoc est summū absurdum: ergo pro ratione causæ formaliter non potest tribui ipse effectus, & pro ratione variationis causæ non debet reddi ratio variationis effectus; quia pro priori naturæ ante effectum supponitur independentem à variatione effectus variatio causæ; quia variatio causæ completa est à qua originatur pro posteriori naturæ variatio effectus. Quare si interrogetur à nobis, cur

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 367

cur Petrus habeat filium, non est dicendum quia est Pater formaliter, sed potius quia habens potentiam ad generandum illum, applicavit talem potentiam ad producendum, & de facto produxit ipsum, cum antea neque applicaverit potentiam ad talem productionem, neque produxerit ipsum.

Tunc sic variatio in futuritione effectus, & mutatio tota obiectiva originatur tanquam à causa à variatione decreti liberi, hoc est ideo mutatum est nunc obiectum de puro statu possibilitatis ad futuritionem, cum posset non mutari, quia ita Deus voluit mutare illam, ut potuerit non velle: ergo pro ratione huius variationis in decretis liberis sic explicata nullo modo potest tribui variationi, & mutatio obiecti de possibili in futurum, sicut v. g. si interrogas, cur Petrus nunc videat parietem, & constituat ipsum in esse visi, cum antea non viderit ipsum, non debemus respondere, quia paries nunc est visus, & antea non erat visus, quia iam pro ratione causæ tribueretur effectus, nam totum, quod est ex parte videntis, v. e. potentia applicata, visio, & denominatio videntis supponitur prioritate naturæ complete ad constitutionem parietis visi; unde ad reddendam causam Petri videntis nunc non debemus recurrere ad mutationem parietis de non visi ad visum, sed potius debemus inquirere ad ipsam potentiam, & intra ipsam inquirere causam huius variationis, licet verum sit, quod à posteriori tanquam ab effectu, & signo ex mutatione obiecti colligamus mutationem in causa; sed de hoc non queritur in presenti, quia non est ad rem, quia solum investigamus rationem à priori mutationis in videntem de non videntem.

Ergo in decretis liberis quando interrogamus, quare, vel quomodo Deus nostro modo intelligendi variatur eo quod, cum potuerit non diligere creaturam nunc diligit ipsam, non querimus rationem à posteriori sed à priori: ergo nullo modo est danda, vt ratio illius variationis dependentia à connotato, nec ad hoc est adducendum exemplum relationis, quia variatio actuum liberorum opposito modo se habet respectu variationis obiecti, ac variatio relationis respectu variationis termini, & ab vno opposito non debet argui ad aliud, vt ab exemplo, & à similitudine, sed potius opposito modo secundum illud axioma contrariorum eadem est disciplina, & ratio opposito modo, quare si arguitur, ideo definit relatio, quia definit terminus in nostro casu opposito modo debet argui, non ideo definit decretum liberum, aut ponitur, quia ponitur, aut definit mutatio obiecti, sed potius ideo ponitur, & definit mutatio obiecti, quia ponitur, & definit decretum liberum & tota hæc oppositio in hoc consistit, quia decretum liberum & variatio illius non est effectus mutationis obiecti, nec dependet à priori ab illa, sed potius mutatio obiecti dependet à priori à decreto; è contra vero mutatio relationis dependet à priori à mutatione termini, & sic est effectus illius.

SVBSECTIO III.

Ex principiis Patris Suarez labefactatur eius opinio, & nostra veritas confirmatur.

381. **Q**uia ipse Pater Suar. vt supra vidimus, asserit, actum liberum à necessario nullo modo

distingui, neque re, neque ratione; eo quod nihil, aut re, aut ratione distinctum, addat supra necessarium: Tunc sic hoc supposito sic argumentor: quando in aliquo subiecto non est ratio formalis constituendi ipsum, tale subiectum non constituitur in effectu, vel quasi effectu talis rationis formalis, sed in Deo non datur ratio formalis constitutiva illius in esse amantis libere secundum vestra principia: ergo ex vestris principis manifeste colligitur, Deum non constitui in esse amantis libere: maior est certissima, minor, in qua est difficultas sic demonstratur; quia formalitas illa constitutiva per vos Dei amantis libere, aut denominativa illius vt sic non est amor necessarius, quatenus necessarius, tam re, quam ratione; itaque si amor necessarius quatenus talis amor est, & consideratur vt præcisus à quacunque formalitate distincta à seipso, non potest constituere Deum in esse amantis libere, quod ipse P. Suar. his verbis docet *sect. illa 9. num. 48. §. de voluntate vera*: [dicendum est in re ipsa non aliud fundamentum ex parte Dei ad talem relationem, seu denominationem (utique amantis libere) præter actum ipsum necessarium voluntatis D. i., non tamen vt est tantum necessarius in esse.] & ratio est manifesta, quia alias Deus posset per suum ipsum amorem, quo se ipsum amat, constitui in esse amantis libere se ipsum, & per terminationem talis amoris ad se posset dici terminari ad se ipsum libere; unde per productionem Spiritus sancti posset constitui Pater in esse producentis libere ipsum: patet consequentia, quia per amorem necessarium, quatenus formalissime necessarium, & quatenus formalissime præcisum à quacunque alia formalitate distincta à seipso, vt necessario potest constitui in esse amantis libere: atqui amor, quo se amat formalissime vt præcisus à quocunque alio est amor necessarius; ergo talis amor potest constituere Deum in esse amantis seipsum libere; ratio à priori est, quia absolute potest non esse denominatio libere volentis in Deo, & nihilominus denominatio amantis se ipsum non potest deficere in Deo, quia denominatio illa sumitur ab amore necessario: ergo evidenter sequitur, denominationem amantis libere non posse sumi ab amore necessario, vt necessario formalissime, alias eidem formalissime sub eadem ratione formatissima convenirent prædicata contradictorie opposita, quod est falsissimum, vt ex principiis evidentissimis Metaphysice, videlicet impossibile est idem simul esse, & non esse, admittis quidem ab adversariis patet.

Sed in Deo non datur alia formalitas, neque re, neque ratione distincta ab amore necessario: ergo nulla datur formalitas in Deo, à qua possit denominari libere amans. Patet consequentia: quia per vos ab amore necessario, vt necessario non constituitur in esse amantis liberi, sed per vos etiam præter amorem necessarium vt necessarium non est alia formalitas, à qua constituitur in esse liberi amantis: ergo per vos, & secundum vestra principia non est in Deo, à quo possit denominari liber v. g. si tu assereres, Patrem æternum per diuinitatem quatenus est prædicatum absolute, aut per omnipotentiam non posse opponi, & distingui à filio, & iterum assereres in Patre non esse aliam formalitatem, neque re, neque ratione distinctam à diuinitate, &c. sine dubio evidenter sequeretur, Patrem non posse

posse distingui, neque opponi filio aut si pertinaciter contenderes etiam si non daretur alia formalitas, aut re, aut ratione distincta à diuinitate, nihilominus opponi Patrem filio, & distingui ab ipso, sine dubio sequeretur, talem effectum, vel quasi effectum formalem distinctum, & oppositionis dari in Deo sine ratione formali constitutiva illius.

Dices, verum esse quod actus necessarius, vt necessarius non possit constituere Deum in esse amantis libere, nihilominus per terminationem intrinsecam liberam ad creaturas constitui Deum in esse amantis libere: verba Patris Suarez hæc sunt. *ubi supra*: [Dicendum est in re ipsa non esse aliud fundamentum ex parte Dei ad talem relationem, præter actum ipsum necessarium voluntatis Dei, non tamen vt est tantum necessarius in esse, sed vt est etiam liber quoad terminationem, & aliquam causalitatem; vnde hic respectus, seu denominatio non intelligitur tanquam resultans posito actu necessario ex parte Dei absolute & secundum se, & preintellecta creatura vt diligibili; nam his duobus stantibus, stat non sequi seu intelligi respectum, seu denominationem illam; intercedit ergo libera determinatio Dei quæ licet in se, ac formaliter non sit res noua in Deo, à nobis tamen concipitur per modum rei novæ ad fundandum respectum; vel certe illa determinatio in voluntate semper concipitur per modum alicuius causalitatis, per quam concipitur obiectum, tanquam mutatum aliquo modo, in ordine ad actualem existentiam sibi proportionatam, & ideo actus ille voluntatis in se necessarius vt habens vim libere cauendi, intelligitur ex parte Dei, vt sufficiens fundamentalis respectus. Non intelligitur autem ipse respectus seu denominatio resultare donec actus ille Dei exerceat suam vim liberam, seu causalitatem circa tale obiectum, in quo non ipse actus aliter se habet, sed facit vt obiectum aliter se habeat; & tunc intelligitur, quasi resultare huiusmodi respectus, & differt hic respectus à respectu scientiæ visionis vt sic.] Sic Pater Suar. & in primis solutio illius fundatur in hoc, quod licet actus necessarius, vt necessarius non possit constituere Deum in esse amantis libere, nihilominus posse illum ratione terminationis ad creaturas constituere Deum in esse amantis libere. Tunc sic de illa terminatione interrogo an sit formalitas alia siue re, siue ratione distincta ab actu necessario, vel non dicatur hoc secundum. Vrger argumentum supra positum, quia per te actus necessarius, vt necessarius non potest constituere Deum in esse amantis libere: ergo idem actus necessarius vt necessarius non potest constituere Deum esse amantis libere; alias idem quatenus idem, & sine vlla distinctione constitueret, & non constitueret in esse amantis libere, quod est summum absurdum & contra lumen naturæ, & tibi ipsi contradiceres manifeste; si quidem affirmares id ipsum, quod negas, & negares id ipsum, quod affirmas.

Sed terminatio illa ad quam confugis nullo modo distinguitur neque re, neque ratione ab amore necessario vt necessario; sed est idem ipse actus necessarius, quia sunt synonyma; (nam ea, quæ solo nomine differunt, vt gladius & ensis, & in re ipsa seu in obiecto, neque re, neque ratione distinguuntur, sunt synonyma): ergo si actus necessarius vt necessarius non constituit

Deum in esse amantis libere, nec potest constituere ipsum in tali ratione, neque synonymum illius, & quod est omnino idem cum ipso poterit constituere Deum in esse amantis libere, qualis est terminatio; vg. si aliquis diceret Ma cum Tullium esse principem eloquentiæ & negaret, Ciceronem esse Principem eloquentiæ; item si aliquis pertinaciter contenderet, gladium esse ferreum, ensen vero non esse ferreum, paternitatem in diuinis constituere Patrem, & simul diceret, primam relationem hypostaticam non constituere Patrem sine dubio irrideretur vt amens, quia de eodem affirmat, quod de eodem negat solum sub distincto nomine; sed per te actus necessarius nullo modo distinguitur à terminatione illa, sed potius est omnino idem cum terminatione: ergo terminatio ipsa non potest constituere Deum in esse amantis libere; vnde idem argumentum supra factum vrget contra terminationem si terminatio non est alia re, vel ratione distincta formalitas ab amore necessario.

Ergo si terminatio est formalitas constituens Deum amantem liberum, quem non potest ita constituere amor necessarius, vt necessarius, sine dubio dicendum erit, terminationem liberam, & amorem necessarium non esse omnino idem etiam ratione, & virtualiter, sed potius distingui ratione, & virtualiter à parte rei, etiam si realiter formaliter terminatio ab amore necessario non distinguatur, quod *subsecutione superiori* demonstravi contra ipsum Patrem Suarez, quia ea, quæ ita se habent, vt vni conveniat prædicatum contradictorium, & oppositum contradictorie alteri prædicato, quod alteri extremo convenit à parte rei distinguuntur virtualiter à parte rei, & formaliter per rationem, vt videre est in Paternitate diuina, & diuinitate, in intellectu diuino, & voluntate diuina, in ratione entis, & differentia creaturæ, quod latissime demonstrat *disp. 1. Metaphys. questione, Vtrum ens præfinitur à differentis*; sed terminationi libere convenit constituere Deum in esse libere amantis à parte rei; & tendere ad creaturas futuras, & existentes, & amori necessario non convenit terminari ad creaturas futuras, neque constituere Deum amantem libere &c. ergo amor necessarius distinguitur virtualiter, & per rationem formaliter à terminatione, & terminatio est alia formalitas distincta ratione, & virtualiter à parte rei ab amore necessario; sed actus liber Dei constituitur per terminationem illam intrinsecam ad creaturas, & per ipsum actum necessarium diuinæ entitatis ergo addit supra illum aliquid virtualiter distinctum à parte rei, & ratione formaliter. Patet consequentia; quia actus liber Dei addit supra necessarium terminationem ad creaturas futuras &c. quia per talem terminationem, & actum necessarium constituitur, sicut vnum addit supra ens, indiuisionem, siue positum siue negatum, quia constituitur vltimo per illam supponendo rationem entis, cui aduenit nostro modo intellegendi indiuiso: sic similiter constituitur actus liber Dei vltimo per vos terminationem illa ad creaturas futuras, supponendo diuinum esse, cui adueniat nostro modo intellegendi terminatio: ergo addit supra diuinum esse necessarium terminationem illam; sed vt nuper probauimus, terminatio illa distinguitur virtualiter à parte rei, & ratione ab ipso actu necessario: ergo actus liber Dei addit supra actum necessarium aliquid virtualiter,

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 369

virtualiter, & ratione distinctum ab actu necessario, supposito quod per terminationem illam constituitur in esse amantis libere Deus, & non per amorem necessarium ut necessarium; quare solutio tua implicat in terminis.

Deinde intelligibile est secundum tua principia id, quod nunc asseris, videlicet, Deum constitui in esse libere amantis per terminationem, & aliquam causalitatem, quia per, *to, causalitatem*, vel intelligis actionem creatam, qua producis ad extra creaturas, & hoc à te ipso refutatum est *scilicet illa 9. num. 6.* nam prima opinio, quam refutasti *tali numero 6.* his verbis explicabat constitutionem actus liberi [prima igitur responsio est quorundam dicentium, huiusmodi actus liberos Dei nihil in Deo dicere, præter extrinsecas denominationes, quia, Deum inquirunt velle aliquid extra se, nihil aliud est, quam in re illa aliquam mutationem facere pro aliquo tempore, vel aliquod esse illi conferre, quod est in potestate Dei facere, vel non facere; & cum facit, dicitur id velle, cum vero non facit dicitur nolle, non quia ipse aliter se habeat, sed solum quia res ipsa aliter se habet.] His verbis proposuisti primam opinionem constituentem actum liberum causalitate creatam, quam postquam illis verbis proposuisti, his refellis: [nullo tamen modo defendi potest, primo iuxta principia fidei, quibus certum est, Deum non metaphoricè, & improprie, sed proprie amare, & velle;] & postquam loca Scripturæ in medium posuisti, oppositum probantia, sic concludis: [ergo velle Deum aliquid, & illud facere, non sunt formaliter, & secundum rationem idem: sed ipsum facere, quod extrinsecum est Deo, effectus est ipsius velle, seu amoris eius, accedit quod iuxta vera Theologiae principia non omnis voluntas Dei, quæ versatur circa objecta creata, vel creabilia facit aliquam realem mutationem in ipsis formaliter ac immediate, ut est voluntas efficax, qua elegit prædestinatos ad gloriam; de qua re dixi plura in 1. tomo 3. parte disp. 5. sect. 1. Secundo etiam ratione naturali improbat illa sententia &c.] ergo secundum hæc tua verba non possunt stare alia supra posita, si intelligantur de causalitate, seu actione creata; quia alias idem actus liber constitueretur, & non constitueretur per causalitatem creatam, & præterea incidere in sententiam denominantem extrinsecè actus liberos: ergo illa causalitas, per quam ais, constitui actum liberum debet esse aliqua formalitas intra ipsum Deum existens; de qua interrogo, an sit distincta re, vel ratione ab actu necessario? si non est distincta sed est omnino eadem cum actu necessario, & per te actus necessarius, ut necessarius non potest constituere Deum amantem libere: ergo neque illa causalitas, ut patet ex dictis.

Dices, illam causalitatem, & connotatum extrinsecum constituere Deum libere amantem; quia actus libere Dei præcisus à connotato extrinsecum non potest constituere Deum in esse libere amantis.

Sed contra manifeste, & insurgunt adversus hanc solutionem omnia argumenta *subsecutione præcedenti* posita, quia causa alicuius effectus, neque adæquate, neque inadæquate constituit suam causam, sed connotatum extrinsecum est effectus actus liberi: ergo conno-

tatum extrinsecum, neque adæquate, neque inadæquate potest constituere actum liberum. Item quia hæc solutio incidit in opinionem Patris Herize supra à nobis oppugnatam, & quam oppugnat ipse Pater Suarez *loco nuper citato*: ergo connotatum illud, neque solum, neque simul cum alia formalitate potest constituere actum liberum.

Præterea; quia in actu libero Dei datur intrinseca ratio, scilicet ratio intrinseca amoris, verbi gratia, ratio prædestinationis, quæ constituit Deum intrinsecè prædestinantem, & intrinsecè ac formaliter denominat Deum amantem creaturam ad beatitudinem; ex qua constitutione, & denominatione intrinseca tanquam à causa, vel efficienti, vel formali resultat in creatura denominatio extrinseca prædestinata, & amata ad beatitudinem, quæ denominatio est effectus, siue formalis extrinsecus, siue in genere causæ efficientis respectu amoris intrinsecè existentis in Deo; sed effectus ille qui est denominatio extrinseca à ratione formali amoris liberi intrinsecè existente in Deo proveniens, nullo modo potest constituere formalitatem illam amoris intrinseci existentem in Deo: ergo nullo modo constituitur amor liber Dei à connotato illo extrinsecum. Minor illa sic demonstratur exëplis petitis à rebus creatis manifestissimis, nullus enim sanæ mentis potest dicere, denominationem extrinsecam resultantem in Petro v. g. & extrinsecè denominantem ipsum in esse amati, ex amore intrinseco Pauli in ipso existente posse constituere ipsum amorem intrinsecum Petri in esse amoris intrinsecè existentis in ipso. Item denominatio extrinseca visi in pariete nullo modo potest constituere formaliter in suo esse formali visionem intrinsecè existentem in oculis, à qua dimanat denominatio supradicta extrinseca, cuius nulla alia ratio est, nisi quod effectus non potest constituere suam causam, & denominatio extrinseca non potest constituere formalitatem intrinsecam; cum autem esse amatum in Petro sit effectus amoris in Paulo existentis, & sic denominatio extrinseca, & amor existens in Paulo sit denominatio, & formalitas adæquate intrinseca, nullo modo potest constitui ab esse amato in Petro, alias denominatio adæquate intrinseca causaretur à denominatione extrinseca, & constitueretur ab ipsa; ex quo sequeretur evidenter non esse adæquate intrinsecam.

Sed denominatio prædestinati, aut futuri in connotato prædestinationis est denominatio extrinseca proveniens ut effectus à causa, à prædestinatione intrinsecè, & vitaliter existente in Deo: ergo nullo modo potest prædestinatio ipsa constitui formaliter ab ipso prædestinato sub ratione formali prædestinati.

Vergetur, ac declaratur amplius, quia quando responderetur nobis, terminationem, seu actum liberum cum connotato, seu dependentem ab illo Deum denominari libere volentem, supposito, quod in actu libero sunt duo, & terminatio, seu connotatio, quæ se tenet intrinsecè ex parte Dei denominati, & creatum connotatum, quod se habet extrinsecè respectu Dei, & se tenet ex parte objecti; inquiramus, an connotatum essentialiter formaliter, atque intrinsecè ingrediatur in effectum formali amantis libere, ut albedo ingreditur in al-

A A a b o 3

bo; vel tantum extrinsece, & in obliquo, sit extra essentiam effectus formalis, ut relatio paternitatis est extra essentiam generationis; si primum affirmetur: ergo extrinsecum connotatum admittitur ut pars essentialis, & ut constitutum quidditativum formale effectus, vel quasi effectus formalis amantis libere in Deo; unde sine dubio incidit adversarius in sententiam denominantium extrinsecè, quam ipse Suarez impugnat. Neque hac responsione defendi potest illa causalitas; quia Deus realiter libere prædestinat, ideo creatura est vere, & realiter prædestinata (qua se nullius protegit, & oppugnat adversarios) quoniam ipse prædestinatus involvitur à priori in ipsa prædestinatione, & in constitutione formali Dei prædestinantis, & reduci debet ad genus causæ formalis, & non ad genus effectus; unde ipsa prædestinatio est causa formalis extrinseca effectus prædestinati, & ipse effectus prædestinatus iterum in eodem genere causæ formalis constituit ipsam prædestinationem; quod adeo absurdum est, ut nullus usquam ausus fuerit talia inconsiderate dicere; nam licet in diverso genere causæ asserant Thomistæ, idem posse esse causam & effectum respectu eiusdem, nihilominus tamen in eodem genere causæ formalis, aut efficientis &c. nullus docuit eandem rem esse causam, & effectum respectu eiusdem; Pater autem Suarez non solum in eodem genere, sed etiam in diverso negat mutuam causalitatem: ergo à fortiori debet negare prædestinatum esse causam formalem prædestinationis propter rationes dictas; has sine metaphora non deferretur libertas Dei per actum intrinsecum, & vitalem & daretur mutua causalitas in eodem genere.

Si autem secundum dicatur: ergo licet non daret denominationem illam sine extrinseco connotato; at tota essentia formæ denominantis Deo est intrinseca, ut scientia à scienti: atqui nihil entitatis ponitur intrinsecum Deo, præter entitatem actus necessarij, nec se nec ratione distinctum: ergo ponitur novus effectus formalis realis sine realitate, à qua proveniat &c.

Deinde non minus difficile est intellectu in tua sententia in omni actu libero, vel ad omnem actum liberum ponendum recurrere ad connotatum extrinsecum; quia licet multi actus habeant connotatum extrinsecum distinctum ab aliis actibus, nihilominus ut supra demonstravimus actus inefficaces, ut est ille, vult Deus omnes homines salvos fieri, nihil ponit in obiecto immediato; ut patet ex late ponderatis supra, & nihilominus est actus liber distinctus à quolibet alio, ut ipse P. Suarez docet: imò inter actus efficaces distincti actus dantur tendentes in idem obiectum, & nihilominus sine ulla mutatione ex parte obiecti habent suam distinctionem, & eodem modo se habentibus omnibus rebus existunt distincti actus liberi sola distinctione, & variatione se habente ex parte actuum liberorum, unde ablati imperfectionibus sicut ad constitutionem actus liberi creati, & ad variationem illius non confugimus ad connotata extrinseca propter indifferentiam intrinsecam, & propter dominium intrinsecum quod habet creatura circa suos actus: ita similiter ad constitutionem, & distinctionem actuum liberorum voluntatis divinæ

non debemus confugere ad connotata extrinseca, sed potius debemus hoc cognoscere intra ipsum Deum investigando rationes intrinsecas divinas à quibus oritur, & in quibus complete consumatur tota hæc ratio distinctio, contingentia, variationis, & indifferentia actuum liberorum. Unde si aliter hoc negotium consideretur à Patre Suarez, nescio quæ ratione tota sua doctrina satis sibi contenta sit; nam si volitio Dei libera ut sic connotat ut terminum aliquam creaturam eo modo, quo relatio terminum: ergo sicut sublato termino, non est relatio formaliter; ita sublata creatura non est volitio Dei libera: ergo non possunt varia decreta libera in Deo constitui nostro modo concipiendi ex sola infinita eminentia essentia divinæ sine connotatione diversæ rei, ut obiecti connotati, quod videtur negasse Pater Suarez impugnans ex instituto opinionem connotantium, & denominantium extrinsece; nam *tom. 1. in 3. p. disput. 5. sect. 1. & in opusculis lib. 1. de scientia contingentium, cap. 6. & lib. 1. de essentia prædestinati, cap. 15.* multis conatur probare non esse necessarium in quolibet decreto Dei, vel voluntate libera assignare variationem aliquam saltem ex parte obiecti; & tamen in metaph. d. 2. a. 3. *sect. illa 9. num. 48. & 49. & 43.* oppositum docet, sicut & *prologo 2. de gratia cap. 8. num. 11.*

Præterea videns P. Suarez confugiendo ad connotatum, non posse satisfacere huiusmodi difficultatibus, ut exhaustas illas hæc verba profert, [intercedit] ergo libera determinatio Dei quæ licet in se, ac formaliter non sit res nova in Deo, à nobis tamen concipitur per motum rei novæ ad fundandum novum respectum, & novam denominationem, vel certe illa determinatio in voluntate emper concipitur per motum alicuius causalitatis, per quam concipitur obiectum, tanquam terminum aliquem eo in ordine ad actum exstantiam sibi proportionatam, & ideo actus ille voluntatis in se necessarius, ut habens vim libere causandi intelligitur ex parte Dei, ut sufficiens fundamentum talis denominationis, & respectus; in cuius prima parte solutionis, ut explicet quare, cum sit necessaria illa entitas actus, non denominet, neque constituat necessarium, sed potius quasi de novo resultat denominatio, docet hoc ideo contingere, quia determinatio illa actus liberi, licet vere non sit de novo, concipitur tamen à nobis, ut de novo adveniens, quæ solutio coincidet cum solutione aliquorum neotericorum negantium inter intellectum divinum, & voluntatem divinam tam distinctionem virtualem, S. Thomæ, quam distinctionem formalem Scoti ex natura rei; & dicentium, ideo per intellectum generat Verbum realiter, & non per voluntatem realiter, quia intellectus, & voluntas, licet identificentur omnino realiter, distinguuntur tamen per rationem: quia cum distinctio non sit ratio formalis generandi, sed solum conditio, sufficere distinctionem rationis. Ita similiter Pater Suarez ait, licet non addatur aliter quid de novo supra actum necessarium, nihilominus concipi à nobis ac si adderetur de novo divina terminatio, & hoc sufficere, quia est quasi conditio solum.

Sed contra manifeste, quia talis conceptio vel

vel est vera, vel falsa; si vera: ergo adaequatur cum obiecto, ac proinde concipitur id quod in se est; unde si per vos concipitur vere addi de nouo terminationem liberam, sine dubio ita erit à parte rei, hoc est vere addetur realiter supra Deum determinatio libera; unde incidit in opinionem Caicani, in quam acriter iure quidem optimo inueheris.

Si autem falso concipitur illa additio de nouo nullius momenti erit ad praesens institutum; quia falsa, sine fundamento, & chimerica conceptiones nihil conducunt ad realitatem mysteriorum fidei, & ad veritatem decretorum Dei; nam sicut quod falsum est, nihil est, nihil potest conducere; unde sicut vnum oppositum non adiuvat alterum, sed potius destruit illud, ita non potest conducere ad veram explicationem alterius; atqui falsum est oppositum vero: ergo falsum, & falsa conceptio non potest conducere ad veritatem decretorum liberorum, neque ad contingentiam, & variationem illorum quare irridenda sunt tales conceptiones, & tales modi loquendi, quia nos non quaerimus in hac quaestione, quomodo concipiamus actus liberos, sed potius quaerimus de veritate, & realitate illorum quae ab aeterno existit, ad quod quid adiuvat conceptio in tempore falsa; unde sicut flocci penderetur, qui interrogatus quomodo cum Deus sit vnus, & idem in essentia, sit trinus in personis, & habeat distinctionem, & oppositionem realem inter illas, Responderet dicendo, quia nos concipimus distinctionem in essentia, ac proinde concipimus Trinitatem diuinitatis, sicut concipimus Trinitatem personarum. Certe hic conuinceretur argumento, nuper posito, quia conceptio illa falsa distinctionis in essentia nihil conducit ad mysterium reale, & verum; quia non ideo Deus ab aeterno est vnus in essentia, & trinus in personis, quia in tempore concipimus distinctionem in essentia; quia talis distinctio à nobis ficta non exaurit difficultatem tanti mysterij, praecipue quia circa illud non interrogamus, quomodo nos concipiamus, sed potius quomodo res in se ipsis se habeant; quapropter sapientes Theologi, & Patres Ecclesiae, quando interrogati respondent circa mysterium Trinitatis, vt tribuant rationem illius, vt in se est ab aeterno, non confugiunt ad conceptiones nostras falsas in tempore; (quia ridiculum omnino est dicere ideo ab aeterno datur vna essentia cum distinctione reali personarum, & hoc vere à parte rei; quia ego in tempore concipio falsae diuinam essentiam cum distinctione, alias tota veritas, & proprietates diuinorum mysteriorum inniteretur falsis principiis, ac proinde non essent vera mysteria, sed falsa, quia ex falsis principiis, non nisi falsa eruantur, semper enim conclusio falsa ex falsis principiis deducitur secundum illud principium Dialecticorum, ex falsis non nisi falsa, ex veris, aliquando vera, aliquando falsa, quia conclusio sequitur debiliorem partem; eo quod vt inquit Dionysius, & recipitur à tota schola, bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu) sed ad infinitam simplicitatem diuinæ essentiae cum infinita fecunditate, &c. de quibus late ago *tract. de Trinitate*, ergo similiter perperam confugitur ad falsas nostras conceptiones, dum interrogatus Theologus de mysterio actuum liberorum, vult rationem tribuere, cum cum ter-

minatio illa amoris Dei circa creaturas, neque re, neque ratione distinguatur ab actu necessario, nihilque sit, praeter ipsum actum, nihilominus possit constituere Deum in esse amantis libere, & denominare contingentem, quando ipse actus necessario nullo modo potest: ergo quod nos concipiamus terminationem illam per modum rei nouae, nullius momenti est ad hoc, vt ab aeterno de nouo denominetur amans, neque quod nos concipiamus deficere illud, aut posse deficere ratione contingentiae, quam nos concipimus in ipso nullius valoris est ad hoc, vt Deus ab aeterno sit indifferens, & ita amauerit, vt potuerit vere, & realiter non amare.

Deinde, & euidentius; quia ad effectus, vel quasi effectus reales quales sunt generatio Verbi per intellectum, & non per voluntatem, communicatio diuinitatis, non communicata paternitate, quod ita amet Deus, vt potuerit non amare libere, non solum requiruntur virtutes reales, sed etiam conditiones reales, & non sufficiunt conditiones rationis nec conducunt vt requisita entia rationis ficta per intellectum, quod patet euidenter, nam etiam si potentia visiva fallatur, videndo caelum, & solem approximarum montibus in horizonte propter distantiam maximam, ac proinde ratione talis distantiae, & fallacia fingat approximationem illam, non ideo sol debet comburere montes, & mundum, & vniuersa sub-lunaria, quod sine dubio faceret, si haberet approximationem realem, qualis est illa, vel similem illi, quam fingit visus, imo si per intellectum aliquis fingeret, me esse approximatam summo Pontifici, & me Romae existere circa ipsum, non ideo ego possem videre realiter Pontificem; item si aliquis per rationem confingeret, animam D. Petri esse vnitam realiter materiae primae; non ideo anima D. Petri constitueret verum hominem realem.

Tandem si aliquis fingeret distinctionem rationis inter Petrum, & ipsum Petrum, non ideo posset Petrus separari realiter à se ipso, & mori Petrus, viuente realiter eodem Petro; cuius vniuersalis ratio euident nulla alia est, nisi quia approximatatio illa non est vera, & realis, & idem est de vnione, & distinctione, & mori, videre, comburere, &c. sunt effectus veri, & reales, ad quos quia reales sunt, non solum virtutes & causae formales, sed etiam conditiones, quales sunt distinctio, & approximatatio debent esse reales, & non sufficiunt rationis; quia quod nihil est realiter, nihil realiter potest facere, vel adiuvare; sed quod diuinitas communicetur filio à Patre, & non communicetur Paternitas ipsi, quod Verbum diuinum generetur per intellectum, & non per voluntatem, quod Deus ita amet creaturam, vt potuerit non amare illam, ac proinde libere amet cum indifferencia, & contingentia non sunt ficta, sed vera à parte rei: ergo conditiones ad tales effectus, vel quasi effectus reales, debent esse verè, & realiter à parte rei, & non sufficit, quod sint entia rationis, & per nostram mentem fingantur; quare si ad communicationem realem diuinitatis non communicata realiter, & verè paternitate, & ad generationem veram, & realem per intellectum, & vere, & realiter non per voluntatem, requiritur vt conditio necessaria distinctio inter diuinitatem, & Paternitatem, inter intellectum, & voluntatem diuinam, talis distinctio non debet esse per rationem neque sufficit, quod fingatur per intellectum, aut

concipiatur, ac si esset, sed necessario debet esse à parte rei, quod videntes tam Thomistæ, & cum eis Doctores Societatis, tam Scotistæ, & cum eis gravissimi alij Doctores hoc pro certo statuerunt, aut dandam esse distinctionem ex natura rei formalem sine fictione, quod Scotistæ eligunt, aut dandam esse distinctionem realem virtutalem per æquivalentiam, ut docent cum D. Thoma Thomistæ, & cum Patre Suarez & P. Molina graviores, & sapientiores Societatis Iesu Doctores. Alarcon oppugnat §. unde concedere huiusmodi distinctiones à parte rei non est onerare res, ut perperam docet Alarcon, sed potius exonerare res difficultatibus, & tenebris, obscuritatibus, ac nebulis æquivocationum & sophismatum, ad quas se confugiunt, tanquam delinquentes, & male agentes, qui neglectis huiusmodi distinctionibus se se ad confusa noctis entis rationis, & fictionis tenebras confugiunt.

Ex quo sequitur, ut hic auctor incidit in quædā modum absurdissimum loquendi, & viro catholico omnino fugiendum, cuius inordinatio forte non est in nucleo sed in cortice, non in sensu sed in verbis; atqui, ut ait Hyeronimus, non solum ex inordinato sensu, sed etiam ex inordinato modo loquendi incurritur hæresis, quam non assero de hac propositione, quia Iudicibus Ecclesiæ relinquo, sed solum affirmo, novissimam esse, verba huius auctoris sic se habent 1. *p. tract. 3. de volunt. Dei, disp. 4. cap. 6. num. 12. §. tandem.* [Quando dicimus Paternitas realiter non communicatur, & essentia realiter communicatur; non possumus non involvere distinctionem formalem per intellectum; quia nomen essentia, & relationis Paternitatis non significat illa duo prædicta, ut in se sunt, ac proinde non provit inter se identificata, sed potius vt distincta, & propterea dicimus, vnum communicari, & alterum non communicari realiter; quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provit à nobis concipiuntur, cum à parte rei non sint essentia, & paternitas vt duo; & impossibile est nos de illis, vt de duobus loqui, quin duo per intellectum faciamus; atque adeo nihil mirum, si contradictoria prædicata enunciemus, quia de duobus subiectis esse, & non esse prædicari simul potest.] inter hæc omnia verba illa durissima sunt, [& propterea dicimus, vnum communicari, & alterum non communicari realiter, quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provit à nobis concipiuntur.] nam interrogo à te an quando dicimus, paternitatem non communicari, & divinitatem communicari, significamus, & concipiamus hoc negotium cum veritate, vel cum falsitate; si cum falsitate: ergo falsum est dicere, divinitas communicatur filio à Patre, & non communicatur paternitas; atqui fides catholica docet hoc ipsum: ergo fides catholica docet falsum; sed hoc est hæreticum aperte, ut ex terminis patet, siquidem non solum asseueranter docere falsi fidem catholicam est in hæresim incidere, sed etiam quod minus est dubitare de rebus à fide dictis, & in dubium revocare dogmata fidei: ergo nullo modo est dicendum catholico, falso nos concipere, & loqui, quando dicimus, divinitas communicatur, & non communicatur paternitas; unde necessario dicendum est, vere nos concipere; quando ita loquimur, & concipimus; sed vera loquutio, & conceptio adæ-

quat cum obiecto de quo loquitur, & quod concipit, & adæquare loquutionem cum obiecto, & conceptionem vere significare illud est significare ipsum vt in se est. (vt patet ex dictis de veritate formali propositionis; & tu ipse data opera doces tom. in 1. p. tract. 5. de Trinit. disp. 8. cap. 4. & disp. 5. cap. 5. pagina 447. & 448. & tract. 6. disp. 2. cap. 5. num. 11. & 14. & tract. 5. disp. 5. cap. 5. num. 5.) Quæ definitio adæquationis cum obiecto, seu veritatis formalis propositionis admittitur ab omni schola, & docetur ab Aristotele lib. 1. *Post. cap. 1. & lib. Perier. cap. 4.* quod adeo verum est, vt hucusque nullus in dubium hoc negotium revocaverit: ergo si illa propositio, videlicet, divinitas communicatur, non communicata Paternitate; quia est vera adæquatur cum mysterio, quod significat, videlicet cum communicatione ad intra divinitatis, & cum non communicatione reali ad intra Paternitatis, sine dubio illa propositio, & illa verba significant communicationem, & non communicationem, seu negationem communicationis Paternitatis vt in se est: ergo periculosissime & absurde loqueris, quando dicis, [quibus verbis non significamus communicationem vnius vt in se est, & negationem communicationis, sed provit à nobis concipiuntur,] nam his verbis aperte doces, non dari à parte rei communicationem divinitatis cum negatione communicationis Paternitatis, sed solum nostro modo concipiendi, ac proinde doces, falsam esse conceptionem, & significationem loquutionis, & aliter contingere rem; ac concipitur à nobis, & sic conceptionem esse alienam à veritate, & falsam, v. g. quando aliquis concipit montem aut cælum ceruleum, aut solem in magnitudine instar rotæ currus, tunc enim dicimus ad significandam falsitatem conceptionis et nos non significare solem, montem & cælum provit in se est, sed provit à nobis concipitur, & tunc particula; sed munere fungitur aduersative, aduersaturque illis verbis provit in se est, quomodo loquendi plene, & plane falsas esse tales loquutiones, falsitatisque vitio laborare huiusmodi conceptiones: ergo si per te quando dicimus divinitas realiter per generationem æternam vere communicatur filio à Patre, & non communicatur verè Paternitas significamus res, non provit in se sunt, sed provit concipiuntur à nobis, sine dubio per te falso concipiemus, loquimur & significabimus, ac proinde loquutio fidei falsa erit, quod est hæreticum: ergo si hoc non est dicendum, sine tergiversatione affirmandum est illis verbis verè nos loqui, & significare res, ac proinde significare illas provit sunt in se, & non solum provit concipiuntur à nobis, & sic non provit concipiuntur à nobis aduersative, seu aduersantur, aut opponendo se particula illi provit in se sunt; unde falsa erit illa tua loquutio, quibus verbis, &c.

Deinde, si hæc propositio fidei catholice, de qua hic loquimur, divinitas communicatur, &c. est vera: ergo obiectum eius à parte rei est, vt significatur, quia ex eo quod res est, vel non est propositio dicitur vera, vel falsa; nam vt propositio significans sit vera, debet obiectum significatum per illa esse tale in se, quale significatur per propositionem; unde si propositio non significet rem vt in se est, sed solum vt concipitur à nobis, non erit vera; sed per te illa propositio, quia est de fide catholica est vera omnino, & infallibilis: ergo non solum significat communicationem divinitatis

diuinitatis & negationem communicationis paternitatis, pro. t. à nobis concipitur, sed potius vere, & proprie, vt in se est; vnde loquutio tua est omnino falsa, & absurda.

Præterea; quia notabilis est ille modus loquendi, nimirum nomen essentia, & relationis paternitatis non significat illa duo prædicata, vt in se sunt, ac proinde non prout inter se identificata, sed potius vt distincta. Nam nomen Essentia, & nomen Paternitas inuenta sunt ab Ecclesia catholica & à Conciliis omnibus accommodata ad significandam diuinitatem, & primam relationem hypostaticam cum veritate: ergo ad significandas illas prout in se sunt, sed prout in se sunt, nō sunt distincta à parte rei formaliter: ergo nomen essentia, & paternitas non significant duo illa prædicata vt distincta, alias nomina falsa introducta essent à tota Ecclesia, significantia rem aliter ac est in se, quod est absurdum; ergo si sunt vera, & non falsa, talia nomina, quibus vitur Ecclesia reuelatione Spiritus sancti sine dubio significabunt Deum non aliter, ac est in se, sed vt est in se: sed vt in se est non habet distinctionem à parterei formalem inter essentiam, & paternitatem: ergo nomina illa non significant diuinitatem, & paternitatem distinctas; quod vt evidentius pateat, aduerte, quod illa nomina sunt talis conditionis, vt si solis illis vtamur in Trinitate, dicendo, datur vere diuina essentia, & paternitas, maxime catholice loquamur; si autem addamus cum Gilberto Porretano paternitas, & diuinitas distinguuntur realiter, non catholice sed hereticè loquemur, & si dicamus, paternitas, & diuinitas distinguuntur, vel virtualiter, vel formaliter per intellectum, vel formaliter ex natura rei, non loquemur purè secundum fidem catholicam, quia non dicimus articulum de fide purum qualis est hic; datur diuina essentia, & relatio paternitatis: ergo euidenter sequitur hunc modum loquendi non involuere in se distinctionem, quia si illam inuolueret, non purè catholicè, sed opinatiue loqueremur: ergo falso asseris, dum dicis; [quia nomen essentia, & relationis paternitatis non significat illa duo prædicata, vt in se sunt, ac proinde non prout inter se identificata, sed potius vt distincta;] nam sicut Concilia & Patres accommodauerunt hæc vocabula constitutioni Patris ad significandam illam cum veritate, ita absolute sumpta significant constitutionem primæ personæ, vt in se est, & vt concipitur ab Ecclesia tota; nam nomina significant res, & conceptus, & ideo optime aiebat Seneca lib. i. de beneficiis, nomina significare secundum intentionem introducentium, & inuenientium ipsa; hoc est secundum quod concipiunt qui inueniunt, & introducunt ea; vnde D. Thomas super Periherm. Aristot. lib. i. sect. 4. docet, conceptus esse regulas significationis nominum; atqui tota Ecclesiæ intentio, & conceptio dirigitur ad significandam identitatem inter diuinam essentiam, & paternitatem: ergo nomina illa absolute prolata secundum fidem catholicam significant distinctionem inter diuinitatem & relationem: sed potius identitatem inter ipsas: ergo falsissime loquitur aduersarius dum asserit, ideo essentiam, & paternitatem non significare rem, vt in se est, quia non significant identitatem diuinitatis cum paternitate, sed potius distinctionem inter ipsas.

Tandem in vltima parte docet ideo prædicari duo contradictoria, scilicet communicari, & non communicari de paternitate, & diuinitate, ac

proinde illis conuenire talia prædicata, quia distinguuntur per rationem. In quo coincidit cum solutione nuper refutata neotheticorum, quod etiam falsum reputo propter demonstrationes supra factas, quia distinctio rationis, vt dixi, quia conditio est ad communicationem, & non communicationem realem non debet esse distinctio rationis, sed realis; sed hæc non potest esse formalis, quia non decet Deum vt supra late demonstrauimus *disput. de Ente, Quæstione, Vtrum ratio entis præscindatur ex natura rei à differentiis*, eo quod opponitur omni identitati diuinæ: ergo eligenda est distinctio virtualis, eminentialis, & æquivalentiæ, quomodo & digne loquimur de Deo & cum veritate.

Tunc sic amare & non amare Deum libere petit pro conditione necessaria variationem, contingentiam, additionem, & diminutionem, &c. sine quibus nullo modo potest Deus contingenter amare, & indifferenter diligere; ac tandem ita amore prosequi creaturam, vt potuerit dilectione non afficere illam; ergo tales conditiones ad hos amores liberos, veros, proprios & reales non debent esse entia rationis, nec fictæ per intellectum, sed necessario debent esse requisita, & conditiones reales, vt patet ex supra demonstratis; vnde contingentia debet esse realis, additio, diminutio &c. similiter sed non datur, nisi duplex contingentia, additio, & diminutio realis, alia Caietanica, qua asserit, actus liberos Dei ita esse contingentes formali contingentia à parte rei, vt possint formaliter essi, corrumpi, & desinere realiter, & separari realiter à Deo: atqui hæc reprobat à Patre Suarez, & virtute anatematizatur à fide catholica, vt *sectione sequenti* videbimus, ac proinde non potest eligi ab ipso Suarez. Alia contingentia, additio, & diminutio datur, quæ non est formaliter, sed solum virtualiter, eminenter, & æquivalenter ratione summe puritatis, infinite perfectionis, actualissimæ excellentiæ, & eminentiæ diuinæ, qua æquiualeat Deus contingentia & desitioni, seu additioni, & diminutioni creatæ, in quo nihil derogatur diuinæ perfectioni, sed potius maxime extollitur eius maxima excellentia: ergo sicut ad cognoscenda, & concilianda prædicata identitatis inter perfectiones diuinas, & communicationem, & non communicationem; hoc est contradictorias formalitates, admittitur sine præiudicio vllō distinctio virtualis inter illas; ita similiter sine præiudicio aliquo, imo potius cum laude maxima ad conciliandam formalem, & realem necessitatem in essendo cum indifferencia, & libertate decretorum liberiorum Dei necessario admittenda est contingentia æquivalentiæ, additio, & diminutio virtualis, sine qua non exhauritur difficultas huius mysterij, neque sine illa solvuntur difficultates, dicendo solum, ideo Deum posse amare, & non amare, habereque indifferenciam ratione determinationis, quia licet in se, ac formaliter non sit res nova in Deo, à nobis tamen concipitur per modum rei novæ, vt patet ex iam dictis.

Sed demum, ens rationis posse esse conditionem ad effectus, vel quasi effectus reales; nihilominus tamen tale ens rationis non solum debet esse futurum & possibile, sed actuale, quando actualiter dantur effectus, vel quasi effectus; nam conditio & prærequisitum ad aliquid debet esse in eadem mensura durationis, in qua est effectus, vel quasi effectus, ad quem requiritur; vnde si approximatio agentis ad

intellectus, quæ sunt conditiones ad amorem, & ad agendum, non sunt actuales, sed solum futuræ aut pure possibiles, nullo modo potest dari amor actualis, & actio præfens circa passum, & ratio est, quia quod futurum est, & pure possibile, ac proinde nondum præfens, & actuale, nihil est simpliciter, ac proinde nihil potest facere, aut conducere; sed distinctio rationis, quæ à nobis fingitur inter intellectum, & voluntatem diuinam actu ab æterno non est præfens, sed potius futura, aut pure possibilis, & idem est de additione supra actum necessarium: ergo talis distinctio, & additio non possunt esse conditiones sufficientes ad generationem Verbi per intellectum, & non per voluntatem, & ad amorem liberum creaturarum, quia talia prædicata sunt actu ab æterno, & additio, & distinctio illæ rationis non sunt ab æterno actu, sed in tempore; alias entia rationis essent maioris efficacitatis in ratione conditionis, quam conditiones reales; quod incredibile omnino est. Vnde talis conditio rationis nullius momenti est ad præfens institutum.

SUBSECTIO VLTIMA.

Efficacius, ac postremo oppugnatur sententia Adversariorum.

IN vltima parte illius solutionis docet Pater Suarez, mutationem factam in obiecto non physicam, sed obiectiuam esse rationem propter quam deus ita amat contingenter vt potuerit non amare, eo quod illa mutatio obiectiua potuerit non esse, cum sit.

Sed contra; quia mutatio illa obiectiua, hoc est denominatio illa prædestinata in creatura, &c. sunt denominationes extrinsecæ provenientes tanquam à forma extrinsecâ à prædestinatione diuina, & actiua existente in Deo; sed talis prædestinatio diuina est non alia formalitas, neque re, neque ratione distincta ab amore necessario: ergo est forma extrinsecâ talis mutationis necessaria; quia quod nullo modo distinguitur ab alio est idem ipsum; & præterea nullam in se habet contingentiam per se in se, quia si illam haberet in se, vt tribueres rationem indifferentiæ talis actus, non deberes, neque cogereris confugere ad contingentiam extra deum in mutatione obiectiua existentem: ergo talis mutatio obiectiua, seu denominatio extrinsecâ formalis prædestinati est omnino necessaria, & nullo modo contingens. Patet consequentia; quia quoties forma denominans est omnino necessaria, constitutio extrinsecâ effectus formalis illius & denominatio formalis extrinsecâ procedens à tali forma, nullo modo est contingens, sed omnino necessaria, vt exemplo manifestissimo euidenter demonstratur; amor necessarius simplicis complacentiæ terminatus ad possibilitates creaturarum, ex eo quod illæ conuectantur cum omnipotentia, & vice versa omnipotentia cum illis formaliter, necessario, & non libere, seu contingenter denominat ipsas dilectas, & talis denominatio extrinsecâ formalis est omnino necessaria, nullam habens contingentiam, neque indifferentiam ad non ensendum; quia forma, à qua procedit talis denominatio est omnino necessaria, & nullam in se habens contingentiam; atque non alia formalitas, aut re, aut ratione distincta ab illo amore, sed ipsa formalitas

amoris, hoc est eadem omnino denominat formaliter, & mutat formaliter obiectiue creaturas denominando eas prædestinatas, & futuras: ergo talis denominatio, & mutatio obiectiua formalis est omnino necessaria, & minime contingens sine vlla ratione indifferentiæ: ergo illa non potest constituere deum in esse amantis contingenter, indifferenter, & libere, quia nemo dat quod non habet, neque constitutum formale potest dare esse constituto suo quod non continet formaliter; vnde lux licet contineat eminenter calorem, quia formaliter non continet illum, formaliter non constituit calidum, sed lucidum tantum; sed mutatio illa obiectiua, aut denominatio extrinsecâ formalis obiecti nullo modo continet indifferentiam, libertatem, & contingentiam formaliter: ergo nullo modo potest constituere Deum in esse libere, indifferenter, & contingenter amantis.

Quod argumentum mutata etiam sola materia habet suam vim, & robur in casu, quo negetur, mutationem illam obiectiuam esse denominationem extrinsecam procedentem in genere causæ formalis à prædestinatione diuina, seu actu libero; nam etiam si hoc dicatur, non potest vilo modo negari, & inficiari talem mutationem provenire tanquam à causa à Deo volente, & decrenente; quia per talem mutationem transit creatura de statu puræ possibilitatis ad esse futurum, & prædestinatum, & creatura à seipsa non potest transire de vno statu ad alium statum sine decreto, & volitione diuina; quia omnis creatura non est ens à se, sed ab alio; atque eo modo est effectus quoad necessitatem & indifferentiam, seu libertatem, qualis est causa; vnde lux orta à sole, & calor productus ab igne non sunt effectus liberi, sed necessarij necessarij o orti, causati, & fluentes à causa: sed volitio aut decretum Dei, quod est causa quasi in genere efficientis, nullo modo est distincta ab amore necessario, ac proinde est omnino necessaria sine vlla contingentia in seipsa: ergo talis mutatio obiectiua quæ vt effectus oritur, & causatur ab hoc amore, est omnino necessaria sine vlla indifferentia, & contingentia: ergo iterum ipsa mutatio obiectiua non potest constituere Deum in esse libere, & indifferenter, aut contingenter amantis.

Declaratur, & virgetur amplius; quia quando dicis terminari Deum libere, & contingenter, seu indifferenter determinari ad hanc creaturam, & per eam determinationem recipere creaturam novam denominationem in ordine ad existentiam, seu novum respectum, & habitudinem ad illam, certe non terminatur ad creaturam per actum necessarium vt sic, quia ille omnia creata possibilia æque indifferenter sine vilo discrimine, & differentia respicit: sed ex alio capite aperte non terminatur ad illam per aliquid aliud, seu per aliquod additum re, aut ratione: ergo actus liber vt sic secundum tuam principiam nihil est reale; vnde à republica entium realium exultat ille in tua opinione, & constituit solum actum necessarium, vt si quis diceret, in Verbo diuino non esse formalitatem re, aut ratione distinctam à diuinitate, de medio tolleretur sine dubio diuinas personas, de medio tolleretur sine dubio diuinas productiones ad intra, & oppositiones, ac productiones ad extra, & oppositiones, & exinde etiam si maxime extolleretur diuinitatis excellentiam, nullo modo posset defendere per eam lentiam, nullo modo posset defendere per eam solam Verbi diuini constitutionem, oppositionem, & distinctionem respectu Patris, & Spiritus sancti, & ratio est, quia diuinitas per seipsam vt talis nullo modo opponitur, & distinguitur à

Pater

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 375

Patre realiter; quia est de constitutione essentiali illius: ergo neque potest per illam, & ratione illius ut sic distinguui filius à Patre realiter, & opponi realiter ipsi; sed in illo casu in Filio, aut Verbo divino non daretur alia formalitas, non solum re, imo neque ratione distincta ab ipsa diuinitate: ergo nullo modo daretur formalitas in Verbo, per quam distingueretur à Patre, & opponeretur ipsi, etiam quamvis diuinitatis excellentia nimis extollatur.

Ita similiter per te actus necessarius in se, & ut sic non constituit Deum in esse amantis libere, sed potius constituit ipsum in esse amantis necessario omnino sine ulla indifferentia; item per te connotatum extrinsecum nullo modo constituit Deum formaliter in esse libere amantis, quia in Deo esse libere amantem neque adequatè, neque inadèquate formaliter est denominatio extrinseca; sed potius perfectio intrinseca adequatè, quia adequatè vitalis, & adequatè exercitium voluntatis, cuius conditio est ut sit intrinsecum adequatè, ut videre est in exercitio voluntatis angelicæ & humanæ, quod quia adequatè exercitium est potentie vitalis, & in se ipso est viuere, adequatè est intrinsecum, & minime, neque adequatè, neque inadèquate constituitur per connotatum extrinsecum, etiam si necessario & essentialiter respiciat illud quia omnis actus vitalis, sicut specificatur ab obiecto essentialiter respicit illud; sed actus liber Dei est volitio adequatè formalissime, & est viuere adequatè in Deo: ergo adequatè est intrinsecum ipsi, ac proinde non debet constitui, neque adequatè, neque inadèquate, per connotatum extrinsecum, etiam si respiciat illud vel connotet ipsum; sicut in tua sententia, imo in sententia omnium catholicorum Pater æternus formalissime in quantum Pater respicit Verbum diuinum, & nihilominus Pater æternus nullo modo constituitur in esse Patris per Verbum diuinum.

Item quatenus amat creaturas possibiles amore complacentiæ, connotat illas necessario, ac formalissime, & nihilominus formalissime non constituitur in esse amantis ipsas per eandem ut amatas, sed potius adequatè, & totaliter per formalitatem vitalem intrinsecam amoris existentis in ipso, cuius nulla alia est ratio, nisi quod talis amor licet connotet creaturas, est viuere Dei, ac proinde non debet constitui per aliquod extrinsecum; quia alias ex vi talis constitutionis esset denominatio extrinseca; quia quotiescunque forma constitutiva alicuius est extrinseca, constitutio illa est per denominationem extrinsecam, ut videre est in ipso amato creaturarum possibilem, in esse viso, & intellecto parietis, &c. ergo si amare libere creaturas est viuere formalissime in Deo, adequatè debet esse intrinsecum in ipso, ac proinde debet constitui a se adequatè à formalitate intrinseca; & nullo modo ab aliqua ratione formali extrinseca extra Deum existente; atqui connotatum creatum non est intrinsecum Deo, sed potius omnino extrinsecum respectu ipsius: ergo nullo modo constituit Deum in esse libere amantis; atqui præter actum necessarium per te, & præter connotatum, à quibus ut sic nullo modo constituitur in esse libere amantis, non datur alia formalitas re, aut ratione distincta in Deo; (quia nihil, aut re, aut ratione distinctum additur actui necessario) à qua possit constitui in tali esse: ergo nullo modo datur effectus, vel quasi effectus formalis in Deo amantis liberi; quia in subiecto ubi non datur for-

malitas, aut ratio formalis constitutiva alicuius effectus, nullo modo potest dari talis effectus, vel quasi effectus formalis; quia ratio formalis est de essentia, & quidditate ipsius; sed res sine quidditate, & essentia, neque intelligi, neque esse potest, ut patet ex definitione quidditatis: ergo effectus, vel quasi effectus amantis libere non potest dari in Deo; quia non datur in ipso formalitas, à qua constituitur; quia denominatio libere volentis realis debet esse, non extrinseca per te, non actus necessarius per te, & præter actum necessarium nihil aliud datur re, aut ratione, à quo possit sumi talis denominatio: ergo nullo modo datur illa.

Dices, talem esse actualissimam eminentiam diuinæ voluntatis necessariæ ut adhuc his principiis suppositis, possit Deus ratione infinitatis illius amare, & non amare creaturas; quod licet non rectè capiatur, fatendum est inquit, quia excellentia diuinæ volitionis superat captum creatum.

Sed contra, quia licet detur summa eminentia infinita in Deo, non potest ratione illius concedi, quod detur effectus, vel quasi effectus formalis sine ratione formali existenti in ipso; quia hoc implicat in terminis eo quod implicet, rem sine essentia, & quidditate esse; quia erit, & non erit; atqui in Deo, neque ratione infinitæ eminentiæ, neque ratione infinitæ excellentiæ potest fieri, ut simul res sit & non sit: ergo non potest fieri ut res sit sine quidditate adhuc ratione eminentiæ diuinæ; sed ratio formalis est quidditas effectus, vel quasi effectus formalis; v.g. formalitas amoris liberi est quidditas amantis libere: ergo ratione eminentiæ diuinæ non potest fieri, ut Deus sit amans libere sine libero amore; sed in Deo per vos, etiam si detur eminentia, non datur in ratione amoris, nisi amor necessarius, quia in ratione amoris non datur formalitas re, aut ratione distincta ab amore necessario: & per vos amor necessarius non est formalitas constituens amantem liberum: ergo per vos nulla potest dari formalitas constituens amantem liberum, ac proinde non poterit dari amor liber, à quo possit constitui in esse amantis liberi: ergo non datur in Deo amans libere, etiam si detur summa eminentia in Deo: exemplo, clarissimo demonstratur hoc.

Quia tota eminentia, & infinita excellentia, quam appingimus volitioni diuinæ ad amandum creaturas, provenit illi non ratione volitionis ut sic communis Deo, & creaturis, ut ex terminis patet; sed potius ratione differentie diuinæ increate, & imparticipatæ: ergo eadem eminentia, infinitudo, & excellentia datur in intellectu, & voluntate diuinis ad generandum Verbum quatenus intellectus, & non generandum illud quatenus voluntas, & in diuinitate ut communicatur Filio, & in Paternitate, ut non communicetur ipsi.

Tunc sic, etiam si concederes tu eminentiam in intellectu diuino, & infinitam excellentiam ut debes concedere; item si eandem concederes in diuinitate, & ex alio capite diceres, ex vi intellectus ut sic solum produci Verbum, & non Spiritum sanctum, & adhuc supposita tali eminentia contenderes, & affirmares in Deo nullo modo dari aliam formalitatem; aut re aut ratione distinctam ab intellectu, evidenter fatendum tibi esset in Deo nullo modo produci Spiritum sanctum, quia in Deo nulla daretur formalitas, ratione cuius posset produci, quia per te

per

per intellectum non producitur, etiam si sit eminentissimus; sed per te etiam præter intellectum, (etiam si habeat summam eminentiam, excellentiam, & infinitatem Deus,) non datur alia formalitas re aut ratione distincta ab intellectu, per quam possit produci Spiritus sanctus: ergo nullo modo per te potest produci ille.

Dices, posse produci Spiritum sanctum; quia non negatur formalitas voluntatis, sed solum asseritur, non distingui ab intellectu; neque esse aliam re, aut ratione distinctam ab illa; sicut quando dicimus, diuinam essentiam neque re, neque ratione distingui à diuinitate, non negamus dari in Deo diuinitatem, sed solum negamus distinctionem inter essentiam & diuinitatem.

Sed contra manifeste; quia hæc solutio implicat in terminis; nam ideo per te non potest villo modo concedi, licet datur diuinitas, & essentia diuina, quod essentia diuina conueniat prædicatum contradictorium oppositum prædicato conuenienti essentia, verbi gratia, nullo modo potest à parte rei, diuinitas communicari Filio & non communicari essentia diuina; neque essentia diuina potest generare Filium, quem non potest generare diuinitas, nisi Pater, hoc est persona prima; Item ideo non potes dicere, Paternitatem non communicari Filio & personalitatem Patris, aut relationem primam hypostaticam communicari ipsi, & tota ratio est, quia diuinitas & essentia, etiam si dentur in deo, neque re, neque ratione distinguuntur. Item Paternitas non est alia, aut re, aut ratione à Personalitate Patris, & hac de causa non possunt conuenire illis prædicata contradictorie opposita; & è contra ideo Pater generat Verbum, & non essentia diuina, quia Pater supra essentiam diuinam addit personalitatem, aut relationem Paternitatis re virtualiter, & ratione formaliter distinctam ab essentia diuina. Item diuinitas communicatur à Filio, & Patre Spiritui sancto, & non communicantur ipsi relationes filiationis, & Paternitatis; cuius nulla alia ratio est, nisi quia Pater, & Filius præter diuinitatem habent alias formalitates distinctas, vt dixi à diuinitate.

Si autem etiam si diuinitas sit eminentissima, nullo modo distingueretur, neque formaliter à parte rei, vt est certum; neque virtualiter, & ratione nullo modo possent affirmari de illa prædicata contradictorie opposita; quia duo contradictoria simul vera hoc est affirmatio, & negatio eiusdem rationis omnino re, & ratione respectu eiusdem termini in eodem tam re, quam ratione, etiam si confugiamus ad eminentiam, & infinitatem; nullo modo possunt verificari simul in ipso Deo propter illud principium euidentissimum; impossibile est, idem simul esse, & non esse; sed generare, & non generare, communicari, & non communicari sunt affirmatio, & negatio; ergo si sunt in eadem formalissima ratione diuina sine vlla distinctione re, aut ratione, erunt duæ contradictoriae veræ simul, sicut sine dubio essent duæ contradictoriae simul veræ, si tu assereres, diuinitatem communicari Filio, & essentiam diuinam non communicari ipsi, etiam si nomina sunt distincta, sicut si diceres, Deus est creatura, ens increatum non est creatura, sed non possunt verificari, duæ contradictoriae adhuc in Deo: ergo debet dari aliqua distinctio in his, de quibus prædicantur simul & verificantur affirmatio, & negatio; vel negandum est omnino, verificari vtrumque simul, sed potius quia verificatur affirmatio, ex eo quod sit eadem formalissima entitas, de qua verificatur

prædicatum affirmatiuum non posse verificari negationem: ergo si voluntas diuina est omnino idem cum intellectu diuino; non potest verificari de intellectu diuino, quod generet Verbum, & non producat Spiritum sanctum, & de voluntate diuina, quod producat Spiritum sanctum, & non Verbum; vnde si pertinaciter asseris intellectum vt intellectum non producere Spiritum sanctum, sed solum Verbum, & intellectum nullo modo distingui à voluntate diuina, ac proinde in deo, præter intellectum non dari aliam formalitatem villo modo distinctam, neque re, neque ratione ab intellectu, per quam possit produci Spiritus sanctus, si non vis incidere in duas contradictorias simul veras, quarum vis non frangitur, minuitur, aut debilitatur per sola diuersa nomina significantia eandem omnino formalitatem, (qualem asseris esse formalitatem intellectus significatam per duo illa nomina intellectus, & voluntas, alias de eodem sub nominibus gladij, & ensis verificarentur simul affirmatio, & negatio, quod sit ferreus & non sit ferreus; quod est ridiculum, & fomniantium desiderium,) necessario debes asserere nullo modo produci Spiritum sanctum; quia nulla formalitas datur in Deo, cui correspondere possit, supposito quod per te non potest correspondere intellectui, etiam datur omnimoda eminentia in Deo.

Tunc sic per te constitutio amantis libere in Deo non responderet amoris necessario, etiam si habeat infinitam eminentiam; sed per te non est alia formalitas in Deo, præter amorem necessarium, vt possit correspondere talis constitutio; ergo per te nulla est formalitas, cui possit correspondere illa; sed non potest dari in Deo, etiam ratione eminentia, vt iam supra demonstravi, constitutio aliqua sine formalitate existente in deo, cui correspondeat: ergo secundum tua principia, etiam si confugas ad eminentiam (cum in re tollas illam, licet in verbis solis concedas, vt eludas apparenter vim demonstrationis,) debes dicere, Deum non amare libere, sed solum necessario. Neque villo modo constitueretur per te in esse amantis liberè, quoniam eminentiam diuini esse, licet sit supra caput naturæ intellectualem, & rationis naturalis creatura, non tamen debet esse contra rationem ipsam, quale est mysterium Trinitatis, quod licet demonstrari non possit, non tamen demonstratur esse contra rationem naturalem; at vero esse, & non esse contradictoria maxima, & immediata oppositio est, quæ nullatenus verificari potest à deo in eodem respectu eiusdem omnino: ergo si actus necessarius per te non est constitutus Deum amantem liberum, ipsi omnino implicat simul constituere eundem Deum amantem liberum respectu eiusdem creaturæ: sed nulla formalitas datur amoris in Deo quæ non sit ipse amor necessarius: ergo nulla formalitas datur in Deo, quæ possit constituere ipsum Deum in esse amantis liberè.

Vt autem omnino præcludantur aditus solutionibus aut dumeta relinquantur, ad quæ confugiant aduersarij, vt fugiant vim demonstrationum, non possum non mirari, quod neotericis defensores Patris Suarez asserant, decretum illud liberum vere dependere ab extrinseco connotato; nam in sententia Patris Suarez, nulla perfectio diuina dicitur relationem, aut dependentiam à creaturis; quia cum omnis perfectio diuina sit deus, & sit de fide, Deum omnino esse independentem, non potest concedi dependentiam aliqua, quia omnis independentia, seu omnimoda independentia, quæ

idem

idem sunt, quia synonyma sunt non comparatur cum dependentia aliqua. Sicut omniscientia dei non comparatur cum insipientia, aut inscitia aliqua & sanctitas divina cum aliqua malitia, nam omne excludit aliquid non: sed aliqua inscitia est aliqua non scientia: ergo non comparatur cum omniscientia. Sicut omnipotentia excludit aliquam impotentiam, quia est aliqua non potentia: Itaque in Deo quæcunque perfectio absoluta, quia est infinita simpliciter, & est perfectio simpliciter simplex, non est quomodocunque perfectio, sed omniperfectio in illo genere. unde misericordia est omnimiserericordia, & iustitia omni iustitia, & sanctitas omnisanctitas, & sapientia omnisapientia, sicut potentia non est quomodocunque potentia, sed omnipotentia, & filiatio est omnifiliatio, & paternitas omnipaternitas, licet non sint perfectiones absolute, eo quod sint imparticipatæ: sed independentia divina est perfectio simpliciter simplex, & absoluta: ergo est non quomodocunque independentia à creaturis, sed etiam omniindependentia ab illis: ergo excludit omnem dependentiam ab illis, ac proinde quæcunque dependentiam, & quæcunque non independentiam, sed dependentiam à creaturis tanquam à termino, & obiecto est per vos vera, & propria dependentia: ergo est aliqua non independentia: ergo evidenter sequitur, excludi à deo tanquam indignam ipso per omniindependentiam ipsius, sicut per omniscientiam excluditur aliqua, & quæcunque inscitia, & per omniimperfectitatem quæcunque non simplicitas seu compositio, nam oppositum in summo gradu increato perfectionis excludit quodcunque oppositum adhuc in remisso; unde, quia perfectio divina est omniperfectio, excludit quæcunque veram, etiam minimam imperfectionem, siue dicatur terminatiue, siue dicatur formaliter, siue quocunque nomine palliatur, & quocunque addito explicetur, dum tamen significetur per rationem imperfectionis: ergo omniindependentia divina excludit omnem, aliquam, & quæcunque dependentiam siue terminatiue, siue formaliter, siue quocunque nomine addito, & modo loquendi significetur, dum tamen relinquatur in ratione dependentia, quia impossibile est, ut simul respectu eiusdem detur omnis affirmatio alicuius, & simul aliqua non affirmatio, seu negatio eiusdem; quia sunt contradictoriæ, sed omniindependentia dei est affirmatio omnis independentia; atqui dependentia terminatiua est aliqua non independentia: ergo stante omniindependentia divina non potest verificari simul dependentia terminatiua à creaturis.

Præterea, quia comparata dependentia terminatiua cum omnimoda independentia, seu omni independentia perfectior est omni independentia, quæ dependentia terminatiua: ergo ab hac potius simpliciter, & absolute dependens, quam ab illa absolute independens debet nominari deus; quia licet habeat omnem independentiam formalem deficit illi independentia terminatiua: ergo deficit illi denominatio absoluta, & perfectissima independentis, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu; unde licet homo in anima rationali, & in materia prima habeat simpliciter, & absolutam incorruptibilitatem; quia tamen deficit illi in vnione incorruptibilitas, licet vnio sit minimum constitutum, & corruptibilitas in vnione sit minor, quam corruptibilitas in materia, & forma, nihilominus tamen, quia habet illam minorem corruptibilitatem, & deficit

illi incorruptibilitas in minimo constitutum, ac per consequens deficit ipsi minor incorruptibilitas; sed per vos licet habeat deus maiorem independentiam, habet tamen aliquam dependentiam, etiam si minor sit, scilicet à termino, ac proinde deficit illi independentia in illo genere: ergo absolute, ac simpliciter potius ab hac dependentia simpliciter, & absolute dependens debet dici, quam absolute independens propter illam independentiam, quandoquidem deficit illi aliqua independentia, scilicet à termino, præcipue; quia sicut dependentia à principio productio constituit rem dependentem in esse effectus in genere causæ efficientis, & principium in esse causæ, ita etiam dependentia rei à termino, seu obiecto constituit rem sic dependentem proprie in esse effectus causæ finalis, & ipsum terminum, seu obiectum in esse finalis causæ; quia dependentia est influxus, & influxus constituit causam; causa enim ut sic est quæ influit in effectum; unde si causa est productiva, dicitur efficiens, & si est principium influens informando, dicitur causa formalis; si influit recipiendo causa materialis, ac tandem si ut terminus, vel obiectum influit dicitur causa finalis: ergo si terminus influit in Deum, quia Deus dependet à termino, & dependentia est influxus, sine dubio terminus, vel obiectum erit causa finalis dei, ac proinde dependentia eius à termino erit dependentia à causa; sed dependentia à causa est simpliciter dependentia: ergo deus simpliciter, & absolute dependet, præsertim, quia nihil est, quod habeat in rigore causam finalem, quod etiam non habeat causam efficientem eiusdem esse; nam causa finalis datur, ut moveat causam efficientem, ad causandum effectum; cuius est causa finalis: ergo si deus habet dependentiam à causa finali, habebit etiam dependentiam à causa efficienti; unde non erit Deus, sed creatura: ergo id, ex quo hæc absurda sequuntur, non est dicendum, & ideo omnes Theologi vestigiis Sanctorum Patrum insistentes, licet concedant, Deum facere aliquam creaturam, quæ habeat causam finalem, ordinando vnā creaturam ad aliam tanquam finem creaturæ ordinatæ; nihilominus absolute negant illam creaturam esse finem Dei, aut volitionis diuinæ, quia deus, ut in scriptura dicitur, formaliter non operatur propter creaturam; quia [propter semetipsum omnia operatus est Dominus:] ergo manifeste, & evidenter sequitur, nullam perfectionem diuinam dependere à connotato creato; quia omnis perfectio diuina est Deus; sed actus liber Dei est perfectio intrinseca diuina; ergo actus liber dei nullo modo dependet à connotato creato; quod adeo verum est in sententia P. Suarez, ut ipse milles neget, non solum dependentiam, imo & relationem ad creaturas, quapropter, cum videret, omnipotentiam non posse intelligi, aut esse sine creaturis possibilibus, nullo modo concessit, aut relationem aut dependentiam respectu illarum, etiam si cognosceret, ut certe cognouit talem dependentiam respectu possibilium solum posse esse, tanquam à termino; unde purius loquens, concessit solum connexionem necessariam omnipotentia cum possibilibus: ergo fautores doctrinæ Patris Suarez, concedentes talem dependentiam, potius labefactant, destruunt, ac demoluntur doctrinam eximij doctoris, quam defendunt, protegant, aut tueantur ipsam.

Deinde sic argumentor cum Patre Herize, contra hos, nam quando ais, prædicatum illud intrinsecum pendere ab extrinseco connotato; vel ais pendere, ut re vera sit in Deo, vel tantum

ut prædicetur de eo: exempli gratia voluntas condendi mundum prædicatum intrinsecum Dei est pendens ab extrinseco connotato, & connotatum cum ipso; aut pendet ut sit, aut non pendet, ut sit in Deo? sed ut prædicetur ab aliquo de illo.

Si non primum sed secundum: ergo nec pendere potest, ut prædicetur; omne enim quod est in se, & independens in esse, potest ab intellectu id concipiente prædicari. Quis hoc dubitet? res enim non est, quia prædicatur, aut prædicabilis est; prædicari enim, aut prædicabilem esse, est intelligi, aut intelligibilem esse actu iudicii, ut ergo non quia res intelligitur, est; nec quia intelligibilis, sed è converso, quia est, intelligitur, & intelligibilis est; ita si prædicatum illud intrinsecum est in Deo independentem quoad esse à connotato extrinseco, etiam erit independens, ad hoc ut prædicetur, seu prædicabile sit, & sic poterit prædicari sine tali connotato.

Si autem primum dicatur, scilicet quod prædicatum illud intrinsecum connotatur cum connotato extrinseco, & dependeat ab illo non solum quoad prædicari, sed etiam quoad esse: ergo ablato connotato extrinseco, vel deficiente, deficiet etiam, & auferetur vere, & realiter entitas, & esse illius prædicati: patet consequentia evidenter ex doctrina Patris Suarez quam isti defendunt, nam ideo ablati creaturis possibilibus, auferuntur, & destructis illis destruitur non solum quoad denominationem, ut Pater Vazquez contendebat, sed etiam quoad entitatem, & esse intrinsecum omnipotentia Dei, & de primo ad ultimum Deus ipse, qui est idem cum omnipotentia; quia omni potentia dependet à possibilibus per vos, & connotatur cum illis, ut ait Pater Suarez, non solum quoad nomen omnipotentia, sed etiam quoad esse intrinsecum illius; nam res formalissime, & essentialiter dependens ab alia quoad esse nullo modo potest esse, aut intelligi sine illa; unde ablato Deo, auferrentur omnes creaturæ; quia quoad esse dependent à Deo, & ablati anima rationali à Petro, statim desinit esse Petrus, quia dependet in esse ab anima rationali: sed per vos actus liber Dei, seu intrinsecum prædicatum decreti Dei vere dependet, ut sit, & quoad esse à creatura existenti, vel futura, seu à connotato creato: ergo quando destruitur connotatum creatum, ut quotidie destruitur, destruetur sine dubio esse decreti liberi, ac per consequens ipse deus, qui identificatur cum illo; hoc est falsum, & aperte contra fidem, ergo falsum omnino est dicere, decretum liberum dependere à connotato extrinseco quoad esse ac proinde solutio innitens tali dependentia à connotato nullius valoris est.

Deinde ipse Pater Suarez admittit electionem absolutam ad gloriam ante merita prævisa per hæc numero auxilia, & merita, quibus tantam numero gloriam comparavit; illa vero electio libera est, & connotat hæc auxilia numero hæc merita, hanc gloriam. Verum non negat, nec negare potest, ut probavi tract. de prædestinatione in hac quæst. non esse necessariam causam electionem absolutam, ut Deus conferat omnia hæc; sed sufficere actum inefficacem simplicis complacentia: ergo admittit duos actus liberos distinctos cum eisdem connotatis: ergo tunc novitas actus liberi non ex novo connotato, sed ex nova entitate desumenda erit, eadem efficeretur difficultas, si

Deus ob diversos fines crearet hominem, diversi enim essent actus liberi; idem autem connotatum nempe eadem creatio, quæ non variaretur in entitate ex fine extrinseco: ergo Suarez sententia non potest defendi ex vi connotati.

SECTIO X.

Caietani sententia impugnatur.

Quia actus liber Dei in sententia Caietani est perfectio intrinsecè existens in Deo & ex alio capite posset non existere in Deo à parte rei formaliter: ergo potest separari à parte rei formaliter actus liber Dei ab ipso Deo; sed ea quæ possunt separari à parte rei per existentiam unius, & definitionem alterius, ita ut uno existente, definat alterum, distinguuntur realiter: ergo actus liber Dei, & Deus ipse realiter distinguuntur; sed quæ distinguuntur realiter unum non est aliud, à quo distinguuntur: ergo actus liber Dei non est Deus, à quo distinguuntur: ergo est creatura. Patet evidenter consequentia; quia omne ens reale dividitur adæquate, & immediate in ens creatum, & increatum, seu in Deum, & creaturam; sed actus liber Dei, qui ens reale est, non est Deus per vos: ergo per vos debet esse alterum membrum divisionis scilicet creatura; sed ab æterno ut supra latissime demonstravimus, actu est præsens & existens decretum liberum Dei: ergo ab æterno est actu præsens, & existens aliqua creatura, in actu extitit, & præsens fuit; atqui hoc est hæreticum, ut aperte definitur capite firmiter, de summa Trinitatis, & fide catholica, ibi: [Creator omnium visibilium, & invisibilium, spirituum, & corporalium, qui sua omnipotente virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam spirituales, & corporales, Angelicam videlicet, & mundanam; ac deinde humanam quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.] Quod dogma fidei definitum Concilio Lateranensi fundatur in his verbis *Genesis* 1. [in principio creavit Deus cælum, & terram &c.] ubi decernitur tanquam certum de fide; nullam creaturam ab æterno extitisse sed omnem in principio temporis productam esse, quod docebat D. Augustinus contra Arium, qui diabolico instinctu, & ausu temerario duo asserbat, scilicet Verbum divinum esse creaturam, ac proinde minorem Patri; & ex alio capite docebat ab æterno fuisse coæternum Patri. Quibus auditis D. Augustinus ex loco nuper citato *Genesis* 1. sic arguebat contra hunc hæreticam; ex hoc loco sacra scriptura constat de fide esse, nullam creaturam fuisse ab æterno; sed in principio temporis omnem esse conditam; sed per te Verbum divinum est ab æterno, & coæternum Patri: ergo Verbum divinum non est creatura; quare aut dicendum tibi est, Verbum divinum non esse creaturam, aut si est creatura, non fuisse ab æterno, sed in tempore: si ergo & esse creaturam asseris, & simul doces ab æterno esse, aperte implicaris in terminis & pugnantia loqueris; cum admittas, ut admittere debes veritatem fidei contentam illis verbis *capitis primi Genesis*; [in principio creavit &c. Deus cælum, & terram;] ubi docetur aperte, omnem creaturam, nulla excepta, temporalem, & non æternam fuisse.

Ego

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 379

Ego vero eodem argumento primo Caietanum quo Augustinus Arium urgebat, Decretum liberum Dei est ab aeterno, ut fide sanctum docet Ecclesia, edocta à Paulo, [qui praedestinavit nos ante mundi constitutionem], & [sapientia praedestinata ante saecula, &c.] videantur supra late dicta circa hoc punctum; sed ex ipsa fide catholica constat, nullam creaturam fuisse ab aeterno: ergo de fide sanctum est, decretum liberum non esse creaturam, sed potius esse eum ipsum; sed deus non potest separari à seipso realiter, nec destrui realiter, permanente ipso realiter; alias idem Deus esset simul, & non esset realiter, quod omnino repugnat, quia impossibile est, idem simul esse, & non esse: ergo neque decretum liberum potest separari à Deo; neque destrui aut desinere esse manente Deo.

Deinde ex alio decreto de fide sic argumentor contra Caietanum. Nam in Concilio Remensi sub Eugenio tertio, in Symbolo fidei, quod hoc Concilium composuit contra Gilbertum, inter alia haec habentur; neque aliquas omnino res suae relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel unitates dicantur adesse Deo quae sint ab aeterno, & non sint deus; utique credimus, & sigillatim decernit vitam, volitionem, sapientiam, iustitiam & bonitatem; quia Deus constituitur vivens, sapiens, iustus & bonus, esse ipsum Deum, & sic de reliquis perfectionibus. Itaque ex decreto huius Concilii manifeste colligitur, impossibile omnino esse dari aliquid in deo, & esse aliquid in ipso, quod non sit ipse Deus, ita ut non solum in concreto, sed etiam in abstracto praedicari possit de divinitate; quapropter sicut propriissime sunt haec loquutiones, [Deus est sapientia, sapientia est essentia divina, sapientia est bonitas.] Ita debet esse propria haec loquutio, [perfectio quaecunque divina est essentia divina, amor Dei est ipse deus, libera volitio divina est essentia divina.] Quae omnia latissime confirmat, & probat Sanctus Bernardus *serm.* 80. in *Canticis*, in his, quae contra Gilbertum scribit, & etiam in decretis, quae idem Bernardus cum Episcopis congregatis in Concilio Remensi, cuius acta, licet non quoad omnes partes approbata sint ab Eugenio III. attamen quoad praesens institutum approbata sunt.

Itaque sine dubio dicendum est, volitionem divinam esse ipsum Deum; unde D. August. *tract.* 2. §. in *Ioannem*, *propius ad medium quam ad finem*, de filio ait: [ipsa voluntas est ipse, qui loquitur, & amor Dei est ipse, qui amat omnia,] unde Athanasius, *orat.* 3. contra *Arianos*, inquit, [Dubium non fuerit, quin Verbum divinum sit Patris viva voluntas, paternaeque substantiae infra efficacia, & ratio, sicut & Spiritus sanctus est deus, & amor, quo se amat & omnes nos diligit.] Iterum autem in eadem *orat.* 3. idem repetit, sicut & Cyrillus Alex. *lib.* 1. *in thessal.* c. 8. docet, deum nos amare per suum esse, & non per alium amorem, quo se amat, & Spiritus sanctus, producitur à Patre, & Filio; unde Concilium Toleranum §. 5. *post confessionem fidei*, c. 1. docet, naturam divinam esse amorem, voluntatem, & dilectionem omnium. Deinde amplius urgetur; quia ex *Ioan.* 1. 4. [Deus est charitas;] sed charitas proprie dicta, ut inquit August. *lib.* 1. §. de *Trinitate*, c. 14. & 20. est amor dei erga creaturas rationales; (charitas enim est amicitia perfectissima, amicitia vero respicit essentialiter alium amicum distinctum realiter ab amante; nullus enim sui ipsius amicus est,) sed non est alia res distincta realiter à Deo, quae possit esse amica ipsi, nisi creatura intel-

I. P. Tom. II.

lectualis; ergo creatura intellectualis est quam amat Deus charitate, & amore amicitiae secundum illud, [veni amica mea, columba mea, formosa mea;] igitur deus est amor: erga creaturas rationales tanquam amicos; sed amor amicitiae est charitas; ergo Deus est amor amicitiae creaturarum, quia [Deus charitas est,] sed amor creaturarum non potuit non esse liber, quoniam Deus potuit nullam creaturam producere, potuitque nullam creaturam productam in suam amicitiam coaptare; propterea namque 1. *Ioan.* 3. videre praecipit, [qualem charitatem dedit nobis Pater, ut Filij Dei nominemur, & simus;] ergo amor liber Dei est ipse Deus.

Urgetur; quia charitas, quae est ipse deus, est principium omnium operum gratiae, potissimum autem incarnationis. *Ad Ephes.* 2. [propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, & cum essemus mortui in peccatis, conuiuificavit nos in Christo.] Et alibi dicitur; propter nimiam charitatem, qua dilexit nos Filium suum unigenitum misit; & ideo D. Dionysius de *divinis nominibus*, c. 4. circa medium, sic ait: [quid sibi volunt Theologi qui cum interdum amorem, & charitatem dicunt, interdum amore, & charitate, dignum, praesertim cum huius quidem auctor, & quasi genitor, ac procreator, illud autem ipse sit, & hoc quidem moueatur, illud autem moueat; quoniam ipse sui, ac sibi, & productor, & motor est.] Et Bernardus *serm.* 59. in *Canticis*, de amore sponsi erga sponsam ait: [amat & deus, nec aliunde hoc habet, sed ipse est unde amat, & ideo vehementius, quia non amorem tam habet, quam hoc est ipse:] ergo liber amor sponsi erga sponsam est ipsa substantia sponsi; unde Athanasius *dialogo* 2. de *Trinitate*, contra *Anomeum*, col. 4. inter scholia Eunomij refert hanc eius cavillationem, [in sacris litteris non vnica, sed multae voluntates inveniuntur, cum dicant, omnia quae voluit fecit; multa igitur voluit, non autem vnum quiddam, neque vero multae dumtaxat, verum etiam diuersae sunt voluntates voluit enim coelum, voluit & solem, voluit & terram, cum autem ista quae vult, diuersa sint, necesse est differre quoque voluntates de illis creandis,] cui Athanasius respondet, [non quia diuersa sunt opificia, necessario quoque diuersae sunt voluntates, sed sicut Deus hominem vnica voluntate ex diuersis membris, & partibus concedens, fecit oculos, aures, nares, &c. sic etiam vniuersum mundum vnica voluntate construxit, quia seipsum ardentem amat.]

Ecce quomodo Athanasius docet, amorem liberum circa omnes creaturas esse vnica formalitatem, & vnicum amorem & hunc esse ipsam formalitatem amoris, seu dilectionis perfectionem, qua se ipsum amat Deus: sed amor quo seipsum amat, est ipse deus: ergo amor, quo diligit creaturas est deus, quod etiam patet manifeste ex vltimis verbis Athanasij, quibus docet, non esse plures volitiones, & amores, quibus vult deus omnes creaturas, & tribuens rationem, ait, quia talis amor est ipse, quo se diligit; ac si dicat: ideo non multiplicari dilectiones creaturarum in deo, quia tales dilectiones non sunt nisi ipsa entitas dei, & ipse deus, nam si talis amor non esset deus, multiplicaretur sine dubio, ad multiplicationem obiectorum, ut in creaturis contingit, cum autem non multiplicetur, & simplex sit, euidenter sequitur non esse creaturam; nam actus amoris creaturarum, quia creaturae sunt tales dilectiones, specificantur, & dependent ab obiectis, ac proinde unitatem, & pluralitatem recipiunt ab illis: atqui per vos dilectio illa, quae est in Deo, est creatura; ergo specificatur,

BBb 2 &c

& dependet ab obiectis, ac proinde unitate, distinctione, & pluralitatem recipient ab illis; sed non recipiunt, sed simplicissima formalitas est: ergo neque dependent, neque specificantur ab obiectis: ergo non est creatura, sed Deus, quia non est dare medium in ente reali inter Deum, & creaturam quod videtur aliquo modo intellexisse Aristoteles. *lib. Ethic. cap. ultim. versus finem*, ubi ex simplicitate diuinæ naturæ, atque ex illius perfectione demonstrat simplicitatem diuinæ voluntatis, & identitatem inter illam, & naturam Dei: sed voluptas non esset simplex nec idem cum natura Dei si volitio non esset simplex, & idem cum ipsa, sed multiplex, quia volitio est voluptas, voluptas enim actus voluntatis est: verba Philosophi sic se habent [quod si alicuius natura sit simplex, semper eadem operatio iunctissima erit; idcirco Deus vna semper, simplicique gaudet voluntate, utique quæ sit ipse; non enim solum motionis est operatio, sed immutabilitatis; & voluptas inquiete potius, quam in motu consistit; mutatio vero omnium dulcissimum est secundum Poëtam ob prauitatem quandam & imperfectionem Deus maxime perfectus, non in mutatione, sed in quiete utique voluptatem habet.

Eandem doctrinam docet Augustinus, *lib. 15. de Trinit. cap. 14. post medium*, & Damascenus *lib. 1. fidei. cap. 19. prope finem*. Hieronimus Ambrosius, Gregorius, Chrysost., & reliqui Patres, qui docent, amorem Dei esse ipsam essentiam Dei; & eundem esse amorem, quo seipsum, & creaturas diligit, quorum vestigia inhiñentes Magister in 30. dist. 32. D. Bonavent. *ibidem art. ultimo. quest. 3.* Ricardus *art. 1. q. 4.* & reliqui scolastici Doctores Sancti. Thomas 1. p. ubi hanc rationem tribuit actus voluntatis multiplicatur secundum obiectum formale, & primum non secundum materiale, & secundarium; sed vnicum tantum est obiectum formale per se diuinæ volitionis, scilicet bonitas diuina, creaturæ autem sunt obiectum secundarium: ergo vnus est amor Dei qui primario, necessario, & per se terminatur ad suam bonitatem, & secundario, ac libere ad creaturas; vnde sicut intelligere diuinum est vnicum, quoniam omnes creaturas non videt, nisi ratione suæ essentia tanquam obiecti formalis, ita velle diuinum est vnum & simplex, quia omnes creaturas non vult, nisi ratione suæ bonitatis, tanquam ratione obiecti formalis, & primarij: ergo est vnus amor, quapropter in nullo priori, sub nullaque præcisione potest intelligi diuinus amor versari circa creaturas, quin intelligatur etiam versari circa Deum; nam in ultimo quoque gradu tendentiæ ad obiectum materiale continetur essentialiter tendentia vitalis ad obiectum formale; vnde etiam in nullo priori, sub nullaque præcisione potest intelligi realiter, & adæquate diuinus amor versari comprehensius, & adæquate circa diuinam bonitatem; quin etiam ex plenitudine reali ipsius in hac ratione includatur tendentia ad creaturas: ergo diuinus amor circa creaturas, & diuinus amor circa ipsum Deum sunt vna & eadem entitatis, & perfectionis formalitas: sed amor circa Deum est ipse Deus: ergo etiam amor creaturarum est ipse Deus, sed Deus, & quidquid est ipse, aut quæcunque diuina perfectio formaliter est entitas à parte rei omnino necessaria, quæ formaliter non potest esse, aut formaliter destrui, & desinere esse: ergo amor creaturarum,

qui est diuina perfectio, & ipse Deus, ita formaliter est ens necessarium, ut nullo modo possit desinere esse, aut potuerit non esse.

Antecedens sic patet, quia quidquid à se ipso existit, habet esse omnino necessarium, & tam necessario existit, quam ipsa diuina substantia secundum rationem substantiæ, omnis autem perfectio diuina, aut ratio realis formaliter in Deo existens est omnino à se, imparticipata, & in-creata: ergo tam necessario existit, quam ipsa diuina substantia; quare actus volitionis Dei, quæ in Deo formaliter est, includere non potest aliquam perfectionem, quæ non necessario in Deo existat.

Vigetur, quia ratio summæ necessitatis existentia Dei, tota posita est in ratione existendi à se; nam quod à se existit, non potest habere rationem non existendi, quia à nullo principio dependet, & sic à nullo principio potest priuari existentia: quapropter omne id quod à se existit, est omnino necessarium: sed actus voluntatis diuinæ à se existit, quia non est creatum: ergo ita necessarium est, ut non potuerit non esse, & sic necessario semper, & ab æterno, & in æternum habet esse: nam quidquid à se existit, necessario mensuratur æternitate durationis: ergo similiter etiam necessario mensuratur duratione ex necessitate existentis, qualis est æternitas diuina; vnde fieri non potest, ut aliqua à se sit ens æternum, non autem necessarium.

Et propugnatur nostra veritas ex his quæ dicit Caietanus, nempe amorem creaturarum ex suppositione quod existit in Deo, identificari cum ipso, & esse idem cum Deo; id est esse ipsum Deum: sed ipse Deus ita formalissime est necessarius, ut non potuerit non esse: ergo actus liber, qui existit in Deo, & est ipse Deus, non potest non esse, neque potuit deficere à Deo, aut non habere esse.

SVBSECTIO I.

Ex infinita perfectione diuinæ essentia opugnatur sententia Caietani.

Quia Deus quatenus infinita perfectio est, nullo modo est perfectibilis: sed si daretur in Deo actus liber de nouo distinctus ab ipso Deo à parte rei, infinita perfectio Dei realiter periceretur: ergo actus liber Dei non distinguitur à Deo, neque additur ipsi à parte rei. Maior est evidens, quia omnis perfectio est actus, vnde actuare exercitium est perfectionis quia omnis perfectio actus est; nam omne ens dividitur in actum, & potentiam passivam: sed perfectio est ens & non est potentia passiva: ergo est actus, imo quantum aliqua res habet potentia passiva, tantum elongatur à perfectione, & distat ab illa, ratione cuius dicebat D. Augustinus, materiam primam, quæ magis omnibus habet potentia, imperfectiorem esse omnibus rebus, & magis distare ab infinita perfectione Dei. Itaque omnino perfectio actus est, & cum datur duplex actus, alius completus, alius incompletus, datur duplex perfectio, alia completa alia incompleta, incompleta perficit informando & completa per se est perfectio existens: sicut duplex datur actus, alius actuans, alius per se subsistens; sed nullus actus in ea ratione quæ actus est est actuabilis, & nulla perfectio completa in ea ratione

ratione, qua perfectio est, est perfectibilis, sed potius est perfectibilis sub ratione imperfectioris, & est actuabilis sub ratione potentia; unde actuatio, seu exercitium actus non respicit actum, sed potentiam actuabilem; cum autem omnis actus creatus & omnis perfectio creata, quia limitationem habet, & finitudinem, admixtionem habet imperfectionis, & potentialitatis.

Quapropter si aliqua perfectio reperitur, quæ sit pura perfectio, ac purus actus sine vlla imperfectione, ac per consequens, quæ possit dici omni-actus, & omni-perfectio, id est modis omnibus actus, & perfectio, nullo modo erit perfectibilis, & actuabilis, sed Deus quatenus infinitus, ac infinitus simpliciter perfectio est purus actus, ac pura perfectio sine vlla potentialitate, & imperfectione, & ideo omni-perfectio, & omni-actus: ergo nullo modo est perfectibilis & actuabilis.

Minor prima & præcipua sic probatur, quia omnis perfectio distincta ab eo in quo existit, & addita ipsi perficit subiectum, in quo est, & vicissim subiectum perficitur ab illa, quia impossibile est, quod perfectio perficiat subiectum, & subiectum non perficiatur ab illa; vox enim actiua, & passiva synonyma sunt eiusdem, & ideo non possunt separari, neque diuidi inter se; quapropter si Deus producit creaturam, necessario ipsa producit a Deo; sed actus liber Dei est perfectio existens in Deo: ergo si distinguitur a Deo realiter, realiter perficiet illum, & ipse perficitur a tali actu; unde Deus perfectibilis erit. Maior sic probatur, quia impossibile est, quod aliqua perfectio sit in aliquo subiecto exhibita ipsi, & vnita eidem quin perficiat tale subiectum, quia perficere in forma, seu perfectione est dare se perfectionem subiecto; sed dare se perfectionem, est vnio perfectionis in subiecto: ergo impossibile est, quod perfectio sit in subiecto, & non perficiat illud; sed perfectio actus liberi per vos datur in Deo vnita ipsi: ergo perfectio actus liberi perficit Deum.

Quod autem actus liber sit perfectio, patet manifeste; quia actus liber est verus actus; sed verus actus est vera perfectio: ergo actus liber Dei est vera perfectio Dei. Deinde, quia actus liber Dei est vivere; sed vivere est perfectio viuientis: ergo actus liber Dei est perfectio Dei.

Vergetur, quia impossibile est, quod actus sit in exercitio vltimo, & non actuet; sed perfectio est actus, & actuare est perficere: ergo impossibile est, quod perfectio sit in vltimo exercitio suo, quin perficiat subiectum in quo est, quia sicut impossibile est, quod intellectus sit in exercitio vltimo, & non intelligat, & voluntas exerceatur, & non velit, & forma exerceatur, & non informet, & actus sit in exercitio vltimo, & non actuet; ita impossibile est quod perfectio sit in vltimo, & proprio exercitio, & quod non perficiat: nam exercitium perfectionis est perficere id, cuius perfectio est; unde quia intellectus in creatis est perfectio, quando est in vltimo exercitio suæ actualitatis perficit; unde exercitium perfectionis perficere est, quia aliud exercitium non potest assignari; quia sicut se habet actuare ad actum, calcificare ad calorem, dealbare ad albedinem, informare ad formam, sanctificare ad sanctitatem, ita se habet perficere ad perfectionem: sed perfectio actus vitalis actu existens in Deo, est in vltimo, & proprio exercitio suo: ergo actus vitalis existens in Deo, perficit Deum. Minor sic

probatur, quia vltimum exercitium alicuius actus est existentia actualis, seu vnio actualis in subiecto, cuius actus est; nam vltra existentiam in subiecto, & in potentia cuius actus est, nullo modo datur aliquid, aut restat, in quo possit exerceri, unde totum exercitium actus sistit in vnione actus cum potentia, quia finis vltimus actus est ita actuare potentiam, vt cum illa componat vnum, aut constituat vnum totum, ad quod ordinantur vltimo, tanquam ad finem tam actus quam potentia: sed ex vi vnionis, & existentia actus in potentia componitur ex actu, & potentia inter se vnitis vnum totum, ad quod tanquam ad vltimum finem ordinantur, quia omnis vnio compositio est, ac proinde est acquisitio finis vltimi, constitutionis nimirum totius: sed in acquisitione vltima finis consistit vltimum exercitium actus: ergo in vnione actus cum potentia consistit exercitium vltimum actus, ac proinde formalissime actuatur per vnionem: sed perfectio est actus: ergo vltimum exercitium perfectionis consistit in vnione perfectionis cum subiecto: sed vltimum exercitium perfectionis est perficere: ergo quando perfectio vnitur subiecto, perficit illud. Et ratio a priori est, quia impossibile est, quod detur perfectum à perfectione quod non perficiatur ab illa; sed impossibile est quod perficiatur aliquid à perfectione, quin perfectio perficiat id, quod perficitur ab illa, quia vox actiua, & passiva vii synonyma sunt inseparabiles omnino: ergo impossibile est, quod detur perfectum à perfectione, quin perfectio perficiat aliquid, ex quo resultat perfectum, sicut impossibile est, quod ex anima rationali resultet animatum, quin aliquid animetur ab anima; unde in tantum resultat homo, qui animatus dicitur, in quantum corpus, ex quo resultat animatum, animatur ab anima, quod corpus, quia perficitur ab anima ipsum anima perficit, sed ex perfectione vnita subiecto, & ex subiecto ipso resultat vnum perfectum, quia ex vi vnionis componitur concretum, quod denominatur ab ipsa perfectione tanquam à forma, omne enim concretum resultans ab aliqua formalitate ab ipsa denominatur; sed perfectio vnita subiecto est forma, vel ratio formalis constitutiva concreti resultantis ex illa; quia subiectum potius materiale, quam formale, vt discurrendo per omnia concreta patet: ergo tale concretum denominatur, & constituitur perfectum à perfectione illa, sicut album ab albedine, & dulce à dulcore, seu dulcedine, &c. ergo perfectio vnita subiecto perficit illud, cui vnitur; sed perfectio actus vitalis vnitur Deo, quia constituit illum, & coniungitur ipsi, vt reddat illum amantem ac viuientem: ergo perfectio actus vitalis perficit Deum: ergo Deus perfectibilis est ab ipso, quia ab actu ad potentiam bene valet consequentia, sicut id quod producit, necessario producibile est, quia si non esset producibile, non produceretur actu: sed id, quod perfectibile est, potentiale, & imperfectum est.

Quia id quod perfectibile est à perfectione, est actuabile ab actu, quia sicut actus, & perfectio sunt synonyma, & identificantur inter se, ita actuabile, & perfectibile identificantur; unde nullo perfectibile reperitur, quod non sit actuabile à perfectione tanquam ab actu; sed omne actuabile est potentiale, quia omne actuabile est id, cui correspondet actus, sed id, cui correspondet actus, est potentia & potentiale, nam actus

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 383

seu constitutivis Dei volentis, sed vnitas est indiuisio; ergo indiuisio debet dari inter actum liberum, & Deum, qui coequant ad constitutionem Dei volentis: atqui duplex tantum indiuisio potest assignari, alia indiuisio simplicitatis, seu identitatis, alia compositionis, & vnionis; sed inter actum liberum, & Deum, ex quibus coalescit vnus Deus volens, non datur indiuisio, seu vnitas identitatis, & simplicitatis, quia non sunt idem, sed potius distinguatur à parte rei: ergo datur inter Deum, & actum liberum, vnitas, & indiuisio compositionis & vnionis, quia si neque daretur indentitas, neque vnio, nulla daretur indiuisio inter constitutiva Dei volentis: ergo daretur diuisio inter illa: ergo in effectu formali non potest dari vnitas, quia iam daretur in effectu formali, quatenus constituitur, à suis constitutivis ratio opposita ei, quæ reperitur in ipsis, quod est falsissimum, alias albedo posset constituitur nigrum, lux tenebrosam, negatio affirmativum, & relatio absolutum, quod est omnino absurdum, quia non solum effectu datur ratio opposita causæ vel quasi causæ, sed potius nihil est in effectu vel quasi effectu formali, quod formaliter non contineatur in causis, vel quasi causis constitutivis ipsius: atqui diuisio & pluralitas opponuntur vnitati, & indiuisio: ergo à causis omnino diuisis vel à constitutis ut melius loquar, in quibus nullo modo est vnitas, nullo modo potest constitui concretum vnum; atqui ex actu libero & Deo resultat & constituitur vnus Deus volens: ergo vnitas illius relucet formaliter in constitutivis illius, scilicet in actu libero & Deo: ergo in ipsis datur indiuisio, & vnitas, quæ cum non possit esse identitatis, & simplicitatis, necessario erit vnionis, & compositionis: erit ergo perfectio actus vitalis vnita Deo.

Sed perfectio vnita subiecto capaci illius perficit illud, & subiectum perficitur ab illa, perfectibileque est respectu eiusdem: ergo Deus perficitur, & perfectibilis est ab actu vitali: ergo imperfectus est Deus.

SUBSECTIO II.

In qua amplius confirmantur dicta.

383 **Q**uia id, quod capax est formalitatis imperfectæ, seu imperfectionis, tanquam exercitium proprii, est imperfectum: atqui Deus est capax actualis vitæ tanquam exercitij, quæ maximam imperfectionem habet, & imperfecta maxime est secundum vestra principia: ergo Deus secundum illa maxime imperfectus est. Maior est evidens, ideo Deus est intellectivus quia est capax, tanquam proprii exercitij intrinseci actualis intellectus, & ideo creatura est peccabilis, quia est capax exercitij peccati intrinsece inficitis ipsam. Itaque talis est actus primus secundum proportionem, qualis est actus secundus intrinsecus perficiens ipsum; unde quia creatura habet pro exercitio formalitates habentes imperfectionem, imperfecta dicitur.

Minor prima & præcipua, in qua est tota difficultas manifeste, & evidenter sic demonstratur, quia omne corruptibile, & potest desinere esse, habet omnium imperfectionum maximam, & radicem vniuersalem omnis imperfectionis, quæ fundatur in limitatione, & finitudine, quæ etiam

prima imperfectio est; quapropter si Deus per impossibile esset corruptibilis, & posset desinere esse, & destrui in esse, ac tandem non haberet esse omnino necessarium, sine dubio non esset à se, & independens, ac imparticipatum, & per consequens non esset infinitum simpliciter, ut patet ex supra dictis, ex quo sequeretur evidenter, esse ab alio dependentem, finitum simpliciter, & limitatum, quæ sunt maxime imperfectiones.

Sed actus liber Dei per vos potest non esse in Deo, & non est omnino necessarius inesse, & ideo per vos potuit ab esse à Deo si nolisset: ergo est ab alio dependens, finitus, & limitatus: ergo habet maximas imperfectiones, quare licet habeat aliquam perfectionem, sicut etiam actus vitalis creaturæ habet illam, nihilominus illa non erit pura perfectio, sed admixta in numeris imperfectionibus, eo modo quo etiam actus vitalis creatus admiscetur illis.

Confirmatur totus hic discursus, quia omnis ratio formalis vnita subiecto capaci illius, constituit ipsum subiectum secundum formalitatem, quam ipsa habet in se; & ideo quatenus perfectio constituit ipsum perfectum: sed perfectio illa non est pura perfectio, sed admixta imperfectis omnibus: ergo non reddit subiectum pure perfectum, sed potius admixtum imperfectionibus, à quibus potius imperfectum absolute denominari debet quam à perfectione, cui admiscetur perfectum debet appellari, quia bonum ex integra causa, malum autem ex quocunque defectu: ergo actus liber Dei, qui est perfectio admixta imperfectionibus, ut patet ex dictis secundum vestra principia vnitus Deo, reddet ipsum simpliciter, & absolute imperfectum etiam si secundum quid constituitur perfectus ab illis.

Vnde hoc argumentum potius vrgeret, & magis cogeret adversarios ad fatendum id quod dicimus, si dicatur: actus liber Dei esse idem cum Deo, & non distinguere à parte rei ab ipso; nam actus liber Dei habet imperfectionem non necessario existendi, &c. ergo idem ipse habet tales imperfectiones, & est imperfectus ab illis: sed actus liber est idem ipse Deus: ergo idem ipse Deus habet imperfectiones supra dictas, & est imperfectus ab illis, alias idem haberet, & non haberet simul imperfectiones quod omnino repugnat, quia impossibile est, idem simul esse, & non esse: sed hæc omnia sunt absurda hæretica: ergo ne illa verificentur de Deo, dicendum est, actum liberum Dei necessario habere esse, & non potuisse non esse. Et sic falsissima est opinio Caietani.

Deus, licet actus liber Dei simpliciter potuerit non esse, nihilominus ex suppositione, quod semel est, non potest non esse.

Sed contra manifeste; quia hoc ipsum, scilicet non esse ens absolute, ac simpliciter, & intrinsece necessarium, & absque vlla suppositione, seu hypothese, hoc est absolute, & simpliciter posse non esse, est magna imperfectio; unde si essentia diuinæ aliquis appingeret, & tribueret, quod simpliciter posset non esse, etiam si ex suppositione, quod est, non posset, non esse maximam imperfectionem tribueret illi; sed per vos actus liber Dei, licet ex suppositione non possit non esse, nihilominus absolute, ac simpliciter potuit non esse: ergo absolute, ac simpliciter est imperfectus, præsertim quia, quod ex suppositione non possit non esse; non habet ex se, sed ad summum ex immobilitate, & constantia

stantia diuinæ voluntatis; tamen si consideratur conditio, & natura illius perfectionis liberæ ei ex se non repugnat, iterum non esse, cum absolute non sit ens necessarium; unde ab extrinseco solum, & non ab intrinseco est incorruptibilis, sicut v. g. Angelus ex suppositione quod Deus decreuit ipsum durare in æternum non potest non esse; sed quia hoc est ab extrinseco, ex constantia diuinæ voluntatis decernentis, non corrumpi talem Angelum, ille non potest non durare: sed hoc non tollit imperfectionem contingentiam ab intrinseco illius, ratione cuius non repugnat illi corruptio, defectio, seu annihilatio: ergo similiter actus liber Dei, licet ex suppositione decreti Dei de non destruendo illum non possit non esse, nihilominus hæc suppositio non tollit, quin habeat imperfectionem contingentiam ab intrinseco essendi, & non essendi: ergo simpliciter est imperfectus.

Fulcitur hæc ratio, quia hic actus liber Dei est eiusdem rationis cum aliis actibus liberis, quos nunc non habet Deus, & potuit habere: sed illi actus, qui nunc non sunt, & sunt in statu puræ possibilitatis, nullam habent existentiam, & sic possibilitas eorum est separata ab eorum existentia: ergo nullam habet possibilitas connexionem necessariam cum existentia vniionis actualis ab intrinseco, & essentialiter, imo neque ab intrinseco naturaliter: nam si talem connexionem vniionis actualis haberent essentialiter, nunquam essent separate, sed potius semper essent vnite actualiter possibilitas actus liberi, & existentia eius; sed actu non sunt vnite, siquidem multi sunt possibiles actus liberi, qui acti non existunt, v. g. in sententia Thomistarum, ideo ab æterno prædicatum essentialiter rationalis est vnium cum animali, ac proinde nunquam possunt separari rationale, & animal, quia vniuntur, & connectuntur essentialiter, quapropter si videremus ab æterno rationale diuisum ab animali, euidenter dicendum esset, non vniiri essentialiter, & quando vniuntur non repugnare illi, vt diuidatur, quia talis diuisio, supposito quod de facto conuenit illi, non repugnat ipsi, neque vniio repugnat etiam ipsi, ac proinde quantum est de se ab intrinseco, potest sine repugnantia vtrumque habere ex se, etiam si semel vniatur.

Verbi gratia, quia videmus possibilitatem aliquius creaturæ actu esse diuisam ab eius existentia, & actu manere in statu puræ possibilitatis, iudicamus talem diuisionem illi naturaliter conuenire & quia videmus possibilitatem respicere existentiam, iudicamus non repugnare illi vniionem cum existentia. Itaque vtrumque posse habere ab intrinseco, scilicet existentiam, & carentiam illius. Ex quo amplius discurrendo dicimus, cum creaturæ, quæ de facto habent existentiam, sint eiusdem rationis cum illis, quæ purè possibiles sunt; ita actu habere existentiam beneficio Dei vt ab intrinseco, & quantum est de se, non repugnet illis carere existentiam, & redire ad statum puræ possibilitatis; quia contrariorum eadem est disciplina, & ratio; sed creaturis habentibus carentiam existentiam, adhuc ex suppositione quod habeant illam, non repugnat desinere talem carentiam, & inducere existentiam oppositam tali carentiam: ergo è contra creaturæ habenti existentiam, adhuc ex suppositione, quod illam habeat, non repugnat carere illa, & quod auferatur ab ipsa.

Et ratio est, quia sicut Deus libere omnino à

principio tribuit illi existentiam, ita postquam tribuit libere omnino conseruat eam illa; quia semper Deus conseruat dominium plenum circa illam.

Sed actus liber Dei, qui nunc est, & ille, qui nunc non est & potuit esse, sunt eiusdem rationis, quantum ab intrinseco; si quidem sunt duæ volitiones de creando ipso mundo, & actus liber, qui nunc non est, & potuit esse; ita habet carentiam existentiam, vt adhuc ex suppositione, quod illam habeat, quantum est de se ab intrinseco, illi non repugnet desinere talem carentiam, & habere oppositam existentiam: ergo è contra actus liber Dei, qui nunc existit ita habet existentiam, vt illi non repugnet ab intrinseco privari existentiam, & habere carentiam illius; nam sicut Deus libere dedit tali actui, quod existat primo, ita postquam existit, potuit Deus non conseruare actum in sua existentia: ergo ab intrinseco actus liber Dei est omnino corruptibilis, annihilabilis, & destructibilis: ac proinde ab intrinseco contingens ad essendum, & non essendum: ergo maximam imperfectionem habet actus liber Dei, ac proinde reddit Deum omnino imperfectum.

Quod amplius euidenter patet, quia illi actus, qui non sunt, & potuerunt esse absolute, nihil sunt nunc, & cum esse potuissent habere suam non repugnantiam ad essendum; atque adeo sunt simpliciter possibiles obiectiue; hæc autem est quasi transcendentalis imperfectio creaturarum, imo sancti omnes radicem omnium imperfectionum creaturarum omnium in hoc ponunt, quod ex se sunt nihil, id est non sunt actus, ex quo necessario consequitur, quod isti actus, quando sunt, non possunt esse suum quidditativum, & essentialiter; nam ens quod huiusmodi est, nunquam potest concipi, aut esse sub nihilo; ens autem quod non est essentialiter suum esse est ens participatum, finitum, & imperfectum.

Ex quibus euidenter colligitur, talem actum liberum qui actu non est, & potuit esse & nunc purè possibilis est, ac proinde simpliciter & absolute non est, aut nihil est, essentialiter à parte rei distinguui à Deo, neque à parte rei esse identificatum cum ipso, aut posse identificari cum eodem, Pater consequentia; quia id, quod essentialiter & necessario est, & nullo modo potest non esse, & de cuius essentia est ipsa existentia actualis, & se ipso necessario, & essentialiter existit, habet prædicata essentialia, & quidditativa quæ non habet id quod actu non est, & contingenter potest esse; nam primo non habet pro essentia & quidditate existentiam, Secundo non habet pro prædicato essentiali esse à se, quoad existentiam. Item esse incapax privationis existentiam, sicut habet Deus: atqui subiecta ea, quæ ita se habent, vt vnum habeat prædicata essentialia quæ alterum non continent, sine dubio distinguuntur essentialiter à parte rei, vt videre est in homine, & Angelo, equo & leone, qui ideo distinguuntur essentialiter, quia non habent à parte rei eadem prædicata quidditativa, & essentialia. Et ratio est quam tribuit Aristoteles, cum dixit, essentias esse sicut numeros; nam sicut numerus distinguitur essentialiter ab alio per solam ablationem, vel additionem unitatis; ita similiter essentia distinguitur per negationem, aut affirmationem prædicatorum essentialium, hoc est per distincta prædicata essentialia, quæ reperiuntur in subiectis: ergo si Deus habet supradicta prædicata essentialia infiniti diuisi simpliciter

Quæst. II. In quo consistat actus liber Dei. 385

simpliciter in omni genere, existentia à seipso &c. quæ minime habet actus liber, qui nunc non existit, & potuit existere (alias si esset à se essentialiter, quod esse infinitum simpliciter, simpliciter, & necessario existeret, & nunquam posset esse sine existentia, ut videre est in Deo) sine dubio Deus, & talis actus liber distinguuntur essentialiter & à parte rei sine vlla fictione, præcipue quia Deus actu existit à parte rei, & actu est ens simpliciter, & actus ille liber à parte rei non est ens simpliciter, quia actu vere, & realiter non existit, licet potuerit existere, nam separantur realiter, & sic distinguuntur.

Ex quo amplius colligo nullo modo posse identificari cum Deo, etiam si daretur in ipso Deo; quia ea, quæ à parte rei distinguuntur essentialiter & quidditative, nullo modo possunt identificari, ut videre est in homine, & equo, albedine, & nigredine, qualitate, & substantia, v. g. substantia panis nullo modo potest identificari à parte rei cum accidentibus panis, unde quando identificantur per intellectum duæ essentia distinctæ, dicimus fieri chymeram, & impossibile adeo magnum, ut implicet contradictionem, ratione cuius Deus adhuc per potentiam absolutam non possit talem identificationem facere, & tota ratio est, propter distinctionem essentialem realem, quam habent; sed etiam actus liber Dei, qui nunc non est & potuit esse, distinguuntur quidditative, & essentialiter à parte rei: ergo non possunt identificari à parte rei.

Vnde vltimum corollarium eruimus dicendo, actum liberum, qui de facto est in Deo, non solum non identificari cum Deo, sed neque posse villo modo identificari cum ipso, quia etiam quidditative, & essentialiter distinguuntur Deus, & actus liber illius, quia actus liber non habet pro prædicato essentiali existentiam, neque existit à se essentialiter, quia per vos actus ille qui existit, ex eo quod liber est, potuit non existere in Deo à parte rei; atqui si de essentia eius esset existentia, ac proinde si esset à se existens, nunquam potuisset non existere, quia res nunquam potest non habere omnia sua prædicata essentialia; sicut homo non potest esse sine rationalitate, & Deus non potest esse sine sua existentia: sed actus liber, qui nunc est, potuit non habere existentiam, quam habet: ergo existentia non est prædicatum essentialia actus liberi, qui nunc est: ergo actus liber, qui nunc est, non est à se: ergo ab alio: ergo essentialiter non est infinitus in omni genere; quod concedit Caietanus, & ideo dicit, actum liberum Dei non esse magnam perfectionem, vel simpliciter simplicem, sed potius perfectionem secundum quid, & diminutam, Deum autem, & essentiam eius esse perfectionem summam infinitam simpliciter in omni genere, ac per consequens perfectionem simpliciter simplicem sine limite, & sic actum liberum esse contingentem essentialiter, ratione cuius potuisse non esse, Deum autem è contra essentialiter esse necessarium, & nunquam potuisse non esse: ergo Caietanus aperte & evidenter fatetur essentialiter distinguere Deum, & actum liberum actu existentem in ipso: ergo evidenter, & essentialiter debet concedere, non posse actum liberum existentem in Deo identificari cum ipso Deo; unde falso asserit ipse, quod licet actus antequam existat in Deo distinguatur ab ipso, nihilominus actum existentem postquam existit identificari cum ipso.

I. P. Tom. II.

Et videtur, quia actus liber, qui nunc non est, & potuit esse est eiusdem rationis cum cæteris actibus, qui nunc existunt, sed illi ut probatum manet, non possunt identificari cum ipso Deo: ergo neque actus, qui nunc existit identificatur, & ratio universalis est, quia etiam hæc perfectio libera ex se prius natura fuit sub esse possibili quam actuali, & habet essentiam possibilem, quæ quantum est ex se potuisset non actu esse, huiusmodi autem res eiusdem est essentia, siue actu existat, siue non: ergo eandem distinctionem retinet à quacunque alia essentia, à qua ex se distinguitur, id esse essentia eo vel maxime, quod necesse est etiam esse existentia esse distinctum à parte rei in huiusmodi rebus; nam esse existentia voluntatis diuina est esse per essentiam intrinsecè necessarium, esse autem existentia illius perfectionis libera non est ita necessarium, sed absolute loquendo potuisset non esse: ergo impossibile est quod tale esse sit vnum, & omnino idem in re ipsa: sunt ergo impossibilia, & repugnantia illa duo, quæ simul coniungit illa sententia, scilicet esse perfectionem liberam realem & quæ absolute posset non esse, & nihilominus quando est, non esse in re distinctam à perfectione necessaria Dei, & voluntatis eius.

Ex quibus cum Patre Suarez vnum, & maximum inconueniens eruitur contra Caietanum, videlicet aliquid, quod ex se est nihil, & re ipsa posset manere sub nihilo, esse vere, formaliter, ac essentialiter Deum, & è conuerso aliquid, quod nunc est vere, & essentialiter Deus, tale esse quod absolute loquendo posset non esse, hoc autem maxime pugnat cum Deo. Sequela videtur evidens ex his, quæ docet illa sententia, nam si perfectio libera in re non distinguitur ab essentia Dei: ergo includit in se totam perfectionem diuinæ essentia: ergo est essentialiter Deus. Item quia vel illa perfectio est Deus, vel non? si non est Deus, sequuntur multa inconuenientia supra illata, nimirum aliquid esse in Deo, quod non est Deus, vel (quod mirabilius est) aliquid esse omnino idem cum Deo, quod tamen non sit Deus. Item si non est Deus, nec substantia increata erit: ergo vel erit substantia creata, vel accedens, & nihilominus erit aliquid indistinctum à Deo, quæ omnia, & similia sunt absurda, & repugnantia. Si autem illa perfectio libera est vere Deus: ergo est essentialiter Deus, quia non est Deus per participationem, sed verus Deus; nulla autem res potest esse verus Deus participatiue, aut accidentaliter: ergo necesse est, ut sit essentialiter Deus. Probatum iam falsitas consequentis, nam cum Deus sit ens per se necessarium, & hoc sit maxime proprium eius, & in quo primario distinguitur à quolibet alio ente, impossibile est, quod aliquid ens liberum sit essentialiter Deus.

Et declaratur hoc ex quadam recepta doctrina Sanctorum, & Theologorum omnium, qui docent, processiones diuinas ad intra, etsi voluntariae sint, non tamen posse esse liberas propria libertate indifferentia; quoniam quolibet persona procedens est verus Deus, cui repugnat indifferentia ad essendum, & non essendum, quia de ratione eius est intrinseca necessitas essendi; unde hæretici Ariani, ut docerent, Filium esse creaturam, asseriebant voluntate Patris libera fuisse productum, quam consequentem Concilia, & Sancti Patres, existimauerunt necessariam, & ideo antecessens illud hæresis damnarunt, ut videre est in Hylario

C. c. lib.

lib. de synodis ant. hemare. 24. & in Concilio Tolitano 11. in confessione fidei. & Augustino 15. de Trinit. cap. 10. & D. Thoma 1. p. q. 41. art. 2. & alijs Theologis; existimant ergo esse impossibile aliquid, quod ex voluntate libera habet, ut sit vel non sit esse Deum. Et similiter existimant, impossibile aliquid reale esse intra Deum, quod simpliciter loquendo possit esse, & non esse, unde si interrogemus a Caietano, cur relatio Paternitatis creatæ, cur iustitia, misericordia, intellectus, &c. possint esse, & non esse habereque contingentiam ad essendum, & non essendum. Item cur substantia quæcunque creata siue spiritalis, siue corporea sit, possit esse, & non esse formaliter à parte rei, & non repugnet illi ab intrinseco, quod destruat; contra vero si quærat ab aduersarijs, cur paternitas diuina, iustitia, misericordia, sapientia, & reliqua attributa diuina nullam habeant contingentiam formalem ad essendum & non essendum, nullamque indifferentiam habeant ad hoc, ut desinant esse, imo illis repugnat, quia tales perfecti ones sunt diuinæ identificate cum Deo, qui per essentiam existit, & à se est, ac proinde illi omnino repugnat, aut posse amittere existentiam, aut potuisse non existere; quia est omnino, ac simpliciter necessarium ens.

Sed per vos non minus identificatur actus liber Dei, qui existit in ipso, cum Deo; quam relationes diuinæ & attributa absoluta: ergo evidenter sequitur, sicut attributa, & relationes sunt omnino necessaria à se sine vlla contingentia ad essendum, & non essendum; & sicut nullo modo potuerunt non esse; ita similiter actum liberum existentem est à se omnino necessarium sine vlla contingentia formali, ac per consequens sine eo, quod potuerit non esse. Quia ubi est eadem ratio formalis, est idem effectus formalis; sed tota ratio formalis, propter quam attributa diuina, & relationes nunquam potuerunt non esse, est quia sunt ipse Deus ratione identitatis cum ipso, cui omnino repugnat potuisse se non esse; quæ ratio formalis identitatis cum Deo per vos reperitur in actu libero actu existente, & sic est ipse Deus: ergo in actu libero datur idem effectus, vel quasi effectus formalis videlicet, quod illi omnino repugnet potuisse non esse; unde si habet contingentiam formalem, ita ut potuerit non esse, sine dubio distingueretur realiter à Deo, cui repugnat talis contingentia; quis enim sibi persuadeat dari realitatem quandam, seu perfectionem realem ex se indifferentem, ut sit nihil, vel ut sit Deus; quod non solum incredibile est, sed etiam graviter offendit aures pias; tum quia illam indifferentiam est magna imperfectio & consequenter repugnat ei ut formaliter possit esse in Deo identificata cum ipso; tum etiā quia illa indifferentia repugnat cum esse Dei, de cuius intrinseco conceptu est necessitas essendi; unde in ipsis terminis involuitur contradictio, cum implicet omnino duas res includentes in suis proprijs conceptibus oppositas, ac repugnantes rationes, else indifferentes, ut distinguantur, & identificentur; sed Deus, & hæc perfectio libera habent omnino oppositas rationes; nam Deus est ens necessarium, cui ex vi propriæ differentię repugnat indifferentia ad esse & ad potuisse non esse, quia illi convenit essentialiter determinatio ad existentiam, actui vero libero per vos ex vi suæ differentię convenit

indifferentia ad esse, & potuisse non esse: ergo impossibile est, ut in eandem omnino simplicem, & indivisibilem entitatem coalescant.

Quod amplius declaratur, quia sicut implicat posse dividi, & distingui realiter ea, quæ semel identificantur; ita similiter omnino repugnat, ea, quæ semel distinguuntur, posse identificari inter se. Unde tantum repugnat Petrum distinguui realiter à se ipso, quantum repugnat, Petrum, & Paulum, qui distinguuntur realiter, posse identificari aliquando; sed actus liberi Dei, qui actu non est, & potuit esse, actu distinguui à Deo, tanquam nihil ab ente, vel tanquam ens à non ente, vel tandem tanquam ens actu ab ente purè possibili, quæ distinctio nullo modo est ficta per intellectum, sed potius datur à parte rei, & in ipsis rebus conspicitur; quapropter si illa duo considerentur secundum esse essentia, distinguuntur maxime ex natura rei, non solum distinctione quomodocunque reali, verum etiam prima diversitate: ergo implicet contradictionem, quod potuerunt identificari inter se actus liber, & Deus, quia alias Deus imperfectissimus esset; siquidem ex ipso actu libero identificata cum Deo responderetur in Deum imperfectio maxima indifferentiæ ad essendum, & non essendum dictæ, ideo enim creatura habet summam imperfectionem, quia habet contingentiam similem huic, quæ reperitur per vos in actu libero; sed etiam illa imperfectio reperitur in Deo ratione identitatis cum actu libero: ergo Deus ratione talis identitatis esset imperfectissimus.

Tandem hoc ipsum amplius confirmatur, quia si Deus haberet tales actus liberos, quales ponit Caietanus, Deus non esset perfectio simpliciter simplex in essentia sua absoluta: sed quod absolutum est, & non est perfectio simpliciter simplex, non solum est perfectio secundum quid sine imperfectione, sed potius est perfectio secundum quid cum imperfectione, ac proinde potius imperfectio simpliciter, quam perfectio dicenda est, & hoc evenit ex discrimine inter perfectionem absolutam, & relationem reperto; nam perfectio relativa ex extrinseca ratione habet, ut non possit esse perfectio simpliciter absque vlla imperfectione, quia illa oppositio non est imperfectio, neque excludit à singulis relationibus omnem aliam perfectionem simpliciter, & infinitatem in genere entis simul cum infinita perfectione in proprio genere; at vero perfectio absoluta ex hac generali ratione non habet, quod non sit perfectio simpliciter, alias nulla else posset perfectio simpliciter: ergo quod aliqua perfectio absoluta non sit simpliciter perfectio semper provenit ex imperfectione admixta; nam cum ex communi ratione perfectionis absolutæ non habeat repugnantiam cum aliqua alia perfectione maiori, vel æquali, quod secundum propriam rationem talem repugnantiam habeat, non est sine imperfectione, maxime quia omnis oppositio inter absoluta semper includit imperfectionem saltem ex parte alterius extremi, quod imperfectum est; itaque omne quod non est perfectio simpliciter excludit simpliciter perfectionem; sed non excludit ratione puræ essentialis absolute: ergo excludit ratione puræ essentialis perfectionis, quæ imperfectio est: ergo absolutum, quod non est perfectio simpliciter imperfectio est, quapropter si Deus secundum essentiam

essentiam absolutam non est perfectio simpliciter simplex, dicitur imperfectio simpliciter.

Sequela illa maioris primae, ac praecipue sic probatur; quia ea essentia, cuius attributa non sunt perfectiones simpliciter simplices, non est perfectio simpliciter simplex; nam eo modo sunt attributa absoluta, quo est essentia, quam consequuntur talia attributa, praecipue quando attributa, & essentia sunt idem ut contingit in Deo; quia impossibile est, idem esse perfectionem simpliciter simplicem, & non essendum, & ut absolute perfectiones non simpliciter, sed secundum quid; ac proinde cum imperfectionibus attributa divina absoluta dicerent imperfectio simpliciter: ergo si darentur in Deo, actus liberi ut ponuntur à Caietano, Deus in sua essentia non esset perfectio simpliciter simplex, &c.

Minor sic probatur, quia actus liberi Dei sunt virtutes divinae morales, v.g. iustitia, misericordia, charitas, &c. sed virtutes huiusmodi in sententia omnium Theologorum, & in ipsius Caietani opinione quatenus sunt infinitae, sunt attributa, & perfectiones divinae: sed actus liberi Dei per vos huiusmodi sunt absolute formalitates, & non sunt perfectiones simpliciter simplices, sed potius secundum quid habentes contingentiam supradictam, & reliquas imperfectiones numeratas: ergo si actus liberi Dei sunt ut à Caietano ponuntur; attributa divina absoluta non erunt perfectiones simpliciter simplices.

Respondet Caietanus, attributa divina esse perfectiones simpliciter simplices, quia talia non sunt liberalitas, iustitia, misericordia in actu secundo, sed potius in actu primo, & quatenus sunt potentia ad huiusmodi actus in actu secundo.

Sed contra manifeste primo, quia perfectius est absolute, ac simpliciter habere perfectiones in actu secundo quam in actu primo; unde melius cognoscere Deum, & videre ipsum per visionem beatificam, quam posse videre ipsum. Sicut melius & perfectius est amare Deum, quam posse amare, ipsum; sicut perfectius est vivere, & habere vitam actualem, quam posse vivere, & sicut turpius, & peius est odire Deum, quam posse odio habere illum, & imperfectius est peccare letaliter quam posse peccare, sed contrariorum eadem est disciplina, & ratio opposito modo: ergo perfectius erit, & melius habere perfectiones in actu secundo quam in actu primo; unde D. Thomas non concedit in Deo à parte rei potentiam rigorosam ad intelligendum, sed potius purissimam, & actualem intelligere; imo ipse Caietanus acriter invehit in illos qui dicunt, essentiam Dei non esse actualem existere, sed potentiam ad existendum; atqui deo per vos, & secundum fidem, & rationem naturalem debemus tribuere perfectiones perfectiori modo, quo possumus intelligere, quia ut supra demonstravimus deus est quid perfectius, & melius omni alio, quod possumus excogitare: ergo attributa divina, & perfectiones potius in actu secundo sunt ponendae, quam in actu primo; sed in actu secundo sunt perfectiones secundum quid, & non simpliciter per vos: ergo attributa divina, & proprietates eius absolute non erunt perfectiones simpliciter simplices, sed potius secundum quid, & imperfectiones simpliciter.

I. P. Tom. II.

Urgetur, quia magnam imperfectionem tribui Deo Caietanus, ponens in illo actum primum proprium & separabilem à secundo & actuabilem per illum.

Dices talem actum primum semper esse reductum ad aliquem actum secundum, ac proinde non dicere illam imperfectionem.

Sed contra manifeste; quia per te Angelus semper est in actu secundo intelligendi se ipsum, & amandi se, & nihilominus per te Deus perfectiori modo se habet in intellectione, & amore sui, quam Angelus, cuius rationem tribuis; quia Angelus imperfecte se habet in hoc, eo quod intelligat, non per suam ipsam substantiam, ut Deus; sed per actum exercentem potentiam distinctam realiter ab ipso actu; nam habere potentiam informabilem ab actu, est maxima imperfectio opposita summae actualitati, qualem habet deus: sed per vos etiam si deus habeat potentiam reductam ad actum, habet nihilominus veram potentiam distinctam realiter ab actu secundo informabilem per illum ut Angelus: ergo habet eandem imperfectionem, quam Angelus.

Deinde, quia hoc quod est esse in aliquo actu secundo non excludit, quin respectu infinitorum actuum secundorum sit verè actus primus, & vera potentia, quia respectu infinitorum decretorum quae actu non habet, & potest habere ex se est in potentia, quia caret illis, & est capax ad illa & per illa decreta constitueretur in actu ultimo.

Item nulla ratio reddi potest, cur potius talis actus primus sit perfectio simpliciter, quam talis actus secundus, nisi assignando aliquam imperfectionem adiunctam, & ea quae in ipsismet terminis actus primi, & secundi imbibitur, potest assignari; illa tamè satis declarat talem actum, tam secundum, quam primum non posse esse perfectionem simpliciter: quia neuter est actus purus, cum inter se comparentur ut potentia, & actus. Praeterea, quia actus ultimus immanens perfectior est, quam potentia, ut iam dixi, sed in Deo est perfectio simpliciter simplex potestas libera ad volendum creare: ergo à fortiori ipsa volitio actualis est perfectio simpliciter simplex; & è contra, si actus liber immanens, qui ex suo conceptu petit, quod sit perfectior, quia est actus ultimus, non est perfectio simpliciter simplex, à fortiori potentia, seu actus primus qui ex suo genere imperfectior est, non erit perfectio simpliciter simplex, praesertim, quia actus primus respectu actus vitalis distincti realiter ab ipso actu primo, non solum est potentia activa, sed etiam passiva, ut videbimus *subsectione sequenti*; sed potentia passiva est imperfecta: ergo talis actus primus imperfectus est, & sic non erit perfectio simpliciter simplex; unde attributa & proprietates divinae non erunt tales, sed potius innolent imperfectionem; sed talis est essentia qualia sunt attributa, & proprietates: ergo si proprietates, & attributa Dei dicunt imperfectionem, & non sunt perfectiones simpliciter simplices, ipsa essentia non erit perfectio simpliciter simplex, sed potius erit imperfectissima.

Tum quia est idem cum illis attributis, tum etiam quia tota essentia Dei per vos non includit hanc realem imperfectionem actus liberi, sed est capax ut illa superaddita perficiatur, vel careat hac perfectione: est autem inconueniens hac capacitas, & quasi potentialitas in essentia Dei, tota integra; ex quo sequitur secundum inconueniens, videlicet, ut hac capacitas par-

CC 2 171

tim sit perfecta per actum, partim careat ea perfectione actuali, cuius erat capax, videlicet volitionibus liberis creandi alios mundos; unde sequitur tertium, inconueniens, quod tota hæc capacitas potuisset omni sua perfectione carere, saltem ea, quæ consistit in volitione positiva creandi, quæ quamvis ex eo quod volitio libera sit, non foret perfectio simpliciter, sed tantum esset perfectio secundum quid; si tamen poterat Deo contineri sine imperfectione, Deus non debuisset illa carere, si vel minima perfectione Deum perficeret; v.g. diuinitas petit relationes diuinas, quæ non sunt perfectiones simpliciter simplices, sed solum vocantur perfectiones in genere relativo; eo quod petit illas, & est capax illarum, necessario habet illas in actu, quia in æternis, & diuinis idem est actu esse, ac posse; quia Deus nunquam est in potentia ad propriam perfectionem.

SUBSECTIO III.

In qua tertium argumentum principale ponitur contra adversarios.

Quia in Deo secundum fidem catholicam nullum potest dari accidens reale intrinsecum ipsi Deo: sed ex sententia Caietani evidenter sequitur, actus liberos Dei esse vera, & realia accidentia intrinsecè existentia in Deo: ergo actus liberi Dei nequaquam sunt in Deo eo modo quo ponuntur à Caietano.

Maiores est certa & infallibilis, & patet. 1. ex scriptura, quæ quadrifariam indicat in Deo nulla esse accidentia, sed quicquid in ipso est, esse substantiam: primo cum significat Deum esse perfectissimum ens, & nullam rem posse cum illo comparari, ut constat clare ex locis supracitatis: sed non est ens perfectissimum quod indiget accidentibus, ad sui perfectionem: ergo. Deinde cum ea, quæ in creaturis accidentia sunt, tribuit soli Deo tanquam per se existentia, & subsistentia, quia scilicet ipsi soli conveniunt, & ipsius essentiali, atque adeo perfectissimo modo, ut potentia prima ad Thimor. 6. fortitudo. 1. Regum 2. Iustitia 2. Machab. 1. Tertio cum ea item, quæ in creaturis accidentia sunt, in abstracto etiam significata affirmat, esse Deum ipsum, aut Deum esse illa; quo ipso indicat, illa esse substantiam eam, quæ Deus est ut Proverbior. 8. Filius Dei qui vera substantia est, vocat se Sapientiam, & Ioann. 1. Deus erat verbum, & Ioan. 14. Ego sum veritas, & 1. Corinth. 1. Christum Dei sapientiam &c. quarto denique cum affirmat, Deum esse omnino immutabilem. Numer. 23. Psalm. 101. Iacobi. 1. &c. omne enim illud, quod accidentibus subiectum est, videmus habere aliqua accidentia, secundum quæ sit mutabile.

Secundo, eadem maior probatur ex Sanctis Patribus qui eam manifeste docent, & 1. Sanctus Cyrillus lib. 11. thesauri, cap. 1. ibi: [accidens Deo nullum in esse potest, perfectio enim ex se ipso nihil potest accidere] & infra amplius id explicat his verbis: [sapienter certe dicitur nihil accidere substantiæ Dei, quoniam in se ipsa perfecta est; sed tamen cogimur non nunquam quasi accidentia, etiam si non omnino accidant Deo hæc dicere, & mente accidentium modo concipere] quod aperte docuit S. Leo Pon-

tifex maximus Epistola decretali. 93. ad Toribium. cap. 5. ibi. [solus Deus nullius participationis est indigens, de quo quicquid digne vicinque sentitur, non qualitas est, sed essentia, incommutabili enim nihil accidit, nihil deperit, quia esse illi quod est, semper æternum, semper proprium ei est;] nempe intime & substantialiter, ubi Sanctus Doctor maximum inconueniens asserit, quod Deus habeat accidentia, quia ex hoc summum absurdum contra fidem sequeretur, videlicet Deum esse ens participatum, & perfectionum extranearum indigentem; nam ex eo quod Deus nullius participationis est indigens, sed est à se, arguit Sanctus Doctor est indigens, & iure quidem optimo, quia cum sit ens primum, est per essentiam suam ipsum esse plenissime habens optimo modo quicquid perfectionis ad totum ambitum esse, seu entis pertinet: ergo per suam ipsam essentiam, & entitatem simplicissimam habet quicquid ad eius perfectionem necessarium est: ergo ad illam non indiget formalitatibus accidentibus illis, seu quæ accidentia vocantur, & ideo Gregor. Nicenus homil. 5. in Cantica, à diuina essentia omnia reipit procul accidentia his verbis: [nihil est quod circa ipsam consideretur, quod illi accidere possint, non tempus, non locus, non figura, non quantitas.] Item docet Augustinus lib. 5. de Trinitate, cap. 16. ubi late demonstrat propter summam perfectionem diuinam, nihil ei conuenire posse, quod nomine accidentis insigniatur. Idem fere habet Anselmus in Monolog. cap. 24. & Dionys. cap. 9. de diuinis nominibus; quod etiam late probat D. Thomas 1. p. q. 13. art. 7. & quest. 7. de pot. art. 4. his rationibus probat, quia subiectum se habet ad accidens, sicut potentia ad actum; sed Deus non est vlllo modo in potentia: ergo Deus non est subiectum vllius accidentis. Secundo, quia quod est ipsum esse per essentiam, nihil potest habere præter ipsum esse suum, ac proinde non habet accidentia. Tertio, quia neque Deus habet per aliquid aliud accidentia, cum sit ipse primum agens, neque etiam per se, nam accidentia per se producuntur ex principiis naturæ; in Deo autem non potest esse aliquid hoc modo productum, cum sit causa prima: igitur nullo modo habet vlla accidentia.

Quod etiam clariissime patet ex Concilio Lateranensi. sub Innocentio III. ut referunt in capite Firmiter, de Summa Trinitate, & fide catholice. ubi expellitur à Deo omnis compositio, tam accidentalis, quam substantialis; si autem darentur accidentia in Deo vera, & realia, sine dubio causarent in Deo compositionem accidentalem: ergo non sunt concedenda illa; ut docet Irenæus lib. 2. cap. 16. Clemens Alexand. lib. 1. Pedag. cap. 8. Origenes homil. 3. in Genes. Basilii lib. 1. contra Eunomium Gregor. Nazianzenus orat. 2. in Pascha, & in disput. de diuinis. ad Enagrium Monach. Athanas. in oration. contra idola ad Macharium. Theodoretus lib. diuin. decret. cap. de principio Damasc. lib. 1. de fide orthodox. cap. 12. Hylarius lib. 8. de Trinitate, Gregor. magnus lib. 16. Moralium, cap. 21.

Ratio autem euidens naturalis, quæ hoc demonstrat sic se habet; nam quod per essentiam suam absolutissime perfectum est, non est capax vllius accidentis (accidens enim additur essentia; quia ipsi essentia aliquid deest in genere entis) sed Deus per essentiam suam est absolutissime perfectus; cum sit per suam essentiam ens primum

primum & ex se subsistens, ac proinde nulla causa esse poterit; quæ illi perfectionem essentiae limitauerit, ut ei aliquid perfectionis deesset; igitur Deus non est capax ullius perfectionis accidentalis, quæ consequentia eleganter eruitur à Cyrillo supposita præmissa, seu antecedenti de perfectione diuina dicente, accidens Deo nullum in esse potest, perfectio enim ex seipso nihil potest accidere.

Confirmatur; nam si in Deo esset aliquid accidentis, necessario illud esset aut realiter, aut modaliter à parte rei distinctum ab essentia diuina, hoc autem est impossibile: ergo etiam est impossibile esse in Deo aliquid verum accidentis. Maior intellecta physice, & realiter est clara, quia omne accidens distinguitur, aut realiter, aut modaliter à substantia; ut videre est in albedine, frigiditate, & reliquis veris accidentibus, quæ quia talia sunt, verè, & realiter distinguuntur à substantia; ens enim per se, qualis est substantia, & ens in alio realiter distinguuntur realiter. Minor sic demonstratur omnibus argumentis, quibus probauimus, *disputatione 2. quæst. Vtrum præscindatur ex natura rei ens à differentiis inuariati in Deo*, nullam dari distinctionem à parte rei inter absolutam prædicatam diuinam, & in ipsis respectu diuinitatis: ergo nulla perfectio datur in Deo propria ipsius intrinseca ipsi, & distincta realiter ab ipso, & licet aliæ sint rationes ibi adductæ, quæ probent intentum; euidentius tamen hoc demonstrat prima ratio quæ innititur omni identitati diuinæ.

Deinde, quia si in Deo reperiretur accidens re ipsa distinctum à substantia eius, vel haberet illud ab aliqua causa extrinseca, vel à propria essentia per naturalem emanationem ab illa, primum est plane impossibile; primo quia est contra rationem primæ causæ, ut ab alia causa quidquam recipiat; alias illa alia esset superior, & prior saltem secundum eam rationem; secundo quia quoad talem perfectionem penderet Deus ab extrinseca causa: tertio quia tale accidens esset commune non proprio; unde quantum est ex se posset abesse, & adesse, unde secundum tale accidens Deus ex se esset mutabilis, quæ omnia sunt plane contra naturalem rationem, secundum etiam dici non potest, primo quia illa interna emanatio reuera esset aliqua efficientia, quia per illam reciperet esse illud accidens, quod ex se non haberet esse, unde esse talis accidentis deberet esse participatum, & non esse per essentiam: esset ergo in Deo ab æterno quædam quasi immutatio, seu receptio alterius rei, seu entitatis participatæ, & effectæ, hoc autem dicit manifestam imperfectionem.

Dices, hac ratione demonstrari non dari in Deo accidentia realiter distincta, non tamen probari non esse accidentia ex natura rei distincta, ac modalia, quia huiusmodi accidentia non petunt fieri per efficientiam.

Sed contra, quia non tantum accidentia realiter distincta, sed etiam ea, quæ sunt modi verè distincti à rebus, quas efficiunt, fieri debent in huiusmodi subiectis per veram efficientiam, id est per propriam actionem si sint modi aduentitij, & extranei, vel saltem quia cum ipsa re sunt, ab ea fluunt per internam resultantiam, si sint modi intrinseci & quasi propriæ passionis.

Primum ostendi facile potest inductione, nam terminus motus localis per veram efficientiam fit, ut rerum artificialium vera est effectio, & tamen per has, & similes actiones non sunt res distin-

ctæ sed modi, & ratio est, quia hi modi vere sunt aliquid reale: ergo si antea non erant, veram efficientem causam, & actionem requirunt ut esse incipiant, & ex hac priori parte facile probatur posterior, nam modus, qui necessario est coniunctus cum re, si per eandem actionem fit cum ipsa re, necesse est ut veram habeat causam efficientem, quomodo fit in hæsiō accidentis cum ipso accidente, si vero non fit per eandem actionem: ergo ordine naturæ supponit factam rem cuius est modus: ergo ut tali rei talis modus addatur, necessaria est aliqua efficientia.

Minor prima, & præcipua sic demonstratur. Primo ex definitione accidentis supra posita, videlicet, accidens est, quod non constituit rem in suo esse primo, neque pertinet ad primam constitutionem eiusdem, sed accedit illi iam constitutæ in esse, ab accedendo enim ita accidens dicitur: sed actus liber Dei secundum vestram sententiam, ita conuenit substantiæ dei, ut sine ipso substantia, & essentia ipsius integrè, & completè maneat, ut de facto manet sine multis decretis, quæ poterat habere: ergo quando adueniunt tales actus, supponunt iam essentiam constitutam: ergo sunt accidentia, nam si non essent accidentia, nullo modo, posset substantia, & essentia dei existere sine ipsis, neque in nobis ob aliam rationem dicimus, volitionem liberam, sine qua esse potest nostra substantia esse verè & propriè accidens, nisi quia nostra substantia ultimo completa esse potest sine tali perfectione, sed per vos substantia, & essentia diuina ultimo completa potest esse sine actibus liberis, quos nunc habet, & de facto existit completa sine decretis, quæ potuit habere: ergo sunt accidentia Dei. Secundo, quia accidens est, quod potest adesse, & abesse præter subiecti corruptionem: sed actus liberi dei qui nunc sunt, potuerunt abesse à Deo, manente integra essentia Dei, & actus, qui nunc non sunt, potuerunt adesse ipsi: ergo sunt vera accidentia realia, nec valet dicere non posse adesse, & abesse, quia si adest actus, non potest abesse, neque è conuerso, quia hac solutione ad summum fit esse accidens inseparabile, tum etiam quia ad rationem accidentis necesse non est ut possit adesse, & abesse in sensu compositionis: sed sufficit in sensu diuisionis, id est, quod quantum est ex se, ita sit extra substantiam rei, ut possit adesse, vel abesse ab illa, siue possit vnum post aliud succedere, siue non.

Exemplo manifestissimo in sententia aduersariorum conuincitur hæc veritas, nam cognitio actualis Angelī, quæ se cognoscit, ex suppositione quod est in Angelo, necessario existit in ipso, ac proinde non potest non durare cum ipso Angelo in æternum, & nihilominus in sententia Caietani est verum accidens, quia solum intelligere dei est substantia dei, in reliquis autem entibus creatis intellectio est accidens. Item lux solis durat in æternum cum sole, de qua quis potest dubitare an sit accidens, vel substantia: nam accidens est, quia quantum est ex se illi non repugnat ab esse à sole.

Dices, non esse accidens, quia omne accidens recipitur in subiecto tanquam in potentia passiva.

Sed contra, quia volitio diuina actuatur ipsum Deum & vnitur ipsi tanquam verus actus, & vera forma: sed verus actus, & vera forma vniuntur tanquam actus, & potentia passiva: ergo volitionis diuinæ est Deus vera potentia passiva: probatur

tur hæc consequentia; quia inter res distinctas triplex tantum unio est possibilis secundum communem Philosophiam, & Theologiam. prima informationis: secunda continuationis, aut contiguationis: tertia terminationis substantialis, seu suppositionis, ut ostenditur materia de Incarnatione: Deus autem non vnitur illi volitioni, tanquam terminus illius, ut constat; nec deinde vnitur per continuationem, aut contiguationem, quia non est res corporea: ergo relinquatur sola unio informationis, & receptionis formæ in subiecto.

SVBSECTIO IV.

Vltimum argumentum principale ponitur.

Quia alias Deus erit compositus, consequens est absurdum, sequela probatur: nam ubi est distinctio, & unio, ibi est compositio: sed hic est distinctio volitionis à deo secundum contrarios, & non potest non esse unio vnus ad alterum, alias deus non redderetur volens per illam volitionem. Dices, minime sequi Deum esse compositum, nam si secludas vel sola mente Deum à volitione, deus ipse non remanet compositus, sed fit compositio ex deo, & ex volitione; deum autem in se simplicissimum cum alio extremo componere quoddam tertium minime repugnat; nam Christus dominus vere est quoddam compositum ex Verbo simplicissimo, & ex humanitate. Sed contra, quia non solum Theologia naturalis & supernaturalis relegat à deo compositionem substantialem, sed etiam accidentalem seu substantiæ diuinæ cum alio tertio extremo, seu quod idem est, distincto à deo adveniente ipsi, & deum ipsum actuante ut videtur est apud omnes Theologos cum b. Tho. sup. q. 3. quia hæc compositio argueret manifeste in ipso deo carentiam alicuius perfectionis, alia autem est ratio de compositione Christi Domini ex Verbo, & humanitate, quia cum humanitas non adveniat Deo, tanquam actus connaturalis Dei, imo neque tanquam vllō modo Dei actus (non enim actuatur Deus) neque unio hæc humanitatis ad Verbum, neque compositio ex iis duobus extremis vnitis resultans derogat Dei simplicitati, & perfectioni; at si volitio Dei erga creaturas à deo distingueretur, & distincta à deo vnum tertium cum ipso componeret, ille actus esset actus connaturalis dei & deum actuaret, & esset dei accidens, cum deo iam in suo esse completo adveniret, tanquam actus intrinsecus potentie connaturali, hæc autem omnia pugnant evidenter cum diuina perfectione; maneat ergo cum communi sententia nullam volitionem Dei erga creaturas distingui à parte rei ab ipso deo. Et ratio est, quia actus vitalis si distinctus est à deo realiter, producit de substantia ipsius dei, unde intelligi non potest, quin productio eius sit vera effectio, & cum non sit creatio quia id, quod ex substantia est, non fit ex nihilo: ergo eriteductio ex supposito subiecto, ac per consequens intercedit ibi vera ratio potentie actiue, & passivæ.

Confirmatur; nam illa volitio per vos ita est in deo ut eius formalitas realis potuerit non esse; dum autem non esset, ideo non haberet esse quia Deus non voluisset communicare illi esse, &

dum fuit ideo habuit esse, quia Deus, seu diuina voluntas communicavit illi esse: ergo talis communicatio fuit vera effectio, causatio, & dependentia in genere cause efficientis; quia omnis actio, per quam fit, vel communicatur aliquid esse quod non est de essentia rei productæ, est vera effectio, & causalitas: ergo talis actus liber pendebat à deo tanquam à Creatore, seu causa efficiendi dante illi esse: ergo est vere creatura. Item nam si à deo non efficitur illa realis formalitas volitionis: ergo est à se ipsa: ergo non potuit non esse; nam quicquid est, & potuit non esse, ab alio efficitur, & in tantum potuit non esse in quantum causa efficiens potuit non influere in illā, & hinc communiter concludimus contra Durandum omnes creaturas immediate effici à deo, quia deus potest destruere omnes, neque potest intelligi, quomodo destruat illas, seu non efficiat illas, quam aut non influendo in ipsas aut cessando ab influxu, quo antea illas efficiebat, falsum autem esse consequens, scilicet falsum esse volitionem illam Dei esse creaturam, probatur, nam volitio illa, qua Deus vult alia à se, est æterna, ut infra ostendetur, nulla autem creatura est æterna, nam omnia Deus in principio, seu in tempore creavit iuxta communem Theologiam, Patres & illud Genes. [In principio creavit deus celum & terram.] Item quia Deus volendo, creavit omnia, & eius diuina volitio fuit principium creandi omnem creaturam, quod tamen falsum esset, si ipsa volitio esset creatura, non enim posset esse principium producendi seipsam. Præterea, nam creatura non potest cum deo vni secundum communem Theologiam, nisi hypoteticè, & quia intellectio increata Dei non potest immediatè vniri hypoteticè creaturæ, asserimus communiter non posse ex vlla persona hominem intelligere cognitione increata Dei: ergo neque poterit Deus velle volitione creata; nam ut volitione creata vellet, oporteret hanc vniri Deo, & eius voluntati, cui tamen vniri non potest, ut patet ex proxime dictis.

Vltimo si actus liber Dei distingueretur à parte rei à deo, & adiungeretur actui necessario, aut adderetur ipsi, ille esset omnino posterior natura, quam actus necessarius; quia omne necessarium est independens à libero: sed pro illo priori, pro quo intelligitur in deo actus necessarius, intellectus, & voluntatis dantur processionem Verbi, & Spiritus sancti: ergo pro posteriori naturæ, quo intelligitur actus liber eiusdem intellectus, & voluntatis dabitur alia duplex processio quod est summum absurdum, sicut & quod in diuinis dantur duo verba, & duo Spiritus sancti: illatio sic probatur quia non est maior ratio, ob quam Deus per actum necessarium producat Verbum & Spiritum sanctum potius quam per actum liberum, cum in Cæterani doctrina hic etiam infinitus sit, & intrinsecè existens in deo.

Dices, id esse impossibile, quia sequeretur personas per actum liberum productas esse quid liberum & quod potuissent non existere, sed sane si hoc derogat diuinæ personæ, quia Deus est, etiam derogabit actui libero, qui Deus est; quare falso conceditur deo actus liber distinctus à parte rei à deo, qui quoad intrinsecum potuerit non esse in illo realiter. Præterea, quia ea formalitas distincta à natura Dei, habebit sane aliquod principium sui productivum; nam diuinis rationibus non repugnat esse ab aliquo productas,

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 391

has, ut constat in Filio, & Spiritu sancto, imo solus Pater, qui est prior origine ceteris personis est improductus; cetera vero, quae ab ipso ante operationem intellectus distinguuntur, producta sunt: ergo etiam haec formalitas actus liberi producta erit, quippe ponitur distincta, neque vlla potest discriminis ratio assignari quare omnia alia, quae in diuinis à prima persona distinguuntur, producta sint, & non haec; si autem producta est euidenter sequitur esse formalitatem creatam ut distinguitur à diuina; nam Ariani, ut negaret Filio diuinitatem, assererebant ipsum fuisse productum à voluntate libera, & indifferenter ad existendum, & non existendum; ex hoc autem inferebant, esse creaturam, Patres autem, & Concilia existimauerunt, consequentiam necessariam esse; ideo Antecedens negandum arbitrati sunt; atque decreuerunt processionem Filij liberam non esse, sed necessariam, ut videtur in Concilio Toletano XI. *can. 3. Conciliorum in professione fidei*, ubi variis modis explicatur, sicut Pater necessarius, & ex aeternitate est Pater; ita habere Filium necessario, & ex aeternitate sibi aequalem de ipsius substantia, quod dilucide docet Augustinus 15. *de ciuit. Dei, capite 10. D. Thom. prima parte, quaest. 41. artic. 1.* sed actus liber dei, si productus est libere, & indifferenter productus est, ita ut poterit non produci, & per consequens non habere esse, & existentiam, nam alias non esset actus liber; ergo non est diuina, & increata formalitas, sed limitata, & creata: consequentia solida est secundum mentem Patrum.

Nec valet ad hoc solutio Fonseca dicentis, actum illum liberum esse solam extensionem diuinæ volitionis intrinsecam ipsi, unde dum actus liber datur in deo, solum additur quaedam extensio diuinæ voluntati, ratione cuius ipsa, quae solum amabat necessario deum, extenditur ad amandum creaturas libere & contingentem.

Sed haec solutio continet mera verba, neque iure differt à Caietani sententia, unde si differt ab illa, incidit in opinionem supra late refutatam eorum, qui complent actum liberum extrinsecè per connotatum creatum, de quo nihil hic agendum, quia satis supra actum est.

Quod autem non differat à sententia Caietani, si recedat ab hac, patet manifeste, quia extensio illa constituit actum liberum per distinctum à necessario: sed illa extensio est intrinseca formalitas in deo, quae quia libera est, contingens est formaliter per vos, ac proinde potest esse, & non esse in deo, nam salua tota essentia actus necessarij, potuit non existere in deo: sicut multae extensiones actuum liberorum, quae potuerunt esse, non sunt actu, existente completa diuina volitione necessaria: ergo talis extensio distinguitur à parte rei ab ipso deo, patet consequentia ex supradictis, quia ea distinguuntur realiter quae separantur realiter hoc est, quae ita se habent, vt vno existente, & persistente, alterum desinat, vel possit desinere esse: sed illa extensio diuinæ volitionis ad creaturas futuras, & actuales libera intrinsecè existens in deo, potuit ita separari à diuino esse ut existente, & persistente illo, potuerit non esse: ergo distinguitur à deo, & sic non erit deus à parte rei, quia quod distinguitur ab alio, dicit negationem illius, & non est illud à quo distinguitur, vt supra late demonstrauimus. Ecce quomodo Fonseca sententia, & sententia Caietani coincidunt in vnum, docendo actum liberum dei distinguere realiter ab ipso deo, unde omnia argumenta

facta in presenti sectione contra Caietanum eodem modo videntur contra Fonseca à primo vsque ad vltimum de productione.

Nam ut bene aduertit P. Suarez, propter hanc solutionem non variari inconueniens supra illatum, scilicet hanc realem additionem extensionis necessario petere aliquam realem productionem à diuina voluntate libera, aut effectiorem seu causalitatem, aut quouis alio nomine nuncupetur; quia existentia intrinseca in deo alicuius formalitatis, quae potuerit non esse in deo, & separari ab illo realiter, non potest intelligi sine additione, & augmento reali, ut videtur est in creaturis, & hoc necessario petit productionem realem, ut patet ex dictis contra Caietanum; neque obstat potest quod illud augmentum, vel additio fiat cum identificatione: tum quia fictitia est haec, nam id, quod potest non esse in aliquo, semper distinguitur ab illo, & quod semper distinguitur nunquam potest identificari, ut supra late demonstrauimus; Tum etiam, quia si per impossibile concedatur talis identificatio, non minuit, sed potius auget difficultatem; nam ad hoc videtur requiri maior efficacia; nam magis est facere, ut duo, quae secundum se erant distincta, identifcentur, & coalescant in vnam simplicem formalitatem, quam quod vniatur. In presenti autem perfectio libera, & necessaria secundum se, seu praecisa actione, vel determinatione diuinæ voluntatis ita sunt distincta, ut altera sit non ens, seu ens possibile tantum; altera sit ens necessarium; ergo ut illud ens possibile sit, non solum ens actu, sed etiam sit ipsummet ens necessarium sine vlla distinctione ab illo: magna certe vis, & plusquam efficacia requiritur, etenim si illa perfectio libera ex ente possibili fieret ens actu vnitum tantum enti necessario, & non vnum, & idem cum illo, necessaria esset efficientia, vel actio: multo ergo magis necessaria est vt non solum fiat ens actu vnitum, sed etiam vnum.

Explicatur exemplo filiationis diuinæ; nam quia persona filij in diuinis existit, & datur distincta realiter à Patre ex vi fecunditatis ipsius; necesse fuit, ut intercederet vera productio: ergo similiter, quia actus liber dei distinguitur à parte rei, ab ipsa voluntate, debet intercedere inter voluntatem, & actum liberum vera, & realis productio, unde cum ei tribuitur aliquid, quod sine efficacia habere non potest, & simul dicitur in re non distingui vilo modo à suo principio, contradictoria dicuntur. Accedit, quod necessarium erit fieri, esse in Deo perfectionem pendente ab actuali existentia creaturae aut facta aut futura in sua propria duratione; illa enim perfectio libera, quam habet deus, ex eo quod liberaliter voluit mundum creare, ita dicit habitudinem transcendentem ad creaturam, ut existentem aliquando, ut nullo modo possit esse in deo sine tali existentia creaturae; sed hoc certe absurdissimum est, quod vixitum indigeat Deus vilo modo creatura sua ad habendam aliquam perfectionem, siue magnam, siue paruum, siue intensiuam, siue extensiuam, quod patet ex supradictis de independentia diuina, ubi efficaciter probauimus, nullam dependentiam dari in Deo respectu creaturarum; quia dicit Deus in se omnimodam & omnimodam independentiam; & amplius virgetur ex sententia recepta inter aduersarios dicentes, absurdum esse admittere in deo relationes reales ad creaturas, ut actu existentes, & ab illis ut sic dependentes; quia impossibile existimant aliquid reale

reale esse in Deo, quod ab actuali existentia creaturæ pendeat, siue ut à termino, siue ut à conditione necessaria, siue quacunque alia ratione, quia quidquid in Deo est necessario est Deus, & ideo nullo modo potest esse dependens, sicut nullo modo potest non esse. Quod autem aliquomodo penderet à creatura, potest non esse, sicut illa: ergo minus id dicendum est de actibus liberis voluntatis diuinæ.

SECTIO VLTIMA.

Argumenta aduersaria soluntur.

384 **A**D argumentum secundæ sententiæ concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem minoris distinguo maiorem, quod est capax habendi aliam perfectionem distinctam formaliter à parte rei, & per additionem formalem realem illius concedo, aliam perfectionem virtualiter solum distinctam & solum virtualiter additam nego, & hoc modo est Deus capax alterius perfectionis distinctæ ab illa, quam nunc habet, de quo latissime agendum nobis est *questione sequenti*, quod non solum non dicit imperfectionem in Deo potentialitatis, sed potius summam, & infinitam actualitatem, & summam, ac infinitam eminentiam diuini esse, ut patet ex dicendis.

Ad argumenta tertiæ sententiæ, & ad primum distinguo maiorem, supponit nouam aliquam additionem, &c. formalem solum nego, formalem, vel virtualem, aut æquiualentiam concedo. Item concedo minorem, concedo consequentiam, & distinguo aliam minorem, non est facta in Deo formaliter à parte rei concedo, æquiuolenter, aut virtualiter, nego; de quo infra latius.

Ad confirmationem nego maiorem, si vniuersaliter loquatur de omnibus actibus liberis, tam efficacibus, quam inefficacibus, quia ut supra late demonstrauimus, actus inefficaces etiam si sunt liberi, nihil reale tribuunt creaturis, imo si loquamur de efficacibus, nullum esse intrinsecum physicum immediate conferunt creaturis, sed solum mediante omnipotentia; sed licet concedamus omnes actus efficaces tribuere immediate aliquid esse intrinsecum physicum, (quod supra negauimus, & oppositum eius efficaciter probauimus, eo quod multi actus efficaces sunt in Deo, qui solum mutationem moralem faciunt in creaturis) nihilominus tamen illud esse intrinsecum nullo modo constituit actum liberum formaliter, quia est effectus illius, & effectus non constituit suam causam, ut supra latissime demonstraui, ac proinde tale esse intrinsecum non potest facere aduersariæ sententiæ, quæ intendit tale esse creatum constituere actum liberum.

Ad secundum argumentum respondeo, verum esse quod Verbum diuinum non mutetur per vniionem hypostaticam: sed hoc non est propter rationem, quam ibi perperam, ac falso assignat Pater Alarcon dicendo, [vniionem hypostaticam intrinsece dumtaxat se habere respectu humanitatis, & non respectu Verbi diuini;] nam Verbum diuinum intrinsece vnitur per illam vniionem humanitati Christi: ergo vniio hypostatica intrinseca est respectu Verbi diuini: consequentia est clara, quia impossibile est, quod aliquid intrinsece constituitur per aliquam rationem formalem, vel

quasi formalem, & quod talis ratio formalis non sit intrinseca respectu illius, quod intrinsece constituitur per talem rationem formalem; ideo enim Pater æternus habet actum liberum intrinsecum, quia actus liber intrinsece constituit ipsum amantem simul cum reliquis personis diuinis, quæ simul cum Patre per talem actum, constituentur in esse amantium intrinsece creaturas. Item recte colligimus, relationem Filij esse intrinsecam Verbo diuino quia intrinsece constituit ipsum in esse Filij respectu Patris æterni, imo è contra euidenter sequitur effectum, vel quasi effectum formalem non posse esse intrinsecum, sed extrinsecum, quando ratio formalis extrinseca est respectu subiecti; ideo enim paries visus est denominatio extrinseca, Item columna dextera, Deus creans, amans, & intellectus à creatura; quia rationes illæ formales non intrinsece, sed extrinsece se habent respectu subiectorum quæ constituunt, & denominant.

Atqui vniio hypostatica constituit Verbum diuinum non extrinsece vnium humanitati: ergo vniio hypostatica non est extrinseca respectu Verbi diuini, sed potius intrinseca respectu illius.

Antecedens illud sic demonstratur, primo quia Verbum diuinum subrogatur loco suppositiuitatis humanæ: sed suppositiuitas humana non est solum extrinsece vnita humanitati, sed potius maxime intrinsece, ut constituat vnum ens per se intrinsecum, quale est suppositum intellectuale, & persona, quæ quia est per se principium operationum vitalium intrinsecarum; ideo debet esse vnum per se intrinsecum: ergo Verbum diuinum, quod constituit vnum suppositum intellectuale, & vnam personam perfectissimam Christi, quæ est maxime vnum ens per se intrinsecum, intrinsece debet vniri humanitati, & constitui intrinsece vnium ipsi ut constituat vnum principium per se vitalium operationum, & suppositum intrinsece loco personalitatis humanæ ipsam humanitatem Christi nominari.

Vegetur amplius, & sit secundum argumentum quia si Verbum diuinum non esset vnium intrinsece humanitati, inter Verbum diuinum, & humanitatem non intercederet vera intrinseca vniio: ergo Christus esset ens per accidens, ac proinde non esset absolute, ac simpliciter vnus, quia ens per accidens potius est plura simpliciter, quam vnum, ut videre est in acervo lapidum, in populo, & exercitu; sed Christus simpliciter & absolute est vnus; ut dicitur in symbolo Athanasij ibi, [qui licet Deus sit, & homo, non duo tamen, sed vnus est Christus, vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum, vnus omnino, non confusione substantiæ, & vnitatem personæ; nam sicut anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus:] ergo Christus non est ens per accidens, sed ens per se; quod patet ex verbis nuper citatis symboli, ubi non solum dicitur vnus simpliciter, & absolute, sed etiam dicitur esse vnum, sicut homo est vnus: sed homo est vnum ens per se intrinsecum; ergo Christus, qui comparatur tali vno, est vnum ens per se intrinsecum, & non vnum ens per accidens.

Illam primam consequentiam patet manifeste; quia ideo populus, exercitus, acervus lapidum, & paries vnus non sunt per se vnum, sed entia per accidens, quia constitutiva illorum non vniuntur intrinsece, sed extrinsece, & ideo ex creatura, & intellectu, ne diuina, per quam cognoscitur talis creatura non resultat vnum ens per se simpliciter, sed potius vnum ens

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 393

ens per accidens; quia intellectio diuina, quae terminatur ad creaturam, siue actualis siue possibilis, non vnitur intrinsece per se cum creatura; nam si per impossibile intrinsece vniretur cum illa, resulteret vnum ens per se: ergo si inter constitutiva Christi Domini non datur vnio intrinsece per se, nullo modo erit Christus vnum ens per se, sed potius vnum per accidens; quod est summum absurdum: ergo falso asserit Alarcon docendo, vnionem hypostaticam non esse intrinsecam respectu Verbi diuini; sed solum extrinsecam respectu illius.

Ratio autem quare non mutatur Verbum diuinum est quia ipsum Verbum diuinum non est ens potentiale sed purissimum, & actualissimum actus, ac proinde respectu vnionis hypostaticae neque est subiectum inhaesionis neque adhaesionis, sed potius terminus intrinsecus, quia pure, & intrinsece terminatur sine eo quod, aut recipiat vnionem: vt humanitas Christi quae est subiectum educationis illius; quia ex illa educitur ac per consequens recipitur in ipsa, neque etiam est subiectum adhaesionis vnionis eo modo, quo anima rationalis est subiectum adhaesionis vnionis materiae primae ad ipsam. Itaque omnis creatura respectu perfectionis sibi intrinsecae est subiectum vel inhaesionis, vel adhaesionis, quia omnis creatura dicitur potentialitatem respectu talis perfectionis, & perfectibilitatem respectu eiusdem, quae potentialitas passiva, vel quasi passiva est; quia omnis creatura ex indigentia propria, & ratione commoditatis, & emolumenti proprii inclinatur in talem perfectionem sibi intrinsecam; vnde respectu cuiuscunque creaturae quaecunque perfectio dicitur mutatio, quia omnis perfectio respectu illius; quia perfectio est actus, est actus entis in potentia secundum quod in potentia est: ergo est mutatio respectu illius; quia illa est definitio mutationis ex Aristotele 4. lib. 1. phys. tex. 22.

Contra vero Verbum diuinum, quia est purus, & infinitus actus, nullam habet potentialitatem, sed potius exercet puram actualitatem terminandi, & sic est purus terminus intrinsecus: ergo vnio, & actio vniuius respectu Verbi diuini nullo modo est actus entis potentialis, seu entis in potentia, quatenus in potentia est, sed potius entis puri actualis sine vlla potentialitate exercentis respectu vnionis hypostaticae munus puri, & actualissimi termini; ergo vnioni, & vnioni non competit respectu Verbi diuini definitio mutationis, aut motus; vnde non erit talis, quia cui non conuenit definitio, non est definitum illius: ergo neque Verbum diuinum mutatur per illam, quia nihil mutatur, nisi a mutatione.

Ex quo colligo, ad hoc vt aliquid mutetur, non solum debere nunc aliter se habere quam antea; si aliter se habeat tanquam purus, & actualis terminus, sed necesse est vt aliter se habeat, tanquam ens potentiale, vel recipiens in se, vel tanquam subiectum adhaesionis, eo modo quo contingit in creaturis, quod non contingit in Verbo diuino, & ideo non fuit mutatum, etiam si aliter se habuerit actualiter terminando intrinsece, quibus funditus corrumpitur secundum argumentum aduersariorum.

Ad tertium argumentum sumptum ex scientia Dei respondeo, scientiam simplicis intelligentiae transire ad scientiam visionis creaturarum futurarum, non solum propter mutationem extrinsecam earum (quia hoc non sufficit ad constituendam

I. P. Tom. II.

intrinsecam scientiam visionis, quia vt iam dixi, constitutum intrinsecum debet constitui per praedicata intrinseca, & non solum per mutationes extrinsecas, alias non erit constitutio intrinseca sed extrinseca) sed etiam propter mutationem, & additionem virtutalem, seu aequivalentiam, quae datur intra ipsum Deum sine vlla additione, & mutatione formali in ipso; de quo latissime agemus *quaestione sequenti*; unde tertium hoc exemplum aduersariorum nihil eis faret.

Ad quartum exemplum de relatione creata respondeo, falsissimum esse illud vt supra dixi, & late probavi in *Logica praedicamento de relatione, quaestione Virum relatio distinguitur a suo fundamento*, & difficilius est intellectu ipsum exemplum, quam mysterium actus liberi; nam hoc mysterium fundatur in infinita eminentia, & actualitate diuini esse cum aequivalentia ad contingentiam creatam, & nihilominus intelligibile vocatur ab aduersariis, quod Deus possit transire determino contradictorio intrinseco ad terminum contradictorium intrinsecum sine mutatione intrinseca Dei; ergo multo minus intelligibile erit, creaturam habere talem transitum, ubi nulla est infinitudo pura actualitas, & perfectissima eminentia, quare nullo modo est rationi consonum velle exemplo creato mysteria diuina fundata solum in infinita perfectione explicare; vnde sicut irridetur qui promitteret facile se explicare identitatem trium diuinarum personarum, vere ex se realiter in vna essentia indissolubili, & omnino simplici cum distinctione reali inter se ipsas, dicendo animam rationalem identificari cum intellectu, voluntate, & memoria inter se realiter distinctas, cuius irrisionis causa nulla alia esset, nisi collocare in creatura finita, imperfecta, & limitata difficillimum mysterium, quod mens vix capit revelatione diuina, & lumine supernaturali illuminata, ex vi illius luminis cognoscens hoc ideo contingere in diuinis, quia diuinitas habet infinitam perfectionem, infinitam actualitatem, & summam puritatem cum infinita foecunditate; atqui simile mysterium actuum videlicet liberorum Dei quod fundatur in infinita eminentia, & perfectione diuina cum summa actualitate, & puritate eius, explicare contendunt aduersarii per exempla creata, finita, limitata, & imperfecta: ergo frivola est talis explicatio.

Nec minus falsitatis vitio laborat exemplum de speciebus intentionalibus Angelorum; nam vna, & eadem species per solam existentiam extrinsecam obiecti sine additione intrinseca ex parte ipsius non potest transire de representatiua in non representatiuam, & e contra: quare ego iudico, Angelis in primo suae creationis instanti non fuisse concessas omnes species rerum nondum existentium, & futurarum, sed solum rerum existentium actu, & paulatim ad existentiam rerum de nouo, de nouo infundi earum rerum species Angelis. Itaque statim ac producit de nouo res aliqua, infunditur Angelo species illius, vt cognoscatur, & percipiatur ab Angelo, cuius rei speciem antea non habebat Angelus, quomodo explicandi occurritur omnibus difficultatibus, quae invincibiles indicantur a Doctoribus, de quo latius materia de Angelis.

Ad vltimum argumentum responderetur, negando Maiorem, quia Deus in esse liberi non constituitur per contingentiam formalem, sed potius per contingentiam aequivalentem; per in differentiam autem formalem bene constituitur;

DDd quatum

quarum formalitatum explicationem, differentiam & distinctionem in sequentem questionem refero; quia de illis data opera nobis est agendum. Ad probationem maioris distinguo Maiorem, si sumatur denominatio pro nomine, concedo illam; nomen autem actus amoris definit, non quia ipse amor definit formaliter, sed solum quia definit æquivalenter aut virtualiter. Si autem sumatur pro obiecto talis denominationis, seu pro ipso actu libero quoad entitatem, negamus definire formaliter sed solum æquivalenter. Ad probationem illius concedo antecedens, & distinguo consequens; potest abesse, & adesse formaliter, nego, æquivalenter, aut virtualiter, concedo: nam amare, vel non amare datur formaliter in Deo, quia id solum denotat indifferentiam formalem in amante, non autem contingentiam formalem, abesse autem, & adesse amorem denotat contingentiam; quia contingens est, quod potest esse, & non esse; cum vero non concedamus formalem contingentiam in Deo, licet concedamus indifferentiam, concedimus; Deum amare, vel non amare formaliter; non autem esse, & non esse amorem formaliter, de quo claritate maxima qua posuerimus, agemus *quest. sequenti*.

SVBSECTIO I.

Argumenta aliarum opinionum dissolvuntur.

Ad secundum argumentum respondetur negando Maiorem; nam Misericordiam, divinam voluntatem, & intellectum concipimus cum respectu rationis ad obiecta, & nihilominus nullus etiam excutiens poterit dicere perfectiones has divinas constitui per entia fictitia, quales sunt relationes rationis, alias tales perfectiones, non quid reale, sed ens fictitium esset, ut patet ex supradictis in refutatione huius sententiae: ergo similiter licet in actu libero Dei concipiamus relationes rationis, non ideo debemus dicere, constitui actum liberum per entia fictitia, & rationis; sicut non possumus concipere Deum, nisi ad modum corporis, & nihilominus nullus sanæ mentis poterit dicere Deum, qui est æquate spiritualis, constitui per talem corporeitatem: ergo similiter in nostro casu, quia à modo concipiendi nostro non debemus arguere constitutionem rei in se.

Ad ultimum argumentum distinguo secundam partem antecedentis; relationis secundum esse transcendentaliter, aut prædicamentaliter ad prædestinatum, nego; relationalis, aut relatus secundum dici, concedo eo modo, quo omnipotentia dicitur relativa ad creaturas possibiles; negamus enim relationem prædicamentalem in Deo propter rationes, quibus in logica, prædicamento de relatione probavimus, omnem relationem prædicamentalem esse accidentem realiter distinctum à substantia, cuius incapax est Deus. ut *sectione precedenti* demonstravimus. Item negamus relationem transcendentalem in Deo propter rationes, quas posuimus *disp. i. de proximalibus metaphys. q. vii. ens rationis sit obiectum primum illius*; itaque Deus propter summam perfectionem quam habet, potest connotare obiectum per aliquem actum proprium sine vlla relatione, æquivalendo in hoc creaturæ, quæ per relationem veram connotat proprium connotatum, seu obiectum; Deus enim per summam perfectionem exercet munus,

quod creatura non potest sine summa imperfectione exercere.

Ad argumenta quartæ sententiæ, & ad id, quod dicitur de contingentia in prædicato intrinseco sine contingentia in entitate ipsius prædicati respondeo falsissimum esse, & intelligibile ut patet ex supradictis in refutatione huius sententiæ. Ad exempla de cōservatione, & cōtatione respondeo, omnem primam productionem distingui à cōservatione, ut late docui in *Physicis tract. de duratione*.

Ad exemplum de veritate optime respondet P. Herize his verbis. Tertium eodem vitio laborat, probabile est veritatem propositionis mentalis esse intrinsecam indistinctam à substantia actus; probabile quoque est, eandem propositionem mentalem mutari posse de vera in falsam, si hanc opinionem seiungas à primatui non est probabile simul utrique coniungere, & veritatem esse indistinctam à substantia actus & mutari posse veritatem in falsitatem immutata tota entitate & substantia actus nam hoc ipso, quod denudatur propositio veritate, denudatur propria entitate, aut in aliam mutatur; quo circa aut opinandum est, veritatem esse distinctam à substantia actus, siue sit modus ab eo distinctus, siue extrinseca denominatio desumpta ab obiecto ita se habente, ut enuncia propositio aut eandem propositionem mentalem mutari non posse de vera in falsam. nec novum est in Theologia, & Philosophia, duas opiniones extremas probabiles esse improbabile vero prorsus tertiam ex utraque compactam; exempli gratia probabilis sententia est, existentiam rei permanentis non distingui à duratione; probabilis quoque est opinio altissima; durationem intrinsecam distingui & esse modum successivum; at si quis tertiam conflaret sententiam, & diceret, durationem rerum permanentium non distingui ab existentia, & simul eam durationem esse successivam, improbabilem fingeret sententiam; quia concederet, eandem rem esse successivam, & permanentem, & daret essentia rei permanenti existentiam successivam; sic in alijs sexcentis exemplis, quæ adducere possem.

Ultimum exemplum de omnipotentia si sumatur eo modo, quo à Patre Suarez defenditur, non solum non faveat adversarijs, sed etiam funditus labefactat eorum defensionem, ut patet ex supradictis; nam in sententia P. Suarez, quam isti defendere conantur, ablatis creaturis possibilibus, aufertur omnipotentia; quia est prædicatum intrinsecum connexum cum illis; ergo si actus liber Dei connectitur, aut dependet à connotato, ablato connotato, aufertur actus liber, non solum quoad denominationem, sed etiam quoad ipsam intrinsecam entitatem; ecce quomodo proprio gladio decollatur Goliath.

Sed quia exemplum omnipotentia in medium proferunt, eo modo, quo P. Vazquez defendit, non possum non mirari quomodo ad defendendam opinionem eximij Doctoris utantur ex ipso, & modo defendendæ ipsam, qui ex diametro opponitur sententiæ P. Suarez, quia nullo modo potest defendi aut hor argumentis immediate oppositis eius opinionem; nam huiusmodi defensione in innumeros nota inconstantiæ in doctrina appingitur tanto doctiori; siquidem sententia ipsius circa actum liberos non potest defendi, consequenter cum modo defendendi omnipotentia connexionem cum creaturis possibilibus; atque adeo deferenda est via defendendæ talem connexionem, & confugiendum ad Patrem Vazquez, qui illam labefactat; si velimus defendere arcanum mysterium circa actum liberos. Itaque per vos ambæ opiniones de connexionem creatura

creaturarum cum omnipotentia, & contra, & determinatione intrinseca actus liberi Dei, & variatione illius, constituendo illum in intrinseco praedicato per solam variationem connotati extrinseci, non coherent inter se, & ideo ut defendatis vnam, desertis & oppugnatis aliam: ergo non defenditis Patrem Suarez, sed potius oppugnatis acriter ipsum.

Tandem exemplum potentiae obedientialis ex dictis suo pondere ruit, neque alicuius momenti est contra nostram opinionem. Tandem in fine huius solutionis aduerto, nullo modo mereri neotrichos supracitaros nomen defensorum Patris Suarez, siquidem ut ipsum defendant, obliuiscuntur principiorum doctrinam eximij Doctoris, asserunt, actum liberum Dei dependere à connotato extrinseco, cum tantus hic Doctor absolute neget omnem, & quaecunque dependentiam in Deo respectu creaturarum, ut patet ex his verbis ipsius Doctoris *disputatione 30. Metaphys. sectione 9. n. 25.* Denique addere possumus exemplum ex recepta sententia inter Theologos, illi enim absurdum existimant admittere in Deo relationes reales ad creaturas, ut actu existentes, & ab illis ut sic dependentes; quia impossibile existimant, aliquid reale esse in Deo quod ab actuali existentia creaturae pendeat, siue ut à termino, siue ut à conditione necessaria, siue quacunque alia ratione, quia quidquid est in Deo necessario est Deus, & ideo nullo modo potest dependere, quia nullo modo potest non esse; quod autem aliquomodo pendet à creatura potest non esse, sicut illa si qui vero sunt Theologi, ut nominales, qui has relationes tribuunt Deo, ideo id faciunt, quia existimant, relationem nihil rei addere intrinsece subiecto, sed solum positionem, seu concomitantiam termini, omnes tamen pro comperto habent, nullam veram rem, etiam respectuam, quae in Deo sit, posse aliquomodo pendere ab existentia creaturae: multo ergo magis id dicendum est de re, & perfectione absoluta, qualis est actus voluntatis.] Ecce quomodo Pater Suarez omnino rejicit dependentiam à Deo quaecunque etiam minime sit, ut patet ex illis verbis.] siue ut à termino, siue ut à conditione necessaria, siue quacunque alia ratione.] Item ex illis,] nullam veram rem, quae in Deo sit, posse aliquomodo pendere à creatura;] & praecipue docet, nullam dependentiam posse concedi actibus liberis Dei respectu creaturarum, ut patefaciunt verba illa:] multo ergo magis id dicendum est de re, & perfectione absoluta, qualis est actus voluntatis.] Quibus omnibus manifeste liquet, quam certum sit, nullo modo recentiores supradictos munus patroni doctrinae P. Suarez, inducere posse, aut exercere, siquidem ut illam defendant omnia illius principia penitus destruunt.

SUBSECTIO II.

Argumenta Caietani solvuntur.

AD primum argumentum distinguo antecedens; non conuenit Deo necessario formaliter nego, aequualiter, aut virtualiter, concedo, si necessarium sumatur prout opponitur contingentia, hoc est, quod potest esse, & non esse; nam cum Deo non conueniat formaliter contingentia, sed solum aequualiter, inde est quod formaliter debet conuenire necessitas tali contingentiae opposita.

Si autem necessarium sumatur prout opponitur

I. P. Tom. II.

indifferenti, & libero, concedo antecedens, & consequens, & distinguo consequens secundum; non potest provenire ab entitate simpliciter necessaria, prout opposita contingentia formali, nego, prout opposita libero, concedo ultimam consequentiam nego, quia bene potest provenire in Deo denominatione amantis libere ab entitate non contingentia formaliter, sed aequualiter, indifferenti tamen formaliter, de quo quaestione sequenti latissime.

Ad confirmationem distinguo maiorem; quia impossibile videtur, ut eadem forma secundum eandem omnino rationem realem det aliquam intrinsecam denominationem, &c. si eadem sit, & eodem modo maneat, tam formaliter quam virtualiter, concedo, si eadem sit formaliter, distincta tamen aequualiter, nego, cum autem vna, & eadem entitas dei sit plures formalitates virtualiter distinctae, quae virtualiter, & aequualiter possint abesse, & adesse, possint addi, & minui per aequualentiam: eo modo quo à nobis explicandum est *quaest. seq.* inde euenit ut à talibus formalitatibus virtualiter distinctis, ac pluribus, additis, & desinentibus per aequualentiam possit Deus plures denominationes subire amandi, odio habendi, &c.

Ad secundum argumentum concedo antecedens, distinguo consequens, ut aliquid deo addi intelligatur formaliter à parte rei nego; virtualiter, & per aequualentiam, à parte rei, concedo, & hoc sufficit ut deus possit amare, & non amare. Tandem ultimum consequens distinguo; ex seipsa separabili formaliter à parte rei, nego; ex seipsa separabili virtualiter, & per aequualentiam, concedo.

Ad confirmationem distinguo antecedens; realiter mutare deum per mutationem formalem, nego; per mutationem aequualitatem, concedo. Itaque nulla mutatio formalis physica, fiet in deo. Dices; ergo ex hoc capite bene poterat deus incipere velle aliquid ex tempore sine vilo incommodo: Item poterit deus scire aliquid de nouo, quod ab aeterno neque voluit, neque sciuit; quia sola mutatio physica formalis poterat obesse, quae iam ex hac solutione non sequitur.

Respondeo ex hoc capite verum esse quod non detur inconueniens, ut deus velit aliquid de nouo; si non daretur aliud inconueniens nimirum mutationis moralis in Deo inuoluentis quādam animi inconstantiam, & imprudentem modum se gerendi in suis decretis, quae imperfectiones non minus repugnant deo, quam physica mutatio, imo cum deus dicitur absolute immutabilis, non minus intelligitur de morali, quam de physica immutabilitate, & in homine imperfectio existimatur quod in suo proposito mutabilis sit, non solum propter variationem entitatis actus, sed multo magis propter animi inconstantiam; unde si per impossibile per eandem actus entitatem posset homo variare propositum, & nunc velle postea nolle, magna esset imperfectio; ex hac vero imperfectioe immediate inferri potest, voluntatem sic mutabilem esse finitam, & non rectam per essentiam; hic discursus totus saltem mediate arguit mutationem physicam, quia qui moraliter mutabilis est, sine dubio tamen indicat mutabilem physicam, quod euidentius est; nam quod sint quaedam imperfectiones morales, ex quibus per locum intrinsecum immediate, ut aiunt, non sequitur imperfectio, vel mutatio physica, est certum; nam amare peccatum vel velle mentiri non inferit immediate in Deo aliquam mutationem physicam, nec compositionem, aut aliquid simile, posset enim intelligi deus ex aeternitate id volens per simplicem determinationem liberam, inferretur

DDd 2 tamen

tamen ex illa imperfectione talem voluntatem non esse per se rectam, & consequenter esse finitam, & inde quasi per locum extrinsecum concluditur, talem voluntatem esse mutabile physice. Sic ergo in presenti procedendum existimo, nam quod illa animi inconstancia imperfectio sit, & modus operandi, vel ex inconsideratione, vel ex imprudentia procedens, ex terminis ipsis per se notum est; nam si in hominibus hæc merito censetur imperfectio, quanto magis in Deo. Item quia non implere promissum, magna imperfectio est, non quidem formaliter, ac præcise propter mutationem physicam, sed propter indecentiam, & moralem defectum, qui est in illo actu, & tamen totus ille defectus etiam secundo mendacio in hac mobilitate animi consistit, & ex ea oriretur etiam si absque mutatione physica contingeret.

Qualiter autem hæc imperfectio in Deo sequeretur ex illo volendi modo sic breuiter explicandum est cum Patre Suarez; considerando enim Deum ut habentem in æternitate sua per simplicem intelligentiam omnia obiecta creata diligibilia præsentia secundum omnes gradus, modos ac rationes convenientiæ, quæ in eis excogitari possunt, necessarium fuit, diuinam voluntatem non manere quasi suspensam in suis decretis liberis circa talia obiecta, sed in alterutram partem inclinari aut volendo definite illa esse, aut volendo ea non esse, aut ea non amare, vel non eligere; primo quidem quia probabile est in omni voluntate esse id necessarium, postquam de re amanda, vel non amanda, agenda, vel non agenda plenum consilium aut iudicium habitum est.

Deinde quidquid sit de aliis de diuina voluntate videtur hoc certum, tum quia tam velle, quam nolle, & tam non esse, quam esse creatura est ex arbitrio Dei: debet ergo esse perfecte voluntarium; ergo directe per positivum actum, & non tantum indirecte per suspensionem actus, loquor autem de bonis obiectis quæ cadere possunt sub diuinam voluntatem, applicandum autem est cum proportionem ad mala, quæ licet non sint volita, sed permissa, per actum tamen positivum permitti debent, quo Deus vult, vel illam non impedire, vel etiam ad entitatem illorum concurrere. Præterea quia illa totalis suspensio decreti liberi re vera est imperfectio, & à D. Thoma 1. *contra gent. cap. 82.* vocatur potentialitas quædam; duobus enim modis concipi potest illa suspensio, primo ut includat voluntatem definitam, nihil amplius in ea re ut sic proposita deliberandi, aut definiendi, & hæc non est suspensio, de qua agimus, sed est decretum liberum quod in Deo tam immutabile erit, sicut alia, & re vera est voluntas non agendi id, quod ita relinquatur.

Alio ergo modo intelligitur illa suspensio totalis; quia nec voluntas tunc alterutram partem eligit nec decernit, quid sibi postea eligendum sit, & huiusmodi animi suspensio sine dubio est magna imperfectio, & videtur præterea ex imperfectione intellectus oriri, qui nimirum non dum plene consideravit, aut iudicavit quidquid ad aliquid decernendum requiri potest; nam si omnia considerasset, & certus esset nihil amplius desiderari posse, non posset voluntas in ea suspensione manere.

Dices ex libertate sua id posse.

Respondeo non habere locum libertatis usum, nisi ubi sub ratione boni repræsentatur; in ea vero suspensione posito prædicto statu intellectus

nulla ratio boni apparere potest; & maxime in Deo, qui perfectissimo modo & summo cum iudicio, & ratione in omnibus se gerit. Vnde interrogo rursus, an cum fingitur Deus suspendere deliberationem suam quasi in futurum, præciat, quid postea electurus sit, necne, nam si non præciat, illa est intellectu imperfectio, & in voluntatem non posset inducere anxietatem, & sollicitudinem de futura deliberatione. Si vero iam præciat ex æternitate futuram deliberationem suam, irrationalis, & impertinens est talis suspensio relinquatur: ergo necessario habere Deum æternum decretum in alterutram partem volendi, vel nolendi aliquomodo quodlibet obiectum sibi proportionatum, quæ necessitas non pendet ex eo, quod decretum liberum addat, vel non addat aliquid reale, sed absolute sequitur ex plenitudine scientiæ, & ex perfecto voluntario, & perfecto modo quo Deus in omnibus se gerit etiam si simplicissime, & sine vlla reali additione voluntatem suam voluntarie determinet.

Ex hoc vero principio sequitur tale decretum æternum non posse esse mutabile sine magna inconstancia, & imperfectione Dei volentis, quia duobus modis potest intelligi variari, quod decretum est à Deo; vno modo per propriam mutationem ipsius decreti, scilicet quia talis mutatio intelligitur esse circa idem obiectum, & secundum idem pro eodem tempore, &c. id est, quod prius decreverit Deus tali tempore Petrum creare v. g. & postea nolit pro eodem tempore creare illum & hæc est propria animi inconstancia, prudentiæ, & perfectæ virtutis repugnans, & ideo impossibile est in Deo reperiri; de quo propterea scriptum est, [Poenitudine non fluctetur, neque enim homo est, ut agat penitentiam]; idque confirmari potest ex nuper dictis, nam vel deus præciat, se mutaturum propositum, & illud prius nullum effectum habiturum, & sic levissimum esset habere tale propositum, imo vix posset esse efficax, vel non præcivisset hoc Deus, & sic supponitur magna imperfectio in scientia, & maneret Deus quasi dubius, & suspectus de sua constantia, & firmitate sui propositi, quæ est summa imperfectio, alio modo accidere potest varietas circa rem decretam, aut amaram à Deo, non secundum idem, aut pro eodem tempore, sed pro diversis temporibus; ut verbi gratia si Deus hodie diligit Petrum, cras non diligit, &c. hæc varietas non infert mutationem in deo; quia sine mutatione, vel inconstancia animi potest res vno tempore diligere, & non alio; maxime quando id sit sine vlla novitate ex parte amantis, qui simul utrumque decrevit, scilicet & pro tali tempore amare, & pro tali non amare & utrumque ex sufficienti causa, & ratione.

Ita vero se gerit Deus volens rerum varietatem sine vlla varietate in ipso, quia nec habet nova decreta, nec mutat antiqua, sed singula pro suis temporibus ex æternitate amat, disponit, ut permittit & in eo, quod semel proposuit, perpetuo durat: igitur ad rerum varietatem, & mutationem non est necessaria talis inconstancia in diuina voluntate, neque esse posset sine magna imperfectione, & iuxta hunc discursum efficax manet illa ratio quæ probat, non posse esse talem mutationem in voluntate, nisi præsupposita aliqua imperfectione, & mutatione in scientia, & cognitione, quia ostensum est semper antecedere huiusmodi imperfectionem

Quaest. II. In quo consistat actus liber Dei. 397

ad omnem novam deliberationem, & praeterea quavis fortasse mutatio propositi imprudenter facta possit accidere sine augmento cognitionis, non tamen prudens; unde cum in Deo nec imprudens mutatio esse possit, nec augmentum cognitionis, ut prudenter fieret talis mutatio relinquatur nullo modo in Deo esse posse.

Alia tandem ratio reddi posset de indivisibilitate instantis, sed quia parvi momenti est opere praeiudicium duxi illam relinquere.

Ad ultimum argumentum concedo maiorem, & nego minorem; nam licet Deus ita amet, & possit non amare nihilominus tamen non potest absolute dici, quod actus liber Dei possit esse, & non esse absolute, & formaliter, solum enim dicimus, posse esse, & non esse aequivalenter; quia indifferens est deus ad amandum, & non amandum; quapropter cum ex vi libertatis habeat indifferentiam ad volendum, & nolendum &c. ideo actus volendi, & nolendi possunt esse & non esse aequivalenter; quae contingentia virtualis, aut aequivalentia non convenit Deo respectu Paternitatis, quia non est praedicatum liberum, sed omnino necessarium; quia constitutio Patris omnino necessaria est sine libertate, & indifferentia; unde non mirum quod neque virtualiter, neque formaliter possit definire esse Paternitas; & contra vero licet actus liber Dei non possit definire esse formaliter, quia est Deus, potest nihilominus virtualiter definire, quia est liber, & ad libertatem requiritur contingentia in creatis formalis propter imperfectionem creaturæ; in Deo virtualis propter summam perfectionem divinitatis. Quapropter si fingatur in Deo respectu Paternitatis suppositione impossibili, contingentia virtualis eo modo, quo concedimus eam in actu libero posse esse, & non esse aequivalenter sine vlla additione, & diminutione formali; & solum virtuali, in quo assimilaretur Paternitas actui libero; si autem concederetur contingentia formalis in Paternitate divina, in eo casu (qui maiorem impossibilitatem includit, quam primus, quia tum fingit paternitatem divinam esse liberam, cum ex se sit omnino necessaria tum tribueret illi contingentiam formalem ad essendum & non essendum formaliter, quae maximam imperfectionem involuit, quam non includit contingentia virtualis) sine dubio concedenda essent additio, & diminutio formalis; sicut etiam concedi deberet in actu libero si haberet contingentiam formalem; sed quia in praesenti non habet illam, sed potius loco illius contingentiam virtualem, aut aequivalentem contingentiae formali creatae, ideo in Deo nulla datur additio, aut diminutio formaliter, sed solum aequivalenter, & sic concedimus nullo modo sufficere ad constitutionem Dei in esse amantis libere divinitatem praecise ut sic, sed potius esse necessariam additionem volitionis liberae supra divinitatem virtualiter, & aequivalenter.

Ad confirmationem ultimam respondeo, verum esse quod quando non datur in Deo effectus, vel quasi effectus formalis alicuius formalitatis, necessario deficiat ratio formalis secundum exigentiam talis rationis formalis, quia nunquam datur ratio formalis in subiecto capaci quia constituit illud in tali esse quia autem constitutio Dei potest dupliciter esse, aut per formalitatem creatam uti est unio hypostatica, quae constituit Verbum divinum in esse uniti, aut per formalitatem increatam qualis est actus liber, dupliciter potest deficere formalitas aut aequivalenter, aut

formaliter si sit increata formalitas solum aequivalenter; si autem sit creata formaliter, quia unumquodque praedicatum debet deficere secundum contingentiam propriam: ergo si actus liber Dei non habet contingentiam formalem, sed aequivalentem & unio hypostatica habet contingentiam formalem; haec formaliter, illa aequivalenter desinet esse.

QVÆSTIO III.

Virum contingentia virtualis sufficiat ad actum liberum Dei?

SECTIO I.

Sententia adversaria ponitur.

PRIMA sententia docet, etiam si detur distinctio virtualis, & aequivalentiae in Deo, ratione cuius verificantur praedicata contradictoria respectu intellectus, & voluntatis divinae, nihilominus tamen in Deo nullam dari contingentiam virtualem, aut aequivalentiam, quia dicit imperfectionem respectu Dei, imo si daretur in Deo, non sufficere ait haec sententia ad formalem libertatem, & indifferentiam Dei; ita P. Herize, tom. 1. in 1. p. tract. 2. disp. 16. de libertate volitionis divinae, cap. 7. per totum; notissime P. Alarcon 1. p. disp. de divina voluntate, & alij hanc sententiam defendunt. Probat P. Herize sic suam opinionem, primo haec admirabilis distinctio virtualis divina hoc habet singulare supra omnes creatas virtuales, quod ratione eius sunt verae propositiones contradictoriae in divinis, non autem in creatis; imo in rigore contradictoriae non sunt ex defectu identitatis; cum namque dicimus, contradictorias esse eiusdem, atque de eodem intelligere debemus de eodem, hoc est in distinctio realiter, & virtualiter distinctione virtuali divina. Quo circa cum dicimus essentia à Patre communicatur Filio, Paternitas non communicatur; non sunt propositiones contradictoriae, ut dixi: ergo pari ratione cum ab his magistris applicatur haec distinctio virtualis libertati, constitui debent rationes virtualiter distinctae, in Deo tamen formaliter existentes, de quibus verae sunt propositiones alias contradictoriae: ut exempli gratia si dicamus, principium volitionis liberae non est contingens, volitio ipsa libera est contingens.

Probo hanc consequentiam, quoniam aliud est distinctionem realem existere virtualiter tantum in Deo, hoc est cum realis actualis non sit, eam virtute esse ratione munerum, quod exercet, aliud est formalitates reales illas, inter quae interest distinctio virtualis, tantum esse virtualiter, & non esse formaliter. Apertum huius rei exemplum est in essentia divina, & Paternitate quae actu & formaliter sunt, licet non actu, sed virtute distinctae: ergo simili ratione si inter principium virtuale, & actum liberum est distinctio virtualis, duae formalitates reales formaliter in Deo existentes dari debent, altera, quae sit principium virtuale, altera quae sit volitio libera formalis, quae quidem tamen si virtute tantum distinguantur formaliter in Deo sunt. Probo hanc consequentiam; nam si in Deo